

ДЕРЖАВНА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВА УСТАНОВА
“АКАДЕМІЯ ФІНАНСОВОГО УПРАВЛІННЯ”

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР
до МИТНОГО КОДЕКСУ
УКРАЇНИ**

У трьох томах

Том 1

Київ • 2012

УДК 342.951:339.543](477)(094.4)

ББК 67.9(4Укр)401.21-3

НЗ4

Редакційна колегія:

В. Ю. Хомути́нник (голова),

Т. І. Єфименко (співголова), П. В. Пашко, Ю. Є. Петруня, К. В. Антонов, О. М. Вакульчик,
Є. В. Гармаш, С. С. Гасанов, Є. В. Додін, Д. В. Приймаченко, М. Г. Шульга, С. С. Терещенко

Автори:

П. В. Пашко (науковий керівник), В. Ю. Хомути́нник, Т. І. Єфименко, К. В. Антонов, І. Г. Бережнюк,
О. М. Вакульчик, Є. В. Гармаш, С. С. Гасанов, Є. В. Додін, О. Т. Зима, В. А. Зуєв, Н. В. Коваленко,
В. Г. Ковальов, Б. А. Кормич, С. В. Кувакін, Ю. Д. Кунев, В. В. Ліпинський, А. Б. Лялька, А. В. Мазур,
І. В. Міщенко, В. Я. Настюк, Н. В. Осадча, С. М. Перепьолкін, Ю. Є. Петруня, Н. Б. Писаренко,
Д. В. Приймаченко, І. В. Стрижак, С. С. Терещенко, Т. С. Тоцька, Л. О. Ужва, І. О. Федотова, М. Г. Шульга

Рецензенти:

В. В. Булюк – доктор економічних наук;

Т. П. Минка – доктор юридичних наук

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Державної навчально-наукової установи
“Академія фінансового управління”
(Протокол № 9 від 27–28 листопада 2012 р.)*

ISBN 978-966-2380-50-7

ISBN 978-966-2380-51-4 (т. 1)

© Автори, 2012

© ДННУ “Академія фінансового
управління”, 2012

Умовні скорочення	11
Вступ	13

Розділ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Глава 1. ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ	21
<i>Стаття 1.</i> Законодавство України з питань державної митної справи	21
<i>Стаття 2.</i> Особливості набрання чинності законами України та іншими нормативно-правовими актами з питань державної митної справи	24
<i>Стаття 3.</i> Особливості застосування законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи	27
<i>Стаття 4.</i> Визначення основних термінів і понять	29
<i>Стаття 5.</i> Державна політика у сфері державної митної справи	38
<i>Стаття 6.</i> Митні інтереси та митна безпека	40
<i>Стаття 7.</i> Державна митна справа	55
<i>Стаття 8.</i> Принципи здійснення державної митної справи	57
<i>Стаття 9.</i> Митна територія України	60
<i>Стаття 10.</i> Митний кордон України	61
<i>Стаття 11.</i> Додержання вимог щодо конфіденційності інформації	63
Глава 2. УПОВНОВАЖЕНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР	65
<i>Стаття 12.</i> Надання статусу уповноваженого економічного оператора	66
<i>Стаття 13.</i> Подання заяви та видача сертифіката уповноваженого економічного оператора	69
<i>Стаття 14.</i> Умови отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора	74
<i>Стаття 15.</i> Спеціальні спрощення, що надаються уповноваженому економічному оператору	77
<i>Стаття 16.</i> Зупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора	82
<i>Стаття 17.</i> Анулювання сертифіката уповноваженого економічного оператора	84
<i>Стаття 18.</i> Єдиний реєстр уповноважених економічних операторів	85
Глава 3. ІНФОРМУВАННЯ, КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПОПЕРЕДНІ РІШЕННЯ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ	87
<i>Стаття 19.</i> Інформування про митні правила	87
<i>Стаття 20.</i> Інформація щодо законодавства України з питань державної митної справи	90
<i>Стаття 21.</i> Консультування з питань державної митної справи	93
<i>Стаття 22.</i> Відповідальність за порушення порядку надання інформації	96
<i>Стаття 23.</i> Попередні рішення	98

Глава 4. ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ, ОРГАНІЗАЦІЙ, ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ ТА ІНШИХ ПРАЦІВНИКІВ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ	104
<i>Стаття 24.</i> Право на оскарження	104
<i>Стаття 25.</i> Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників до посадових осіб та органів вищого рівня	108
<i>Стаття 26.</i> Вимоги до форми та змісту скарг, строки їх подання, порядок і строки їх розгляду	110
<i>Стаття 27.</i> Особливості задоволення скарг на рішення, дії або бездіяльність митних органів або їх посадових осіб	114
<i>Стаття 28.</i> Перевірка законності та обґрунтованості рішень, дій або бездіяльності митних органів або їх посадових осіб у порядку контролю	115
<i>Стаття 29.</i> Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів або їх посадових осіб у судовому порядку	121
<i>Стаття 30.</i> Відповідальність митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників	123

Глава 5. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ У ДЕРЖАВНІЙ МИТНІЙ СПРАВІ .....

<i>Стаття 31.</i> Застосування інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення	129
<i>Стаття 32.</i> Вимоги щодо відповідності національним стандартам інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення	130
<i>Стаття 33.</i> Інформаційні ресурси митних органів	131
<i>Стаття 34.</i> Інформаційні, телекомунікаційні та інформаційно-телекомунікаційні системи і засоби їх забезпечення, що використовуються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності	132
<i>Стаття 35.</i> Захист електронної інформації в інформаційних системах митних органів та суб'єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах	133

Розділ II. КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Глава 6. КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ ТА КРИТЕРІЇ ДОСТАТНЬОЇ ПЕРЕРОБКИ ТОВАРУ. ДОКУМЕНТИ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ .....

<i>Стаття 36.</i> Визначення країни походження товару	137
<i>Стаття 37.</i> Дотримання конфіденційності інформації при визначенні країни походження товару	140
<i>Стаття 38.</i> Товари, повністю вироблені у даній країні	141
<i>Стаття 39.</i> Особливості визначення походження товарів, повністю вироблених або достатньо перероблених у вільних митних зонах на території України, під час випуску їх для вільного обігу на митній території України	142
<i>Стаття 40.</i> Критерії достатньої переробки товару	144
<i>Стаття 41.</i> Визначення країни походження товару, якщо товари поставляються партіями	147
<i>Стаття 42.</i> Особливості визначення країни походження упаковки	148

Глава 7. ПІДТВЕРДЖЕННЯ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ	150
<i>Стаття 43.</i> Документи, що підтверджують країну походження товару	150
<i>Стаття 44.</i> Порядок підтвердження країни походження товару	151
<i>Стаття 45.</i> Перевірка документів, що підтверджують країну походження товару	153
<i>Стаття 46.</i> Видача сертифікатів про походження товару з України	154
<i>Стаття 47.</i> Верифікація (перевірка достовірності) сертифікатів про походження товару з України	155
<i>Стаття 48.</i> Підстави для відмови у випуску товару	159

Розділ III. МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

Глава 8. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНОЇ ВАРТОСТІ	163
<i>Стаття 49.</i> Митна вартість товарів	163
<i>Стаття 50.</i> Цілі використання відомостей про митну вартість товарів	164
<i>Стаття 51.</i> Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України	166
<i>Стаття 52.</i> Заявлення митної вартості товарів	169
<i>Стаття 53.</i> Документи, що подаються декларантом для підтвердження заявленої митної вартості	174
<i>Стаття 54.</i> Контроль правильності визначення митної вартості товарів	177
<i>Стаття 55.</i> Коригування митної вартості товарів	181
<i>Стаття 56.</i> Додержання вимог щодо конфіденційності інформації, що стосується митної вартості товарів	185
Глава 9. МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ, ЯКІ ВВОЗЯТЬСЯ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО МИТНОГО РЕЖИМУ ІМПОРТУ, ТА ПОРЯДОК ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ	187
<i>Стаття 57.</i> Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту	187
<i>Стаття 58.</i> Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)	190
<i>Стаття 59.</i> Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів	205
<i>Стаття 60.</i> Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів	208
<i>Стаття 61.</i> Застереження щодо умов застосування методів визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо ідентичних товарів та за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів	210
<i>Стаття 62.</i> Метод визначення митної вартості на основі віднімання вартості	210
<i>Стаття 63.</i> Метод визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість)	215
<i>Стаття 64.</i> Резервний метод	218

Глава 10. ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ В МИТНИХ РЕЖИМАХ, ВІДМІННИХ ВІД МИТНОГО РЕЖИМУ ІМПОРТУ	221
<i>Стаття 65.</i> Порядок визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митних режимів, відмінних від митного режиму імпорту	221
<i>Стаття 66.</i> Порядок визначення митної вартості товарів, що вивозяться за межі митної території України	222

Розділ IV. УКРАЇНСЬКА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Глава 11. ВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЇЇ СТРУКТУРА ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ	225
<i>Стаття 67.</i> Структура та застосування Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності	225
<i>Стаття 68.</i> Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності	232
<i>Стаття 69.</i> Класифікація товарів	238

Розділ V. МИТНІ РЕЖИМИ

Глава 12. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНИХ РЕЖИМІВ	245
<i>Стаття 70.</i> Види митних режимів	245
<i>Стаття 71.</i> Вибір та зміна митного режиму	246
<i>Стаття 72.</i> Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим	247
<i>Стаття 73.</i> Регулювання питань, пов'язаних із митним режимом	248
Глава 13. ІМПОРТ (ВИПУСК ДЛЯ ВІЛЬНОГО ОБІГУ)	249
<i>Стаття 74.</i> Митний режим імпорту (випуску для вільного обігу)	249
<i>Стаття 75.</i> Умови поміщення товарів у митний режим імпорту	250
<i>Стаття 76.</i> Митний статус товарів, поміщених у митний режим імпорту	257
Глава 14. РЕІМПОРТ	259
<i>Стаття 77.</i> Митний режим реімпорту	259
<i>Стаття 78.</i> Умови поміщення товарів у митний режим реімпорту	259
<i>Стаття 79.</i> Окремі положення щодо застосування митного режиму реімпорту	261
<i>Стаття 80.</i> Митний статус товарів, поміщених у митний режим реімпорту	262
<i>Стаття 81.</i> Повернення сум вивізного мита при реімпорті товарів	262
Глава 15. ЕКСПОРТ	265
<i>Стаття 82.</i> Митний режим експорту	265
<i>Стаття 83.</i> Умови поміщення товарів у митний режим експорту	265
<i>Стаття 84.</i> Митний статус товарів, поміщених у режим експорту	274

Глава 16. РЕЕКСПОРТ	275
<i>Стаття 85.</i> Митний режим реекспорту	275
<i>Стаття 86.</i> Умови поміщення товарів у митний режим реекспорту	276
<i>Стаття 87.</i> Окремі положення щодо застосування митного режиму реекспорту	281
<i>Стаття 88.</i> Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим реекспорту	283
<i>Стаття 89.</i> Повернення сум ввізного мита при реекспорті товарів	284
Глава 17. ТРАНЗИТ	285
<i>Стаття 90.</i> Митний режим транзиту	285
<i>Стаття 91.</i> Переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення в режимі транзиту	287
<i>Стаття 92.</i> Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту	288
<i>Стаття 93.</i> Вимоги до переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі транзиту	290
<i>Стаття 94.</i> Документи, що використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту	291
<i>Стаття 95.</i> Строки транзитних перевезень	292
<i>Стаття 96.</i> Застосування митного режиму транзиту при перевантаженні товарів	294
<i>Стаття 97.</i> Каботажні перевезення	295
<i>Стаття 98.</i> Розміщення товарів на борту морських (річкових) суден для каботажного перевезення	295
<i>Стаття 99.</i> Навантаження та вивантаження товарів, що перевозяться каботажом	296
<i>Стаття 100.</i> Документи, необхідні для допуску товарів до каботажного перевезення	297
<i>Стаття 101.</i> Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим транзиту	297
<i>Стаття 102.</i> Завершення митного режиму транзиту	298
Глава 18. ТИМЧАСОВЕ ВВЕЗЕННЯ	300
<i>Стаття 103.</i> Митний режим тимчасового ввезення	300
<i>Стаття 104.</i> Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового ввезення	300
<i>Стаття 105.</i> Товари, транспортні засоби, які можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами	302
<i>Стаття 106.</i> Товари, що можуть поміщуватися у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами	304
<i>Стаття 107.</i> Операції з транспортними засобами, поміщеними в митний режим тимчасового ввезення	306
<i>Стаття 108.</i> Строки тимчасового ввезення	306
<i>Стаття 109.</i> Передача права на тимчасове ввезення	308
<i>Стаття 110.</i> Забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення	308
<i>Стаття 111.</i> Митний статус товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення	310
<i>Стаття 112.</i> Завершення митного режиму тимчасового ввезення	310
Глава 19. ТИМЧАСОВЕ ВИВЕЗЕННЯ	313
<i>Стаття 113.</i> Митний режим тимчасового вивезення	313
<i>Стаття 114.</i> Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення	313

<i>Стаття 115.</i> Операції з транспортними засобами комерційного призначення, поміщеними у митний режим тимчасового вивезення	315
<i>Стаття 116.</i> Строки тимчасового вивезення	316
<i>Стаття 117.</i> Передача права на тимчасове вивезення	317
<i>Стаття 118.</i> Звільнення від оподаткування митними платежами в митному режимі тимчасового вивезення	318
<i>Стаття 119.</i> Митний статус товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення	318
<i>Стаття 120.</i> Завершення митного режиму тимчасового вивезення	318

Глава 20. МИТНИЙ СКЛАД .....

<i>Стаття 121.</i> Митний режим митного складу	321
<i>Стаття 122.</i> Умови поміщення товарів у митний режим митного складу	323
<i>Стаття 123.</i> Умови поміщення у митний режим митного складу товарів, розміщених на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, та їх реекспорту ..	328
<i>Стаття 124.</i> Умови розміщення товарів, що переміщуються у складі консолідованих вантажів, на митному складі та подальшого розпорядження ними	331
<i>Стаття 125.</i> Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу	333
<i>Стаття 126.</i> Митний статус товарів, поміщених у митний режим митного складу	337
<i>Стаття 127.</i> Операції з товарами, що зберігаються на митному складі	338
<i>Стаття 128.</i> Передача права власності на товари, поміщені у митний режим митного складу	340
<i>Стаття 129.</i> Завершення митного режиму митного складу	341

Глава 21. ВІЛЬНА МИТНА ЗОНА .....

<i>Стаття 130.</i> Митний режим вільної митної зони	347
<i>Стаття 131.</i> Операції з товарами, поміщеними у митний режим вільної митної зони	348
<i>Стаття 132.</i> Умови поміщення товарів у митний режим вільної митної зони	350
<i>Стаття 133.</i> Строки перебування товарів у митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони	352
<i>Стаття 134.</i> Передача права власності на товари, поміщені у митний режим вільної митної зони ..	352
<i>Стаття 135.</i> Переміщення товарів між територіями вільних митних зон	353
<i>Стаття 136.</i> Митний статус товарів, що поміщуються в митний режим вільної митної зони	353
<i>Стаття 137.</i> Завершення митного режиму вільної митної зони	355
<i>Стаття 138.</i> Відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з товарами у вільній митній зоні	356
<i>Стаття 139.</i> Розпорядження товарами, що знаходяться на території вільної митної зони промислового типу, в разі скасування на її території митного режиму вільної митної зони ..	357

Глава 22. БЕЗМИТНА ТОРГІВЛЯ .....

<i>Стаття 140.</i> Митний режим безмитної торгівлі	359
<i>Стаття 141.</i> Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі	360
<i>Стаття 142.</i> Умови перебування товарів у митному режимі безмитної торгівлі	361
<i>Стаття 143.</i> Особливості здійснення митного контролю товарів, що постачаються магазинами безмитної торгівлі на повітряні та водні транспортні засоби комерційного призначення, які виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажиром цих рейсів	363

<i>Стаття 144.</i> Переміщення товарів між магазинами безмитної торгівлі	365
<i>Стаття 145.</i> Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим безмитної торгівлі	365
<i>Стаття 146.</i> Завершення митного режиму безмитної торгівлі	369
Глава 23. ПЕРЕРОБКА НА МИТНІЙ ТЕРИТОРІЇ	371
<i>Стаття 147.</i> Митний режим переробки на митній території	371
<i>Стаття 148.</i> Гарантування дотримання умов перебування товарів у митному режимі переробки на митній території та обмеження щодо розміщення окремих товарів у цей митний режим ...	373
<i>Стаття 149.</i> Дозвіл на переробку товарів на митній території України	374
<i>Стаття 150.</i> Операції з переробки товарів	377
<i>Стаття 151.</i> Строки переробки товарів на митній території України	378
<i>Стаття 152.</i> Перевірка митними органами дотримання митного режиму переробки на митній території	379
<i>Стаття 153.</i> Обсяг виходу продуктів переробки	379
<i>Стаття 154.</i> Порядок митного оформлення продуктів переробки	380
<i>Стаття 155.</i> Умови реалізації продуктів переробки на митній території України	381
<i>Стаття 156.</i> Переробка товарів для вільного обігу на митній території України	381
<i>Стаття 157.</i> Залишки і відходи, що утворилися в результаті переробки товарів	382
<i>Стаття 158.</i> Еквівалентна компенсація	383
<i>Стаття 159.</i> Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим переробки на митній території	383
<i>Стаття 160.</i> Завершення митного режиму переробки на митній території	384
<i>Стаття 161.</i> Розпорядження товарами, що поміщені у митний режим переробки на митній території, у разі відкликання дозволу на переробку	385
Глава 24. ПЕРЕРОБКА ЗА МЕЖАМИ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ	386
<i>Стаття 162.</i> Митний режим переробки за межами митної території	386
<i>Стаття 163.</i> Операції щодо переробки товарів за межами митної території	386
<i>Стаття 164.</i> Гарантування дотримання умов перебування товарів у митному режимі переробки за межами митної території та обмеження щодо розміщення окремих товарів у цей митний режим	388
<i>Стаття 165.</i> Дозвіл на вивезення товарів для переробки за межами митної території України ...	389
<i>Стаття 166.</i> Строки переробки товарів за межами митної території України	392
<i>Стаття 167.</i> Обсяг виходу продуктів переробки	392
<i>Стаття 168.</i> Порядок митного оформлення та оподаткування продуктів переробки	393
<i>Стаття 169.</i> Умови реалізації продуктів переробки за межами митної території України	394
<i>Стаття 170.</i> Залишки і відходи, що утворилися в результаті переробки товарів	394
<i>Стаття 171.</i> Еквівалентна компенсація	395
<i>Стаття 172.</i> Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим переробки за межами митної території	395
<i>Стаття 173.</i> Завершення режиму переробки за межами митної території	396
<i>Стаття 174.</i> Розпорядження товарами, поміщеними у митний режим переробки за межами митної території, в разі відкликання дозволу на переробку	397

Глава 25. ЗНИЩЕННЯ АБО РУЙНУВАННЯ	398
<i>Стаття 175.</i> Митний режим знищення або руйнування	399
<i>Стаття 176.</i> Умови поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування	399
<i>Стаття 177.</i> Умови знищення або руйнування окремих категорій товару	405
<i>Стаття 178.</i> Витрати на знищення або руйнування товарів	406
<i>Стаття 179.</i> Відходи (залишки), що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, та їх митний статус	407
<i>Стаття 180.</i> Митний контроль товарів, що поміщуються у митний режим знищення або руйнування	408
<i>Стаття 181.</i> Завершення митного режиму знищення або руйнування	409
<i>Стаття 182.</i> Відповідальність осіб за недотримання митного режиму знищення або руйнування ...	409
Глава 26. ВІДМОВА НА КОРИСТЬ ДЕРЖАВИ	411
<i>Стаття 183.</i> Митний режим відмови на користь держави	411
<i>Стаття 184.</i> Поміщення товарів у митний режим відмови на користь держави	412
<i>Стаття 185.</i> Завершення митного режиму відмови на користь держави	415
Глосарій митних термінів	416

Умовні скорочення

АС	– автоматизована система.
АСАУР	– автоматизована система аналізу і управління ризиками.
АСМО	– автоматизована система митного оформлення.
БК	– Бюджетний кодекс.
ВМД	– вантажна митна декларація.
ВМЗ	– вільна митна зона.
ВМК	– вантажний митний комплекс.
ВМО	– Всесвітня митна організація.
ГАТТ	– Генеральна угода про тарифи і торгівлю.
ГК	– Господарський кодекс.
ГФГ	– генеральна фінансова гарантія.
ДАІ	– Державна автомобільна інспекція.
ДКСУ	– Державна казначейська служба України.
ДМВ	– декларація митної вартості.
ДМС	– Державна митна служба.
ДПА	– Державна податкова адміністрація.
ДПС	– Державна податкова служба.
ДФІУ	– Державна фінансова інспекція України.
ЕК	– електронна копія.
ЕЦП	– електронний цифровий підпис.
ЗЕД	– зовнішньоекономічна діяльність.
ЗМК	– зона митного контролю.
КАС	– Кодекс адміністративного судочинства.
КЗпП	– Кодекс законів про працю.
КК	– Кримінальний кодекс.
КМУ	– Кабінет Міністрів України.
КПК	– Кримінально-процесуальний кодекс.
КТМ	– Кодекс торговельного мореплавства.
КУпАП	– Кодекс України про адміністративні правопорушення.

МБТ	– магазин безмитної торгівлі.
МВС	– Міністерство внутрішніх справ.
МД	– митна декларація.
МЕВ	– міжнародне експрес-відправлення.
МЗС	– Міністерство закордонних справ.
МКУ, Кодекс	– Митний кодекс України.
ММПО	– місце міжнародного поштового обміну.
МПВ	– міжнародне поштове відправлення.
МФУ	– Міністерство фінансів України.
НБУ	– Національний банк України.
ПД	– попередня декларація.
ПДВ	– податок на додану вартість.
ПК	– Податковий кодекс.
ПМП	– порушення митних правил.
ПП	– попереднє повідомлення.
ПСГ	– підземне сховище газу.
РСС	– регіональна сортувальна станція.
СБУ	– Служба безпеки України.
СОТ	– Світова організація торгівлі.
СПД	– суб'єкт підприємницької діяльності.
СТЗ	– склад тимчасового зберігання.
ТСЗМК	– технічні й спеціальні засоби митного контролю.
УЕО	– уповноважений економічний оператор.
УКТ ЗЕД	– Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності.
УМК	– уніфікована митна квитанція.
ЦК	– Цивільний кодекс.
ЦПК	– Цивільний процесуальний кодекс.
ЦСС	– центральна сортувальна станція.

Впровадження нової редакції Митного кодексу України дає змогу суттєво покращити стан справ у митному регулюванні та підвищити рівень конкурентоспроможності країни. Кодексом передбачено приведення митних процедур і формальностей у відповідність із нормами Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) та європейського законодавства.

Серед найважливіших для бізнесу нововведень Митного кодексу України є такі:

- можливість митного оформлення в будь-якій митниці незалежно від місця реєстрації імпортера;
- зменшення строків митного оформлення до чотирьох годин;
- упровадження концепції уповноважених економічних операторів;
- удосконалення митних процедур (реекспорту, реімпорту, переробки тощо), які забезпечують кращі умови для ведення бізнесу;
- використання механізму справляння митних платежів у разі наявності роялті (платежів, отриманих як винагорода за користування або надання права на користування будь-яким авторським і суміжним правом);
- можливість вносити зміни до митних декларацій протягом трьох років після митного оформлення;
- часткове звільнення від сплати мита у разі тимчасового ввезення товарів, які не підпадають під положення Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбул, 1990 р.).

Впроваджуючи прозорі процедури митного оформлення, новий Кодекс уможливає повноцінний діалог між бізнесом і митними органами. У ньому зібрано положення, які раніше містилися в різних законах та підзаконних

актах. Відтепер підприємець матиме можливість в одному документі віднайти повну інформацію про будь-яку імпортно-експортну операцію. Він зможе прорахувати, скільки часу йому знадобиться на доставлення товарів, їх митне оформлення, які податки потрібно буде сплатити.

Новий Кодекс побудований за принципом максимальної прямої дії. Він передбачає прийняття мінімальної кількості постанов Кабінету Міністрів України та наказів міністерств.

Велику увагу приділено використанню сучасних електронних систем і технологій, які дають змогу скоротити час проходження товарів через митницю, мінімізувати суб'єктивний вплив на прийняття рішень та зменшити кількість бюрократичних процедур. На сьогодні будь-який суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, який придбав (отримав) посилений сертифікат ключа електронного цифрового підпису, може декларувати товари з використанням електронних митних декларацій. Електронне декларування дозволено всім підприємцям без жодних обмежень та в усіх митних режимах.

Кодексом визначено вичерпний перелік документів, потрібних митниці для митного оформлення. Передбачено подання разом із митною декларацією тільки рахунка або іншого документа, який визначає вартість товару, й декларації митної вартості. Інші документи, необхідні для здійснення митного контролю й оформлення товарів, декларантом не подаватимуться (відомості про них зазначатимуться у митній декларації). Декларант зобов'язаний зберігати такі документи не менш як три роки та надавати їх митному органу на його вимогу.

Митним органам надано право до фактичного ввезення товарів на митну територію України приймати окремі попередні рішення щодо:

- класифікації;
- країни походження товарів;
- поміщення товарів у певні митні режими.

Зокрема, декларанту надано право на внесення змін до митної декларації щодо збільшення кількості товарів, якщо після завершення митного оформлення ним самостійно виявлені незадекларовані внаслідок допущеної помилки товари.

До набрання чинності новим Митним кодексом України митними органами на виконання норм (закріплених законами, указами Президента України, постановами Кабінету Міністрів України, відомчими наказами центральних органів виконавчої влади) під час здійснення митних процедур контролювалася наявність 65 дозвільних документів. Відтепер кількість таких документів суттєво зменшено.

Підприємці матимуть змогу самостійно фіксувати в електронних системах митниці дату й час подання ними митної декларації. Посадові особи митних органів нестимуть персональну відповідальність за порушення строку митного оформлення.

Право митниці здійснювати митний контроль після закінчення експортно-імпоротної операції підприємця – сучасний і загальновизнаний у світі шлях до спрощення митного оформлення. За можливості перевірки операції підприємця після її здійснення товари не затримуються на митниці, а швидко пропускаються.

Запровадження системи управління ризиками дає змогу скоротити час митного оформлення товарів, підвищити ефективність митного контролю й уникнути безпідставних втручань митників у експортно-імпортні операції підприємців. Тепер необхідність проведення митного огляду, детального аналізу вантажу визначатиме фактично комп'ютер, тобто істотно обмежується вплив людського фактора.

Новий Кодекс запроваджує в Україні спеціальні спрощені митні процедури для добросовісних підприємців, які тривалий час працюють на ринку, не мають заборгованостей, не вчиняють суттєвих правопорушень, мають кваліфікований персонал. Вони зможуть набути статусу уповноваженого оператора економічної діяльності.

Такі особи матимуть один із дозволів на спрощення:

- митних процедур;
- митного контролю щодо надійності й безпеки;
- митних процедур і митного контролю щодо надійності й безпеки.

Дозвіл підприємцям самостійно обирати митницю, в якій вони декларуватимуть товари, з одного боку, дасть змогу зменшити витрати на перевезення – після перетину кордону ці товари можна відразу транспортувати на адресу кінцевого споживача, заїхавши до найближчої митниці для їх митного оформлення, а з другого – створить “конкуренцію” між різними митницями, яка сприятиме підвищенню рівня кваліфікації їхніх посадових осіб і зростанню показників якості послуг, що ними надаватимуться.

Тепер підприємці можуть не витрачати час на проведення класифікації великої кількості різних найменувань товарів (наприклад, автомобільних запчастин), задекларувавши їх за одним товарним кодом, якому відповідатиме найбільша ставка мита.

У новому Кодексі питанню визначення митної вартості приділено особливу увагу:

- визначено вичерпний перелік документів, які митниця має право отримати від підприємця;

- передбачено переважне використання основного методу визначення митної вартості – за ціною угоди;
- чітко регламентовано перехід на інші методи.

Встановлено жорсткі часові обмеження на вивчення посадовими особами митниць поданих документів і прийняття відповідних рішень.

Підприємців звільнено від відповідальності за допущені ними ненавмисні помилки, передбачено врегулювання питань порушення митних правил на основі компромісу.

Запроваджено нове поняття “компромiс у митній справі” – встановлення випадків, коли у разі виявлення порушення митних правил товари можуть бути пропущені через митний кордон України до завершення розгляду справи про це порушення.

Скорочено перелік видів порушень митних правил та переглянуто стягнення, застосовувані за їх вчинення.

З метою запобігання безпідставним затримкам транспортних засобів, що здійснюють міжнародні перевезення вантажів, надається право вивантажувати їхнім власникам товари на склади тимчасового зберігання в зоні діяльності митниць призначення без згоди імпортера (на сьогодні власники транспортних засобів і водії є заручниками імпортерів, що використовують ці засоби як “склади на колесах”).

Громадяни матимуть право ввозити на митну територію України товари на загальну суму:

- до 300 євро – у міжнародних поштових та експрес-відправленнях (поріг збільшено з 200 євро);
- до 1000 євро (авіаційні пункти пропуску) та до 500 євро (всі інші пункти пропуску) і вагою до 50 кг у ручній поклажі товари – без сплати жодних податків (поріг збільшено з 200 євро);
- від 1000 євро до 10 000 євро – зі сплатою ввізного мита у розмірі 10 % і ПДВ у розмірі 20 % (загальна ставка мита зменшена з 20 %);
- більше 10 000 євро – у порядку, передбаченому для суб’єктів ЗЕД (поріг збільшено з 1000 євро).

Особи матимуть право провозити із собою через кордон для власного споживання харчові продукти на суму до 200 євро, перевозити домашніх тварин, птахів й акваріумних риб.

Суттєво розширено права підприємців у частині оскарження рішень, дій та бездіяльності митних органів і їхніх посадових осіб. Новелою Кодексу є визначення правила, за яким шкода, завдана підприємству неправомірними діями посадових осіб митного органу під час перевірки, відшкодується за рахунок коштів державного бюджету в порядку, встановленому законом.

Контроль після здійснення процедур митного оформлення, так званий постмитний аудит, здійснюється митними органами ще з 2004 р. (з дати набрання чинності Митним кодексом України від 11.07.2002 № 92-IV), проте цей напрям роботи регламентувався нормами непрямої дії, що зумовило необхідність видання значної кількості підзаконних актів (постанов уряду, наказів Державної митної служби України). Завдяки об'єднанню майже всіх норм, що визначають порядок здійснення постмитного аудиту митними органами в новому Кодексі, скорочено кількість підзаконних актів.

Закріплення норм стосовно здійснення митними органами постмитного контролю надасть можливість:

- чітко збалансувати права платників податків і митниці;
- усунути нормативну розпорошеність і сконцентрувати всі процедурні питання в одному акті;
- забезпечити сталість і передбачуваність таких норм.

Водночас новим Митним кодексом України визначено положення, які взагалі не розглядалися на нормативному рівні, а саме:

- перелік питань, перевірка яких належить до компетенції митних органів;
- тривалість документальних перевірок;
- підстави для продовження перевірки;
- перелік матеріалів, які можуть бути використані для підготовки висновків за результатами перевірок;
- порядок проведення зустрічних звірок.

Норми Кодексу, що регламентують здійснення митними органами контролю після завершення процедур митного оформлення товарів, цілком відповідають світовій практиці та нормам законодавства Європейського Союзу.

Стосовно практики застосування норм нового Митного кодексу України під час проведення митними органами документальних перевірок стану дотримання підприємствами законодавства з питань державної митної справи необхідно зазначити, що оскільки проведення таких перевірок має тривалий характер (перевірки, розпочаті митними органами після набуття чинності Кодексом, здебільшого тривають дотепер), оцінити ефективність застосування цих норм під час контрольно-перевірочних заходів можна буде лише після їх завершення.

Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI дав змогу вирішити два блоки взаємопов'язаних питань: по-перше, спрощення й прискорення митних процедур, зменшення впливу людського фактора на процес і ре-

зультат митного оформлення товарів, наближення процедур митного контролю та їх оформлення відповідно до європейських стандартів; по-друге, підвищення рівня ефективності протидії митним правопорушенням, посилення ролі пост-аудиту.

Положення Кодексу приведено у відповідність із нормами:

- Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур;
- Конвенції про спільну транзитну процедуру;
- Конвенції про тимчасове ввезення;
- Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами;
- Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів.

Крім того, у національне законодавство імплементовано Рамкові стандарти безпеки Всесвітньої митної організації.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

Стаття 1

Законодавство України з питань державної митної справи

1. Законодавство України з питань державної митної справи складається з Конституції України, цього Кодексу, інших законів України, що регулюють питання, зазначені у статті 7 цього Кодексу, з міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також з нормативно-правових актів, виданих на основі та на виконання цього Кодексу та інших законодавчих актів.

2. Відносини, пов'язані із справлянням митних платежів, регулюються цим Кодексом, Податковим кодексом України та іншими законами України з питань оподаткування.

3. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Кодексом та іншими законами України, застосовуються правила міжнародного договору України.

В українському праві немає легального визначення поняття “національне законодавство”. Відповідно до Рішення Конституційного Суду України від 09.07.1998 під терміном “законодавство” слід розуміти прийняті в межах повноважень та відповідно до Конституції України і законів України: закони України; чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України; постанови Верховної Ради України; укази Президента України; декрети і постанови Кабінету Міністрів України.

Конституція України – *Основний закон України, який є політико-юридичною основою для всіх інших законів*. Конституція України не входить до системи законодавства України з питань державної митної справи, незважаючи на те, що має найвищу юридичну силу, а її норми є нормами прямої дії. Оскільки, відповідно до ст. 8 Конституції України, закони та інші нормативно-правові акти мають прийматися на основі Конституції

України, то повинні відповідати їй. Невідповідність законів та інших нормативно-правових актів Конституції України, а також порушення встановленої Конституцією України процедури їх розгляду, ухвалення або набрання ними чинності, тягнуть за собою визнання їх Конституційним Судом України у встановленому Конституцією і законами України порядку неконституційними. Ці положення мають обов'язково враховуватися під час тлумачення і застосування норм законодавства України з питань державної митної справи.

Закон України – державний нормативно-правовий акт вищої юридичної сили, що регулює найважливіші суспільні відносини, викладені у ст. 7 Кодексу, шляхом визначення юридичного статусу і встановлення загальнообов'язкових правил поведінки суб'єктів цих відносин та юридичної відповідальності за порушення цих правил.

Митний кодекс України – кодифікований нормативно-правовий акт, який забезпечує детальне правове регулювання суспільних відносин у сфері державної митної справи:

- процедури декларування митної вартості товарів і контролю з боку митних органів за правильністю її визначення;
- строків і порядку тимчасового ввезення громадянами-нерезидентами транспортних засобів особистого користування на митну територію України;
- порядку переміщення (пересилання) товарів у міжнародних поштових та експрес-відправленнях;
- окремих питань, пов'язаних з притягненням до адміністративної відповідальності за порушення митних правил.

Митний кодекс України (далі – Кодекс, МКУ) за структурою поділяється на 21 розділ, 83 глави, 590 статей, що повною мірою відображають зміст митної галузі.

Відповідно до ст. 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Ця норма потребує додаткового тлумачення. У п. 32 ст. 85 Конституції України визначена компетенція Верховної Ради України – надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів України. Терміна “ратифікація” в Конституції не використано. Водночас у ст. 7 Закону України “Про міжнародні договори України” це повноваження Верховної Ради України визначено саме як “ратифікація”. Але надання згоди на обов'язковість міжнародного договору можливе не тільки шляхом ратифікації. Відповідно до ст. 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. надання згоди можливе також шляхом “прийняття”, “затвердження”, “приєднання”. Саме так слід розуміти норму

Конституції України про повноваження давати згоду на обов'язковість міжнародного договору.

Питання чинності міжнародного договору – це питання міжнародного, а не внутрішнього права. У царині внутрішнього права воно порушується лише тому, що виникає проблема застосування норм такого договору у внутрішньому правопорядку відповідно до національно-правових процедур. Визнання міжнародного договору нечинним у внутрішньому праві не може породжувати міжнародно-правової нечинності. Але питання про дію міжнародного договору у внутрішньому правопорядку не може поставати, якщо договір є нечинним у міжнародному праві. Тому застосування норм міжнародних договорів України в порядку, передбаченому коментованою статтею, обов'язково має бути пов'язане зі з'ясуванням питання про міжнародно-правову чинність відповідного міжнародного договору.

Важливим залишається питання про набрання міжнародним договором чинності для України. Дата надання згоди Верховною Радою України на обов'язковість міжнародного договору не збігається з датою набрання чинності міжнародним договором для України. Так, Верховна Рада України ратифікувала Міжнародну конвенцію про спрощення і гармонізацію митних процедур 5 жовтня 2006 р., а чинності вона набрала 15 вересня 2011 р. На жаль, оприлюднення текстів міжнародних договорів в офіційних виданнях України не супроводжується відомостями про набрання ними чинності.

Відносини, пов'язані зі справлянням митних платежів, регулюються розд. IX “Митні платежі” (ст. 270–304) Кодексу, Податковим кодексом України та іншими законами України з питань оподаткування.

Частина третя ст. 1 дублює норму ч. 2 ст. 17 Закону України “Про міжнародні договори України”, яка передбачає: “Якщо міжнародним договором України, укладення якого відбулось у формі закону, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору України”.

Отже, згідно з українським законодавством виконання міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, передбачає його пріоритет над національним законом та іншими актами законодавства, крім Конституції України. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору. Відповідно державні органи або органи місцевого самоврядування не мають права вилучати своїми актами зобов'язання, що містяться в таких договорах. Із дати набуття

для України чинності міжнародним договором не повинні застосовуватися норми внутрішньодержавного законодавства, що йому суперечать.

Застосування у внутрішньому правопорядку норм міжнародних договорів не може ні суперечити Конституції України, ні доповнювати її (крім випадків, коли Конституція надає таку можливість), ні вилучати будь-які положення.

У ч. 2 ст. 9 Конституції України зазначено, що “укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України...”. Таким чином, норма цієї статті спрямована у майбутнє і не дає можливості укладати міжнародні договори, що суперечать Конституції України.

Стаття 2

Особливості набрання чинності законами України та іншими нормативно-правовими актами з питань державної митної справи

1. Закони України з питань державної митної справи, нормативно-правові акти з питань державної митної справи, видані Кабінетом Міністрів України та центральним органом виконавчої влади, набирають чинності через 45 днів з дня їх офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самим законом або нормативно-правовим актом, але не раніше дня їх офіційного опублікування.

2. Офіційним опублікуванням закону України з питань державної митної справи, нормативно-правового акта з питань державної митної справи, виданого Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, вважається опублікування його повного тексту в одному з періодичних друкованих видань, визначених законодавством України як офіційні. Днем офіційного опублікування закону України з питань державної митної справи, нормативно-правового акта з питань державної митної справи, виданого Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, вважається день виходу в світ номера того офіційного друкованого видання, в якому повний текст зазначеного закону України або нормативно-правового акта опубліковано раніше, ніж в інших офіційних друкованих виданнях. Якщо опублікування закону України з питань державної митної справи, нормативно-правового акта з питань державної митної справи, виданого Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади, здійснювалося частинами, днем його офіційного опублікування вважається день виходу в світ того номера офіційного друкованого видання, в якому раніше, ніж в інших офіційних друкованих виданнях, опубліковано останню частину зазначеного закону або нормативно-правового акта.

3. Закон України або інший нормативно-правовий акт з питань державної митної справи, який набирає чинності з дня офіційного опублікування, вважається чинним з

0 годин дня, наступного за днем офіційного опублікування зазначеного закону України або нормативно-правового акта.

4. Якщо для набрання чинності законом України або іншим нормативно-правовим актом з питань державної митної справи встановлено певний строк з дня його офіційного опублікування, визначений днями, цей строк починається з 0 годин дня, наступного за днем офіційного опублікування зазначеного закону або акта, і закінчується о 24 годині останнього дня відповідного строку.

5. Якщо день набрання чинності законом України або іншим нормативно-правовим актом з питань державної митної справи визначено конкретною датою, цей закон або акт вважається чинним з 0 годин зазначеної дати.

(Частина шосту статті 2 виключено на підставі Закону № 4915-VI від 07.06.2012)

Чинним визнається закон, що вже набрав чинності. У коментованій статті принципове значення мають питання про час прийняття, оприлюднення та набрання законом чинності і припинення його чинності. Встановлення цих меж важливе для вирішення питань, що можуть виникнути при зіткненні (колізії) законів у зв'язку з їх застосуванням до конкретного випадку.

Після ухвалення Верховною Радою України закону (дата прийняття обов'язково супроводжує офіційний текст закону) він підписується Головою Верховної Ради України і надсилається Президентові України для підпису й оприлюднення. Згідно зі ст. 94 Конституції України Президент України протягом 15 днів після отримання закону підписує його, беручи до виконання, та офіційно оприлюднює або повертає закон зі своїми вмотивованими і сформульованими пропозиціями до Верховної Ради України для повторного розгляду. Якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закону для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений. Якщо під час повторного розгляду закон буде знову прийнятий Верховною Радою України не менш як двома третинами від її конституційного складу, Президент України зобов'язаний його підписати та офіційно оприлюднити протягом 10 днів.

Оприлюднення закону – самостійна стадія процесу набрання законом чинності. Воно має велике юридичне значення і полягає у доведенні до відома громадян і державних органів від імені Президента України повного й точного тексту закону державною мовою шляхом його публікації в офіційному виданні. Згідно з Указом Президента України “Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів та набрання ними чинності” від 10.06.1997 № 503/97 офіційними друкованими виданнями є “Офіційний вісник України” та газета “Урядовий кур'єр”. Офіційними друкованими

виданнями, в яких здійснюється офіційне оприлюднення законів та інших актів Верховної Ради України, є також газета “Голос України” та “Відомості Верховної Ради України”. Офіційним друкованим виданням, в якому здійснюється офіційне оприлюднення законів, актів Президента України, є інформаційний бюлетень “Офіційний вісник Президента України”.

В окремих випадках закон може бути оприлюднено через телебачення та радіо. Офіційне оприлюднення закону здійснюється після внесення його до Єдиного державного реєстру нормативних актів із зазначенням присвоєного йому реєстраційного коду. Закони України можуть бути опубліковані й в інших виданнях, але лише після їх офіційного оприлюднення. Така публікація закону має інформаційний характер і не може бути використана для офіційного застосування.

Питання про час набрання законом чинності врегульоване в ч. 1 ст. 2: “Закони України з питань державної митної справи, нормативно-правові акти з питань державної митної справи, видані Кабінетом Міністрів України та центральним органом виконавчої влади, набирають чинності через 45 днів з дня їх офіційного опублікування, якщо інше не передбачено самим законом або нормативно-правовим актом, але не раніше дня їх офіційного опублікування”. Це положення хоч і суперечить ч. 5 ст. 94 Конституції України, проте на його підставі можливі три строки набрання новим законом чинності:

- 1) після 45 днів з дня його офіційного оприлюднення, але не раніше дня опублікування. На практиці строки оприлюднення та опублікування закону збігаються. При розрахунку 45 днів сам день опублікування закону до їх числа не входить. Тому якщо закон був опублікований, наприклад, 1 вересня, він набирає чинності з 0 годин 17 жовтня;
- 2) з дня його опублікування в офіційному виданні. Формулювання “закон набирає чинності з дня його опублікування” досить часто трапляється у текстах законів;
- 3) з того строку, який у ньому зазначений. Наприклад, Митний кодекс України 2012 р.: “Цей Кодекс набирає чинності з першого числа другого місяця, що настає за місяцем, в якому його опубліковано... згідно із Розділом XXI Прикінцевих та перехідних положень Митного кодексу”. Текст документа було опубліковано в газетах “Голос України” від 21.04.2012 № 73–74 і “Урядовий кур’єр” від 17.05.2012 № 86. Отже, датою набуття чинності є 1 червня 2012 р.

У науковій літературі визначають три обставини, внаслідок яких закон втрачає чинність:

- 1) коли він був скасований або замінений іншим законом. У тексті нового закону міститься в цьому разі пряма вказівка на скасування за-

кону, що діяв раніше, або на зміну окремих норм закону, що в цілому діє далі;

- 2) коли він замінений повністю чи частково іншим законом без будь-якої вказівки про це в новому законі;
- 3) у зв'язку із закінченням строку дії або зі зміною (усуненням) умов чи обставин, на які закон був розрахований.

Порядок обчислення строків визначено ст. 251–255 Цивільного кодексу України.

Міністерствам та іншим органам виконавчої влади приписано не допускати випадків надсилання на виконання нормативно-правових актів, що не пройшли державної реєстрації та не опубліковані в установленому законодавством порядку (п. 2 постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади” від 28.12.1992 № 731).

Стаття 3

Особливості застосування законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи

1. При здійсненні митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України, застосовуються виключно норми законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, чинні на день прийняття митної декларації митним органом України.

2. У разі якщо законодавством України передбачена можливість виконання митних формальностей без подання митної декларації, застосовуються норми законів України та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, чинні на день виконання таких формальностей.

3. Норми законів України, які пом'якшують або скасовують відповідальність особи за порушення митних правил, передбачені цим Кодексом, мають зворотну дію в часі, тобто їх норми поширюються і на правопорушення, вчинені до прийняття цих законів. Норми законів України, які встановлюють або посилюють відповідальність за такі правопорушення, зворотної дії в часі не мають.

4. У разі якщо норми законів України чи інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків підприємств і громадян, які переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, чи прав та обов'язків посадових осіб

митних органів, внаслідок чого є можливість прийняття рішення як на користь таких підприємств та громадян, так і на користь митного органу, рішення повинно прийматися на користь зазначених підприємств і громадян.

Згідно з ч. 1 коментованої статті під час здійснення митних процедур застосовуються тільки ті нормативні акти, що були чинні на день прийняття митної декларації митним органом. У проведенні митних процедур, що здійснюються без подання митної декларації, діє те саме правило (ч. 2 ст. 3).

Як і в більшості правовідносин галузевого характеру, важливе врегулювання відносин щодо дії актів митного законодавства у часі. Загальноприйнято, що акти законодавства регулюють відносини, які виникли з дня набрання ними чинності. Тож установлення такого дня має велике значення для застосування норм митного права. Теорією митного права визначено три типи дії темпоральних норм: негайна (безпосередня); ультраактивна (збереження дії старого закону); ретроактивна (зворотна). На такій основі запропоновано способи дії норми у часі поділяти на: перспективну дію – поширення норм права на юридичні факти, які виникнуть після набрання нормою чинності; негайну дію – поширення норми права на юридичні факти минулого й ті правовідносини, які виникли раніше та після набрання нормою чинності; зворотну дію – поширення норми права на юридичні факти та правовідносини, котрі виникли до дати набрання нормою чинності, незалежно від того, скільки минуло часу від цієї дати.

Згідно зі ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Надання зворотної дії в часі закону, яким скасовується чи пом'якшується караність за порушення митних правил, є виразом гуманізму, охорони прав людини: якщо діяння згідно з новим законом перестало бути правопорушенням, то зводяться нанівець (зникають) соціальні й правові підстави для покарання певної особи; якщо законодавець, наприклад, дійде висновку, що за порушення митних правил, які будуть учинені після прийняття нового закону, досить менш суворого покарання, ніж передбачалося попереднім законом, то немає підстав зберігати суворіше покарання особам, які вчинили такі правопорушення до видання нового закону і набрання ним чинності.

Пом'якшення покарання визначається шляхом порівняння санкцій попереднього та нового закону, який набув чинності, як щодо основних, так і додаткового стягнення, а також поєднання цих покарань.

Якщо норми законів України чи інших нормативно-правових актів із питань державної митної справи допускають неоднозначне (множинне) трактування прав та обов'язків підприємств і громадян, які переміщують

товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або здійснюють операції з товарами, що перебувають під митним контролем, чи прав та обов'язків посадових осіб митних органів, унаслідок чого є можливість прийняття рішення як на користь таких підприємств та громадян, так і на користь митного органу, рішення має прийматися на користь підприємств і громадян.

Стаття 4

Визначення основних термінів і понять

1. У цьому Кодексі наведені нижче терміни і поняття вживаються в такому значенні:

1) валютні цінності:

а) валюта України – грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет та в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

б) іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної держави, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу;

в) платіжні документи та цінні папери (акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи), виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах;

г) банківські метали – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів;

2) вантаж експрес-перевізника – консолідовані за єдиним транспортним документом міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлення, що не увійшли до складу цих консолідованих міжнародних експрес-відправлень за своїм характером, розмірами або з інших причин, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України;

3) вантажне відправлення – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі;

- 4) ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України – сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку;
- 5) випуск товарів – надання митним органом права на користування та/або розпорядження товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відповідно до заявленої мети;
- 6) вільний обіг – обіг товарів, який здійснюється без обмежень з боку митних органів України;
- 7) громадяни – фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства;
- 8) декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування або від імені якої здійснюється декларування;
- 9) декларація митної вартості – документ встановленої форми, що подається декларантом і містить відомості щодо митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим;
- 10) дозвіл митного органу – надання особі митним органом усно, письмово (паперовим або електронним документом) чи шляхом проставлення відбитка особистої номерної печатки на супровідних документах (деклараціях, відомостях) права на вчинення певних дій;
- 11) дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органогенного утворення, напівдорогоцінне каміння – терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України “Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними”;
- 12) експрес-перевізник – перевізник, який з використанням будь-якого виду транспорту здійснює прискорене перевезення міжнародних експрес-відправлень за єдиним транспортним документом (загальні авіанакладні (AWB – airwaybill, MAWB – master airwaybill), CMR, bill of lading (коносамент) тощо), а також забезпечує приймання, обробку, пред'явлення таких відправлень митним органам для митного контролю та митного оформлення в місцях їх митного оформлення та видачу одержувачам (повернення відправникам);
- 13) заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – не пов'язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров'я та життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини;

- 14) зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності;
- 15) іноземні товари – товари, що не є українськими відповідно до пункту б1 цієї статті, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до цього Кодексу;
- 16) контейнер – транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або подібний засіб), що:
  - а) являє собою повністю або частково закриту ємність, призначену для поміщення в неї вантажів;
  - б) має постійний характер і завдяки цьому є достатньо міцним, щоб слугувати для багаторазового використання;
  - в) спеціально сконструйоване для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;
  - г) сконструйоване таким чином, щоб полегшити його перевантаження, зокрема з одного виду транспорту на інший;
  - г) сконструйоване таким чином, щоб його можна було легко завантажувати та розвантажувати;
  - д) що має внутрішній об'єм не менше одного метра кубічного.

Термін “контейнер” включає приладдя та обладнання, необхідні для цього типу контейнера, за умови, що вони перевозяться разом із контейнером. Знімні кузови прирівнюються до контейнерів;
- 17) контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону;
- 18) культурні цінності – об'єкти матеріальної та духовної культури, що мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України;
- 19) моторні транспортні засоби – транспортні засоби, що рухаються за допомогою встановленого на них двигуна;
- 20) митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, та передбачені законодавством відомості про товари, умови і способи їх переміщення через митний кордон України та щодо нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури;
- 21) митна процедура – зумовлені метою переміщення товарів через митний кордон України сукупність митних формальностей та порядок їх виконання;

- 22) митне забезпечення – одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного цифрового підпису та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення та закріплення результатів митного контролю та митного оформлення;
- 23) митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- 24) митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм цього Кодексу, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку;
- 25) митний режим – комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення;
- 26) митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних;
- 27) митні платежі:
  - а) мито;
  - б) акцизний податок із ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції);
  - в) податок на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів (продукції);
- 28) митні правила – встановлений цим Кодексом та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи цим Кодексом та іншими законами України;
- 29) митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи;
- 30) міжнародний транспортний документ – номерний товаросупровідний документ, який є договором на перевезення кожного окремого міжнародного експрес-відправлення;
- 31) міжнародні поштові відправлення – упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою “М”, дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою “Консигнація”, відправлення міжнародної

прискореної пошти “EMS”, які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку;

- 32) міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним вкладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк;
- 33) нерезиденти:
  - а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які здійснюють свою діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України;
  - б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних держав та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;
  - в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України;
- 34) несупроводжуваний багаж – товари, що відправляються їх власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян;
- 35) особи – юридичні та фізичні особи;
- 36) особисті речі – товари, нові і такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування зазначеної особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам;
- 37) перевізник – особа, яка здійснює перевезення товарів через митний кордон України та/або між митними органами на території України або є відповідальною за такі перевезення;
- 38) підприємство – будь-яка юридична особа, а також громадянин-підприємець;
- 39) платник податків – особа, на яку відповідно до цього Кодексу, Податкового кодексу України та інших законів України покладено обов'язок зі сплати митних платежів;

- 40) повірений – особа, яка діє на підставі договору доручення з експрес-перевізником і здійснює пред'явлення міжнародних експрес-відправлень митному органу за місцезнаходженням одержувача (відправника);
- 41) попереднє повідомлення – завчасне повідомлення митного органу декларантом про намір ввезти товари на митну територію України або вивезти їх за її межі;
- 42) попередній документальний контроль – контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державних санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, та здійснюються митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України щодо товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, що переміщуються через митний кордон України;
- 43) посадові особи підприємств – керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які в силу постійно або тимчасово виконуваних ними трудових (службових) обов'язків відповідають за додержання вимог, встановлених цим Кодексом, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними у встановленому законом порядку;
- 44) посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій – акредитовані в Україні глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних держав при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій;
- 45) постійне місце проживання – місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року громадянина, який не має постійного місця проживання на території інших держав і має намір проживати на території цієї держави протягом будь-якого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, і за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цим громадянином службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом);
- 46) об'єкти права інтелектуальної власності – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення (зазначення походження товарів) та сорти рослин;
- 47) правовласник – особа, якій відповідно до закону належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, або особа, яка діє від її імені в межах наданих повноважень;
- 48) припаси:
  - а) товари, призначені для споживання пасажирями та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, продаються ці товари чи ні;
  - б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміжних стоянок чи зупинок

- (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які знаходяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;
- в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажиром та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і знаходяться у цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;
- 49) пропуск товарів через митний кордон України – надання митним органом відповідній особі дозволу на переміщення товарів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення;
- 50) резиденти:
- а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території, а також їх відокремлені підрозділи за кордоном, що не здійснюють господарської діяльності;
- б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;
- в) фізичні особи: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном;
- г) відокремлені підрозділи іноземних юридичних осіб з місцезнаходженням на території України, які здійснюють господарську діяльність відповідно до законодавства України;
- (Пункт 50 частини першої статті 4 доповнено підпунктом “г” згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012)*
- г) інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, у тому числі постійне представництво інвестора-нерезидента.
- (Пункт 50 частини першої статті 4 доповнено підпунктом “г” згідно із Законом № 5406-VI від 02.10.2012)*
- 51) ремонт – операції, що здійснюються для усунення недоліків товарів, приведення їх у робочий стан, відновлення ресурсу або характеристик та не призводять до зміни коду цих товарів згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності;
- 52) ручна поклажа – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом з цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів;
- 53) спеціально виготовлене сховище (тайник) – сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані

та пристосовані з цією метою конструктивні ємності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо;

- 54) судно закордонного плавання – українське або іноземне судно, яке здійснює міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів та прибуває на митну територію України або вибуває за її межі;
- 55) супроводжуваний багаж – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів;
- 56) тарифна квота – визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита;
- 57) товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі;
- 58) транспортні засоби – транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі;
- 59) транспортні засоби комерційного призначення – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепа, напівпричепа) чи рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового чи комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами та паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їхнього транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення;
- 60) транспортні засоби особистого користування – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 тонни), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причепа до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, що зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожен товарну позицію виключно для особистого користування, а не для промислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно;

(Пункт 60 частини першої статті 4 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012)

- 61) українські товари – товари:

- a) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Товари, повністю отри-

- мані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо вони отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;
- б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;
- в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті “б”, або з товарів, зазначених у підпунктах “а” і “б” цього пункту;
- 62) умовне звільнення від оподаткування митними платежами – звільнення від сплати нарахованого податкового зобов’язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму;
- 63) уповноважена особа (представник) – особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом вчиняти дії, пов’язані з проведенням митних формальностей, щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта.

Стаття вміщує терміни, тобто слова й словосполучення, що позначають не всі, а лише основні поняття, якими оперує законодавець у Кодексі. Закріплення на рівні основного кодифікованого акта в галузі митної справи термінологічного апарату слугує меті однакового розуміння й тлумачення його норм. За визначенням у межах цього термінологічного апарату терміни мають бути однозначними, як і будь-які законодавчі дефініції вони відіграють важливу роль у реалізації засадничих правових принципів (зокрема правової визначеності) й забезпечують чіткість і зрозумілість митно-правового регулювання.

Терміни, закріплені ст. 4, умовно можна поділити на дві групи. До першої варто зарахувати ті, що становлять “понятійний фундамент” митно-правового регулювання, до другої – терміни другого порядку. Без перших неможливо зрозуміти смисл митних правовідносин, адекватно витлумачити найпростіше, а саме: хто декларує, що декларує, у який правовий режим, за якими правилами поведінки, що відбувається з предметом транскордонного переміщення, що стягується до державного бюджету тощо. Відповідно йдеться про терміни “декларант”, “валютні цінності”, “товари”, “транспортні засоби”, “транспортні засоби комерційного призначення”, “митний режим”, “митні правила”, “митні формальності”, “митний контроль”, “митне оформлення”, “митні платежі” та ін. Друга група термінів: “вантаж експрес-перевізника”, “дозвіл митного органу”, “контейнер”, “контрафактні товари”, “попередній документальний контроль”, “постійне місце проживання” й решта мають, так би мовити, допоміжний характер (дають змогу

правильно зрозуміти терміни першої групи, з'ясувати специфіку митних правовідносин тощо).

Новели Кодексу, тобто такі поняття, як “заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності”, “митний статус товарів”, “платник податків”, “попередній документальний контроль”, “уповноважена особа (представник)” тощо, покликані унеможливити неоднозначне їх розуміння, сприяти усуненню прогалин у митному регулюванні, свідчать про поступове й невпинне оновлення митного законодавства, його деталізацію на рівні законодавчого кодифікованого акта.

Окремі терміни й поняття закріплено в інших статтях Кодексу. Так, у ст. 24 зафіксовано поняття (“рішення”, “дії”, “бездіяльність”), які дають змогу зрозуміти, що може бути предметом оскарження, коли особа вважає, що митним органом, організацією, їхніми посадовими особами чи працівниками порушено її права, свободи чи інтереси. Для кращого сприйняття інформації про конкретні митні режими їх визначення містяться в главах Кодексу, спеціально їм присвяченим.

Стаття 5

Державна політика у сфері державної митної справи

1. Державна політика у сфері державної митної справи – це система цілей, принципів, функцій, напрямів, засобів і механізмів діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, наповнення державного бюджету, які реалізуються через:

- 1) механізми тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) участь у митних союзах, зонах вільної торгівлі та міжнародних договорах (конвенціях) з митних питань;
- 3) встановлення порядку переміщення товарів через митний кордон України та здійснення їх митного контролю;
- 4) законодавство України з питань державної митної справи.

Коментована стаття є своєрідною новелою митного законодавства, оскільки у Митному кодексі України не було чіткого визначення державної політики у сфері державної митної справи й переліку елементів, через які така політика могла б реалізовуватися. Однак стаття не знімає наявних розбіжностей, серед науковців у тлумаченні феномену митної політики або ж державної політики у сфері митної справи.

Провідні українські вчені в галузі управління зовнішньоекономічною діяльністю, розглядаючи засоби зовнішньоторговельної політики на національному рівні, наголошують на тому, що поряд із прямими обмеженнями ввезення товарів у вигляді мита і кількісних обмежень розвинуті країни широко використовують цілу систему непрямого протекціонізму. Вона охоплює різноманітні митні формальності, санітарно-ветеринарні норми, систему внутрішніх податків і зборів, адміністративні правила, що стосуються використання іноземних товарів, та низку інших положень, які прямо не перешкоджають імпорту, але, по суті, створюють приховані перешкоди для ввезення іноземних товарів. Поширеними формами непрямого протекціонізму є внутрішні податки й акцизні збори¹.

Крім того, якщо митна справа є складовою зовнішньоекономічної діяльності держави, то її політика у цій сфері має бути частиною зовнішньоекономічної політики.

Державна політика у сфері митної справи та її практична реалізація спираються насамперед на діяльність митних органів. Митна служба є важливою, але не виключною інституційною передумовою реалізації цього виду державної політики².

Основною економічною функцією держави є захист її економічних інтересів та економічної безпеки. З огляду на ці дві потреби формується економічна політика держави, до якої входять внутрішня та зовнішня складові. Основою внутрішньої економічної політики є податкова політика, а зовнішньоекономічної – державна політика у сфері державної митної справи, яка реалізується через протекціонізм чи лібералізацію зовнішньої торгівлі. Можна виокремити дві форми реалізації економічної політики: правову та організаційну. Правовою формою є митне право й митне законодавство, а організаційною – система управління митною справою. Обидві форми стають організаційно-правовою основою діяльності митної служби.

Узагальнення та конкретизація змісту і взаємозв'язку понять митного права, норм митного права та митного законодавства дають змогу вважати, що саме ці поняття і становлять систему нормативно-правових форм реалізації державної політики у сфері митної справи.

Державна політика у сфері митної справи спрямована на досягнення як економічних, так і політичних цілей, що визначаються державним устроєм, чинною законодавчою базою та соціально-економічним напрямом розвитку суспільства. Як орган, створений державою, митна служба має бути на-

¹ Управління зовнішньоекономічною діяльністю : навч. посіб. / за заг. ред. А. І. Кредісова. – 2-ге вид., випр. і доп. – К., 2002. – С. 43–47.

² Тимошенко І. В. Таможенное регулирование ВЭД / И. В. Тимошенко. – М., 2003. – С. 42.

дійним регулятором зовнішньоторговельної діяльності та гарантом дотримання митного законодавства, реалізуючи державну політику шляхом:

- 1) запровадження механізмів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 2) участі в митних союзах, зонах вільної торгівлі та міжнародних договорах (конвенціях) з митних питань;
- 3) встановлення порядку переміщення товарів через митний кордон України та здійснення їх митного контролю;
- 4) подальшого розвитку законодавства України з питань державної митної справи.

Стаття 6

Митні інтереси та митна безпека

1. Митні інтереси України – це національні інтереси України, забезпечення та реалізація яких досягається шляхом здійснення державної митної справи.

2. Митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України.

Сьогодні Україна позиціонує себе як країна, що реалізує стратегію європейської інтеграції та зацікавлена в максимальній адаптації власних законів, процедур та практики до стандартів ЄС. На сучасному етапі митне законодавство ЄС суттєво модернізується. Наразі країни Співтовариства використовують одночасно два регулювальних документи – “старий” Митний кодекс Співтовариства 1992 р. та “новий” Модернізований митний кодекс ЄС (ММК), який набув чинності 24 червня 2008 р.

Філософія митної політики та права ЄС полягає у принципі – стільки засобів сприяння й спрощення, скільки можливо, і стільки засобів контролю та обмежень, скільки необхідно. Очікуваний результат полягає в тому, що стандартизовані та гармонізовані митні процедури забезпечать дієвіші:

- 1) безпеку зовнішньої торгівлі;
- 2) сприяння торгівлі;
- 3) адміністрування фіскальної та торгової політики.

В Україні відбуваються кардинальні політичні й економічні зрушення в суспільстві як складова історичних змін у системі міжнародних відносин, переходу від ери конфронтації до ери відкритості й співробітництва.

З огляду на геополітичне положення, історичний досвід, культурні традиції, багаті природні ресурси, потужний економічний, науково-технічний та інтелектуальний потенціал Україна може стати впливовою світовою

державою, здатною відігравати значну роль у забезпеченні політико-економічної стабільності в Європі та світі. Наша країна спирається на фундаментальні загальнонаціональні інтереси, відповідно до яких визначаються засади, напрями, пріоритети та функції її зовнішньої політики. У цьому контексті важливого значення набуває оптимізація вигід, які отримує наша країна від міжнародної інтеграції, та загроз, що випливають із цього процесу.

Істотним кроком на цьому шляху є адаптація митного законодавства України до Митного кодексу ЄС, яка має сприяти максимально можливому зближенню в декількох важливих спільно узгоджених сферах митного законодавства.

ЄС очікує, що Україна здійснюватиме поступову адаптацію на основі принципу “найкращого зусилля” для забезпечення повної відповідності до положень ММК ЄС, що є умовою, але не гарантією приєднання до країн ЄС.

Усі проблеми, пов’язані з митним законодавством та практикою країн – учасниць “Східного партнерства”, наведені Директоратом TAXUD (оподаткування та митний союз) Європейської Комісії в документі “Керівництва з митної справи: шляхи до побудови сучасної митниці” (“Customs Blueprints: Pathways to modern customs”).

Митний кодекс України, який набрав чинності 1 червня 2012 р., порівняно з Кодексом, що діяв з 1 січня 2004 р., містить багато суттєвих нововведень, де ураховано положення міжнародних договорів, підписаних Україною, та конвенцій, ратифікованих нею.

Важливою новацією Кодексу стало визначення кінцевих цілей митної політики України (ст. 5), яка спрямована на забезпечення національних митних інтересів та безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі та захист внутрішнього ринку, розвиток національної економіки та її інтеграцію до світової економіки, наповнення державного бюджету.

Кодекс визначив (ст. 6), що митні інтереси України – це її національні інтереси, які забезпечуються та реалізуються шляхом здійснення державної митної справи, митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України.

Важливим елементом національної безпеки України є її складові – зовнішньоекономічна та митна безпеки, проблеми забезпечення яких сьогодні набувають пріоритетного характеру.

Згідно із Законом України “Про зовнішньоекономічну діяльність” метою державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності є: захист економічних інтересів України й законних інтересів суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності; створення рівних можливостей для

суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності; підтримка конкуренції та ліквідація монополізму у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Отже, мета системи митної безпеки – забезпечення стабільної та передбачуваної роботи митної служби, достатнього рівня сприяння зовнішньоекономічній діяльності в нестабільних зовнішніх і внутрішніх умовах, зниження ризиків, а також виявлення та нейтралізація ризик-чинників, які безпосередньо впливають на стан реалізації митної справи й опосередковано – на зовнішньоекономічну діяльність та її ефективність.

Поняття “зовнішньоекономічна безпека” та “митна безпека” впливають із категорії “національна безпека”. А отже, їх суттю є захищеність життєво важливих потреб, інтересів і цінностей людини, населення, держави та її регіонів від внутрішніх та зовнішніх загроз, джерелом яких є зовнішньоекономічні зв'язки.

Водночас митна безпека становить комплекс (систему) ефективних економічних, правових, політичних та інших заходів держави, суспільства й людей із захисту інтересів (у тому числі інтересів власності) народу та держави в зовнішньоекономічній, зокрема митній, сфері.

Під забезпеченням митної безпеки можна розуміти впровадження в митній справі сукупності засобів, здатних протидіяти внутрішнім і зовнішнім загрозам та викликам у сфері митних економічних відносин; забезпечити досягнення необхідного рівня захищеності, надійності та усталеності митної служби шляхом створення ефективного регуляторного організаційно-економічного механізму. У цьому контексті поняття “забезпечення митної безпеки” слід розглядати як здатність управлінських рішень у межах створеної системи захисту економічних інтересів держави протидіяти можливим небезпекам у митній галузі.

Одне з головних завдань забезпечення митної безпеки – досягти необхідного рівня надійності митної системи.

Митні інтереси держави повинні визначатися поточним станом зовнішньоекономічних відносин, ступенем реалізації поставлених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку, задоволенням матеріальних потреб громадян та ступенем захисту культурного середовища держави. Під такими інтересами слід розуміти специфічні національні інтереси держави, забезпечення та реалізація яких досягаються провадженням митної справи.

Науковці визначають три групи життєво важливих національних інтересів, недотримання яких негайно призведе до загрози національним інтересам (перша група – життєво важливі), може заподіяти збитків, що, зрештою, вплине на життєво важливі інтереси (друга група – важливі), може

заподіяти збитків, що суттєво не вплине на життєво важливі інтереси (третья група – периферійні).

Економічні інтереси України є прямо чи опосередковано складовою її національних інтересів і в ієрархії останніх посідають місце серед як життєво важливих, так і важливих та периферійних інтересів.

Під національними економічними інтересами можна розуміти сукупність об'єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечує ефективне функціонування та сталий розвиток її економічної системи, а через неї – економіки загалом. Економічні інтереси виступають як провідна складова системної сукупності національних інтересів, тому що економічна сфера є базовою.

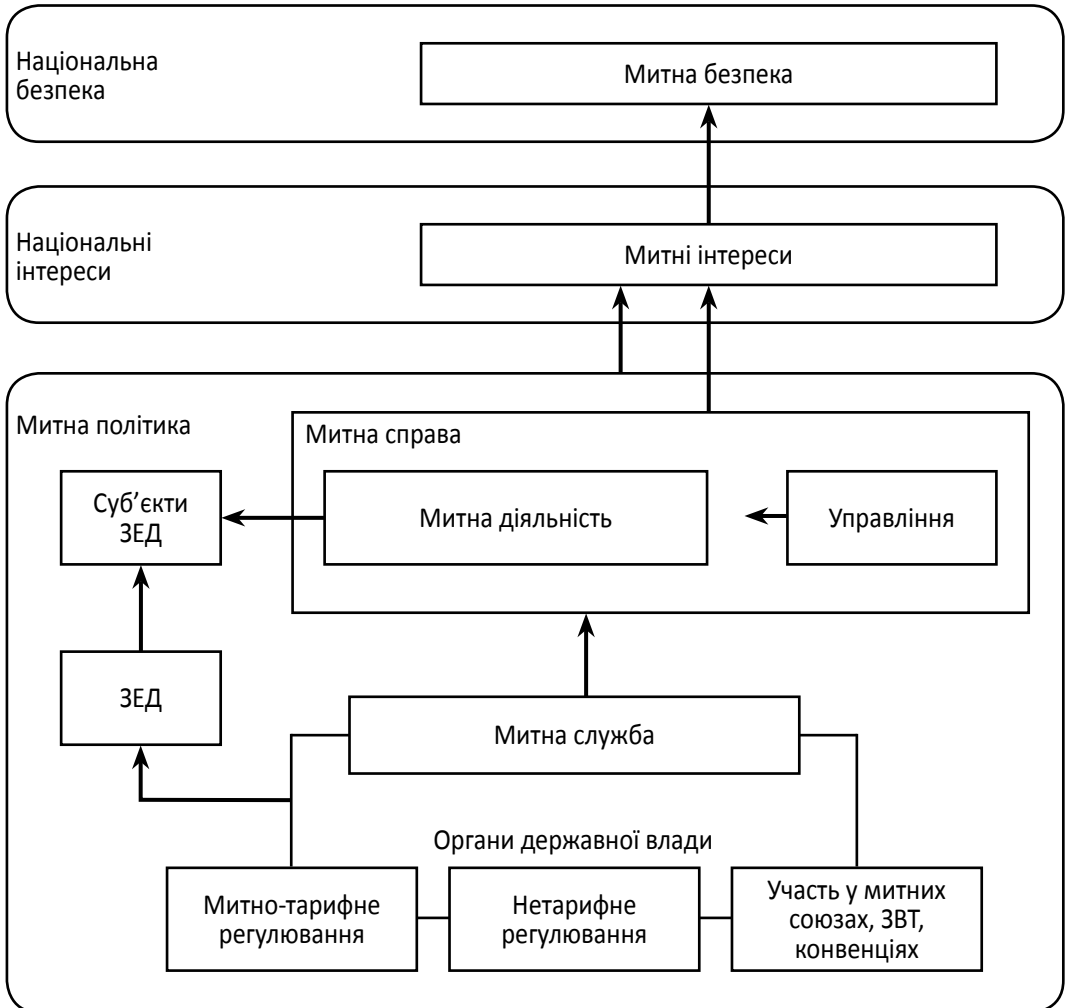
До найважливіших національних економічних інтересів, від реалізації яких залежить майбутнє Української держави, добробут і процвітання нації, можна додатково віднести економічні інтереси, пов'язані з митною сферою:

- приєднання та адаптацію до міжнародної системи митних взаємовідносин;
- структурну перебудову митної системи, наближення її до суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності;
- зменшення впливу адміністративних бар'єрів на зовнішньоекономічну діяльність;
- створення вітчизняних технічних засобів для неруйнівного контролю товарів (вантажів), які потрапляють на територію України з-за кордону;
- удосконалення митного тарифу та приведення його структури у відповідність до загальносвітової.

Митні інтереси – це певний спектр (сукупність) національних інтересів держави, що пов'язані з реалізацією митної справи, задоволення яких сприяє забезпеченню ефективного функціонування, стійкого розвитку економічної системи, зменшенню загроз національній безпеці України, стабільності в суспільстві та визначається поточним станом зовнішньоекономічних відносин, повнотою задоволення матеріальних потреб громадян, ступенями реалізації визначених стратегічних орієнтирів соціально-економічного розвитку й захисту культурного та інформаційного середовища держави, станом зовнішньоекономічної та митної безпеки.

Місце митної безпеки в системі національної безпеки та її зв'язок з митною політикою подано на рис. 1.

Мета реалізації митних інтересів має полягати в підтриманні такого стану економічної сфери держави, який характеризується стійкістю до негативних зовнішніх загроз, здатністю цієї сфери забезпечувати ефективне функціонування економіки держави й економічне зростання.

Рис. 1. Місце митної безпеки в системі національної безпеки та її зв'язок з митною політикою

Складено авторами.

Митні інтереси повинні визначатися з огляду на потребу в забезпеченні гідного місця держави на міжнародній економічній арені й з урахуванням умов сучасного швидкозмінного середовища.

Митні інтереси потребують спочатку визначення, а згодом – реалізації та захисту. Визначення таких інтересів має ґрунтуватися на таких чинниках:

- сукупності економічних інтересів;
- сукупності цілей на конкретному етапі здійснення митної політики;

- урахуванні поточного стану зовнішньоекономічної та митної безпеки;
- сукупності наявних зовнішніх і внутрішніх загроз.

Отже, митні інтереси держави не завжди є однаковими: вони змінюються зі зміною наведених чинників, умов існування країни та згідно з етапом її розвитку.

До митних інтересів, захист яких забезпечує митну безпеку України, належать:

- створення сприятливих умов для полегшення торгівлі; сприяння транзитові; прискорення товарообігу й пасажиропотоку через митний кордон;
- своєчасне й повне стягнення податків і митних зборів;
- ефективна організація боротьби з контрабандою й порушеннями митних правил та дієве запобігання їм (у тому числі попередження та відвернення правопорушень);
- наближення митного законодавства України до світових вимог, розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи;
- забезпечення виконання зобов'язань, передбачених міжнародними договорами України з питань державної митної справи, укладеними відповідно до закону;
- забезпечення конфіденційності інформації щодо суб'єктів ЗЕД та їх зовнішньоекономічної діяльності;
- створення системи обміну документами та інформацією (у тому числі електронною) з іншими державними органами;
- впровадження, розвиток та технічне супроводження сучасних інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і технологій у державній митній справі, сумісних з аналогічними системами інших країн;
- підвищення транзитної привабливості країни;
- контроль за дотриманням правил переміщення валютних цінностей через митний кордон України;
- недопущення ввезення на територію держави неякісних товарів, використання й споживання яких становить небезпеку для здоров'я населення;
- створення умов для активізації розвитку економічних суб'єктів, вітчизняного науково-технічного й інноваційного потенціалів, підвищення конкурентоспроможності національної економіки;
- заохочення підприємств до ефективного зовнішньоекономічного співробітництва;

- забезпечення збалансованості структури зовнішньої торгівлі шляхом застосування прийнятих у міжнародній практиці заходів, що підвищить експортний потенціал, задовольнить потреби внутрішнього ринку, захистить вітчизняних товаровиробників;
- сприяння захисту прав інтелектуальної власності, вжиття заходів щодо запобігання переміщенню через митний кордон України товарів із порушеннями охоронюваних законом прав інтелектуальної власності;
- встановлення достовірності сертифікатів про походження товарів з України;
- недопущення ввезення продукції низького морально-етичного змісту, зокрема такої, що пропагує міжнаціональні конфлікти, сепаратизм;
- розбудова митного кордону тощо.

Митним інтересам держави протистоять загрози. Джерело митної загрози – дії та вплив людських, соціально-економічних, техногенних і природних чинників, її носії – товари та транспортні засоби, що перетинають митний кордон; особи, пов'язані з митною діяльністю; природні й техногенні явища, здатні зупинити або обмежити митну діяльність.

Критична точка прояву митної загрози, що потребує відповідного реагування митної служби з метою попередження або зменшення можливої митної шкоди, є митним викликом.

Зовнішніми й внутрішніми загрозами, які впливають на стан реалізації митної справи, є різні критичні ситуації (стан війни, стихійні лиха, страйки), тривалі важкі економічні обставини, надзвичайні ситуації, різні, у тому числі діаметрально протилежні, економічні інтереси України та інших держав, обмежувальні та протекціоністські дії як окремих фінансових груп, так і країн тощо.

Недостатнє врахування загроз і нехтування ними призводять до зниження темпів зростання національної економіки, зупинення виробництва, втрат бюджету, погіршення транзитної привабливості України, незважаючи на її вигідне географічне розташування, втрати зовнішньоекономічних переваг, ввезення неякісних товарів, використання й споживання яких загрожує здоров'ю та безпеці населення, неконтрольованого вивезення стратегічно важливих товарів з території України тощо.

Митні загрози є результатом суперечностей, що формуються в самому суспільстві, у зовнішньоекономічних сферах, у політичних та економічних відносинах, у регіонах, у природних та інших явищах тощо, тому нагальною є потреба виявлення причин цих суперечностей з метою їх попередження та досягнення стану безпеки. Причини небезпеки – це суперечності,

що призводять до загроз, результати прояву яких набувають якісно суттєвого характеру.

Законом України “Про основи національної безпеки України” визначено низку чинників у сфері зовнішніх економічних зв’язків, що є загрозою національній безпеці України, зокрема:

- критичну залежність національної економіки від кон’юнктури зовнішніх ринків, низькі темпи розширення внутрішнього ринку;
- нераціональну структуру експорту – з переважно сировинним характером і низькою питомою вагою продукції з високою часткою доданої вартості;
- велику боргову залежність держави, критичні обсяги державних зовнішнього й внутрішнього боргів;
- небезпечне для економічної незалежності України зростання частки іноземного капіталу в стратегічних галузях економіки.

Джерелами митної небезпеки можуть бути:

- спонтанність природних процесів і явищ, стихійні лиха, які унеможливають належний перебіг процесів зовнішньоекономічних відносин;
- випадковість (наприклад, як чинник суб’єктивного неналежного здійснення митних процедур);
- наявність протидіючих тенденцій, зіткнення суперечливих інтересів (від воєн до конкуренції між суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності);
- імовірнісний характер науково-технічного прогресу з його, наприклад, впливом на сучасні технічні засоби митного контролю;
- неможливість однозначного пізнання об’єкта, неповнота й недостовірність інформації про нього – явище, актуальне для митних органів, які не мають права на провадження оперативно-розшукової діяльності, а інформацію про суб’єкта ЗЕД отримують від самого суб’єкта;
- обмеженість і недостатність ресурсів (чисельність працівників митних органів протягом останнього часу зменшується, а інтенсивність експортно-імпорتنих операцій зростає з року в рік);
- відносна обмеженість свідомої діяльності людини, розбіжності соціального характеру, властиві різним митницям, розташованим по всій території України;
- незбалансованість основних компонентів господарського та управлінського механізмів митної служби, що підтверджується частими реорганізаціями системи.

Небезпеку можна трактувати як суттєвий ризик, виникнення якого високоймовірне. Тоді митна небезпека – об'єктивна можливість негативного впливу на стан митної безпеки, а її джерело – сукупність реальних або потенційних економічних, політичних, техногенних та природних умов і явищ, їх властивостей та суперечностей, дій і намірів певних суб'єктів митних економічних відносин, яка містить у собі та створює (у різному поєднанні) ризикові ситуації, що сприяють виникненню намірів переміщення товарів і транспортних засобів на територію країни шляхом економічного й митного шахрайства, прояву деструктивних властивостей наявного регуляторного інструменту організації та забезпечення митної діяльності, а також інших митних небезпек. Митний ризик – це кількісна величина митного виклику у вигляді визначеної оцінки чи ймовірності реалізації дійсної або потенційної митної загрози з точки зору усвідомленої можливості виникнення митної шкоди. Ймовірність реалізації загрози повинна збалансовано розраховуватися на підставі комплексної оцінки показників її ймовірності як у зовнішньому, так і у внутрішньому середовищі.

Ризик може бути й наслідком відповідного рішення і завжди пов'язаний із суб'єктом, який не тільки здійснює вибір, а й оцінює ймовірність можливих подій і пов'язаних з ними втрат.

Суб'єктами в цьому разі можуть виступати і Кабінет Міністрів України, і Міністерство фінансів України, і адміністрація митної служби України, які приймають рішення з питань державної стратегії розвитку галузі, а також той, хто має право оцінювати ймовірність настання можливих подій у зв'язку з виникненнями певних ризикованих ситуацій (подій, загроз, викликів) і пов'язаної з ними шкоди державі.

Суттю управління ризиками є систематичне застосування управлінських процедур і методів, які надають у розпорядження митних служб інформацію, необхідну для роботи з транспортними операціями або товарними партіями, які становлять певний ризик.

Отже, поняття “управління ризиком” тотожне поняттю “управління ризиковими ситуаціями”, яке можна визначити як метод систематичної ідентифікації та здійснення всіх заходів, необхідних для обмеження ймовірності появи митних загроз і викликів.

Міжнародні й національні стратегії ефективно реалізуються шляхом збору даних та інформації, аналізу й оцінювання ризику, визначення дій і контролю результатів. Тоді можна визначити, де існують зони найбільшої схильності до ризику, і підтримати управлінські рішення щодо ефективного розподілення обмежених ресурсів.

Під час управління ризиковими ситуаціями має дотримуватися баланс між витратами й вигодами, оскільки зрозуміло, що реагувати однаково на

всі загрози може бути досить неефективно. Треба також визначити критерії, які дають можливість вирішити, що саме становить допустимий або неприпустимий рівень ризику.

Оцінювання впливу й заподіяної шкоди та вибір управлінських рішень є основою управління ризиком.

Для забезпечення ефективності процесу управління ризиком потрібні відповідні інструменти й кваліфіковані люди. Це особливо справедливо для систем інформаційних технологій, які надто важливі за сьогоднішніх обсягів, швидкості та складності міжнародної торгівлі.

Управління ризиком має розглядатися не як статичний процес, а як інтерактивний діалог, у якому інформація безперервно оновлюється, аналізується, використовується й переглядається.

Призначення митної служби України (ст. 544 МКУ) – створення сприятливих умов для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, забезпечення безпеки суспільства, захист митних інтересів України.

Одним із завдань, які виконує митна служба України (ст. 544 МКУ), є аналіз та управління ризиками з метою визначення форм та обсягів митного контролю. Для його реалізації в митній службі може бути створений відповідний спеціалізований митний орган (ст. 548 МКУ).

На сьогодні від митних адміністрацій очікується максимальне сприяння в здійсненні зовнішньоекономічної діяльності й гарантування при цьому, що міжнародний рух товарів, транспортних засобів, багажу та інших товарів, які переміщуються людьми, контролюватиметься належним чином. Рівень ризику визначається в контексті національного й міжнародного набору пріоритетів для митних адміністрацій.

Дехто з авторів розглядає такі сфери можливого виникнення митних ризиків:

- чинне національне законодавство з питань митного регулювання та зовнішньоекономічної діяльності (аналізуючи чинні норми національного й міжнародного законодавства, можна виявити певні сфери виникнення ризиків, до того ж зміни правил або самі нові правила чи норми, що впроваджуються, можуть зумовлювати виникнення нових сфер ризику);
- економічний стан держави, від якого залежать характеристики товарних потоків, основні шляхи руху товарів у міждержавній площині (особливу увагу варто також приділити виявленню нових торгових потоків, які можуть вплинути на економічну діяльність, структуру споживання або суспільну безпеку. Вони можуть спричиняти появу нових сфер ризику, що потребують окремого аналізу);

- бажання юридичних чи фізичних осіб, суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності отримати надлишкові прибутки шляхом вчинення дій, унаслідок яких товари й транспортні засоби переміщуються через митний кордон України з порушенням чинного законодавства (здебільшого структури, методи роботи, репутація й фінансовий стан суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності є дуже важливими чинниками та хорошими індикаторами того, чи представляє конкретний торговець сферу можливого виникнення ризиків під час здійснення ним переміщення товарів через митний кордон);
- ввезення в Україну іноземних товарів, які є конкурентами товарам вітчизняного виробництва або стосовно яких можливі зловживання за деякими напрямками, пов'язаними з митними правовідносинами, тощо (цьому напряму варто приділяти окрему увагу);
- інші сфери виникнення ризику, які з'являються під час переміщення товарів і предметів через митний кордон України: ризик зовнішньоекономічної угоди; ризик переміщення товарів до їх одержувачів; ризик митно-тарифного та нетарифного регулювання; ризик митного декларування; ризик митного оформлення; інформаційний ризик тощо.

Треба зауважити, що наведені види ризиків відображають лише зовнішньоторговельну складову митної діяльності. Утім, не слід забувати, що на митну службу покладено також завдання правоохоронної діяльності, а це потребує долучення до переліку ризиків такого специфічного елементу, як ризик правопорушень під час перетинання кордону.

Установлення митно-тарифних і нетарифних заходів регулювання є складовою дій, які забезпечують зовнішньоекономічну безпеку, а визначення та виконання митних правил, порядків і процедур (у тому числі з метою здійснення встановлених заходів регулювання), тобто реалізація митної справи, – дій, які забезпечують митну безпеку держави.

Досягнення зовнішньоекономічної безпеки, яка забезпечується митно-тарифними і нетарифними заходами регулювання, здійснюється за такими основними напрямками:

- підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- зменшення залежності країни від іноземних товарів;
- поліпшення стану платіжного балансу держави;
- створення сприятливих умов для розвитку й захисту вітчизняного товаровиробника;
- формування раціональної структури споживчого ринку на основі збалансованої пропозиції вітчизняних та іноземних товарів та ін.

Слід ураховувати, що напрями, в яких повинна забезпечуватися митна безпека, мають специфічні особливості.

До основних напрямів досягнення митної безпеки належать:

- удосконалення й виконання норм законодавства з питань митної справи та контроль за їх додержанням;
- стабілізація системи збору надходжень;
- установлення сучасних порядків і процедур митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон, уніфікація цих порядків і процедур, забезпечення стійкого функціонування системи їх реалізації та удосконалення форм і методів реалізації;
- створення сприятливих умов для полегшення торгівлі, сприяння транзитові, прискорення товарообігу та пасажиропотоку через митний кордон;
- відвернення й попередження контрабанди та порушень митних правил;
- створення системи судово-експертних митних лабораторій;
- ведення митної статистики та розроблення на її основі конкретних контрольних заходів;
- розвиток міжнародного співробітництва в галузі митної справи та приєднання до міжнародних митних конвенцій, наближення митного законодавства України до світових вимог;
- запровадження системи відомчої науково-дослідної роботи;
- створення належних умов для ефективної боротьби з корупцією, реалізація політики митної етики;
- протидія неконтрольованому впливу національних матеріальних, фінансових, інтелектуальних, інформаційних ресурсів;
- підтримка в працездатному стані та розвиток інформаційно-телекомунікаційних систем митної служби, збереження, обробка та захист митної інформації та ін.

Україна входить до міжнародної економічної системи через різні форми співробітництва із закордонними партнерами. Важливу роль у цьому відіграє забезпечення митної безпеки.

Подальший розвиток і захист найвагоміших здобутків України потребують чіткої визначеності держави в стратегічних пріоритетах та цілях, які мають відповідати викликам і загрозам ХХІ ст., а також її взаємодії із сучасними системами міжнародної та регіональної безпеки.

Національна єдність як запорука ефективного захисту інтересів особи, суспільства й держави досягається за умов поваги до гідності людини, а також забезпечення життєво важливих національних інтересів.

Процес реалізації національного зовнішньоекономічного механізму визначається не тільки проблемами, що накопичуються всередині України, а й зовнішньоекономічними умовами – загостренням конкуренції на світових ринках. Практика роботи в зовнішньоекономічній сфері останніми роками свідчить, що перед Україною постійно виникають численні проблеми в галузі зовнішньоекономічної діяльності – організаційного, структурного, фінансового, економічного, юридичного, кадрового характеру.

На сучасному етапі Україна визначає шляхи й методи виходу на нові для нашої країни, але апробовані міжнародною практикою параметри, зокрема пов'язані з діяльністю митної служби.

Для забезпечення митної безпеки в різні роки більшого або меншого значення набували такі дії (обставини, умови, фактори) у сфері зовнішньоекономічної діяльності:

- збільшення обсягів експорту товарів вітчизняного виробництва;
- обмеження некритичного імпорту зарубіжних товарів;
- приведення ставок ввізного мита у відповідність із вимогами СОТ;
- удосконалення по всій вертикалі митної служби процедури митного контролю та одночасна її лібералізація;
- своєчасне надходження митних платежів до державного бюджету;
- участь України в роботі ВМО;
- підвищення фахового рівня працівників митної служби;
- відповідність діяльності митної служби України діяльності митних служб інших країн з метою дотримання положень і вимог ВМО;
- захист культурної та історичної спадщини українського народу;
- забезпечення стабільного джерела поповнення державного бюджету;
- ефективно забезпечення економічних, митних інтересів України та їх захист.

Вихідним інструментом забезпечення митної безпеки повинна стати комплексна програма регулювання митної безпеки, яка б визначала основні цілі й пріоритети, містила підпрограмні розв'язання ключових проблем безпеки.

Серед економічних регуляторів центральне місце посідає державний бюджет. Через бюджетний механізм держава отримує можливість брати безпосередню участь у вирішенні найактуальніших загальнонаціональних завдань. Митна служба – один з головних механізмів наповнення державного бюджету за рахунок справляння податків і зборів під час митного оформлення товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Удосконалення старого або створення нового механізму забезпечення митної безпеки слід розглядати як основу зростання прибутковості та безпеки держави.

Беручи до уваги ресурси й географічне розташування України, моделювання перебудови системи забезпечення митної безпеки сприятиме організації гармонійної із зовнішнім оточенням структури, яка забезпечуватиме найвищий дохід при зниженні ризику.

Боротьба з тероризмом – можливе перспективне завдання й для митної системи України, пов'язане з глобалізацією цього явища та зміною шляхів переміщення товарів, які можуть рухатися через Україну.

Безпека розвитку становить ключову складову політики кожної держави. Найактуальнішою вона є для країн, які перебувають у процесі системних трансформацій. Природно, що практично всі успіхи й негаразди ринкових перетворень в Україні немовби фокусуються в проблемі економічної безпеки держави. В узагальненому вигляді зміст цієї проблеми визначається тим, що в стратегічному (глобальному) плані економічну безпеку гарантує лише конкурентоспроможна економіка. Тому й значення митної безпеки посилюється, а умови та чинники її забезпечення стають предметом обговорення, прийняття управлінських рішень та контролю на найвищому державному рівні.

Своєрідною інституційною гарантією захисту від непрогнозованого втручання у сферу регулювання митної безпеки повинно стати дотримання принципів цього регулювання. Ці принципи, доповнюючи економічні закони і закономірності, повинні розкривати притаманні їм істотні риси та постійно повторювані зв'язки між елементами системи.

Політика національної безпеки, спрямована на захист життєво важливих національних інтересів, базується на визначених законодавством України принципах. Ці інтереси реалізуються в складних внутрішньому та зовнішньому середовищах, які характеризуються низкою викликів та загроз.

Природа митної політики передбачає наявність, поряд із національними інтересами та інтересами національної безпеки взагалі, певних принципів, які розкривають зміст національних інтересів держави на конкретному етапі та якими керуються компетентні органи державної влади під час розроблення митної політики й утілення її в життя.

Залежно від завдань, які держава ставить перед митницею, змінюється важливість функцій останньої: починаючи з доходу від збору податків, через захист інтересів виробника, захист суспільства, здоров'я та безпеки, до сприяння розвитку торгівлі, а потім до антитерористичної діяльності, переміщення фокуса на весь ланцюг поставок та рамкові стандарти безпеки. Різні країни перебувають на різних ступенях еволюції, але загальна мета кожної держави – забезпечення безпеки, що є кінцевим завданням будь-якої митної служби.

У сучасних умовах розвитку міжнародного співробітництва можна з упевненістю стверджувати, що формування й функціонування організа-

ційно-економічного механізму забезпечення митної безпеки є одним з головних завдань.

Формування митного законодавства в Україні, що розпочалося з прийняття Закону України “Про митну справу в Україні”, відіграло значну роль у становленні державності, зміцненні суверенітету, захисті державних інтересів України. Однак розвиток ринкових відносин, вибір курсу на інтеграцію у світове економічне та митне співтовариство зумовили необхідність переходу до нового митного законодавства, яке відповідало б міжнародним нормам і стандартам, особливо тим, від наявності яких залежало прийняття України до СОТ. У Митному кодексі України 2002 р. була здійснена спроба врахувати сучасні вимоги, зокрема передбачено спрощення режиму переміщення товарів через митний кордон. Проте ефективність ЗЕД багато в чому залежить від вимог митного законодавства інших країн, яке постійно вдосконалюється.

Так, право ЄС, зокрема митне, є динамічним, що пов’язано з інтеграційним процесом. Отже, важливим завданням на шляху інтеграції України у світову господарську систему є постійна адаптація митного права та митної політики до сучасних тенденцій.

Протягом останніх десятиріч під егідою таких міжнародних організацій, як СОТ, ВМО, МВФ, ЮНКТАД та ін., тривала активна робота зі спрощення й уніфікації принципів і методів регулювання зовнішньої торгівлі, у тому числі форм та методів діяльності митних органів.

На цьому шляху є низка невирішених завдань: уніфікація діяльності митних органів із метою полегшення міжнародної торгівлі; прискорення товарообігу при забезпеченні в повному обсязі контрольних, фіскальних і правоохоронних функцій; удосконалення механізму проведення митних операцій; розширення міжнародного співробітництва у сфері митної діяльності.

Завдання координації діяльності митних органів різних країн, надання їм технічної допомоги, підготовки спеціалістів у сфері митної діяльності виконує Всесвітня митна організація, учасницею якої з 1992 р. є Україна.

Сьогодні ВМО є справді глобальним інструментом, що забезпечує міжнародне співробітництво в митній сфері. Головна мета ВМО – сприяння підвищенню ефективності діяльності митних систем світу, прискорення світового товарообігу, полегшення переміщення товарів і пасажирів через митні кордони. Членство у ВМО дає Україні можливість реально впливати на формування торгового й митного клімату у світі шляхом надання своїх пропозицій у процесі створення актів (стандартів, конвенцій, рекомендацій) цієї організації.

Таким чином, успішне вирішення окреслених проблем можливе лише за умови використання передового міжнародного досвіду митної політики й за активної підтримки, технічної та методичної допомоги ВМО.

ВМО взяла на себе ініціативу в розробленні програм реформування діяльності митних адміністрацій з метою усунення перешкод у міжнародній торгівлі, реформування та модернізацію митних органів. Модернізація митних адміністрацій, по суті, є системою комплексних заходів, що визначають перетворення стратегічного характеру в їхній діяльності, а також механізмів управління перетвореннями та їх реалізацією для забезпечення ефективного функціонування в умовах високої динаміки внутрішнього й зовнішнього оточення.

Міжнародним актом у галузі забезпечення безпеки зовнішньої торгівлі, спрощення її процедур та здійснення митної діяльності стали Рамкові стандарти безпеки ВМО, які становлять набір принципів і стандартів діяльності митних адміністрацій. Рамкові стандарти ВМО – це пакет документів, що узагальнюють практику й досвід митних адміністрацій США та ЄС. Основні завдання цього документа – оптимізація вимог забезпечення безпеки та сприяння зовнішній торгівлі. Згідно з Рамковими стандартами основними шляхами дальшого розвитку митних адміністрацій є: удосконалення міжнародного митного співробітництва, налагодження співпраці з діловими колами, розширення повноважень митних адміністрацій у правоохоронній сфері, застосування методів вибіркості та аналізу ризиків, підвищення ролі аналітичної й розвідувальної роботи, комп'ютеризація, використання досконаліших технічних засобів митного контролю.

У 2005 р. Рамкові стандарти були схвалені представниками всіх країн – членів ВМО. Державна митна служба України разом з іншими митними адміністраціями – членами ВМО підписала Декларацію про наміри щодо імплементації Рамкових стандартів ВМО на національному рівні.

Митний кодекс України є кроком у реалізації міжнародних зобов'язань України на шляху оптимізації вигід від активізації міжнародної торгівлі відповідно до вимог забезпечення державної національної безпеки.

Стаття 7

Державна митна справа

1. Встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української

класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності, здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції при її ввезенні на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, становлять державну митну справу.

2. Державна митна справа здійснюється з додержанням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів та системи митної статистики, інших загально-визнаних у світі норм і стандартів.

3. Засади державної митної справи, зокрема, статус митної служби України та основні питання організації її діяльності, митна територія та митний кордон України, процедури митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України, митні режими та умови їх застосування, заборони та/або обмеження щодо ввезення в Україну, вивезення з України та переміщення через територію України транзитом окремих видів товарів, умови та порядок справляння митних платежів, митні пільги, визначаються цим Кодексом та іншими законами України.

4. Безпосереднє керівництво здійсненням державної митної справи покладається на центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Україна як суверенна держава самостійно здійснює митну справу. Митна справа є складовою зовнішньополітичної і зовнішньоекономічної діяльності України. До неї входять встановлені порядок і умови переміщення товарів через митний кордон України, їх митний контроль та митне оформлення, застосування механізмів тарифного і нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, справляння митних платежів, ведення митної статистики, обмін митною інформацією, ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), здійснення відповідно до закону державного контролю нехарчової продукції під час її ввезення на митну територію України, запобігання та протидія контрабанді, боротьба з порушеннями митних правил, організація і забезпечення діяльності митних органів та інші заходи, спрямовані на реалізацію державної політики у сфері митної справи.

Чинний Кодекс, порівняно з попереднім, особливо підкреслює державну складову митної справи вже в назві статті, яка коментується. Таке уточнення доречне, адже складові митної справи безпосередньо стосуються діяльності держави. З огляду на це державну митну справу можна визначити

як сукупність заходів, що застосовуються органами державної влади та спрямовані на забезпечення державної митної політики України.

Частина друга цієї статті декларує, що державна митна справа здійснюється з дотриманням прийнятих у міжнародній практиці форм декларування товарів, методів визначення митної вартості товарів, систем класифікації та кодування товарів і системи митної статистики, інших загально-визнаних у світі норм і стандартів. Такий підхід відображає прагнення Української держави бути рівноправним суб'єктом міжнародних відносин і намагання створити максимально комфортні умови для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Частина третя ст. 7 Митного кодексу України встановлює рівень правового регулювання державної митної справи. Положення цієї частини цілком відповідають чинній Конституції України, адже відповідно до п. 9 ч. 1 ст. 92 Конституції України тільки законами України визначаються засади зовнішніх зносин, зовнішньоекономічної діяльності та митної справи.

До безпосереднього здійснення державної митної справи в межах своїх повноважень мають стосунок різноманітні органи державної влади. Верховна Рада України виконує свою роль у цій сфері переважно шляхом прийняття законів та контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України. Президент України має суттєвіші повноваження щодо реалізації державної митної справи, зокрема через призначення керівників міністерств та центральних органів виконавчої влади, утворення, реорганізацію та ліквідацію міністерств і центральних органів виконавчої влади, здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України тощо.

Кабінет Міністрів України – вищий орган у системі органів виконавчої влади. Він спрямовує і координує роботу міністерств й інших органів виконавчої влади, а відповідно до п. 8 ст. 116 Конституції України також організовує й забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України та митної справи. Безпосереднє здійснення державної митної справи покладається на митну службу України.

Стаття 8

Принципи здійснення державної митної справи

1. Державна митна справа здійснюється на основі принципів:

- 1) виключної юрисдикції України на її митній території;
- 2) виключних повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи;
- 3) законності та презумпції невинуватості;

- 4) єдиного порядку переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України;
- 5) спрощення законної торгівлі;
- 6) визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності;
- 7) додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб;
- 8) заохочення доброчесності;
- 9) гласності та прозорості;
- 10) відповідальності всіх учасників відносин, що регулюються цим Кодексом.

Вагоме значення для використання митного регулювання мають його принципи. Вони є системою фундаментальних, найважливіших цінностей та положень, що визначають характер взаємовідносин між суб'єктами митних правовідносин.

Принципи митного регулювання складаються із загальних принципів, які використовуються в різноманітних сферах суспільного й державного життя, і спеціальних – спрямованих саме на митну сферу.

Принцип виключної юрисдикції України на її митній території полягає в тому, що тільки наша держава має право здійснювати відповідні нормативні й контрольні повноваження на власній митній території. Жодна держава чи міжнародна організація не має права вказувати Україні, як слід діяти в межах її митної території. В Україні визнається й діє принцип верховенства права (див. коментар до ст. 1).

Принцип виключних повноважень митних органів України щодо здійснення державної митної справи. Митні органи України у своїй діяльності взаємодіють з органами державної влади та місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями й окремими громадянами. Ці суб'єкти не мають права втручатися в діяльність митних органів, крім випадків, передбачених законами України.

Принцип законності та презумпції невинуватості спрямований на захист прав суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом суворого дотримання норм чинного законодавства митним органом або його посадовою особою. Митний орган (його посадова особа) повинен діяти тільки на підставі, у межах повноважень та у спосіб, передбачені Конституцією та законами України. Особа, яка є суб'єктом митних правовідносин, вважається невинуватою у вчиненні порушення митного законодавства і не може нести відповідальності, поки її вини не буде доведено в законному порядку. Ніхто не зобов'язаний доводити своєї невинуватості у вчиненні порушення митного законодавства. Усі сумніви щодо доведеності вини особи мають тлумачитися на її користь.

Принцип єдиного порядку переміщення товарів та транспортних засобів через митний кордон України спрямований на забезпечення дотримання всіма суб'єктами митних правовідносин єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України. Щодо такого переміщення не може бути привілеїв чи обмежень за будь-якими критеріями.

Принцип спрощення законної торгівлі. Цей принцип уперше отримав чітке закріплення на рівні Митного кодексу України. Його сенс полягає в тому, що держава має намагатися створити максимально комфортні та прості умови ведення законної торгівлі шляхом спрощення відповідних митних формальностей. Разом з принципом презумпції невинуватості цей принцип спрямований на захист добропорядного суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, врахування його інтересів.

Принцип визнання рівності та правомірності інтересів усіх суб'єктів господарювання незалежно від форми власності. Держава повинна створювати рівні умови для всіх суб'єктів митних правовідносин незалежно від форми власності та захищати їх правомірні інтереси. Цей принцип доповнюється принципами єдиного порядку переміщення товарів і транспортних засобів через митний кордон України та додержання прав і охоронюваних законом інтересів осіб.

Принцип додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб. Діяльність митних органів України має бути спрямована на чітке виконання вимог відповідних нормативно-правових актів задля дотримання прав та охоронюваних законом інтересів осіб. На принципі додержання прав та охоронюваних законом інтересів осіб будується громадянське суспільство, адже в такому суспільстві роль держави полягає переважно в обслуговуванні певних його потреб.

Принцип заохочення добросовісності доповнює принцип спрощення законної торгівлі. Держава, крім створення максимально комфортних та простих умов ведення законної торгівлі, заохочуватиме за допомогою відповідних тарифних або нетарифних інструментів суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності до здійснення ним діяльності на засадах добросовісності та сумлінного виконання митного законодавства України.

Принцип гласності та прозорості спрямований на забезпечення вільного доступу громадян до інформації про порядок здійснення державної митної справи. Реалізація державної митної справи повинна бути відкритою, публічною. Цей принцип також є фактором обмежувального характеру щодо запобігання негативним явищам у діяльності митних органів, таким як свавілля та суб'єктивність у вирішенні різних питань, неправомірні й злочинні дії окремих посадових осіб, прояви корупції тощо.

Принцип відповідальності всіх учасників митних правовідносин спрямований на повне зрівняння у правах всіх учасників митних правовідносин. Він має на меті забезпечити невідворотність відповідальності всіх учасників митних правовідносин, у тому числі й митних органів України, за порушення вимог митного законодавства.

Стаття 9

Митна територія України

1. Територія України, зайнята сушею, територіальне море, внутрішні води і повітряний простір, а також території вільних митних зон, штучні острови, установки і споруди, створені у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, становлять митну територію України.

2. Для цілей застосування положень розділів V і IX цього Кодексу території вільних митних зон вважаються такими, що знаходяться поза межами митної території України.

Територія України становить єдину митну територію, у межах якої Україна має виключну юрисдикцію щодо державної митної справи. Поняття “митна територія” і “митний кордон” – ключові в митному законодавстві. По-перше, за їхньою допомогою визначається об’єкт правового регулювання – митні правовідносини. По-друге, ці поняття визначають територіальні межі дії митного законодавства, адже під митною територією розуміють простір, на якому в повному обсязі діє митне законодавство певної країни.

До території України відповідно до її законодавства та міжнародних договорів належать:

- 1) суша, у тому числі острови у відкритому морі, що належать Україні. Як частина берега розглядаються постійні портові споруди, які виступають у море та є частинами порту;
- 2) внутрішні води, до яких належать:
  - а) морські води, розташовані в бік берега від прямих вихідних ліній, прийнятих для відліку ширини територіального моря України;
  - б) води портів України, обмежені лінією, що проходить через постійні портові споруди, які найбільше виступають у бік моря;
  - в) води заток, бухт, губ і лиманів, гаваней і рейдів, береги яких повністю належать Україні, до прямої лінії, проведеної від берега до берега в місці, де з боку моря вперше утворюється один або кілька проходів, якщо ширина кожного з них не перевищує 24 морських миль;
  - г) води заток, бухт, губ і лиманів, морів і проток, що історично належать Україні;

- г) обмежена лінією державного кордону частина вод річок, озер та інших водойм, береги яких належать Україні;
- 3) надра в межах кордонів України;
- 4) повітряний простір над сушею і водним простором, у тому числі над територіальним морем (на висоту до 100–110 км над рівнем моря);
- 5) територіальне море України, до якого належать прибережні морські води шириною 12 морських миль, що відміряються від лінії найбільшого відпливу як на материку, так і на островах, що належать Україні, або від прямих вихідних ліній, які з'єднують відповідні точки;
- 6) континентальний шельф України (дно і надра під територіальним морем), зокрема континентальний шельф островів, що належать Україні.

Частина друга цієї статті встановлює, що території вільних митних зон вважаються такими, що розміщуються поза межами митної території України.

Вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України зі звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони з оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання. Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. Поміщення вітчизняних товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

Вільні митні зони можуть створюватися у пунктах пропуску через державний кордон України, на територіях морських і річкових портів, аеропортів, на залізничних станціях та на територіях підприємств, а також в інших місцях, у яких можна забезпечити режим вільної митної зони.

Стаття 10

Митний кордон України

1. Межі митної території України є митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, крім меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України. Межі території зазначених островів, установок і споруд становлять митний кордон України.

Межі митної території України вважаються митним кордоном України. Митний кордон України збігається з державним кордоном України, за винятком меж штучних островів, установок і споруд, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України.

Державним кордоном України є лінія і вертикальна поверхня, що проходить по цій лінії, які визначають межі території України, – суші, вод, надр та повітряного простору.

Державний кордон України, якщо іншого не передбачено міжнародними договорами України, встановлюється:

- 1) на суші – по характерних точках і лініях рельєфу або чітко видимих орієнтирах;
- 2) на морі – по зовнішній межі територіального моря України;
- 3) на судноплавних річках – по середині головного фарватеру або тальвегу річки; на несудноплавних річках (ручаях) – по їх середині або по середині головного рукава річки; на озерах та інших водоймах – по прямій лінії, що з'єднує виходи державного кордону України до берегів озера або іншої водойми. Державний кордон України, що проходить по річці (ручаю), озеру чи іншій водоймі, не переміщується як за зміни обрису їх берегів або рівня води, так і за відхилення русла річки (ручаю) в той чи інший бік;
- 4) на водосховищах гідровузлів та інших штучних водоймах – відповідно до лінії державного кордону України, яка проходила на місцевості до їх заповнення;
- 5) на залізничних і автодорожніх мостах, греблях та інших спорудах, що проходять через прикордонні ділянки судноплавних і несудноплавних річок (ручаїв), – по середині цих споруд або по їх технологічній осі, незалежно від проходження державного кордону України на воді.

Державний кордон України на місцевості позначається видимими прикордонними знаками, форми, розмір і порядок установлення яких визначаються законодавством України й міжнародними договорами України.

Митний кордон – це уявна лінія, на відміну від державного кордону, що є реальною лінією на місцевості. Митний кордон можна поділити на зовнішній і внутрішній. Зовнішній митний кордон розділяє митні території суміжних держав, здебільшого збігаючись із державним кордоном. На зовнішньому митному кордоні діє адміністративно-правовий режим, установлений законодавством про державний кордон. Внутрішні митні кордони проходять у глибині митної території. Вони виникають у зв'язку з використанням окремих митних режимів (приміром, вільної митної зони). За правовим статусом внутрішній митний кордон прирівняний до зовнішнього:

територія вільної зони розглядається як прикордонна, в'їзд туди здійснюється суворо за перепустками через спеціальні контрольно-пропускні пункти. Охорона внутрішнього митного кордону забезпечується митниками разом з адміністрацією зони вільної митної території.

Стаття 11

Додержання вимог щодо конфіденційності інформації

1. Інформація, що стосується митної справи, отримана митними органами, може використовуватися ними виключно для митних цілей і не може розголошуватися без дозволу суб'єкта, осіб чи органу, що надав таку інформацію, зокрема передаватися третім особам, у тому числі іншим органам державної влади, крім випадків, визначених цим Кодексом та іншими законами України.

2. Інформація щодо підприємств, громадян, а також товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються ними через митний кордон України, що збирається, використовується та формується митними органами, вноситься до інформаційних баз даних і використовується з урахуванням обмежень, передбачених для інформації з обмеженим доступом.

3. За розголошення інформації, зазначеної у цій статті, посадові особи митних органів несуть відповідальність згідно із законом.

4. Не вважається розголошенням надання знеособленої зведеної інформації для статистичних цілей, знеособленої аналітичної інформації, інформації щодо загальних питань роботи митниці, інформації, яка не стосується конкретних фізичних та/або юридичних осіб і не може становити комерційну таємницю, інформація, яка стосується правопорушень, а також публічне обговорення в засобах масової інформації та суспільстві проблем митної справи.

Пунктом 1 ст. 11 на виконання вимог п. 1 та 2 ст. 507 (охорона комерційної таємниці органами державної влади) Цивільного кодексу (ЦК) України та п. 1, 3, 6 ст. 36 (неправомірне збирання, розголошення та використання відомостей, що є комерційною таємницею) Господарського кодексу (ГК) України передбачено, що органи державної влади зобов'язані охороняти від розголошення інформацію, отриману від фізичних та юридичних осіб, яка може становити комерційну або інші види таємниць, і несуть відповідальність, встановлену законом за неправомірне збирання, розголошення або використання таких відомостей.

Пунктом 2.2 Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему (ЄАІС) Державної митної служби України, затвердженого наказом ДМС

України “Про затвердження Положення про Єдину автоматизовану інформаційну систему Державної митної служби України” від 04.11.2010 № 1341 визначено, що до основних завдань ЄАІС ДМС України належать: “...збирання, оброблення, створення, накопичення, аналіз, передавання та зберігання інформації у сфері митної справи шляхом об’єднання відповідних інформаційних ресурсів митних органів, спеціалізованих митних установ та організацій, а також інформаційних ресурсів центральних органів виконавчої влади, інформаційних ресурсів інших недержавних установ (організацій, підприємств) – суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних та правоохоронних органів інших країн”, що і передбачено п. 2 ст. 11 Митного кодексу України.

Пунктом 3.11 Положення визначено, що інформація, яка циркулює в ЄАІС ДМС України, має гриф обмеження доступу “Для службового користування”.

Перелік інформації, яку в ДМС України віднесено до службової згідно із Законом України “Про інформацію”, затверджено наказом Державної митної служби України “Про затвердження Переліку службової інформації, що циркулює в Єдиній автоматизованій інформаційній системі Державної митної служби України, та Структурної схеми інформаційних потоків Єдиної інформаційної системи Державної митної служби України” від 18.05.2006 № 386 (зі змінами).

Стосовно обмежень, передбачених для інформаційних автоматизованих систем, у яких циркулює інформація з обмеженим доступом, то відповідно до ст. 8 Закону України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах”, інформація з обмеженим доступом повинна оброблятися в системі із застосуванням комплексної системи захисту інформації з підтвердженою відповідністю.

Статтею 212-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП) (Здійснення незаконного доступу до інформації в інформаційних (автоматизованих) системах, незаконне виготовлення чи поширення копій баз даних інформаційних (автоматизованих) систем) та ст. 361-2 Кримінального кодексу (КК) України (Несанкціоновані збут або поширення інформації з обмеженим доступом, яка зберігається в електронно-обчислювальних машинах (комп’ютерах), автоматизованих системах, комп’ютерних мережах або на носіях такої інформації) передбачено застосування відповідних штрафних санкцій, конфіскацію програмних/технічних засобів або позбавлення волі.

Цим переліком та ст. 15 (Оприлюднення інформації розпорядниками) Закону України “Про доступ до публічної інформації” забезпечується право кожного на доступ до інформації, що перебуває у володінні Державної митної служби України, інших розпорядників публічної інформації, визначених цим Законом, та інформації, що становить суспільний інтерес.

УПОВНОВАЖЕНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ОПЕРАТОР

Митний кодекс України, який набрав чинності з 1 червня 2012 р., суттєво відрізняється від Митного кодексу України від 11.07.2002. Йдеться не лише про істотне вдосконалення законодавчої техніки. Одним зі значущих позитивних моментів коментованого Кодексу є те, що в ньому зведені й узгоджені норми великої кількості правових актів, які раніше були розпорошені по законодавству та нерідко суперечили одна одній.

Чинний Митний кодекс України має принципове значення для реалізації завдань щодо приведення національного законодавства у відповідність із нормами міжнародного права. Останню тезу можна проілюструвати на прикладі впровадження нового для українського митного законодавства інституту уповноважених економічних операторів.

Надання митними службами пільг підприємствам, які дотримуються мінімальних стандартів безпеки міжнародного ланцюга постачання товарів та використовують ефективні методи роботи, є одним з чотирьох основних елементів Рамкових стандартів безпеки і полегшення світової торгівлі, прийнятих керівниками національних митних адміністрацій країн, – членів Всесвітньої митної організації ще в червні 2005 р. Процеси, які відбуваються останніми роками в Європі та в нашій країні (вступ України до СОТ; приєднання до низки міжнародних конвенцій з митних питань: у 2002 р. – до Міжнародної конвенції про узгодження умов проведення контролю вантажів на кордонах, у 2004 р. – до Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція), у 2006 р. – до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція); прийняття у 2005 р. Всесвітньою митною організацією Рамкових стандартів безпеки та полегшення світової торгівлі тощо; ухвалення оновленого Митного кодексу ЄС), зумовили необхідність внесення системних змін до національного митного законодавства, що відповідали б як проблемам сьогодення, так і стандартам Європейського Союзу. Все це сприяло впровадженню в митне законо-

давство України нового, раніше не відомого для вітчизняних митних відносин, інституту уповноваженого економічного оператора.

Практика правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності вказує на необхідність глибокого вивчення і всебічного врахування всього нового, що відбувається в сьогоденній діяльності як у нашій країні, так і за її межами. Це стосується й організаційно-правових засад діяльності в митній сфері взагалі, й діяльності уповноваженого економічного оператора зокрема.

Стаття 12

Надання статусу уповноваженого економічного оператора

1. Уповноважений економічний оператор – це підприємство, створене відповідно до законодавства України, яке відповідає умовам, встановленим статтею 14 цього Кодексу, та має право користуватися спеціальними спрощеннями відповідно до статті 15 цього Кодексу.

2. Статус уповноваженого економічного оператора надається підприємству митницею шляхом видачі сертифіката уповноваженого економічного оператора та включення його до Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів.

3. Підприємству може бути видано сертифікати уповноваженого економічного оператора таких видів:

- 1) на спрощення митних процедур;
- 2) щодо надійності і безпеки;
- 3) на спрощення митних процедур та щодо надійності і безпеки.

4. Статус уповноваженого економічного оператора визнається на всій митній території України.

5. Взаємовідносини уповноваженого економічного оператора з митним органом визначаються погодженою керівником митного органу та уповноваженим економічним оператором процедурою, що встановлює:

- 1) регламент інформаційного обміну між митним органом та уповноваженим економічним оператором;
- 2) порядок обліку, зберігання та перевірки митного забезпечення, знятого з товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- 3) особливості виконання митних формальностей під час застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору відповідно до цього Кодексу.

(Статтю 12 доповнено частиною п'ятою згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

Пункт 1 коментованої статті вводить в українське митне законодавство інститут уповноваженого економічного оператора (УЕО). Ця новела ґрунтується на нормах міжнародного права. Міжнародна конвенція “Про спрощення та гармонізацію митних процедур”¹ від 18.05.1973 передбачає спеціальні процедури для уповноважених осіб, що відповідають установленим митною службою критеріям, у тому числі мають належне досьє відповідності вимогам митної служби і задовільну систему ведення комерційної документації. Поняття “уповноважені особи”, встановлене в Загальному додатку до Кіотської конвенції, набуло розвитку у Спеціальному додатку Е “Транзит”. Рекомендованим правилом 5 розд. 1 цього додатка встановлено, що митна служба визнає осіб як уповноважених вантажовідправників або уповноважених вантажоодержувачів після того, як переконується, що дотримано умови, встановлені митною службою.

Подальшого розвитку та удосконалення правові, економічні, організаційні засади з питань уповноважених осіб у зовнішньоекономічній діяльності набули в прийнятих Всесвітньою митною організацією 23 червня 2005 р. Рамкових стандартах безпеки та полегшення світової торгівлі².

На виклики часу щодо безпеки здійснення зовнішньоторговельних операцій положеннями Рамкових стандартів запроваджувалися принципи та стандарти, що створюють умови для підвищення безпеки міжнародної торгівлі та сприяють безперервному руху товарів упродовж усього безпечного міжнародного ланцюга поставок товарів. І саме в такому контексті в Рамкових стандартах вводиться поняття “уповноважений економічний оператор”, тоді як поняття “уповноважена особа” в Кіотській конвенції розглядається лише в аспекті усунення розбіжностей у митних правилах і процедурах Договірних сторін. Поняття “уповноважений економічний оператор” за термінологією Рамкових стандартів означає учасника зовнішньоекономічної діяльності, діяльність якого схвалена митною адміністрацією як така, що відповідає нормам ВМО або стандартам забезпечення безпеки ланцюга поставки товарів. Можна зробити висновок, що уповноважений економічний оператор – це особа (одна з учасників зовнішньоекономічної діяльності), яка нарівні з митними органами забезпечує безпеку та надійність міжнародного ланцюга поставок товарів.

Завдання створення інституту уповноваженого економічного оператора в Україні полягає в наданні певній категорії осіб, яким довіряють митні

¹ Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 18. – Ст. 727.

² Рамочные стандарты безопасности и облегчения мировой торговли : июнь, 2005 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ligazakon.ua/juritprof>.

органи, можливості використовувати спеціальні спрощення. Статус УЕО надається суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, шляхом видачі свідоцтва уповноваженого оператора економічної діяльності про внесення його до Єдиного реєстру уповноважених операторів економічної діяльності і виду дозволу, який йому надається на спрощення:

- 1) митних процедур;
- 2) митного контролю щодо надійності та безпеки;
- 3) митних процедур і митного контролю щодо надійності та безпеки.

Отже, п. 2 коментованої статті вказує на те, що статус уповноваженого економічного оператора надається підприємству митницею за місцем його державної реєстрації шляхом видачі йому бланка відповідного документа за встановленою Кодексом формою (Сертифікат уповноваженого економічного оператора) та внесення підприємства цією ж митницею до Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів, який ведеться в електронному вигляді центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Пункт 3 ст. 12 визначає види сертифікатів УЕО, кожен з яких надає право підприємству – утримувачу сертифіката одержувати перелік спеціальних спрощень під час здійснення митних операцій з товарами, які перебувають під митним контролем.

Спрощення митних процедур, які надаються митною службою зазначеним особам, полягають у цьому випадку ось у чому: вантажоодержувач/вантажовідправник уповноважений митною службою одержувати/відправляти товари безпосередньо на своїх об'єктах / зі своїх об'єктів без пред'явлення цих товарів до митного органу призначення/відправлення. Детально про спеціальні спрощення, які можуть надаватись підприємствам, що отримали статус УЕО, див. у коментарі до ст. 15 Кодексу.

У п. 4 ст. 12 зазначено, що в ч. 4 повідомляється: статус уповноваженого оператора економічної діяльності визнається на всій митній території України. Уповноважений економічний оператор як за місцем своєї державної реєстрації, так і в будь-якій іншій частині митної території України має однакові права на перелік спеціальних спрощень під час здійснення ним операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, відповідно до типу наданого йому митним органом Сертифіката уповноваженого економічного оператора.

Пункт 5 коментованої статті встановлює загальну процедуру відносин УЕО з митним органом. Упровадження інституту УЕО в практику регулювання відносин митних органів з учасниками зовнішньоекономічної діяль-

ності має сприяти відповідності митного законодавства України Рамковим стандартам безпеки і полегшення світової торгівлі, прийнятим Всесвітньою митною організацією в 2005 р.

З огляду на зміст коментованої статті можна зробити висновок, що введення інституту уповноваженого економічного оператора торкається двох основних аспектів: правового, що стосується власне порядку і правил митного регулювання на митній території України, та економічного, що є наслідком зміни правових норм реалізації економічної діяльності ринковими суб'єктами. Перший з них пов'язаний зі статусом УЕО як юридичної особи, що здійснює конкретні види діяльності, другий – із впливом діяльності уповноваженого економічного оператора на всю систему економічних взаємовідносин суб'єктів господарювання.

Саме тому запровадження інституту уповноваженого економічного оператора стало для вітчизняного законодавства відповіддю на виклики часу, запорукою виходу на якісно новий рівень співробітництва з підприємницькою спільнотою.

Стаття 13

Подання заяви та видача сертифіката уповноваженого економічного оператора

1. З метою отримання статусу уповноваженого економічного оператора підприємство подає до митниці за місцем своєї державної реєстрації заяву, підписану керівником і завірену печаткою підприємства. Вид сертифіката уповноваженого економічного оператора заявник обирає самостійно.

2. До заяви про видачу сертифіката уповноваженого економічного оператора додається анкета з результатами самооцінки, проведеної заявником за такими критеріями:

- 1) дотримання положень законодавства України, у тому числі з питань державної митної справи;
- 2) система звітності та обліку товарів, транспортних засобів;
- 3) платоспроможність;
- 4) відповідність стандартам безпеки.

3. В анкеті зазначаються такі відомості:

- 1) правовий статус заявника, дата його створення, юридичні та банківські реквізити;
- 2) організаційна та матеріальна характеристики підприємства: кількість працюючих, види зовнішньоекономічної діяльності, обсяг річного прибутку;
- 3) зарубіжні торговельні партнери;

- 4) система обліку товарів, що дає змогу порівнювати відомості, надані митним органам при здійсненні митного контролю та митного оформлення, з відомостями про проведення господарської діяльності;
- 5) наявність автоматизованої системи декларування, контролю та обліку митних декларацій, у тому числі з обов'язковим використанням програмного продукту, сумісного з програмними продуктами, які використовуються митними органами;
- 6) обсяг експорту та/або імпорту в кількісному та грошовому виразі;
- 7) залучення посередників при здійсненні зовнішньоторговельних операцій;
- 8) відповідність результатів діяльності вимогам законодавства України, у тому числі з питань державної митної справи: кількість та види порушень, заходи, вжиті для їх усунення;
- 9) ступінь ризику товарів, що імпортуються та/або експортуються;
- 10) система ведення бухгалтерського обліку;
- 11) ступінь безпеки та захисту інформації;
- 12) наявність або відсутність внутрішньої системи контролю безпеки, система доступу до інформації;
- 13) проведення аудиту та контроль ступеня безпеки інформації;
- 14) наявність або відсутність посередника у взаємодії з митними органами;
- 15) наявність або відсутність програм захисту у користувачів електронної системи обміну даними, особливих заходів безпеки;
- 16) розробник програмного забезпечення;
- 17) наявність або відсутність інструкцій щодо безпеки, у тому числі діловодства у паперовій та електронній формах;
- 18) ступінь фізичної безпеки підприємства: порядок допуску на територію та до приміщень, ступінь їх захисту, наявність або відсутність системи сигналізації та відеоспостереження;
- 19) наявність або відсутність навантажувальної техніки, ступінь її безпеки;
- 20) наявність або відсутність власних та/або орендованих місць зберігання товарів під митним контролем, система безпеки цих місць, система доступу персоналу до них.

4. Форми заяви про видачу сертифіката уповноваженого економічного оператора та анкети з результатами самооцінки, проведеної заявником, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

5. Крім зазначених обов'язкових відомостей, заявник може надати митному органу додаткові відомості, зумовлені специфікою видів зовнішньоекономічної діяльності, які він провадить.

6. Митниця проводить попередню (фізичну та документальну) перевірку відомостей, наданих заявником, і передає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, заяву, анкету та свій висновок про можливість або неможливість надання заявникові статусу уповноваженого економічного оператора.

Якщо протягом трьох років, що передують даті подання заяви, цим підприємством здійснювалося митне оформлення товарів, транспортних засобів в іншому митному органі, то митниця, до якої подана заява, надсилає до такого митного органу запит про перевірку наведених в анкеті відомостей. Перевірка (фізична та документальна) проводиться у тритижневий строк з дня отримання запиту. Результати перевірки надсилаються до митниці – відправника запиту в електронній формі. Після закінчення перевірки митниця передає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, заяву, анкету та свій висновок про можливість або неможливість надання заявникові статусу уповноваженого економічного оператора.

7. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, у двотижневий строк з дня надходження до нього висновку, зазначеного у частині шостій цієї статті, приймає рішення про підтвердження можливості або неможливості надання заявнику статусу уповноваженого економічного оператора та повідомляє про прийняте рішення митницю. У разі прийняття рішення про неможливість надання заявнику статусу уповноваженого економічного оператора зазначаються підстави прийняття такого рішення.

8. До проведення перевірки відповідності зовнішньоекономічної діяльності кандидата на отримання статусу уповноваженого економічного оператора стандартам безпеки можуть залучатися посадові особи спеціалізованих митних органів, фахівці та експерти галузевих міністерств і відомств за погодженням їх керівників та керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

9. Рішення щодо надання або ненадання статусу уповноваженого економічного оператора приймається митницею протягом 90 календарних днів з дня отримання нею заяви. За необхідності цей строк може бути продовжений на 30 календарних днів. У разі відмови у наданні статусу уповноваженого економічного оператора митниця письмово повідомляє заявника про підстави такої відмови в межах строку, встановленого цією частиною.

10. Форма і порядок видачі сертифіката уповноваженого економічного оператора визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

11. У разі прийняття рішення про надання підприємству статусу уповноваженого економічного оператора таке підприємство включається до Єдиного реєстру уповно-

важених економічних операторів, і протягом трьох робочих днів з дня прийняття рішення йому видається відповідний сертифікат.

12. Підприємство зобов'язане інформувати відповідний митний орган про зміну відомостей, заявлених ним для отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора, протягом п'яти робочих днів з дня зміни таких відомостей.

13. Порядок та критерії оцінки відомостей, заявлених підприємством для отримання статусу уповноваженого економічного оператора, визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Коментована стаття складається з 13 пунктів, які описують механізм набуття підприємством статусу уповноваженого економічного оператора, починаючи від моменту подання ним заяви до митниці за місцем його державної реєстрації з відповідними документами, підписаною керівником і засвідченою печаткою підприємства. Вид сертифіката уповноваженого економічного оператора заявник вибирає самостійно. Митниця проводить попередню (фізичну та документальну) перевірку відомостей, наданих заявником (перевірка застосовується як до підприємства, що на день подання ним заяви про видачу сертифіката уповноваженого економічного оператора протягом трьох років перебувало на обліку в митних органах, так і підприємства, що не перебувало протягом цього часу на обліку в митних органах. Перевірка проводиться шляхом виїзду відповідних посадових осіб митниці на підприємство. Посадові особи митного органу перевіряють відповідність наданих підприємством відомостей в анкеті самооцінки фактичним даним шляхом перевірки як документів, так і співбесід з посадовими особами підприємства й перевірки системи фізичної та електронної охорони підприємства щодо документів, товарів, споруд і будов підприємства, транспортних засобів), і передає центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, заяву, анкету (форма та зміст пояснень до анкети самооцінки встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів. Такі пояснення необхідні для підприємств при заповненні ними анкети самооцінки і використовуються в Європейському Союзі) та свій висновок про можливість або неможливість надання заявникові статусу уповноваженого економічного оператора. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, у двотижневий строк з дня надходження до нього висновку приймає рішення про підтвердження можливості або неможливості надання заявнику статусу УЕО та повідомляє про прийняте рішення митницю.

У разі прийняття рішення про неможливість надання заявнику цього статусу зазначаються підстави такого рішення.

Розглянемо перелік основних відомостей та їх обсяг, що надаються в анкеті самооцінки:

Відповідність результатів діяльності вимогам законодавства: кількість та види порушень законодавства, заходи, вжиті для їх усунення	Дотримання положень законодавства, в тому числі законодавства з питань митної справи
Система обліку товарів. Наявність автоматизованої системи декларування, контролю та обліку митних декларацій, сумісного із програмними продуктами, які використовуються митними органами. Система ведення бухгалтерського обліку	Система звітності та обліку товарів, транспортних засобів
Види зовнішньоекономічної діяльності, обсяг річного прибутку; обсяг експорту/імпорту в кількісному та грошовому виразі	Платоспроможність
Правовий статус заявника, дата його створення, юридичні та банківські реквізити; організаційна та матеріальна характеристики підприємства: кількість працюючих, види зовнішньоекономічної діяльності, обсяг річного прибутку; зарубіжні торговельні партнери; залучення посередників при здійсненні зовнішньоторговельних операцій; ступінь ризику товарів, що імпортуються та/або експортуються; ступінь безпеки та захисту інформації; наявність або відсутність внутрішньої системи контролю безпеки, система доступу до інформації; проведення аудиту та контроль ступеня безпеки інформації; наявність або відсутність посередника у взаємодії з митними органами; наявність або відсутність програм захисту у користувачів електронної системи обміну даними, особливих заходів безпеки; наявність або відсутність інструкцій щодо безпеки, у тому числі діловодства у паперовій та електронній формах;	Відповідність стандартам безпеки

ступінь фізичної безпеки підприємства: порядок допуску на територію та до приміщень, ступінь їх захисту, наявність або відсутність системи сигналізації та відеоспостереження; наявність або відсутність навантажувальної техніки, ступінь її безпеки; наявність або відсутність власних та/або орендованих місць зберігання товарів під митним контролем, система безпеки цих місць, система доступу персоналу до них	
--	--

Рішення щодо надання або ненадання статусу уповноваженого економічного оператора приймається митницею протягом 90 календарних днів з дня отримання нею заяви. За необхідності цей строк може бути продовжений на 30 календарних днів. У разі відмови у наданні статусу УЕО митниця письмово повідомляє заявника про підстави для такої відмови. Схематично алгоритм дій підприємства щодо отримання статусу уповноваженого економічного оператора показано на рис. 2.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що форма заяви про видачу сертифіката уповноваженого економічного оператора та анкети з результатами самооцінки, порядок видачі сертифіката, а також порядок ведення Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів визначаються не тільки положеннями цієї статті, а й положеннями підзаконного нормативно-правового акта (наказу) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Стаття 14

Умови отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора

1. Для отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора підприємство повинно відповідати таким умовам:

- здійснення зовнішньоекономічної діяльності протягом не менш як три роки до дня звернення до митниці з заявою про надання статусу уповноваженого оператора економічної діяльності;
- відсутність на день звернення до митниці невиконаного зобов'язання зі сплати митних платежів та пені;
- відсутність на день звернення до митниці заборгованості відповідно до податкового законодавства;

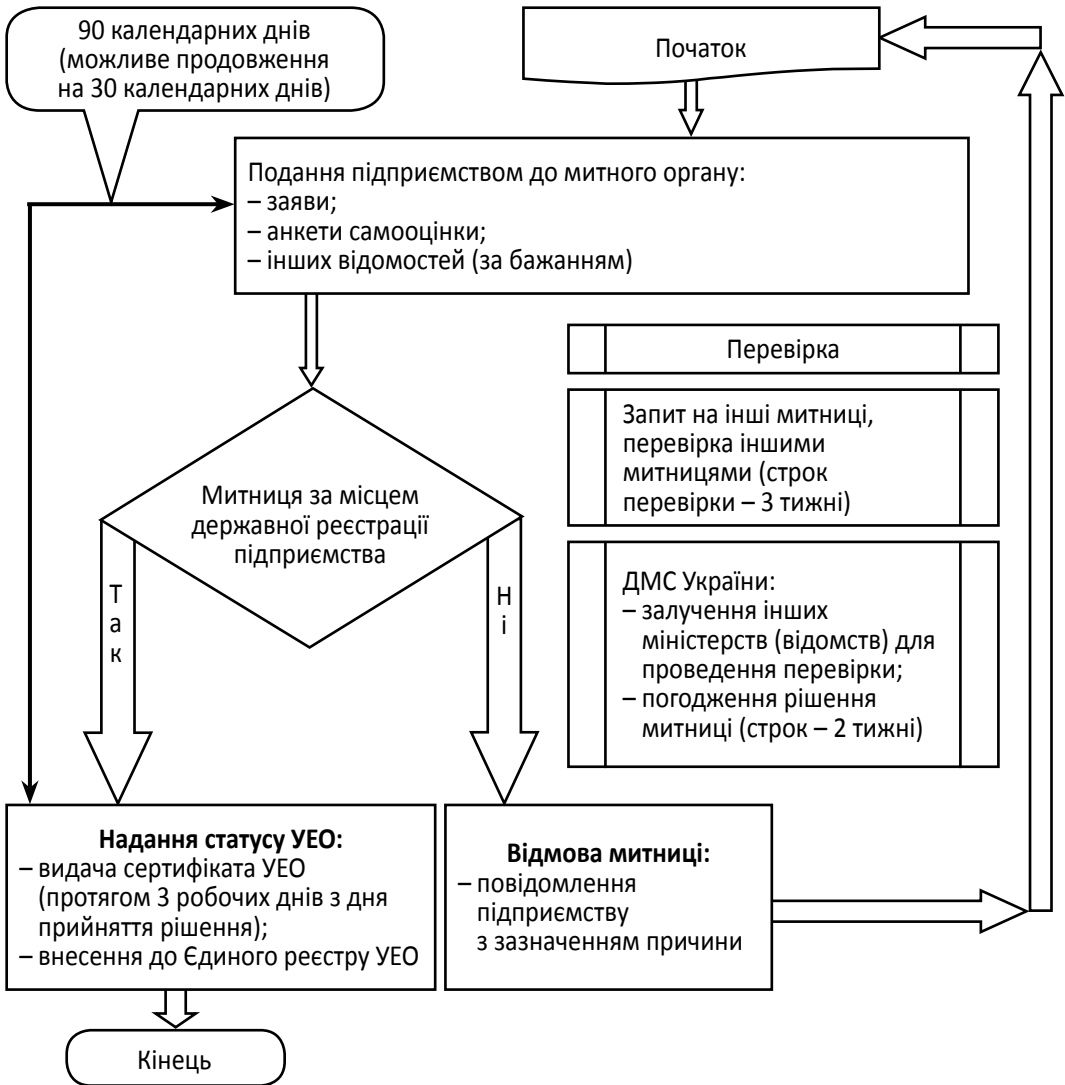

Рис. 2. Алгоритм дій підприємства щодо отримання статусу уповноваженого економічного оператора

Складено авторами.

- 4) відсутність протягом трьох років до дня звернення до митниці фактів притягнення посадових осіб підприємства до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за статтями 472, 482–485 цього Кодексу;
- 5) наявність такої системи обліку товарів, яка дає змогу порівнювати документи і відомості, що надаються митним органам при здійсненні митного контролю

та митного оформлення, з документами і відомостями про провадження господарської діяльності;

- б) відсутність на день звернення до митниці суми непогашеного грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

2. У разі якщо підприємство на день подання ним заяви про видачу сертифіката уповноваженого економічного оператора протягом трьох років не перебувало на обліку в митних органах, воно додає до заяви письмову згоду про проведення щодня митними органами протягом шести місяців з дня отримання ним сертифіката уповноваженого економічного оператора позапланових перевірок обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, безпосереднім отримувачем, відправником або перевізником яких є зазначене підприємство.

Коментована стаття визначає загальний перелік умов, яким повинно відповідати підприємство, що бажає отримати статус уповноваженого економічного оператора, а також встановлює обов'язкову вимогу до підприємств, які на день подання заяви до митного органу про видачу сертифіката УЕО протягом трьох років не перебували на обліку в митних органах. Таким чином, законодавець запроваджує чіткий перелік критеріїв для визначення добросовісних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з позитивною історією. Ці критерії охоплюють такі аспекти, як тривалість проведення підприємством зовнішньоекономічної діяльності, "прозорість" системи обліку товарів, відсутність несплачених податкових зобов'язань та фактів притягнення до адміністративної відповідальності за порушення митних правил (протягом останніх трьох років).

Особливу увагу слід звернути на пп. 6 п. 1 коментованої статті, оскільки зазначена в ньому умова (відсутність на день звернення до митниці суми несплаченого грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки) може викликати певні суперечки під час її тлумачення та застосування. Така умова може тлумачитися у взаємозв'язку з пп. 7 п. 1 ст. 16 МКУ, відповідно до якої наявність несплаченого грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки, є підставою для зупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора. Отже, під час застосування положень цієї статті Кодексу необхідно зауважити, що стаття визначає загальний перелік умов, яким повинно відповідати підприємство, що бажає отримати сертифікат УЕО, а детальний механізм реалізації положень цієї статті визначається нормами підзаконного нормативно-правового акта (наказу) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Пункт 2 ст. 14 визначає обов'язкову умову до підприємства, яке на день подання ним заяви про видачу сертифіката уповноваженого економічного оператора протягом трьох років не перебувало на обліку в митних органах. Згідно з нею, під час подання документів для отримання підприємством сертифіката уповноваженого економічного оператора необхідно додати письмову згоду про проведення щодо такого підприємства митними органами протягом шести місяців з дня отримання ним сертифіката УЕО позапланових перевірок обліку товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України та/або перебувають під митним контролем, безпосереднім отримувачем, відправником або перевізником яких є зазначене підприємство.

Це положення дає митним органам можливість перевіряти суб'єктів господарської діяльності, які отримали статус уповноваженого економічного оператора, але не здійснюють зовнішньоекономічних операцій, тобто не є стороною зовнішньоекономічного договору (контракту), – брокерів, перевізників, порти, аеропорти, операторів терміналів, власників складів тощо.

Стаття 15

Спеціальні спрощення, що надаються уповноваженому економічному оператору

1. Уповноваженому економічному оператору, якому видано сертифікат щодо надійності і безпеки, можуть бути надані такі спеціальні спрощення:

- 1) зменшений обсяг відомостей, які необхідно надати митному органу до прибуття на митну територію України та/або вибуття за межі митної території України товарів, транспортних засобів комерційного призначення;
- 2) тимчасове зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, у приміщеннях, на відкритих та критих майданчиках уповноваженого оператора економічної діяльності;
- 3) зняття митного забезпечення без отримання дозволу митниці;
- 4) відправка товарів з приміщень, відкритих та критих майданчиків уповноваженого оператора економічної діяльності без пред'явлення їх митному органу відправлення.

2. Уповноваженому економічному оператору, якому видано сертифікат на спрощення митних процедур, можуть бути надані такі спеціальні спрощення:

- 1) здійснення митного контролю в першочерговому порядку;
- 2) розміщення товарів на складі тимчасового зберігання закритого типу без отримання дозволу митного органу;

- 3) звільнення від надання гарантії при здійсненні внутрішнього митного транзиту товарів (крім підакцизних), якщо декларантом є уповноважений економічний оператор;
- 4) митне оформлення товарів на об'єктах уповноваженого оператора економічної діяльності;
- 5) подання однієї митної декларації, якщо протягом певного часу, погодженого з митним органом, товари неодноразово ввозяться на митну територію України або ввозяться за її межі однією особою за одним зовнішньоекономічним договором.

3. Уповноваженому економічному оператору, якому видано сертифікат на спрощення митних процедур та щодо надійності і безпеки, можуть бути надані одночасно спеціальні спрощення, визначені частинами першою і другою цієї статті.

4. Спеціальні спрощення, передбачені цією статтею, застосовуються у разі, якщо уповноважений економічний оператор здійснює декларування товарів самостійно, та у разі, якщо уповноважений економічний оператор доручає у встановленому законодавством порядку здійснити декларування товарів від свого імені іншій особі.

5. Отримання сертифіката уповноваженого економічного оператора надає відповідній особі право на провадження видів діяльності, зазначених у пунктах 3, 5, 6 статті 404 цього Кодексу, за умови виконання до отримання зазначеного сертифіката вимог щодо облаштування відповідних об'єктів, встановлених відповідно до статті 407 цього Кодексу.

(Частина п'ята статті 15 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012)

6. Порядок застосування спеціальних спрощень, передбачених цією статтею, встановлюється Кабінетом Міністрів України.

Коментована стаття містить перелік спеціальних спрощень згідно з видами Сертифіката уповноваженого економічного оператора. В узагальненому вигляді їх можна охарактеризувати як систему заходів забезпечення максимальної безпеки та спрощення функціонування міжнародного ланцюга постачання товарів. До них, зокрема, належать: здійснення митного контролю першочергово; зменшений обсяг відомостей, які необхідно надати митному органу до прибуття на митну територію України та/або вибуття за межі митної території України; зняття митного забезпечення без отримання дозволу митниці; розміщення товарів на складі тимчасового зберігання закритого типу без отримання дозволу митного органу та ін. Також визначено вищий орган у системі органів виконавчої влади, до повноважень якого віднесено встановлення порядку застосування спеціальних спрощень для уповноваженого економічного оператора.

Для кожного з трьох видів сертифіката УЕО спеціальні спрощення, встановлені цією статтею, застосовуються митним органом у разі здійснення декларування товарів як утримувачем цього сертифіката, так і за його дорученням у встановленому законодавством порядку декларантом, який не має цього статусу.

Детальний порядок застосування спеціальних спрощень, що надаються уповноваженому економічному оператору, урегульовано постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 447.

Залежно від виду сертифіката УЕО законодавець встановлює такі спеціальні спрощення:

1. Для оператора, якому видано сертифікат щодо надійності й безпеки:
  - спеціальне спрощення стосовно зменшеного обсягу відомостей, які необхідно подати митному органу до прибуття на митну територію України та/або вибуття за межі митної території України товарів, транспортних засобів комерційного призначення, застосовується згідно із законодавчими та іншими нормативно-правовими актами, якими встановлені відповідні вимоги.

Митний орган приймає рішення про необхідність виконання митних формальностей під час ввезення товарів з урахуванням інформації, яка міститься в митних деклараціях, оформлених на ці товари, та на підставі результатів обробки інформації системою управління ризиками і результатів митного контролю під час пропуску таких товарів на митну територію України;

- спеціальне спрощення стосовно тимчасового зберігання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, у приміщеннях, на відкритих та критих майданчиках оператора, реалізується шляхом надіслання відповідно до ст. 202 Кодексу митному органу протягом години з моменту фактичного розміщення товарів у таких приміщеннях, на відкритих та критих майданчиках електронного уніфікованого документа з електронним цифровим підписом;
- спеціальне спрощення у вигляді зняття митного забезпечення без отримання дозволу митниці використовується оператором тільки після виконання митних формальностей, передбачених п. 5 постанови Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 447.

Посадова особа оператора має право зняти митне забезпечення без дозволу митного органу в разі, коли ідентифікаційні ознаки митного забезпечення відповідають відомостям про нього, зазначеним у товаросупровідних документах та оформлених митних деклараціях (витягах). Митне забезпечення знімається посадовими особами опе-

ратора у спосіб, що дає змогу зберегти всі унікальні ідентифікаційні ознаки такого забезпечення.

У випадках наявності розбіжностей між фактичним митним забезпеченням та відомостями про нього в товаросупровідних, митних документах, а також неможливості збереження ідентифікаційних ознак митного забезпечення зняття його без дозволу митного органу не дозволяється. При цьому уповноважений економічний оператор зобов'язаний інформувати митний орган про обставини, що перешкоджають застосуванню спеціального спрощення у вигляді зняття митного забезпечення без отримання дозволу митниці, шляхом надіслання електронного повідомлення з електронним цифровим підписом. Якщо митний орган протягом чотирьох робочих годин з моменту отримання повідомлення не поінформував оператора про намір здійснити митний огляд товарів, транспортних засобів комерційного призначення шляхом надіслання електронного повідомлення з електронним цифровим підписом, оператор має право зняти митне забезпечення. Також слід звернути увагу на те, що уповноважений економічний оператор повинен забезпечити ведення обліку та зберігання засобів митного забезпечення, знятого самостійно, не менше як 1095 днів;

- спеціальне спрощення у вигляді відправлення товарів з приміщень, відкритих та критих майданчиків оператора без пред'явлення їх митному органу відправлення застосовується оператором у разі електронного декларування товарів для вивезення їх за межі митної території України у відповідному митному режимі або в разі відправлення товарів внутрішнім транзитом.
2. Для оператора, якому видано сертифікат на спрощення митних процедур:
- спрощення у формі проведення митного контролю першочергово здійснюється шляхом:
    - переміщення електронних копій митних декларацій, електронних документів, відомостей, поданих в установленому порядку митному органу оператором на початок черги в автоматизованій системі митного оформлення та інших електронних системах митних органів;
    - розгляду заяв, прийняття рішень, здійснення митного контролю першочергово після отримання митним органом від оператора передбачених Кодексом та іншими актами законодавства документів і відомостей;
  - спрощення у вигляді розміщення товарів на складі тимчасового зберігання закритого типу без отримання дозволу митного органу здійснюється шляхом виконання передбачених п. 5 постанови Кабінету Мініс-

трів України від 21.05.2012 № 447 митних формальностей та надіслання відповідно до ст. 202 Кодексу уповноваженим економічним оператором протягом години з моменту фактичного розміщення товарів на складі тимчасового зберігання оператора митному органу електронно-уніфікованого документа з електронним цифровим підписом;

- спрощення у формі звільнення від надання гарантії застосовується щодо товарів, декларантом яких є уповноважений економічний оператор, шляхом подання в установленому порядку митної декларації або документа, що її замінює, із зазначенням у них відомостей про такого оператора;
- спрощення у вигляді здійснення митного оформлення товарів на об'єктах оператора здійснюється шляхом виконання митним органом митних формальностей у спеціально облаштованих приміщеннях і на робочих місцях посадових осіб митних органів на території оператора. Перебування посадових осіб митного органу на цій території може бути постійним або тимчасовим. Також необхідно враховувати, що у випадках, коли митні формальності на об'єктах уповноваженого економічного оператора, на яких не перебувають на постійній основі посадові особи митного органу, виконуються зі справлянням плати за виконання митними органами митних формальностей поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, установленим для таких органів, відповідно до ст. 247 Кодексу. Внесення такої плати здійснюється оператором до 15-го числа наступного місяця в розмірі всієї нарахованої за попередній місяць плати. Контроль за правильністю нарахування та справляння зазначеної плати здійснюється митним органом та уповноваженим економічним оператором.

З метою спеціального спрощення щодо подання однієї митної декларації для декларування товарів, які неодноразово ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі однією особою за одним зовнішньоекономічним договором, протягом певного часу, погодженого з митним органом, необхідно уточнити поняття “неодноразово”. У цьому контексті “неодноразово” означає два і більше випадків ввезення на митну територію України або вивезення за її межі товарів, у тому числі таких, що плануються до ввезення (вивезення).

3. Для оператора, якому видано сертифікат на спрощення митних процедур та сертифікат щодо надійності та безпеки, спеціальні спрощення застосовуються відповідно до п. 1 і 2 коментаря цієї статті.

Взаємодія митних органів з уповноваженими економічними операторами під час застосування спеціальних спрощень, зокрема регламент інформаційного обміну, склад та формат даних, адреса електронної по-

шти, порядок обліку, зберігання та перевірки митного забезпечення, знятого з товарів, транспортних засобів комерційного призначення тощо, визначаються в договорі, який укладається між відповідним митним органом та оператором під час надання йому статусу оператора. Примірний договір затверджується Міністерством фінансів України.

Стаття 16

Зупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора

1. Дія сертифіката уповноваженого економічного оператора зупиняється митницею за наявності таких підстав:

- 1) виявлення митним органом достовірних фактів та відомостей, що спростовують відомості, надані за результатами самооцінки;
- 2) подання підприємством заяви про зупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора;
- 3) наявність заборгованості зі сплати митних платежів та пені;
- 4) притягнення керівників заявника, його засновників, акціонерів – фізичних осіб, які володіють контрольним пакетом акцій, до кримінальної відповідальності за злочини проти власності, у сфері господарської діяльності та/або у сфері службової діяльності;
- 5) порушення справи про порушення заявником митних правил за статтями 472, 482–485 цього Кодексу;
- 6) невиконання вимог частини дванадцятої статті 13 цього Кодексу;
- 7) наявність непогашеного грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

2. Строк зупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора становить:

- 1) у випадку, передбаченому пунктом 1 частини першої цієї статті, – до трьох місяців;
- 2) у випадку, передбаченому пунктом 2 частини першої цієї статті, – згідно із заявою, але не більше трьох місяців;
- 3) у випадку, передбаченому пунктом 3 частини першої цієї статті, – до погашення заборгованості;
- 4) у випадках, передбачених пунктами 4 і 5 частини першої цієї статті, – до набрання законної сили вироком у кримінальній справі, постановою про притягнення до адміністративної відповідальності у справі про порушення митних правил або постановою (ухвалою) про закриття справи;
- 5) у випадку, передбаченому пунктом 6 частини першої цієї статті, – до одного місяця;

б) у випадку, передбаченому пунктом 7 частини першої цієї статті, – до погашення грошового зобов'язання.

3. Митниця протягом п'яти робочих днів з дати зупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора письмово інформує про це уповноваженого економічного оператора.

Ця стаття визначає підстави для зупинення митницею дії сертифіката УЕО та строки такого зупинення відповідно до підстав та часові нормативи інформування митницею уповноваженого економічного оператора про зупинення дії цього сертифіката (табл. 1).

Таблиця 1

Підстави зупинення дії сертифіката УЕО

Група	Строк зупинення дії	Підстава для зупинення дії
I	До 3 міс.	Виявлення митним органом достовірних фактів та відомостей, що спростовують відомості, надані за результатами самооцінки; подання підприємством заяви про зупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора
II	До 1 міс.	Невиконання вимог частини дванадцятої ст. 13 Кодексу (неінформування митниці протягом 5 днів про зміну відомостей, заявлених для отримання сертифіката)
III	До набрання законної сили вироком у кримінальній справі, постановою про притягнення до адміністративної відповідальності у справі про порушення митних правил або постановою (ухвалою) про закриття справи	Притягнення керівників, засновників, акціонерів – фізичних осіб, які володіють контрольним пакетом акцій, до кримінальної відповідальності за злочини проти власності, у сфері господарської діяльності та/або у сфері службової діяльності; порушення справи про порушення митних правил (ст. 472, 482–485): – недекларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення; – переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон поза митним контролем; – переміщення товарів через митний кордон з приховуванням від митного контролю; – зберігання, перевезення чи придбання товарів, транспортних засобів комерційного призначення, ввезених поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю
IV	Дія сертифіката зупиняється митницею до погашення заборгованості (грошового зобов'язання)	Наявність заборгованості зі сплати митних платежів та пені; наявність непогашеного грошового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки

Пункт 1 коментованої статті встановлює загальний перелік підстав, за наявності яких митницею зупиняється дія сертифіката уповноваженого економічного оператора.

Пункт 2 ст. 16 визначає строки зупинення дії сертифіката УЕО відповідно до кожного з перерахованих у цій статті порушень митного, податково-го, кримінального законодавства посадовими особами підприємства.

Наведений у статті перелік підстав, за наявності яких митниця зупиняє дію сертифіката УЕО, можна поділити на чотири групи.

Зупинення дії сертифіката здійснюються митницею шляхом видання відповідного наказу митниці. У наказі зазначаються: підстави для зупинення або анулювання сертифіката; дата, починаючи з якої сертифікат вважається анульованим або його дія зупиненою; строк зупинення сертифіката; дата, з якої поновлюється дія сертифіката тощо. Відповідним наказом митниці надається доручення секретарю комісії щодо підготовки і надіслання підприємству листа з копією цього наказу та направлення до ДМС України.

Стаття 17

Анулювання сертифіката уповноваженого економічного оператора

1. Сертифікат уповноваженого економічного оператора анулюється у разі:

- 1) подання підприємством заяви про виключення його з Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів;
- 2) припинення юридичної особи – уповноваженого економічного оператора згідно із законодавством України;
- 3) набрання стосовно керівників уповноваженого економічного оператора, його засновників, акціонерів, які володіють контрольним пакетом акцій, законної сили обвинувальним вироком суду за злочини проти власності, у сфері господарської діяльності та/або у сфері службової діяльності;
- 4) притягнення більше двох разів протягом року посадових осіб уповноваженого економічного оператора до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за статтями 472, 482–485 цього Кодексу;
- 5) неподання підприємством відомостей, передбачених частиною дванадцятою статті 13 цього Кодексу, протягом строку призупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора.

2. Рішення про анулювання сертифіката уповноваженого економічного оператора оформлюється наказом митниці і набирає чинності з дня видання зазначеного наказу. Належним чином завірена копія цього наказу не пізніше першого робочого дня, наступного за днем його видання, вручається під розписку керівникові відповідного

підприємства або надсилається цьому підприємству рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Коментована стаття встановлює вичерпний перелік підстав анулювання митницею сертифіката уповноваженого економічного оператора. Наведені підстави умовно можна поділити на три групи.

Для першої групи анулювання сертифіката відбувається з власної ініціативи підприємства чи у зв'язку з припиненням його діяльності. До цієї групи будуть віднесені такі підстави:

- подання підприємством заяви про вилучення його з Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів;
- припинення діяльності як юридичної особи – уповноваженого економічного оператора згідно із законодавством України.

Друга група передбачає підстави анулювання сертифіката у зв'язку з набранням щодо керівників уповноваженого економічного оператора, його засновників, акціонерів, які володіють контрольним пакетом акцій, законної сили вироком суду за порушеною щодо них кримінальною справою; притягнення більш як два рази протягом року посадових осіб уповноваженого економічного оператора до адміністративної відповідальності за порушення митних правил за ст. 472, 482–485 Кодексу.

До третьої групи входять підстави для анулювання сертифіката у зв'язку з порушенням підприємством строків подання відомостей, визначених чинним митним законодавством, які заявлялися для отримання сертифіката (неподання підприємством відомостей, передбачених ч. 12 ст. 13 Кодексу, протягом строку призупинення дії сертифіката уповноваженого економічного оператора (до 1 місяця)).

У будь-якому випадку, передбаченому статтею, рішення про анулювання сертифіката УЕО оформлюється наказом митниці й набуває чинності з дня його видання. При цьому належним чином засвідчена копія цього наказу не пізніше ніж першого робочого дня, наступного за днем його видання, вручається під розписку керівникові відповідного підприємства або надсилається підприємству рекомендованим листом з повідомленням про вручення.

Стаття 18

Єдиний реєстр уповноважених економічних операторів

1. Єдиний реєстр уповноважених економічних операторів складається з трьох розділів відповідно до видів отриманих підприємствами сертифікатів уповноваженого економічного оператора.

2. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, веде Єдиний реєстр уповноважених економічних операторів та забезпечує його оприлюднення на своєму офіційному сайті.

Ця стаття встановлює вимоги до форми Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів, а також визначає центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, відповідальним за ведення цього реєстру та його оприлюднення.

Коментуючи цю статтю, необхідно зазначити, що детальний порядок ведення Єдиного реєстру уповноважених економічних операторів визначається положеннями підзаконного нормативно-правового акта (наказу) центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи. Наказ повинен бути погоджений у Міністерстві юстиції України відповідно до вимог п. 3 ч. 2 ст. 25 Кодексу.

ІНФОРМУВАННЯ, КОНСУЛЬТУВАННЯ ТА ПОПЕРЕДНІ РІШЕННЯ З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ

Стаття 19

Інформування про митні правила

1. Митні органи інформують заінтересованих осіб про митні правила у встановленому законом порядку.

2. Для спрощення доступу заінтересованих осіб до такої інформації митні органи застосовують інформаційні технології.

Коментована стаття визначає загальні принципи забезпечення доступу до інформації про митні правила. Поняття митних правил визначене п. 28 ст. 4 Кодексу та охоплює:

- порядок переміщення товарів та транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;
- порядок пред'явлення товарів та транспортних засобів комерційного призначення митним органам для проведення митного контролю й митного оформлення;
- порядок здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи.

Сучасна інформаційна діяльність митних органів визначається міжнародно-правовими стандартами Конвенції щодо гармонізації та спрощення митних процедур в редакції 1999 р. (розд. 9 “Інформація, рішення та розпорядження митної служби”), що містить низку стандартних правил, зокрема:

- безперешкодний доступ до інформації загального характеру стосовно митного законодавства;
- забезпечення доступу до уточненої інформації у разі змін митного законодавства;
- використання інформаційних технологій.

Закон України “Про інформацію” зараховує митні органи України до категорії суб'єктів владних повноважень, тобто органів державної влади, що

здійснюють владні управлінські функції відповідно до законодавства (ст. 1 Закону України “Про інформацію”).

Митні органи як суб’єкт владних повноважень є розпорядником публічної інформації, що обумовлює наявність у них обов’язків сприяти іншим суб’єктам інформаційних відносин у реалізації права на інформацію та забезпеченні доступу до публічної інформації.

Відповідно до ст. 14 Закону України “Про доступ до публічної інформації” митні органи, зокрема, зобов’язані:

- 1) оприлюднювати інформацію про свою діяльність та прийняті рішення;
- 2) систематично вести облік документів, що перебувають у їхньому володінні;
- 3) вести облік запитів на інформацію;
- 4) визначати спеціальні місця для роботи запитувачів з документами чи їх копіями, а також надавати право запитувачам робити виписки з них, фотографувати, копіювати, сканувати їх, записувати на будь-які носії інформації тощо;
- 5) мати спеціальні структурні підрозділи або призначати відповідальних осіб для забезпечення доступу запитувачів до інформації;
- 6) надавати достовірну, точну й повну інформацію, а також за потреби перевіряти правильність й об’єктивність наданої інформації.

Відповідно до п. 5 Положення про Державну митну службу України ДМС України з метою організації своєї діяльності виконує низку завдань щодо задоволення інформаційних потреб суб’єктів інформаційних відносин, зокрема:

- забезпечує відкритість у діяльності митної служби;
- своєчасно інформує у визначеному законодавством порядку суб’єктів зовнішньоекономічної діяльності та громадян з питань митної справи;
- встановлює та підтримує офіційні відносини консультативного характеру із суб’єктами зовнішньоекономічної діяльності.

Порядок обліку публічної інформації, якою володіють митні органи України, визначається Кабінетом Міністрів України. Цей облік здійснюється за допомогою системи обліку публічної інформації, тобто електронної бази даних, що містить інформацію про документи, які перебувають у суб’єкта владних повноважень.

Порядок та способи отримання інформації митних органів визначені Законом України “Про доступ до публічної інформації”, який передбачає два способи забезпечення доступу до інформації:

- систематичне та оперативне оприлюднення інформації;
- надання інформації на запити про інформацію.

Інформація може оприлюднюватися в офіційних друкованих виданнях, на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет, на інформаційних стендах та будь-яким іншим способом.

Стаття 15 Закону України “Про доступ до публічної інформації” окремо передбачає обов’язок митних органів як розпорядника публічної інформації оприлюднювати інформацію про “нормативно-правові акти, акти індивідуальної дії (крім внутрішньоорганізаційних), прийняті розпорядником, проекти рішень, що підлягають обговоренню, інформацію про нормативно-правові засади діяльності”.

У ч. 2 коментованої статті законодавець окремо вказує на необхідність використання інформаційних технологій для спрощення доступу до інформації про митні правила. Такими технологіями, зокрема, є електронна пошта та офіційний веб-сайт митного органу.

Веб-сайт – це сукупність програмних та апаратних засобів з унікальною адресою в мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб’єкта і забезпечують доступ юридичних і фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів, та інші інформаційні послуги через мережу Інтернет.

Порядок розміщення інформації на веб-сайті регулюється Кабінетом Міністрів України. Зокрема, згідно з п. 8 постанови Кабінету Міністрів України “Про Порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади”, на офіційному веб-сайті ДМС України має розміщуватися така інформація:

- основні завдання та нормативно-правові засади діяльності ДМС України;
- нормативно-правові акти з питань, що належать до її компетенції;
- плани підготовки проектів регуляторних актів та зміни до них;
- відомості про регуляторну діяльність;
- перелік та порядок надання адміністративних послуг;
- зразки документів та інших матеріалів, необхідних для звернення громадян, тощо.

Структура, дизайн веб-сайта та регламент його функціонування визначаються головою ДМС України.

Інформація, розміщена на офіційному веб-сайті, оновлюється невідкладно, але не пізніше як через п’ять робочих днів з дня затвердження (ухвалення) документа, створення або зміни інформації.

Інформація подається українською мовою, а також за потреби – англійською і мовами національних меншин.

Згідно з вимогами законодавства інформація, що розміщується на офіційному веб-сайті ДМС України, повинна мати захист від несанкціонованої модифікації. Контроль за дотриманням вимог до захисту інформації

здійснюється Адміністрацією Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації.

Стаття 20

Інформація щодо законодавства України з питань державної митної справи

1. Інформація щодо законодавства України з питань державної митної справи надається у встановленому законом порядку.

2. Митні органи надають не тільки інформацію, яку запитувала заінтересована особа, а й будь-яку іншу інформацію, яка стосується запиту, якщо її доведення до відомої заінтересованої особи вважається митним органом доцільним.

3. Стислі довідки щодо основних положень законодавства України з питань державної митної справи, у тому числі щодо пільг, які надаються при переміщенні товарів через митний кордон України, розміщуються для загального ознайомлення в місцях розташування митних органів. Довідки друкуються українською мовою, офіційними мовами відповідних суміжних країн, а також іншими іноземними мовами, які є мовами міжнародного спілкування.

У коментованій статті визначено основні правила реалізації права на доступ до інформації про митне законодавство.

Термін “законодавство з питань державної митної справи” визначається ч. 1 ст. 1 Кодексу і охоплює Конституцію України, закони України та міжнародні договори України з питань митної справи, нормативно-правові акти, видані на основі Кодексу.

Інформація щодо законодавства з питань державної митної справи належить до правової інформації і містить відомості про право, його систему, джерела, реалізацію, юридичні факти, правовідносини, правопорядок, правопорушення і боротьбу з ними, їх профілактику тощо (ст. 17 Закону України “Про інформацію”).

Право на доступ до правової інформації гарантується ст. 57 Конституції України, яка, зокрема, передбачає, що закони та інші нормативно-правові акти, які визначають права і обов'язки громадян, мають бути доведені до відомої населення у порядку, встановленому законом.

Обов'язки митних органів як суб'єктів владних повноважень із забезпечення доступу до інформації щодо законодавства з питань державної митної справи та порядок такого доступу визначаються Законом України “Про доступ до публічної інформації”.

Запитувачами такої інформації можуть бути фізичні та юридичні особи, об'єднання громадян.

Відповідно до положень ст. 1 Закону України “Про доступ до публічної інформації” митні органи зобов'язані надавати інформацію, яка має певні характеристики:

- стосується законодавства, що регулює питання, визначені у ст. 7 Кодексу;
- відображена та задокументована будь-якими засобами та на будь-яких носіях;
- отримана або створена в процесі виконання митними органами своїх обов'язків, або є у розпорядженні митних органів.

Слід зазначити, що процедура доступу до публічної інформації застосовується лише до інформації та документів, які вже є у розпорядженні митних органів, та не передбачає обов'язку митних органів створювати нову інформацію чи документи для задоволення запиту.

Перелік основних джерел інформації щодо законодавства з питань державної митної справи, до яких має надаватися доступ запитувачам, можна визначити на основі норм ст. 17 Закону України “Про інформацію”, а саме: законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти, міжнародні договори та угоди, норми і принципи міжнародного права, а також ненормативні правові акти, повідомлення засобів масової інформації, публічні виступи тощо.

Порядок оформлення запиту на інформацію та роботи з ним визначається Законом України “Про доступ до публічної інформації”. Стаття 19 цього Закону передбачає можливість подання запиту в різних формах: усній, письмовій, поштою або за допомогою телекомунікаційних засобів – факсом, телефоном, електронною поштою.

Письмовий запит подається в довільній формі та має містити:

- 1) ім'я або найменування запитувача, поштову адресу або адресу електронної пошти, а також номер засобу зв'язку, якщо такий є;
- 2) загальний опис інформації або вид, назву, реквізити чи зміст документа, щодо якого зроблено запит, якщо запитувачу це відомо;
- 3) підпис і дату за умови подання запиту в письмовій формі.

З метою спрощення процедури оформлення письмового запиту на інформацію запитувач може використати: Форму для подання запиту на отримання публічної інформації у письмовому вигляді поштою, електронною поштою, факсом або під час особистого прийому та Форму для подання запиту на отримання публічної інформації за телефонами, які затверджуються Міністерством фінансів України.

Строки задоволення запитів встановлено ст. 20 Закону України “Про доступ до публічної інформації” та за загальним правилом дорівнюють

п'яти робочим дням. Митні органи можуть обґрунтовано продовжити строк розгляду запиту до 20 робочих днів із повідомленням запитувача в письмовій формі у п'ятиденний строк.

Якщо митний орган не володіє запитуваною інформацією, але йому відомо, хто нею володіє, він зобов'язаний направити запит належному розпоряднику публічної інформації.

Частина друга коментованої статті передбачає можливість надання не лише прямо зазначеної у запиті інформації, а й будь-якої іншої, що стосується запиту. Надання додаткової інформації та визначення її конкретного змісту здійснюються на розсуд відповідних підрозділів і посадових осіб митних органів.

Законодавство передбачає відшкодування запитувачем фактичних витрат на копіювання і друк запитуваних документів обсягом більше ніж 10 сторінок.

Підстави для відмови у задоволенні запиту про надання інформації щодо законодавства України з питань державної митної справи такі:

- митний орган не володіє і не зобов'язаний, відповідно до його компетенції, володіти інформацією, щодо якої зроблено запит;
- інформація, що запитується, належить до категорії інформації з обмеженим доступом;
- запитувач не оплатив фактичних витрат, пов'язаних із копіюванням або друком;
- не дотримано вимог до запиту на інформацію.

Відмова в задоволенні запиту на інформацію надається в письмовій формі.

Частина третя коментованої статті передбачає обов'язок митних органів розміщувати стислі довідки щодо основних положень законодавства України з питань державної митної справи у місцях свого розташування. Зміст такої інформації визначається ДМС України. Окремо передбачено обов'язкове розміщення інформації щодо пільг, які надаються під час переміщення товарів через митний кордон України.

До переліку митних органів належать: ДМС України, спеціалізовані митні органи, митниці та митні пости. Місця їх розташування визначаються відповідно до положень про ці органи, зони митного контролю тощо.

Відповідно до ст. 5 Закону України "Про доступ до публічної інформації" розміщення інформації на інформаційних стендах є одним із способів її систематичного і оперативного оприлюднення. Така інформація підлягає обов'язковому оприлюдненню невідкладно, але не пізніше як через п'ять робочих днів з дня затвердження відповідного документа.

Мовою інформації, розміщеної на інформаційних стендах в місцях розташування митних органів, є: українська, офіційні мови відповідних суміжних країн (у пунктах пропуску на митному кордоні), інші мови міжнародного спілкування.

Закон України “Про доступ до публічної інформації” передбачає можливість оскарження таких рішень, дій чи бездіяльності митних органів:

- 1) відмова в задоволенні запиту на інформацію;
- 2) відстрочка задоволення запиту на інформацію;
- 3) ненадання відповіді на запит на інформацію;
- 4) надання недостовірної або неповної інформації;
- 5) несвоєчасне надання інформації;
- 6) невиконання митними органами обов’язку оприлюднювати інформацію.

Стаття 21

Консультавання з питань державної митної справи

1. За зверненнями підприємств та громадян, що переміщують товари, транспортні засоби комерційного призначення через митний кордон України або провадять діяльність, контроль за якою відповідно до цього Кодексу покладено на митні органи (заінтересованих осіб), митні органи безоплатно надають консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи.

2. Консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи надаються митниціями за місцем розташування підприємств (за місцем проживання або тимчасового перебування громадян) або центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в усній, письмовій або, за бажанням заінтересованої особи, електронній формі у строк, що не перевищує 30 календарних днів, наступних за днем отримання відповідного звернення. Консультації в письмовій формі надаються у вигляді рішень митних органів.

3. Консультація з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи має індивідуальний характер і може виконуватися виключно особою, якій надано таку консультацію.

4. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, періодично проводить узагальнення консультацій з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи, які стосуються значної кількості осіб або значних сум митних платежів, та затверджує своїми наказами узагальнені консультації, які підлягають оприлюдненню.

5. Не може бути притягнуто до відповідальності особу, яка діяла відповідно до консультації з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи, наданої в письмовій або електронній формі, а також до узагальненої консультації, зокрема, на підставі того, що у подальшому такі консультації були змінені або скасовані.

6. Консультація з питань практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи може бути оскаржена до органу вищого рівня в порядку, визначеному главою 4 цього Кодексу, або до суду як правовий акт індивідуальної дії, якщо вона, на думку заінтересованої особи, суперечить нормам відповідного акта законодавства. Визнання судом такої консультації недійсною є підставою для надання нової консультації з урахуванням висновків суду.

Коментована стаття встановлює порядок реалізації права на звернення щодо роз'яснення окремих положень митного законодавства та визначає правові наслідки й порядок використання наданих консультацій.

Суб'єктами права на звернення щодо надання консультації з питань державної митної справи є громадяни та підприємства. Тлумачення цих термінів міститься у ст. 1 Кодексу, яка зараховує до цих категорій фізичних осіб (громадян України, іноземців, осіб без громадянства), юридичних осіб та громадян-підприємців.

Невід'ємною умовою набуття такого права є участь зазначених суб'єктів у митно-правових відносинах, яка може втілюватися в такій формі:

- переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України;
- провадження діяльності, контроль за якою покладено на митні органи.

Участь суб'єктів права на звернення у митних правовідносинах підтверджується документами, передбаченими митним законодавством: обліковим номером особи, яка здійснює операції з товарами, наданим в порядку, передбаченому ст. 455 МКУ; ліцензіями, дозволами митних органів на провадження діяльності, передбаченої ст. 404 МКУ, тощо. Також підставою для набуття права на звернення в порядку, встановленому ст. 21 МКУ, може бути фактичне переміщення громадянином товарів і транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України.

Ця стаття не ставить вимог щодо форми звернення, тож така форма може бути довільною, а саме звернення – подаватися в усній, письмовій або електронній формі. У зверненні має бути вказано: прізвище, ім'я, по батькові громадянина або назва підприємства, адреса, за якою надається консультація, суть порушеного питання щодо практичного застосування окремих норм митного законодавства.

Порядок подання та роботи зі зверненнями громадян України, іноземців та осіб без громадянства додатково регулюється Законом України “Про звернення громадян”.

Крім того, діє затверджений ДМС України Порядок розгляду звернень та особистого прийому громадян у Державній митній службі України, інших митних органах, спеціалізованих митних установах і організаціях, яким, зокрема, передбачено розгляд звернень щодо “надання роз’яснень з питань митного законодавства”.

Безоплатний характер консультацій забороняє митним органам стягувати плату за будь-які послуги, пов’язані з прийняттям та розглядом звернень і наданням відповідних консультацій.

Частина друга коментованої статті визначає вичерпний перелік суб’єктів, які мають право надавати консультації щодо практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи, до яких належать:

- ДМС України щодо звернень громадян та підприємств;
- митниці щодо звернень громадян, які проживають або тимчасово перебувають, та підприємств, розташованих у зоні їх діяльності.

Консультації надаються в усній, письмовій або електронній формі.

Надання консультації в електронній формі здійснюється тільки на прохання запитувача.

Надання консультації в письмовій формі здійснюється шляхом прийняття рішення митного органу, яке оформлюється відповідно до встановлених у митних органах правил діловодства, скріплюється підписом посадової особи митних органів та печаткою. Граничний строк для надання консультації – 30 календарних днів, наступних за днем отримання відповідного звернення. Норми ст. 21 МКУ не передбачають можливості подовження строку надання відповіді на таке звернення.

Так само не передбачається відмова у наданні консультації, що зобов’язує митні органи розглядати та давати мотивовану відповідь на всі звернення, які відповідають вимогам ст. 21 МКУ.

Частина третя коментованої статті визначає індивідуальний характер консультацій щодо практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи.

Загальні ознаки таких консультацій:

- стосуються індивідуальних справ або питань, що виникають у галузі державної митної справи;
- мають чітко визначеного адресата – конкретну особу або осіб;
- рекомендують правила поведінки осіб у конкретних митно-правових відносинах;

– доводяться безпосередньо до відома осіб, яких стосуються.

Слід виокремити консультації, надані в письмовій формі у вигляді рішень митних органів, які мають статус правових актів індивідуальної дії.

Узагальнені консультації затверджуються наказами ДМС України, мають загальний характер і за природою є нормативно-правовими актами. Порядок оприлюднення відповідних наказів ДМС України визначається ст. 2 Кодексу та Указом Президента України “Про опублікування актів законодавства України в інформаційному бюлетені “Офіційний вісник України”.

Особливий статус мають узагальнені консультації, консультації, надані в письмовій формі у вигляді рішень митних органів, консультації, надані в електронній формі. Наявність таких консультацій є підставою для звільнення від відповідальності особи, яка діяла відповідно до них.

Порядок оскарження консультацій, які є правовими актами індивідуальної дії, визначається гл. 4 МКУ, а у випадку оскарження до суду – Кодексом адміністративного судочинства (КАС) України. Під терміном “заінтересовані особи” слід розуміти громадян та підприємства, на звернення яких надано консультацію. Лише цим особам належить право на звернення щодо оскарження консультації до органу вищого рівня та право вимоги на оскарження в судовому порядку.

У разі визнання консультації недійсною в судовому порядку висновки суду, які містяться у відповідному судовому рішенні, є обов’язковими для митного органу при наданні нової консультації.

Оскарження узагальнених консультацій, затверджених наказами ДМС України, здійснюється в судовому порядку згідно з Кодексом адміністративного судочинства України як нормативно-правових актів.

Стаття 22

Відповідальність за порушення порядку надання інформації

1. За надання недостовірної інформації, а також за неправомірну відмову у наданні відповідної інформації, несвоєчасне надання інформації та інші правопорушення у сфері інформаційних відносин посадові особи митної служби України несуть відповідальність, передбачену законом.

Коментована стаття визначає підстави для притягнення до відповідальності посадових осіб митних органів за порушення порядку надання інформації, серед яких, зокрема: надання недостовірної інформації, неправомірна відмова у наданні відповідної інформації, несвоєчасне надання ін-

формації тощо. Санкції за подібні правопорушення передбачені іншими законодавчими актами України.

За порушення норм ст. 19–21 МКУ та норм законів України “Про інформацію”, “Про доступ до публічної інформації”, “Про звернення громадян” тощо посадові особи митних органів несуть дисциплінарну, адміністративну та іншу передбачену законом відповідальність.

Порядок притягнення посадових осіб митних органів до дисциплінарної відповідальності визначається Дисциплінарним статутом митної служби України.

Адміністративна відповідальність за порушення права на інформацію передбачена ст. 212-3 Кодексу України про адміністративні правопорушення (КУпАП). Об’єктом правопорушення є право фізичних та юридичних осіб на доступ до інформації та порядок його реалізації, встановлені Конституцією та законодавством України.

Об’єктивною стороною правопорушення є дії або бездіяльність посадових осіб митних органів, які можуть втілюватися в таких формах:

- неправомірна відмова в наданні інформації;
- несвоєчасне надання інформації;
- неповне надання інформації;
- надання інформації, що не відповідає дійсності.

Суб’єктами правопорушення є посадові особи митних органів, на яких покладено виконання завдань щодо:

- інформування заінтересованих осіб про митні правила;
- надання інформації щодо законодавства України з питань державної митної справи;
- надання консультацій щодо практичного застосування окремих норм законодавства України з питань державної митної справи;
- надання доступу до публічної інформації відповідно до законодавства.

Поняття посадової особи митних органів визначається нормами ст. 569 МКУ. Наявність у відповідних посадових осіб обов’язків щодо надання інформації визначається згідно з нормативними актами, якими встановлюються структура та завдання окремих підрозділів митних органів, розподіл функціональних обов’язків їх посадових осіб, посадових інструкцій тощо.

Суб’єктивна сторона правопорушення може виражатися як у формі прямого умислу, так і у формі необережності.

Відповідальність за порушення права на інформацію встановлюється у вигляді накладення штрафу у розмірі від 25 до 50 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Повторне протягом року вчинення аналогічного

порушення, за яке особу вже було піддано адміністративному стягненню, тягне за собою накладення штрафу від 50 до 80 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Стаття 23

Попередні рішення

1. За письмовими зверненнями декларантів або уповноважених ними осіб митні органи приймають попередні рішення щодо застосування окремих положень законодавства України з питань державної митної справи. Такі рішення виносяться до початку переміщення товарів через митний кордон України.

2. Попереднє рішення є обов'язковим для виконання будь-яким митним органом.

3. Форма попереднього рішення та порядок його прийняття визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. Попередні рішення можуть прийматися з питань:

- 1) класифікації товарів (у тому числі комплектних об'єктів, що постачаються в розібраному стані декількома партіями протягом тривалого періоду) згідно з УКТ ЗЕД;
- 2) визначення країни походження товарів;
- 3) надання у випадках, передбачених цим Кодексом, дозволу на поміщення товарів в окремі митні режими.

5. Строк прийняття попередніх рішень з питань класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД та надання дозволу на поміщення товарів в окремі митні режими становить 30 днів з дня отримання митним органом відповідного звернення. Цей строк може бути продовжений керівником митного органу або уповноваженою ним особою, але не більше, ніж на 15 днів, про що повідомляється особі, яка подала звернення. Попереднє рішення про визначення країни походження товару приймається в строк, що не перевищує 150 днів з дня отримання митним органом відповідного звернення за умови, що декларантом або уповноваженою ним особою повідомлено всі необхідні для прийняття такого рішення дані про товар.

6. Строк дії попереднього рішення становить три роки з дати його винесення, якщо факти та умови (у тому числі правила визначення походження товарів), на основі яких було прийнято це рішення, залишатимуться незмінними.

7. Митний орган, який прийняв попереднє рішення, може його відкликати. Попереднє рішення підлягає відкликанню, якщо воно:

- 1) було прийняте на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання підприємством всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на характер цього рішення;
- 2) вступило в суперечність із законодавством України з питань державної митної справи внаслідок змін в останньому;
- 3) прийняте з порушенням вимог цього Кодексу.

8. Якщо попереднє рішення відкликано митним органом з причини, зазначеної у пункті 1 частини сьомої цієї статті, декларант або уповноважена ним особа несе передбачену цим Кодексом та іншими законами України відповідальність за негативні наслідки застосування такого рішення з моменту його прийняття.

9. Якщо попереднє рішення відкликано митним органом з причин, зазначених у пунктах 2 і 3 частини сьомої цієї статті, декларант або уповноважена ним особа не несе відповідальності за негативні наслідки застосування такого рішення з моменту його прийняття і до моменту його відкликання.

10. Попереднє рішення вважається відкликаним з дня прийняття рішення про його відкликання. Письмове повідомлення про відкликання негайно направляється особі, за зверненням якої воно було прийняте.

11. За необхідності внесення змін до попереднього рішення таке рішення відкликається, а на його заміну приймається нове з обов'язковим посиланням у ньому на відкликане рішення та зазначенням причин його відкликання. Нове попереднє рішення не пізніше наступного робочого дня після його прийняття надсилається особі, на звернення якої було прийнято відкликане рішення.

12. Попередні рішення, за винятком інформації, що є конфіденційною відповідно до цього Кодексу, є загальнодоступними й оприлюднюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Для забезпечення адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу та на виконання Рекомендації Ради митного співробітництва про вдосконалення класифікаційної роботи й пов'язаної з нею інфраструктури Всесвітньої митної організації ДМС України забезпечено можливість отримання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності попереднього класифікаційного рішення, а саме: в Україні з 2005 р. запроваджено порядок отримання попередніх рішень про класифікацію товарів згідно з УКТ ЗЕД; станом на травень 2012 р. цей порядок діє в редакції наказу Міністерства фінансів України від 27.12.2011 № 1740, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 08.02.2012.

Статтею 23 Кодексу вперше на законодавчому рівні передбачено надання попередніх рішень із питань класифікації товарів (у тому числі комплектних об'єктів, що постачаються в розібраному стані декількома партіями протягом тривалого періоду) і визначено, що попереднє рішення є обов'язковим для виконання будь-яким митним органом. Строк дії попереднього рішення – три роки. Після закінчення строку дії попереднє рішення втрачає чинність, що не перешкоджає заявнику звернутися з новим запитом про прийняття попереднього рішення.

Відповідно до ч. 5 ст. 23 строк прийняття попередніх рішень із питань класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД становить 30 днів від дня отримання митним органом відповідного звернення та може бути продовжений керівником митного органу або уповноваженою ним особою, але не більше ніж на 15 днів. Тобто загальний термін прийняття попереднього рішення скорочено від 60 до 45 днів.

Положення ст. 23 містять умови відкликання і внесення змін до попередніх рішень митних органів із питань класифікації та встановлюють рівень конфіденційності й обов'язок щодо їх оприлюднення центральним органом виконавчої влади, забезпечуючи реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Попереднє рішення про класифікацію товарів (далі – ПРК) згідно з УКТ ЗЕД – документ установленної форми, який приймається митним органом за результатами розгляду звернення декларанта або уповноваженої ним особи.

Попередні рішення про класифікацію виносяться митними органами щодо товарів, які є об'єктом зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту), зокрема стосовно комплектних об'єктів.

Попереднє рішення про класифікацію видається декларанту або уповноваженій ним особі, юридичній або фізичній особі й діє протягом трьох років із дня його прийняття, якщо факти та умови, на основі яких це рішення було прийняте, залишатимуться незмінними.

Після закінчення строку дії попереднє рішення про класифікацію втрачає чинність, що не перешкоджає декларанту або уповноваженій ним особі, юридичній або фізичній особі звернутися з новим зверненням про прийняття ПРК.

З метою одержання попереднього рішення про класифікацію декларант або уповноважена ним особа надсилає до митного органу письмове звернення про прийняття попереднього рішення про класифікацію товару відповідно до УКТ ЗЕД (далі – звернення) щодо одного найменування (артикула) товару.

До звернення декларанта або уповноваженої ним особи додаються:

- зовнішньоекономічний договір (контракт) або інший документ, що використовується в міжнародній практиці замість договору (контракту);
- технічні умови, технологічні схеми виготовлення товару (за наявності);
- фотографії, креслення товару (за наявності);
- дозволи й сертифікати уповноважених державних органів (за наявності);
- специфікації, каталоги та паспортні дані про товар виробника (за наявності);
- сертифікати походження товару, дозволи, маркувальні етикетки (за наявності);
- зразки товарів (за наявності).

Документи подаються у вигляді оригіналів або їх копій. Якщо оригінали документів складені мовою, відмінною від української або офіційної мови митних союзів, членом яких є Україна, то декларант чи уповноважена ним особа забезпечує їх переклад українською мовою.

Якщо звернення подається в інтересах декларанта або уповноваженої ним особи, то до звернення додається копія довіреності, оформленої відповідно до вимог законодавства України.

У разі неподання декларантом або вповноваженою особою разом зі зверненням усіх необхідних документів та відомостей строк прийняття ПРК відраховується з дати подання декларантом або уповноваженою ним особою всіх документів, яких бракувало. При цьому декларанту або вповноваженій ним особі надається письмове або електронне повідомлення про необхідність подання додаткових документів у термін не пізніше як 15 календарних днів з дня реєстрації звернення.

У разі ненадання декларантом чи вповноваженою ним особою необхідних документів чи відомостей або встановлення факту здійснення розгляду іншим митним органом звернення цього декларанта чи уповноваженої особи щодо ідентичного товару митний орган відмовляє у розгляді звернення з обґрунтуванням причин, що стали підставою для відмови в прийнятті ПРК, з поверненням проб і зразків товару (у разі їх подання).

Відмова в розгляді звернення не перешкоджає повторному зверненню декларанта або уповноваженої ним особи за умови усунення причин, що були підставою для відмови.

Якщо митним органом раніше було прийнято рішення стосовно товару, що є об'єктом зовнішньоекономічного договору (контракту) або іншого документа, який використовується в міжнародній практиці замість дого-

вору (контракту) декларанта або уповноваженої ним особи, й таке рішення не змінено і не скасовано, а також якщо факти та умови, на основі яких було прийнято рішення, залишаються незмінними, то ПРК не надається, крім випадків, коли розглядається надання ПРК на комплектні об'єкти.

Протягом наступного робочого дня після оформлення ПРК його електронна копія, разом із наявними фото товару, вносяться посадовою особою відділу митних платежів до Реєстру ПРК ЄАІС.

Інформація про прийняті митними органами ПРК, крім конфіденційної інформації, оприлюднюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи відповідно до вимог ст. 23 Кодексу.

Оригінал ПРК видається (надсилається) декларанту або уповноваженій ним особі, копія залишається в митному органі, який його видав.

ПРК застосовується всіма митними органами під час митного оформлення. Відсутність ПРК не є підставою для відмови в митному оформленні, крім випадків, коли до митного оформлення надається КО.

Оригінал ПРК та його ксерокопія подаються декларантом або вповноваженою ним особою до митного органу одночасно з документами для митного оформлення товару, відомості про який наведено в цьому ПРК.

Посадова особа митного органу після звірення ксерокопії ПРК з оригіналом повертає оригінал декларанту або вповноваженій ним особі. Ксерокопія ПРК залишається в митному органі.

Під час митного оформлення митні органи проводять ідентифікацію товару для встановлення відповідності його характеристик відомостям про товар, наведеним у ПРК.

У разі встановлення факту невідповідності товару відомостям, наведеним у ПРК, митний орган, який виявив невідповідність, надає інформацію про цей факт митному органу, який видав ПРК, після чого приймається рішення щодо митного оформлення пред'явленого товару відповідно до законодавства України. Митний орган, який видав ПРК, відкликає таке ПРК у порядку, визначеному ст. 23 Кодексу.

Попереднє рішення про класифікацію оформлюється на бланку митного органу за формою, встановленою центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізовує державну політику у сфері фінансів.

Частиною восьмою ст. 23 законодавцем передбачено відповідальність за негативні наслідки застосування попереднього рішення, прийнятого на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної та/або неповної інформації, що суттєво вплинуло на його характер.

Так, якщо за результатами документальної перевірки встановлено факт недостовірності документів, недостовірності та/або ненадання підприємством усієї наявної у нього інформації, що суттєво вплинуло на характер рішення, митний орган викладає зазначене в акті перевірки. У такому випадку окреме рішення не виноситься.

За результатами перевірки нараховується грошове зобов'язання (з урахуванням штрафних санкцій).

Таким чином, запроваджені положення Кодексу щодо попередніх рішень із питань класифікації товарів дають можливість скоротити термін митного оформлення за рахунок наявності інформації про код товару до початку переміщення товарів через митний кордон. Надання попередніх рішень про класифікацію товарів зменшує ризики недостовірного або неповного декларування товарів.

Порядок прийняття попередніх рішень митними органами ДМС України відповідає міжнародним нормам із питань класифікації товарів, зокрема Рекомендаціям Всесвітньої митної організації та вимогам Митного кодексу Європейського Союзу.

ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ АБО БЕЗДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ, ОРГАНІЗАЦІЙ, ЇХ ПОСАДОВИХ ОСІБ ТА ІНШИХ ПРАЦІВНИКІВ І ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА НИХ

Стаття 24

Право на оскарження

1. Кожна особа має право оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників, якщо вважає, що цими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси.

2. Предметом оскарження є:

- 1) рішення – окремі акти, якими митні органи, організації або їх посадові особи приймають рішення з питань, передбачених законодавством України з питань державної митної справи, а також задовольняють скарги, заяви, клопотання конкретних фізичних чи юридичних осіб або відмовляють у їх задоволенні;
- 2) дії – вчинки посадових осіб та інших працівників митних органів, організацій, пов'язані з виконанням ними обов'язків, покладених на них відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України;
- 3) бездіяльність – невиконання митними органами, організаціями, їх посадовими особами та іншими працівниками обов'язків, покладених на них відповідно до цього Кодексу та інших актів законодавства України, або неприйняття ними рішень з питань, віднесених до їх повноважень, протягом строку, визначеного законодавством.

3. Правила цієї глави застосовуються у всіх випадках оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників, крім оскарження постанов у справах про порушення митних правил та випадків, коли законом встановлено інший порядок оскарження зазначених рішень, дій чи бездіяльності.

4. У випадках, встановлених законом, із скаргами або заявами про захист прав, свобод чи інтересів інших осіб мають право звертатися Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, громадяни та підприємства.

5. Оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів здійснюється у порядку, встановленому Податковим кодексом України.

Положення коментованої статті спрямовані на створення належних умов реалізації особами конституційних прав на звернення до органів влади (ст. 40 Основного закону України) та оскарження в суді їх рішень, дій чи бездіяльності (ст. 55 Основного закону України).

З огляду на приписи, об'єднані у ч. 1 і 2 ст. 24 МКУ, *фізична особа* може оскаржити рішення, дії або бездіяльність митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників, якщо вважає, що цими рішеннями, діями або бездіяльністю порушено її права, свободи чи інтереси. Ці приписи не відкидають можливості звернення *юридичних осіб* по захист, однак предметом захисту в такому випадку будуть права й інтереси останніх.

Відповідно до частини четвертої коментованої статті суб'єктами оскарження можуть бути Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, прокурор, органи державної влади та місцевого самоврядування, громадяни й підприємства. У своїх скаргах або заявах зазначені суб'єкти порушують питання про захист прав, свобод чи інтересів інших осіб, які внаслідок об'єктивних причин самостійно не можуть реалізувати права на оскарження.

Так, у п. 10 ч. 1 ст. 13 Закону України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23.12.1997 № 776/97-ВР закріплено право такого Уповноваженого звертатися до суду із заявами про захист прав і свобод фізичних осіб, які за станом здоров'я чи з інших поважних причин не можуть зробити цього самостійно¹.

Прокурор може звертатися до суду в інтересах як фізичних, так і юридичних осіб. Згідно зі ст. 361 Закону України "Про прокуратуру" від 05.11.1991 № 1789-ХІІ прокурор має право просити суд про захист прав і свобод фізичних осіб, якщо вони через фізичний чи матеріальний стан, похилий вік або з інших поважних причин неспроможні самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні повноваження. По захист прав юридичних осіб прокурор звертається, якщо порушення цих прав тягне порушення інтересів держави².

Відповідно до норм цивільного законодавства по захист прав, свобод та інтересів малолітніх, неповнолітніх осіб, а також повнолітніх осіб, які за станом здоров'я не можуть самостійно здійснювати своїх прав і реалізову-

¹ Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : закон України від 23.12.1997 № 776/97-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 20. – Ст. 99.

² Про прокуратуру : закон України від 05.11.1991 № 1789-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.

вати обов'язків, мають звертатися до судових й інших органів влади їх представники за законом – батьки, усиновлювачі, опікуни чи піклувальники (ст. 55, 67, 69 та 242 ЦК України).

Статтею 65 ЦК України передбачено, що до призначення опікуна чи піклувальника опіку або піклування над фізичними особами здійснюють органи опіки та піклування. Такими органами згідно зі ст. 56 ЦК України є районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах, сільських, селищних рад. Отже, при порушенні представниками митних органів та організацій прав, свобод і інтересів фізичних осіб, для яких не призначено опікуна чи піклувальника, по захист їх прав, свобод і інтересів звертатимуться перелічені органи державної влади чи органи місцевого самоврядування.

Фізична або юридична особа на підставі довіреності може представляти інтереси іншої фізичної або юридичної особи, у тому числі у відносинах, зумовлених оскарженням рішень, дій чи бездіяльності представників митних органів та організацій (ст. 237 та 244 ЦК України).

Зі змісту коментованої статті випливає, що рішення, дії або бездіяльність митних органів та організацій, а також їх посадових осіб й інших працівників можуть призвести до порушення прав, свобод чи інтересів фізичних і юридичних осіб.

Статтею 543 МКУ до *митних органів* віднесено центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, спеціалізовані митні органи, митниці та митні пости.

Згідно з ч. 1 ст. 569 МКУ *посадові особи митних органів* перебувають на службі в митних органах, у зв'язку з чим їм присвоюють спеціальні звання. Такі особи на практиці реалізують завдання митної служби, а також виконують функції організаційного, юридичного, кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення діяльності митних органів.

Відповідно до ст. 549 МКУ *митні організації* є юридичними особами, які утворюються для забезпечення діяльності митних органів. Керівники й заступники керівників цих організацій, а також інші особи, які реалізують організаційно-розпорядчі функції в межах таких організацій, є *їх посадовими особами*.

Зважаючи на приписи ч. 3 ст. 569 МКУ, до *працівників митної служби* віднесено осіб, які проходять службу в митних органах та організаціях, але не виконують функцій посадових осіб.

Коментованою статтею встановлено, що за правилами МКУ можна оскаржити будь-які рішення, дії або бездіяльність митних органів та організацій, а також їх посадових осіб й інших працівників, крім випадків, коли законом встановлено інший порядок їх оскарження.

До рішень, оскаржуваних за процедурами МКУ, належать акти, які видаються митними органами, митними організаціями, їх посадовими особами з метою реалізації наданих їм повноважень.

Зауважимо, що відповідно до Закону України “Про центральні органи виконавчої влади” від 17.03.2011 № 3166-VI нині тільки міністерства мають право ухвалювати нормативно-правові документи; інші центральні органи виконавчої влади (у тому числі Державна митна служба України) видають лише акти організаційно-розпорядчого характеру (ст. 15 та 23 Закону)¹.

Таким чином, *рішення*, оскаржуване за правилами МКУ, – індивідуальний акт, виданий митним органом, митною організацією, їх посадовими особами, який супроводжує застосування норми права щодо конкретних суб’єктів та прийняття якого тягне настання юридичних наслідків, – виникнення, зміну чи припинення правовідносин з участю цих суб’єктів.

До таких актів, приміром, належать рішення про видачу ліцензії та дозволів на ведення суб’єктами господарювання видів діяльності, що контролюється митними органами. За ст. 408 МКУ ліцензія на здійснення митної брокерської діяльності видається у порядку та на умовах, визначених Законом України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” від 01.06.2000 № 1775-III. Статтею 11 зазначеного Закону встановлено, що рішення про відмову у видачі ліцензії може бути оскаржено до суду². Зі змісту ст. 410 і 412 МКУ випливає, що рішення про відмову в наданні дозволів, зупинення їхньої дії чи їх анулювання можуть бути оскаржені як у судовому, так і в адміністративному порядку. Подібні приписи вміщено й у підзаконних актах, прийнятих на виконання положень Кодексу³.

Дії, які можуть бути оскаржені за МКУ, – це активна поведінка посадових осіб й інших працівників митних органів та організацій, яка супроводжує виконання цими особами службових обов’язків. Наприклад, п. 5 ч. 2 ст. 347 МКУ зобов’язано посадових осіб митних органів, які проводять виїзну документальну перевірку, не порушувати нормального режиму робо-

¹ Про центральні органи виконавчої влади : закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 38. – Ст. 385.

² Про ліцензування певних видів господарської діяльності : закон України від 01.06.2000 № 1775-III // Відомості Верховної Ради України. – 2000. – № 36. – Ст. 299.

³ Див. напр.: Порядок подання та розгляду заяв, надання, зупинення дії, анулювання дозволів на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі та форми Заяви на відкриття та експлуатацію магазину безмитної торгівлі : затв. наказом Міністерства фінансів України від 08.06.2012 № 692 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 54. – Ст. 2184; Порядок надання складським об’єктам статусу “митний склад” та позбавлення такого статусу : затв. наказом Міністерства фінансів України від 16.07.2012 № 835 // Офіційний вісник України. – 2012. – № 61. – Ст. 2491.

ти суб'єкта господарювання, що перевіряється. Отже, вчинення посадовцями будь-якої дії, що призвела до такого порушення, може бути предметом як адміністративного, так і судового оскарження, ініційованого зацікавленим суб'єктом господарювання.

Згідно з п. 3 ч. 2 коментованої статті *бездіяльність*, яка може бути предметом оскарження за процедурами Кодексу, полягає у невиконанні митними органами та організаціями, а також їх посадовими особами й іншими працівниками покладених на них обов'язків, у тому числі обов'язку приймати рішення з питань, що належать до їх компетенції, у строк, визначений законом. Так, зважаючи на положення ст. 347 МКУ, оскаржувана бездіяльність посадових осіб митних органів, які беруть участь у документальній виїзній перевірці, може виявлятися через: а) ненадання на вимогу суб'єкта, що перевіряється, необхідної інформації щодо положень законодавства, які стосуються питань перевірки; б) незабезпечення збереження документів, отриманих та складених у процесі перевірки; в) неінформування посадових осіб суб'єкта, що перевіряється, про їхні права та обов'язки; г) неவிдачу керівникові суб'єкта, що перевіряється, або особі, яка виконує його обов'язки, працівника акта або довідки, складених за результатами перевірки, тощо.

Стаття 25

Порядок оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників до посадових осіб та органів вищого рівня

1. Посадовими особами вищого рівня стосовно посадових осіб та інших працівників митних органів, організацій є керівники цих органів, організацій.

2. Органами вищого рівня є:

- 1) щодо митних постів – митниці, структурними підрозділами яких є ці митні пости;
- 2) щодо митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи;
- 3) щодо центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

3. Скарга на рішення, дії або бездіяльність посадової особи або іншого працівника митного органу, організації (включаючи заступника керівника) подається керівникові цього органу, організації.

4. Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника митного поста подається до митниці, структурним підрозділом якої є цей митний пост.

5. Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника митниці, спеціалізованого митного органу, митної організації подається до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

6. Скарга на рішення, дії або бездіяльність керівника центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, подається до центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, якщо інше не передбачено законом.

(Частина шоста статті 25 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

7. Виконання оскаржуваного рішення може бути зупинено повністю чи в певній частині посадовою особою або органом, що розглядає скаргу. Посадова особа або орган, які розглядають скаргу, зобов'язані надати особі, яка подала скаргу, належним чином обґрунтовану письмову відповідь у визначений законом строк. Виконання оскаржуваного податкового повідомлення-рішення здійснюється у порядку, передбаченому Податковим кодексом України.

Коментованою статтею встановлено, до яких посадових осіб чи органів має звертатися особа, якщо вона вибрала адміністративний порядок оскарження рішень, дій та бездіяльності митних органів, організацій або їх представників.

Згідно з ч. 1 ст. 25 *посадовими особами вищого рівня* відносно посадових осіб й інших працівників митних органів та організацій є керівники цих органів та організацій. Отже, скарга на рішення, дії або бездіяльність посадової особи або іншого працівника митного органу чи організації подається керівникові цього органу чи організації.

Рішення, дії або бездіяльність митних органів, організацій, а також їх керівників оскаржуються до *органів вищого рівня*. Відповідно до ч. 2 ст. 25 митниці є вищими органами щодо митних постів, які є їхніми структурними підрозділами. Органом вищого рівня щодо митниць, спеціалізованих митних органів, митних організацій є Державна митна служба України, яка нині відповідно до Положення про Державну митну службу України забезпечує реалізацію політики у сфері митної справи¹. За загальним правилом, рішення, дії або бездіяльність Державної митної служби України та її голови підлягають оскарженню до Міністерства фінансів України як цен-

¹ Положення про Державну митну службу України : затв. Указом Президента України від 12.05.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 37. – Ст. 1514.

трального органу виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері фінансів¹.

Щодо останнього правила, то в коментованій статті відзначено, що законом може передбачатися інший порядок оскарження рішень, дій, бездіяльності Державної митної служби України та її голови. Наприклад, за ст. 11 Закону України “Про ліцензування певних видів господарської діяльності” рішення про відмову у видачі ліцензії на здійснення митної брокерської діяльності, яке згідно з постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліку органів ліцензування” від 14.11.2000 № 1698 ухвалюється Державною митною службою України², оскаржується до суду.

Частиною сьомою ст. 25 встановлено, що посадовою особою або органом, який розглядає скаргу, виконання оскаржуваного рішення на час розгляду скарги може бути зупинено. Таким чином, звернення зі скаргою автоматично не зупиняє виконання рішення. Суб’єкт оскарження має просити про це вищий орган чи вищу посадову особу. Останні, у свою чергу, зобов’язані розглянути заявлене клопотання, і у строк, встановлений для розгляду звернень громадян, письмово поінформувати зацікавлену особу про зупинення виконання оскаржуваного рішення або обґрунтувати відмову в задоволенні цього клопотання.

Зауважимо, що законом можуть передбачатися випадки, коли подання скарги за будь-яких умов не зупиняє дії оскаржуваного рішення. Наприклад, ч. 2 ст. 512 МКУ встановлено, що подання скарги на рішення про застосування тимчасового вилучення товарів, транспортних засобів чи документів, необхідних як докази у справі про порушення митних правил, не зупиняє дії такого рішення.

Стаття 26

Вимоги до форми та змісту скарг, строки їх подання, порядок і строки їх розгляду

1. Вимоги до форми та змісту скарг громадян, строки їх подання, порядок і строки їх розгляду, а також відповідальність за протиправні дії, пов’язані з поданням та розглядом скарг, визначаються Законом України “Про звернення громадян”.

2. Скарга підприємства повинна містити всі необхідні реквізити цього підприємства та бути підписана керівником зазначеного підприємства або особою, яка виконує

¹ Положення про Міністерство фінансів України : затв. Указом Президента України від 08.04.2011 // Офіційний вісник України. – 2011. – № 11. – Ст. 1254.

² Про затвердження переліку органів ліцензування : постанова Кабінету Міністрів України від 14.11.2000 № 1698 // Офіційний вісник України. – 2000. – № 46. – Ст. 2001.

його обов'язки. Якщо інше не передбачено законом, скарги підприємств подаються і розглядаються у такому самому порядку і в ті самі строки, що й скарги громадян.

3. Скарга повинна містити конкретну інформацію про предмет оскарження і бути належним чином аргументованою. У разі якщо особа при поданні скарги не може надати відповідних доказів, такі докази можуть бути представлені пізніше, але в межах строку, відведеного законом на розгляд скарги.

Зі змісту коментованої статті випливає, що вимоги до форми, змісту, строків подання, а також порядку й строків розгляду скарг, поданих як фізичними, так і юридичними особами до вищих органів чи посадових осіб митної служби, визначаються Законом України "Про звернення громадян" від 02.10.1996 № 393/96-ВР (далі – Закон про звернення)¹.

При застосуванні цього правила слід враховувати приписи ст. 24 МКУ, згідно з якими оскарження в адміністративному порядку постанови у справі про порушення митних правил відбувається за процедурами, окресленими у гл. 72 МКУ, а порядок оскарження податкових повідомлень-рішень митних органів визначено у Податковому кодексі (ПК) України².

Відповідно до ст. 5 Закону про звернення скарга може бути усною (вкладеною громадянином і записаною посадовою особою на особистому прийомі) чи письмовою (надісланою поштою або переданою громадянином до відповідного органу особисто або через уповноважену особу).

Усні скарги приймаються під час проведення керівниками та іншими посадовими особами митних органів та організацій особистого прийому громадян. Такі скарги реєструються. Якщо вирішити порушені у скарзі питання безпосередньо на особистому прийомі неможливо, вона розглядається у тому ж порядку, що й письмове звернення. Про результати розгляду громадянину повідомляється письмово або усно, за його бажанням (ст. 22 Закону про звернення).

У письмовій скарзі має бути зазначено прізвище, ім'я, по батькові, місце проживання громадянина. Така скарга обов'язково підписується скаржником із зазначенням дати. Частиною другою ст. 26 МКУ встановлено, що скарга юридичної особи повинна містити всі необхідні реквізити щодо такої особи та бути підписана її уповноваженим представником.

¹ Про звернення громадян : закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.

² Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–17. – Ст. 112.

За ст. 8 Закону про звернення письмова скарга без зазначення місця проживання, не підписана автором, а також така, з якої неможливо встановити авторство, визнається анонімною і розгляду не підлягає.

Скарга адресується органу або посадовій особі, до повноважень яких належить розв'язання порушених у ній питань (ч. 1 ст. 5 Закону про звернення). Якщо вирішення цих питань не входить до їх повноважень, то вони в термін не більше як п'ять днів пересилають скаргу за належністю відповідному органу чи посадовій особі, про що повідомляють скаржника (ч. 3 ст. 7 Закону про звернення). Законом про звернення заборонено направляти скарги для розгляду тим органам чи посадовим особам, рішення, дії чи бездіяльність яких оскаржуються (ч. 4 ст. 7).

Згідно з ч. 3 ст. 8 Закону про звернення повторні скарги одним і тим самим органом від однієї особи з одного питання, якщо перше вирішено по суті, не розглядаються. У такому випадку уповноважені орган чи посадова особа ухвалюють рішення про припинення розгляду скарги, про що мають повідомити особу, яка звернулася зі скаргою (ч. 4 ст. 8).

У скарзі має бути викладено суть порушеного питання, чітко сформульовано вимоги скаржника (ч. 2 ст. 5 Закону про звернення). За МКУ скарга повинна містити конкретну інформацію про предмет оскарження й бути належним чином аргументованою (ч. 3 ст. 26). Наслідки недотримання цих вимог описано у Законі про звернення: згідно з ч. 3 ст. 7 скарга, яка не містить даних, необхідних для прийняття обґрунтованого рішення, повертається скаржнику з відповідними роз'ясненнями.

Митним кодексом України тягар доведення неправомірності рішень, дій та бездіяльності митних органів, організацій, їх посадових осіб покладено на скаржника. У зв'язку з цим у коментованій статті зазначено, що у разі, якщо особа при поданні скарги не може надати відповідних доказів, то такі докази можуть бути надані пізніше, але в межах строку, відведеного законом на розгляд скарги. Наведений припис слід сприймати з урахуванням ст. 18 Закону про звернення, відповідно до якої скаржник має право наполягати на тому, щоб орган чи посадова особа, які перевіряють скаргу, сприяли витребуванню матеріалів, необхідних для її розв'язання.

Скарга на рішення, дії та бездіяльність представника митних органів, зважаючи на приписи ст. 17 Закону про звернення, може бути подана до вищого органу чи вищій посадовій особі протягом року з моменту ухвалення рішення, вчинення дії або допущення бездіяльності, але не пізніше одного місяця з часу, коли скаржнику стало відомо про порушення його прав, свобод та інтересів. Скарга, подана з порушенням цього строку, не розглядається (ч. 2 ст. 8 Закону про звернення). Однак строк, пропущений з поважних причин, може бути поновлений суб'єктом влади, уповноваже-

ним розглядати скаргу (ч. 2 ст. 17 Закону про звернення). Отже, при зверненні з порушенням встановленого строку скаржник має заявити клопотання про його поновлення, а вищий орган чи вища посадова особа уповноважені розглянути це клопотання й ухвалити рішення про поновлення строку чи припинення розгляду скарги, про що поінформувати скаржника (ч. 3 ст. 8 Закону про звернення).

За правилом, закріпленим у ст. 20 Закону про звернення, скарги розглядаються і вирішуються у термін не більше як один місяць від дня їх надходження, а ті, які не потребують додаткового вивчення, – невідкладно, але не пізніше як через 15 днів від дня отримання. Якщо в місячний термін вирішити порушені у скарзі питання неможливо, керівник митного органу чи організації або його заступник встановлюють необхідний термін для її розгляду, про що повідомляється особі, яка подала скаргу. Загальний термін вирішення питань, порушених у скарзі, не може перевищувати 45 днів.

Закон про звернення закріплює за скаржником право вимагати скорочення строку розгляду скарги. Скаржник має письмово звернутися до уповноваженої особи з такою вимогою й надати їй належне обґрунтування (ч. 2 ст. 20).

Статтею 18 Закону про звернення визначено права скаржника при розгляді його скарги вищим органом чи вищою посадовою особою. Так, скаржник має право: особисто викласти аргументи особі, що перевіряє скаргу, та брати участь у її перевірці; ознайомлюватися з матеріалами перевірки; подавати додаткові матеріали або наполягати на їх запиті органом, який розглядає скаргу; бути присутнім при розгляді скарги; користуватися послугами адвоката або представника трудового колективу, організації, яка здійснює правозахисну функцію, оформивши це уповноваження у встановленому законом порядку; одержати письмову відповідь про результати розгляду скарги; висловлювати усно або письмово вимогу дотримання таємниці розгляду скарги; вимагати відшкодування збитків, якщо вони стали результатом порушень встановленого порядку розгляду скарги.

Обов'язки митного органу, організації, їх посадових осіб щодо розгляду скарг перелічено у ст. 19 Закону про звернення. Суб'єкти влади зобов'язані: об'єктивно, всебічно і вчасно перевіряти скарги; у разі прийняття рішення про обмеження доступу громадянина до відповідної інформації при розгляді скарги скласти про це мотивовану постанову; на прохання громадянина запрошувати його на засідання відповідного органу, що розглядає його скаргу; скасовувати або змінювати оскаржені рішення у випадках, передбачених законодавством України, якщо вони не відповідають закону або іншим нормативним актам, невідкладно вживати заходів до припинення неправомірних дій, виявляти, усувати причини та умови, які сприяли порушенням; забезпечувати поновлення порушених прав, реальне вико-

нання прийнятих у зв'язку зі скаргою рішень; письмово повідомляти громадянина про результати перевірки скарги і суть прийнятого рішення; вживати заходів щодо відшкодування у встановленому законом порядку матеріальних збитків, якщо їх було завдано громадянину в результаті обмеження його прав чи законних інтересів, вирішувати питання про відповідальність осіб, із вини яких було допущено порушення, а також на прохання скаржника не пізніше як у місячний термін довести прийняте рішення до відома громадськості; у разі визнання скарги необгрунтованою роз'яснити порядок оскарження прийнятого за нею рішення; не допускати безпідставної передачі розгляду скарг іншим органам; особисто організувати і перевіряти стан розгляду скарг громадян, вживати заходів до усунення причин, що їх породжують, систематично аналізувати й інформувати громадськість про перебіг цієї роботи.

Стаття 27

Особливості задоволення скарг на рішення, дії або бездіяльність митних органів або їх посадових осіб

1. Якщо задоволення скарги на рішення, дії або бездіяльність митних органів або їх посадових осіб пов'язане з виплатою грошових сум, їх виплата здійснюється за рахунок державного бюджету органами, що здійснюють казначейське обслуговування бюджетних коштів, на підставі рішення суду, органу чи посадової особи щодо задоволення скарги повністю або частково в порядку, визначеному законом.

(Стаття 27 зі змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

Згідно з рекомендаціями Президії Вищого господарського суду України "Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних із застосуванням законодавства України з питань митної справи" від 14.07.2005 № 04-5/218, оскільки відшкодування майнової шкоди за ст. 1166, 1173, 1174 ЦК України несе держава, то відповідно до ст. 25, 48 Бюджетного кодексу (БК) України фінансові органи повинні бути відповідачами за цією категорією справ. Така позиція підтверджується й у інформаційному листі ВГСУ від 13.08.2008 № 01-8/482, де зазначається, що участь органів Державної казначейської служби України (ДКСУ) як співвідповідача є ознакою, притаманною всім справам про відшкодування шкоди, яка спричинена незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів держави. З огляду на це можна зробити висновок щодо обов'язковості участі підрозділів ДКСУ у таких судових справах.

Питання відшкодування шкоди, заподіяної особам та їх майну неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю митних органів та їх посадо-

вих осіб, можуть бути вирішені в порядку здійснення адміністративного, господарського чи цивільного судочинства.

Згідно зі ст. 17 КАС України спори фізичних та юридичних осіб із суб'єктом владних повноважень щодо оскарження його рішень, дій чи бездіяльності належать до компетенції адміністративних судів. Частина третя ст. 105 КАС України передбачає, що адміністративний позов може містити вимоги про стягнення з відповідача – суб'єкта владних повноважень коштів на відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю. Але в ч. 2 ст. 21 КАС України міститься вказівка на те, що ці вимоги розглядаються адміністративним судом, якщо вони заявлені в одному провадженні з вимогою вирішити публічно-правовий спір. Інакше вимоги про відшкодування шкоди вирішуються судами в порядку цивільного або господарського судочинства. З огляду на викладене, якщо збитки у громадянина чи суб'єкта господарювання є, і така шкода причинно-наслідково пов'язана з рішеннями, діями чи бездіяльністю митного органу, але підтвердження факту незаконності таких дій особа не має, то позовну заяву необхідно подавати до окружного адміністративного суду із зазначенням двох пов'язаних вимог – вирішити публічно-правовий спір і відшкодувати збиток. Відповідачів у такому разі буде два: митний орган і територіальний підрозділ ДКСУ. Якщо у громадянина чи суб'єкта господарювання є документально підтверджений факт протиправності рішення дій чи бездіяльності митного органу, то позовну заяву треба подавати до цивільного або господарського суду.

Крім того, варто пам'ятати, що відповідно до п. 5 ст. 99 КАС України для звернення до адміністративного суду щодо оскарження рішення суб'єкта владних повноважень, на підставі якого ним може бути заявлено вимогу про стягнення коштів, встановлюється місячний строк. Адміністративний позов, поданий після строків, установлених законом, залишається без розгляду, якщо суд за заявою особи, яка його подала, не знайде підстав для поновлення строку.

Стаття 28

Перевірка законності та обґрунтованості рішень, дій або бездіяльності митних органів або їх посадових осіб у порядку контролю

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, має право в порядку контролю за діяльністю підпорядкованих митних органів або їх посадових осіб скасовувати або змінювати їхні

неправомірні рішення, а також вживати передбачених законом заходів за фактами неправомірних рішень, дій або бездіяльності зазначених органів або осіб.

Здійснення центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, контрольних заходів щодо перевірки діяльності підпорядкованих йому митних органів або їх посадових осіб є одним із дійових заходів забезпечення законності та підвищення ефективності діяльності митної служби України з виконання основних завдань і функцій.

Цей різновид діяльності вищестоящего органу виконавчої влади щодо підпорядкованого йому державного органу в науковій літературі та практиці отримав назву “внутрішній (внутрішньовідомчий) контроль”. Змістом контрольної діяльності є виконання правовідновлювальної, аналітично-інформаційної, профілактичної та правоохоронної функції з метою забезпечення законності в діяльності митної служби України, отримання об’єктивної інформації про функціонування цієї системи щодо стану виконання управлінських рішень у галузі митної справи; правильного застосування норм митного законодавства посадовими особами митних органів; профілактики (попередження) правопорушень серед особового складу митної служби; припинення порушень і притягнення винних до відповідальності; надання допомоги підконтрольному органу (посадовій особі); усунення вад та недоглядів у діяльності митної служби, удосконалення управління шляхом відповідного коригування управлінських рішень та підвищення ефективності роботи системи органів митної служби України.

Повноваження щодо здійснення контрольних заходів визначені галузевими нормативними актами. Так, згідно з п. 4 Положення про Державну митну службу України, затвердженого Указом Президента України від 12.05.2011 № 582/2011, ДМС України відповідно до покладених на неї завдань: організовує і контролює діяльність регіональних митниць, митниць, спеціалізованих митних установ та організацій.

Основними напрямками контрольної діяльності ДМС України є контроль за оперативно-службовою діяльністю митних органів та за фінансово-господарською діяльністю митних органів.

Безпосередню організацію і контроль за оперативно-службовою діяльністю митних органів забезпечує Департамент організаційно-інспекційної діяльності митних органів. Основним завданням Департаменту, відповідно до положення, затвердженого наказом ДМС України від 07.05.2009 № 425, є контроль за дотриманням посадовими особами митних органів України вимог законодавства під час виконання ними оперативно-службової діяльності.

Контроль за оперативно-службовою діяльністю митних органів здійснюється відповідно до Інструкції про порядок проведення комплексних й тематичних перевірок митних органів з питань оперативно-службової діяльності, затвердженої наказом ДМС України від 06.08.2003 № 526. Основними напрямками контролю за оперативно-службовою діяльністю митних органів є перевірка:

- 1) стану організаційно-управлінської діяльності керівництва митного органу (структурного підрозділу митного органу);
- 2) загальних питань діяльності структурних підрозділів;
- 3) діяльності підрозділу внутрішньої безпеки;
- 4) діяльності юридичного підрозділу;
- 5) роботи із засобами масової інформації;
- 6) діяльності підрозділу роботи з особовим складом;
- 7) стану режимно-секретної та мобілізаційної роботи;
- 8) стану діловодства та роботи зі зверненнями громадян;
- 9) діяльності підрозділу боротьби з контрабандою та порушеннями митних правил;
- 10) діяльності підрозділу митної варти;
- 11) діяльності підрозділу митної статистики;
- 12) стану організації митного контролю і здійснення митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України;
- 13) діяльності підрозділів митного оформлення (транзитно-вантажних) відділів (митних постів);
- 14) діяльності відділу митних платежів;
- 15) діяльності відділу тарифів та митної вартості;
- 16) діяльності відділу номенклатури товарів.

Контроль за оперативно-службовою діяльністю митних органів здійснюється шляхом проведення: або тематичних перевірок із питань оперативно-службової діяльності (контрольний захід ДМС України, спрямований на здійснення внутрішнього контролю за виконанням митним органом вимог законодавства України з окремих питань оперативно-службової діяльності, визначених програмою перевірки), або комплексних перевірок митного органу з питань оперативно-службової діяльності (система контрольних заходів ДМС України, спрямованих на здійснення внутрішнього контролю за виконанням структурними підрозділами митного органу вимог законодавства України з питань митної справи, підвищення ефективності і якості роботи митного органу, виявлення причин, що призводять до вчинення порушень, і умов, що цьому сприяють, на вивчення позитивного досвіду роботи й доцільності його впровадження в інших митних органах).

Інструкція визначає періодичність проведення тематичних перевірок митних органів за окремими напрямками оперативно-службової діяльності. Періодичність перевірок коливається від шести місяців – для проведення перевірки стану організації митного контролю й здійснення митного оформлення товарів та інших предметів, що переміщуються через митний кордон України, до трьох років – для перевірки діяльності підрозділу з роботи з особовим складом. Разом із тим, крім планових перевірок, у випадку оперативної потреби допускається проведення позапланових перевірок.

Проведення перевірок ДМС України й митними органами здійснюється на підставі планів, затверджених у порядку, передбаченому Інструкцією.

Результати перевірки в разі відсутності порушень законодавства України з питань митної справи оформляються довідкою. У всіх випадках виявлення порушень чинних законодавчих і нормативних актів, зловживань, фактів прийняття до митного оформлення фіктивних документів, серйозних хиб у оперативно-службовій діяльності митного органу, коли внаслідок дії або бездіяльності посадових осіб бюджетами недоотримані доходи тощо, за результатами перевірки складається акт.

Безпосередню організацію та здійснення контролю за фінансово-господарською діяльністю митних органів забезпечує Департамент фінансів, бухгалтерського обліку та звітності, який діє на підставі положення, затвердженого наказом ДМС України від 23.10.2012 № 576.

Контроль за фінансово-господарською діяльністю митних органів здійснюється на виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України “Деякі питання утворення структурних підрозділів внутрішнього аудиту та проведення такого аудиту в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади, їх територіальних органах та бюджетних установах, які належать до сфери управління міністерств, інших центральних органів виконавчої влади” від 28.09.2011 № 1001, розпорядження Кабінету Міністрів України “Про внесення змін до Концепції розвитку державного внутрішнього фінансового контролю та затвердження плану заходів щодо її реалізації на період до 2017 року” від 22.10.2008 № 1347-р, реалізації положень Концепції розвитку системи управління державними фінансами, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.09.2012 № 633-р. Безпосередньо контрольна діяльність проводиться відповідно до приписів Інструкції з підготовки, проведення контрольних заходів з питань фінансово-господарської діяльності та реалізації їх матеріалів у митній службі України, затвердженої наказом ДМС України від 11.05.2004 № 326. Цей різновид контрольної діяльності реалізується з урахуванням вимог Стандартів внутрішнього аудиту, затверджених наказом Міністерства фінансів

України від 04.10.2011 № 1247 з метою забезпечення дотримання фінансової дисципліни в митній службі України.

Метою здійснення внутрішнього фінансового контролю є:

- аналіз фінансово-господарської діяльності; цільового й економного використання бюджетних коштів; збереження державного майна; економного використання фінансових і матеріальних ресурсів; виконання планових завдань; достовірності даних бухгалтерського обліку й фінансової звітності та правильності ведення останніх;
- усунення порушень фінансової дисципліни, відшкодування заподіяних збитків;
- вжиття заходів до запобігання фінансовим порушенням.

Основним завданням у процесі здійснення контрольних заходів є контроль:

- 1) дотримання фінансово-бюджетної, кошторисної дисципліни;
- 2) збереження й цільового використання бюджетних коштів і коштів державних цільових фондів;
- 3) стану збереження й використання державного майна;
- 4) ефективності використання матеріальних і фінансових ресурсів;
- 5) своєчасності документального оформлення господарських операцій, а також з'ясування причин ненормованих витрат і втрат;
- 6) правильності ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності; своєчасності й повноти відображення в обліку фінансових, кредитних і розрахункових операцій, а також законності їх здійснення;
- 7) виконання зобов'язань перед бюджетами й кредиторами;
- 8) стану дебіторської і кредиторської заборгованостей;
- 9) стану виконання заходів, спрямованих на усунення недоглядів, виявлених попередньою ревізією чи перевіркою;
- 10) дотримання встановленого порядку закупівлі товарів (робіт, послуг) за державні кошти;
- 11) інших питань діяльності митного органу в межах компетенції контрольно-ревізійного підрозділу.

Внутрішній фінансовий контроль здійснюється у формі ревізій, перевірок фінансово-господарської діяльності митного органу. Чинними нормативними актами передбачено здійснення або вибіркової перевірки (перевірка об'єкта контролю, яка обмежується проміжком часу, за який проводиться перевірка, чи кількістю документів, що підлягають контролю), або тематичних перевірок (перевірка здійснення однорідних господарських операцій, що проводиться на підставі єдиної програми перевірки й може охоплювати декілька об'єктів контролю).

Контрольні заходи в митній службі України проводяться переважно на підставі планів проведення контрольних заходів, проекти яких складаються на кожне півріччя. Планові контрольні заходи проводяться з періодичністю не рідше як раз на три роки. Разом із тим передбачено здійснення й позапланових контрольних заходів, які можуть бути проведені за окремим дорученням керівника митного органу або за зверненнями державних органів (у тому числі правоохоронних).

Контрольні заходи реалізуються відповідно до програми проведення контрольного заходу, затвердженого керівником митного органу. На підставі програми голова комісії, яка безпосередньо здійснює контрольний захід, складає робочий план проведення ревізії чи перевірки.

За результатами контрольного заходу готується офіційний документ (акт чи довідка), що підтверджує його проведення, відображає його результати і є носієм інформації про виявлені й систематизовані за економічною однорідністю хиби у фінансово-господарській діяльності об'єкта контролю, про порушення законодавства України посадовими особами митного органу.

З метою забезпечення законності в діяльності митних органів та їх посадових осіб ДМС України повинна вживати весь комплекс заходів недопущення порушення вимог чинного законодавства, притягнення осіб, винних у його порушенні.

Коментована стаття передбачає низку таких заходів, а саме: скасування або зміну неправомірних рішень, прийнятих підпорядкованими митними органами чи їх посадовими особами. Процедура скасування таких письмових рішень, як накази, визначена Порядком підготовки наказів у митній службі України, затвердженим наказом ДМС України від 01.06.2009 № 950, та Інструкцією з діловодства в митній службі України, затвердженою наказом ДМС України від 28.12.2002 № 747.

За результатами контрольної діяльності можуть складатися плани, програми, метою яких є здійснення заходів, спрямованих на усунення порушень та відшкодування збитків, завданих неправомірними рішеннями окремих митних органів та їх посадових осіб. Крім того, якщо у результаті контрольної діяльності було виявлено порушення законодавства, що завдали збитків Державному бюджету України, матеріали контрольних заходів за рішенням керівника митного органу передаються до правоохоронних органів. Такі заходи теж належать до засобів забезпечення законності в діяльності митних органів.

Дієвим заходом попередження порушення норм митного законодавства посадовими особами митних органів та водночас своєрідним заходом припинення протиправної поведінки є притягнення посадових осіб митних органів, винних у вчиненні протиправних дій, до юридичної відпові-

дальності. (Про підстави, умови і порядок притягнення до юридичної відповідальності таких осіб див. ст. 30 МКУ та коментар до неї.)

Керівництво митної служби України зобов'язане вживати передбачені законом й інші заходи за фактами неправомірних рішень, дій або бездіяльності митних органів та їх посадових осіб.

Стаття 29

Оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів або їх посадових осіб у судовому порядку

1. Рішення, дії або бездіяльність митних органів або їх посадових осіб можуть бути оскаржені безпосередньо до суду в порядку, визначеному законом.

2. Якщо рішення, дії або бездіяльність митного органу або його посадової особи одночасно оскаржуються до органу (посадової особи) вищого рівня та до суду і суд відкриває провадження у справі, розгляд скарги органом (посадовою особою) вищого рівня припиняється.

Коментована стаття має імперативний характер, адже в ній прямо визначено, що рішення, дії або бездіяльність митних органів чи їх посадових осіб можуть бути оскаржені безпосередньо до суду в порядку, визначеному законом. Таким чином законодавець встановлює альтернативний порядок розв'язання правових спорів з участю митних органів та їх посадових осіб.

Положення статті цілком корелюються з приписами ст. 124 Конституції України та ст. 5 Закону України "Про судоустрій України". Порядок розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність митних органів чи їх посадових осіб до суду безпосередньо визначається нормами Кодексу адміністративного судочинства України.

Частиною першою ст. 17 КАС України визначена юрисдикція адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ. При застосуванні положень цієї статті необхідно враховувати приписи ст. 24 МКУ. Таким чином, юрисдикція адміністративних судів поширюється на правовідносини, що виникають у зв'язку із здійсненням митними органами та їх посадовими особами управлінських функцій.

Юрисдикція адміністративних судів поширюється на публічно-правові спори, зокрема:

- 1) фізичних осіб та суб'єктів господарювання із митними органами щодо оскарження їх рішень (нормативно-правових актів чи правових актів індивідуальної дії), дій чи бездіяльності;

- 2) з приводу прийняття громадян на публічну службу (службу в митні органи та організації), її проходження, звільнення з публічної служби;
- 3) між митними органами та іншими суб'єктами владних повноважень щодо реалізації їхньої компетенції у сфері управління, у тому числі делегованих повноважень;
- 4) таких, що виникають стосовно укладання, виконання, припинення, скасування чи визнання нечинними адміністративних договорів, де однією із сторін є митний орган.

Відповідно до ч. 3 ст. 24 МКУ та п. 3 ч. 2 ст. 17 КАС України компетенція адміністративних судів не поширюється на публічно-правові спори щодо накладення адміністративних стягнень за порушення митних правил, а також оскарження постанов судді (суду) у справі про порушення митних правил. Судове провадження у згаданій категорії справ здійснюється в порядку, передбаченому МКУ та КУпАП України і не належить до компетенції адміністративних судів.

Проте, відповідно до ст. 529 МК України та п. 3 ч. 1 ст. 288 КУпАП України, постанови про накладення адміністративного стягнення, винесені митними органами (посадовими особами), можуть бути оскаржені до місцевого загального суду в порядку, визначеному КАС України.

Крім того, відповідно до ч. 5 ст. 24 МКУ, оскарження податкових повідомлень – рішень митних органів здійснюється у порядку, встановленому ПК України.

Аналіз судової практики дав змогу з'ясувати найпоширеніші випадки оскарження рішень, дій або бездіяльності митних органів та їх посадових осіб:

- рішення митного органу щодо коригування митної вартості товарів або бездіяльність щодо прийняття протягом встановлених строків рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів;
- рішення щодо класифікації товарів для митних цілей (відповідно до кодів УКТ ЗЕД);
- рішення про відмову в митному оформленні та бездіяльність, що полягає в неприйнятті такого рішення протягом установленого строку;
- рішення про тимчасове вилучення товарів, необхідних як докази в межах справ про порушення митних правил;
- інші рішення.

З огляду на те, що коментована стаття має бланкетний характер, із метою реалізації її приписів необхідно керуватися відповідними нормами КАС України.

Ця стаття розв'язує ситуацію одночасного подання скарги до митного органу або його посадової особи та до суду. У статті встановлено обов'язок

для митного органу або його посадової особи припинити розгляд скарги на рішення, дії, бездіяльність підпорядкованого митного органу чи його посадової особи за умови, що аналогічна скарга подана до суду і суд відкрив провадження у справі.

Стаття 30

Відповідальність митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників

1. Посадові особи та інші працівники митних органів, організацій, які прийняли неправомірні рішення, вчинили неправомірні дії або допустили бездіяльність, у тому числі в особистих корисливих цілях або на користь третіх осіб, несуть кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та іншу відповідальність відповідно до закону.

2. Шкода, заподіяна особам та їх майну неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю митних органів, організацій або їх посадових осіб чи інших працівників при виконанні ними своїх службових (трудових) обов'язків, відшкодовується цими органами, організаціями у порядку, визначеному законом.

Обов'язок держави відповідати за свою діяльність перед громадянами закріплений ст. 3 Конституції України. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок держави. Ця норма є об'єктивним продовженням задекларованого в ст. 1 Конституції статусу України як правової держави.

Коментована стаття прямо визначає окремі види юридичної відповідальності посадових осіб митних органів, до яких вони можуть бути притягнені у разі прийняття неправомірних рішень, вчинення неправомірних дій або допущення бездіяльності: кримінальну, адміністративну та дисциплінарну. Крім того, передбачена можливість притягнення посадових осіб митних органів також до матеріальної та цивільно-правової відповідальності.

Ця стаття має бланкетний характер, адже підстави, умови та порядок притягнення до юридичної відповідальності визначені спеціальним законодавством.

Кримінальна відповідальність посадових осіб митних органів настає за вчинення злочинів, передбачених розд. XVII Кримінального кодексу України “Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг”. Родовим об'єктом цих злочинів є суспільні відносини, що визначають, регулюють і забезпечують нормальну діяльність державного апарату, у нашому випадку – митних органів та організацій. До таких діянь законодавець зараховує: зловживання владою

або службовим становищем (ст. 364), перевищення влади або службових повноважень (ст. 365), службове підроблення (ст. 366), службову недбалість (ст. 367), одержання хабара (ст. 368), незаконне збагачення (ст. 368-2), пропозицію або давання хабара (ст. 369), зловживання впливом (ст. 369-2) та провокацію хабара або комерційного підкупу (ст. 370). Безпосереднім об'єктом кожного з вказаних злочинів є суспільні відносини, що забезпечують нормальну службову діяльність у митних органах та організаціях.

Порядок притягнення до кримінальної відповідальності посадових осіб митних органів та організацій визначений Кримінально-процесуальним кодексом (КПК) України.

Адміністративна відповідальність посадових осіб митних органів та організацій, відповідно до ст. 14 КУпАП, настає у зв'язку з вчиненням ними адміністративних правопорушень, що пов'язані з недотриманням установлених правил у галузі державної митної справи та інших правил, забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків. Цей різновид юридичної відповідальності посадових осіб митних органів пов'язаний насамперед із вчиненням ними корупційного правопорушення – умисного діяння, що містить ознаки корупції, за яке законом встановлено адміністративну відповідальність (ст. 1 Закону України “Про засади запобігання та протидії корупції” від 07.04.2011 № 3206-VI). До адміністративно караних корупційних правопорушень належать діяння, відповідальність за вчинення яких передбачена гл. 13-А КУпАП “Адміністративні корупційні правопорушення”: порушення обмежень щодо використання службового становища (ст. 172-2), пропозиція або надання неправомірної вигоди (ст. 172-3), порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності (ст. 172-4), порушення встановлених законом обмежень щодо одержання дарунка (пожертви) (ст. 172-5), порушення вимог фінансового контролю (ст. 172-6), порушення вимог щодо повідомлення про конфлікт інтересів (ст. 172-7), незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових повноважень (ст. 172-8), невжиття заходів щодо протидії корупції (ст. 172-9).

Порядок притягнення до адміністративної відповідальності посадових осіб митних органів та організацій визначений КУпАП і Законом України “Про засади запобігання та протидії корупції”.

До дисциплінарної відповідальності посадові особи митних органів та організацій притягаються у випадку вчинення корупційних і дисциплінарних правопорушень. Відповідно до абз. 2 п. 22 Дисциплінарного статуту митної служби України, затвердженого Законом України від 06.09.2005 № 2805-IV, дисциплінарними правопорушеннями є діяння, визначені цим Статутом як порушення службової дисципліни.

Порушення службової дисципліни – протиправне, винне (умисне чи необережне) діяння (дія чи бездіяльність) посадової особи митної служби, тобто невиконання урочистого зобов'язання посадових осіб митної служби, зокрема невиконання або неналежне виконання своїх службових обов'язків, перевищення повноважень, порушення обмежень і заборон, установлених законодавством із питань проходження служби в митних органах, або вчинення інших дій, які дискредитують не тільки посадову особу митної служби, а й митну службу України.

До діянь, які є порушеннями службової дисципліни, належать:

- 1) порушення вимог законів та інших нормативно-правових актів України з питань митної справи, державної служби, а також наказів і розпоряджень безпосередніх та/або прямих керівників;
- 2) порушення порядку здійснення митного контролю та митного оформлення предметів, що переміщуються через митний кордон України;
- 3) утрата службового посвідчення, документів, що є підставою для пропуску предметів через митний кордон України, а також митного забезпечення, бланків суворої звітності, зброї, спеціальних засобів, затриманих або прийнятих митницею на зберігання предметів;
- 4) затримання, вилучення і прийняття на зберігання предметів, валюти України та іноземної валюти без оформлення і реєстрації в установленому законодавством порядку відповідних документів;
- 5) брутальне або зневажливе ставлення до громадян, приниження їх честі й гідності під час виконання службових обов'язків, проведення несанкціонованого особистого огляду громадян;
- 6) перешкоджання законній діяльності суб'єктів підприємницької діяльності, зокрема під час здійснення ними зовнішньоекономічних операцій;
- 7) сприяння проникненню, умисне або внаслідок недбалого ставлення до виконання своїх обов'язків невжиття необхідних заходів для недопущення несанкціонованого проникнення сторонніх осіб у зону митного контролю;
- 8) приховування посадовою особою митної служби фактів її судимості або подання підроблених документів, необхідних для працевлаштування в митних органах;
- 9) недодержання обмежень щодо роботи за сумісництвом або заняття підприємницькою діяльністю та інших обмежень, передбачених законодавством;
- 10) неподання або подання неправдивих відомостей у декларації про доходи;

11) інші діяння, визначені як порушення службової дисципліни законами та іншими нормативно-правовими актами України (абз. 1 п. 22 Дисциплінарного статуту митної служби України).

Порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності посадових осіб митних органів та організацій визначений Дисциплінарним статутом митної служби України та Законом України “Про засади запобігання та протидії корупції”.

До матеріальної відповідальності посадові особи митних органів та організацій притягаються незалежно від притягнення до кримінальної, адміністративної чи дисциплінарної відповідальності. Підставою є заподіяння посадовою особою митному органу чи організації шкоди внаслідок порушення покладених на нього службово-трудова обов’язків.

Матеріальна відповідальність полягає в обов’язку посадової особи відшкодувати митному органу чи організації заподіяний ним майновий збиток у межах, установлених законом. Загальні підстави, умови та порядок притягнення до матеріальної відповідальності встановлені КЗпП України.

Цивільно-правова відповідальність посадових осіб митних органів – це передбачені законодавством засоби примусового впливу на них за порушення цивільних прав і обов’язків. Зовнішнім проявом застосування відповідальності є вжиття цивільно-правових санкцій, які спричиняють невідгіні майнові наслідки, що проявляються в позбавленні певних прав або покладенні додаткових обов’язків.

Відповідальність за шкоду, завдану діями посадової особи, полягає в обов’язковому відшкодуванні збитків, спричинених неправильними службовими рішеннями, діями чи бездіяльністю у галузі митної справи, митним органом, від імені та за дорученням якого посадова особа вчиняє службові дії в межах наданої компетенції. Обов’язок митного органу впливає з того, що посадова особа наділена часткою компетенції цього органу, тому останній має здійснювати контрольну функцію за діями своїх працівників.

Неправильними (неправомірними, незаконними) службовими діями, якими завдано шкоди, необхідно вважати: невиконання службових обов’язків (або неналежне їх виконання); виконання цих обов’язків неналежним чином (помилкові рішення); перевищення службових повноважень; зловживання такими повноваженнями тощо. Не існує правового обов’язку митного органу з відшкодування збитку (шкоди або збитків), коли така шкода була заподіяна особі правомірно (наприклад, унаслідок припинення посадовими особами митниці правопорушення у сфері митної справи).

Коли шкода, завдана посадовою особою внаслідок дій, які не пов'язані з виконанням службових обов'язків (навіть у робочий час), вона відшкодується не митним органом, а безпосередньо винуватою особою.

Цивільно-правова відповідальність може застосовуватися незалежно від притягнення службовця до дисциплінарної, адміністративної або кримінальної відповідальності за те саме порушення.

Статтею 56 Конституції України визначено, що кожен має право на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, їх посадових осіб при здійсненні ними своїх повноважень, що фактично є логічною деталізацією норм ст. 3 й одним з інструментів реалізації задекларованих державою принципів.

На практиці ст. 56 Основного закону спрямована на забезпечення:

- 1) захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних та юридичних осіб у публічно-правових відносинах, де учасники не є рівноправними;
- 2) дотримання законності в діяльності державних органів, їх посадових осіб;
- 3) відшкодування шкоди, завданої особі внаслідок незаконного порушення її прав і свобод.

Подальше правове регулювання механізму відшкодування шкоди, заподіяної особам та їх майну неправомірними рішеннями, діями або бездіяльністю митних органів, організацій або їх посадових осіб чи інших працівників при виконанні ними своїх службових (трудових) обов'язків, знаходить у ст. 47 Господарського кодексу України та гл. 82 Цивільного кодексу України.

Відповідно до п. 1 ст. 1166 ЦК України майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується в повному обсязі особою, яка її завдала.

Як впливає із змісту ст. 1173 ЦК України, шкода, завдана фізичній або юридичній особі незаконними рішеннями, дією чи бездіяльністю митного органу при здійсненні ними своїх повноважень, відшкодовується державою незалежно від вини цього органу, але за умови, по-перше, підтвердження у встановленому порядку протиправності поведінки; по-друге, наявності шкоди; по-третє, існування причинного зв'язку між шкодою та протиправною поведінкою.

Підтвердженням факту протиправності діянн є здебільшого рішення суду щодо визнання рішення, дії чи бездіяльності митних органів чи їх посадових осіб як протиправного й такого, що набуло законної сили. Крім

того, протиправність визнається доведеною у випадку скасування рішення митним органом, яким воно було прийняте, чи вищестоящим органом.

Митний орган (організація), який відшкодував збитки потерпілій особі, має право звернутися до цивільного суду з регресним позовом до посадової особи, винуватої в заподіяній шкоді.

Крім того, питання відшкодування шкоди, заподіяної особам та їх майну неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю митних органів, організацій або їх посадових осіб чи інших працівників при виконанні ними своїх службових (трудових) обов'язків, аналізуються у коментарі до ст. 27 Кодексу.

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ У ДЕРЖАВНІЙ МИТНІЙ СПРАВІ

Стаття 31

Застосування інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення

1. Проведення передбачених цим Кодексом митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється з використанням інформаційних технологій, у тому числі заснованих на інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах, і засобів їх забезпечення.

2. Впровадження інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем здійснюється відповідно до міжнародних стандартів та стандартів України. Під час їх впровадження митні органи проводять консультації з усіма безпосередньо заінтересованими сторонами.

3. У митній справі можуть застосовуватися інформаційні, телекомунікаційні та інформаційно-телекомунікаційні системи і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані митними органами.

4. Інформаційні, телекомунікаційні та інформаційно-телекомунікаційні системи і засоби їх забезпечення, розроблені, виготовлені або придбані митними органами, є державною власністю і закріплюються за відповідними митними органами.

5. Можливість використання для здійснення митної справи інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення, а також порядок і умови їх застосування визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Для реалізації механізму електронного декларування товарів за вантажними митними деклараціями та документами контролю за доставкою розроблено формат електронної митної декларації, технологію проходження електронних вантажних митних декларацій від брокера до митно-

го органу оформлення з урахуванням обміну повідомленнями щодо етапності проходження. Технологія митного контролю й митного оформлення з використанням ЕВМД, ЕПП та ЕПД передбачає використання поштової системи ДМС України, супутникового і мережевого зв'язку, інтернету, програмного забезпечення щодо приймання ЕВМД, ЕПП, ЕПД від брокера і митного органу, здійснення форматно-логічного контролю, розміщення ЕВМД в ЄАІС ДМС України. Також широко використовується електронна інформація, отримана від державних органів виконавчої влади щодо спектра виданих дозвільних документів, що дає змогу здійснювати контроль дозволів на переміщення товарів і транспортних засобів. Водночас використовується попередня інформація про товари й транспортні засоби, які переміщуються через митний кордон України, отримана шляхом інформаційного обміну з суміжними країнами.

Розроблення програмного забезпечення здійснюється з використанням ліцензійного програмного забезпечення.

У своїй роботі митні органи використовують програмне забезпечення, розроблене за кошти Державного бюджету України посадовими особами митних органів або придбане ДМС України на основі проведення тендерів на закупівлю.

Розроблення програмного забезпечення, як і його придбання, здійснюється за кошти Державного бюджету України, тобто власником програмного продукту є держава.

Політика розроблення програмного забезпечення з метою автоматизації основних етапів митного оформлення, складського обліку, контролю тимчасового ввезення/вивезення тощо розробляється структурними підрозділами центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи шляхом укладання відповідних Порядків, затверджених міністерством, керівник якого (міністр) спрямовує й координує діяльність центрального органу виконавчої влади у сфері митної справи, та зареєстрованих Міністерством юстиції України.

Стаття 32

Вимоги щодо відповідності національним стандартам інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення

1. Відповідність національним стандартам інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення підтверджується відповідно до законодавства.

Адміністративна послуга – це державна послуга, яка є результатом здійснення суб'єктом повноважень щодо прийняття відповідно до нормативно-правових актів на звернення фізичної або юридичної особи адміністративного акта, спрямованого на реалізацію та захист її прав і законних інтересів та/або на виконання особою визначених законом обов'язків (отримання дозволу (ліцензії), сертифіката, посвідчення та інших документів, реєстрація тощо). Адміністративні послуги надають органи виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації.

Нормативними актами ДМС України затверджуються стандарти адміністративних послуг із надання дозволів шляхом внесення підприємств до відповідних реєстрів, які ведуться центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи. Одержувачем адміністративної послуги є зареєстрована в установленому законодавством порядку юридична особа незалежно від її організаційно-правової форми та форми власності, яка веде господарську діяльність. Ці затверджені стандарти покладено в основу програмно-інформаційних комплексів ЄАІС ДМС України.

Стаття 33

Інформаційні ресурси митних органів

1. Інформаційні ресурси митних органів складаються із відомостей, що містяться у документах, які надаються під час проведення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів, та інших документах.

2. Інформаційні ресурси митних органів – це сукупність електронної інформації, що включає електронні дані, створені, оброблені та накопичені в інформаційних системах митних органів.

3. Необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення документи, подання яких митним органам передбачено цим Кодексом, надаються цим органам іншими органами державної влади в електронній формі із застосуванням засобів електронного цифрового підпису. Порядок інформаційного обміну між митними та іншими державними органами за допомогою електронних засобів передачі інформації визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Порядок використання інформаційних ресурсів, що знаходяться у віданні митних органів, визначається цим Кодексом та іншими законодавчими актами України.

Незалежно від форми подання ВМД (електронна вантажна митна декларація, електронна копія вантажної митної декларації) у митному органі функціонує Автоматизована система митного оформлення вантажів. У її

межах накопичується інформація щодо митного оформлення, митного контролю.

У межах Автоматизованої системи митного оформлення вантажів формується звітність митних органів шляхом автоматизованої обробки наявної електронної інформації щодо вантажних митних декларацій. Також на основі електронної інформації щодо вантажних митних декларацій розроблено окремі модулі контролю складського обліку, тимчасового ввезення/вивезення тощо.

Згідно з постановою Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку застосування електронного цифрового підпису органами державної влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями державної форми власності” від 28.10.2004 № 1452 органи державної влади повинні застосовувати електронний цифровий підпис, наданий акредитованим центром сертифікації ключів. Порядок інформаційного обміну між митними та іншими державними органами за допомогою електронних засобів передачі інформації визначається Кабінетом Міністрів України.

Митні органи можуть розробляти власні окремі програмно-інформаційні комплекси тільки для виконання завдань конкретного органу без використання його іншими органами.

Стаття 34

Інформаційні, телекомунікаційні та інформаційно-телекомунікаційні системи і засоби їх забезпечення, що використовуються суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності

1. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, встановлює вимоги до інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних систем і засобів їх забезпечення, що використовуються:

- 1) суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності при застосуванні спеціальних спрощених процедур;
- 2) утримувачами складів тимчасового зберігання, митних складів, митними брокерами, іншими суб'єктами господарювання за їх бажанням для подання документів і відомостей, передбачених цим Кодексом.

2. Використання для митних цілей зазначених систем допускається тільки після перевірки їх відповідності встановленим стандартам (вимогам) та проведення консультацій за участю всіх безпосередньо заінтересованих сторін. Перевірка організується центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

3. Митні органи та суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності відповідно до закону можуть обмінюватися будь-якою інформацією, обмін якою прямо не передбачений законодавством України з питань митної справи, зокрема з метою налагодження співробітництва з питань ідентифікації та протидії ризикам. Такий обмін може відбуватися на основі письмової угоди та передбачати доступ митних органів до електронних інформаційних систем суб'єкта господарювання. Будь-яка інформація, що надається сторонами у ході співробітництва, є конфіденційною, якщо сторони не домовилися про інше.

З метою запровадження процедури електронного декларування, контролю з боку митних органів складського обліку тощо центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи розробляє технічні вимоги до облаштування робочої зони та до наявного програмного забезпечення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, утримувачів складів тимчасового зберігання, митних складів, митних брокерів з метою інтеграції з ЄАІС ДМС України та Автоматизованою системою митного оформлення в частині обміну інформацією.

До всіх заінтересованих суб'єктів інформаційного обміну через митні органи, у зоні діяльності яких вони функціонують, доводяться основні програмно-технічні вимоги. Шляхом обговорення відпрацьовується узгоджений, прийнятний для всіх, варіант програмно-технічних вимог.

Наприклад, для швидшого митного оформлення контейнерів, які прибувають у порти, центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи здійснює обмін попередньою інформацією з морськими агентами щодо вантажів, прибуття яких планується в порт. Такий обмін дає змогу до прибуття контейнера в порт на основі попередньої інформації, наданої морськими агентами, визначити форми контролю.

Стаття 35

Захист електронної інформації в інформаційних системах митних органів та суб'єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах

1. Захист електронної інформації в інформаційних системах митних органів та суб'єктів, що беруть участь в інформаційних відносинах, здійснюється в порядку, визначеному законодавством.

2. Контроль за здійсненням захисту електронної інформації в інформаційних системах митних органів, а також за дотриманням правил користування засобами захисту інформації здійснюють центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, та інші уповноважені державні органи.

Відповідно до п. 4 постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Правил забезпечення захисту інформації в інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних системах” від 29.03.2006 № 373 захисту в системі підлягає:

- відкрита інформація, яка належить до державних інформаційних ресурсів, а також відкрита інформація про діяльність суб’єктів владних повноважень, військових формувань, що оприлюднюється в інтернеті, інших глобальних інформаційних мережах і системах або передається телекомунікаційними мережами;
- конфіденційна інформація, яка перебуває у володінні розпорядників інформації, визначених ч. 1 ст. 13 Закону України “Про доступ до публічної інформації”;
- службова інформація;
- інформація, яка становить державну або іншу передбачену законом таємницю;
- інформація, вимога щодо захисту якої встановлена законом.

Пунктом 5 цієї постанови визначено вимоги до забезпечення захисту інформації в системі.

Відповідно до ст. 5 та 7 Закону України “Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах” власник системи забезпечує захист інформації в системі в порядку та на умовах, визначених у договорі, який укладається ним із власником інформації, якщо іншого не передбачено законом.

Згідно із ст. 9 цього Закону України відповідальність за забезпечення захисту інформації в системі покладається на власника системи.

Відповідно до ст. 24 Закону України “Про захист персональних даних”, забезпечення їх захисту у базі персональних даних покладається на власника цієї бази.

Розділ II

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Положення розділу II, як і попередньої редакції Кодексу, визначають походження товарів, на які, при ввезенні їх на митну територію України, поширюється режим найбільшого сприяння (непреференційне походження), з метою застосування передбачених законодавством України заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Положення розділу приведені у відповідність до вимог спеціального додатку К до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур і норм Угоди СОТ про правила походження товарів.

КРАЇНА ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ ТА КРИТЕРІЇ ДОСТАТНЬОЇ ПЕРЕРОБКИ ТОВАРУ. ДОКУМЕНТИ ПРО ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Стаття 36

Визначення країни походження товару

1. Країна походження товару визначається з метою оподаткування товарів, що переміщуються через митний кордон України, застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, заборон та/або обмежень щодо переміщення через митний кордон України, а також забезпечення обліку цих товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

2. Країною походження товару вважається країна, в якій товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці відповідно до критеріїв, встановлених цим Кодексом.

3. Під країною походження товару можуть розумітися група країн, митні союзи країн, регіон чи частина країни, якщо є необхідність їх виділення з метою визначення походження товару.

4. Для цілей визначення країни походження товару не враховується походження енергії, машин та інструментів, що використовуються для його виробництва або переробки.

5. Приладдя, запасні частини та інструменти, використовувані в машинах, пристроях, агрегатах або транспортних засобах, вважаються такими, що походять з тієї самої країни, що й ці машини, пристрої, агрегати або транспортні засоби, за умови їх ввезення та продажу разом із зазначеними машинами, пристроями, агрегатами або транспортними засобами і відповідності їх комплектації та кількості звичайно використовуваним приладдю, запасним частинам та інструментам.

6. Положення цього Кодексу застосовуються для визначення походження товарів, на які при ввезенні їх на митну територію України поширюється режим найбільшого сприяння (непреференційне походження), з метою застосування до таких товарів пе-

редбачених законом заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

7. Повністю вироблені або піддані достатній переробці товари преференційного походження визначаються на основі законів України, а також міжнародних договорів України, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

8. При існуванні встановлених правил прямого транспортування товарів із країни їхнього походження дозволяється відступати від них у випадках, коли таке транспортування неможливе в силу географічного положення та/або якщо товари знаходяться під митним контролем у третіх країнах.

9. Особливості визначення країни походження товару, що ввозиться з територій спеціальних (вільних) економічних зон, розташованих на території України, встановлюються законом.

За загальним правилом п. "b" ст. 9 ч. IV Угоди СОТ про правила визначення походження, країною походження товарів вважається країна, в якій товари були повністю вироблені або в якій були здійснені останні операції з їх переробки чи виготовлення. Ступінь впливу виробничого процесу або виготовлення товарів, достатній для того, щоб товар вважався зробленим у цій країні, визначається за допомогою критеріїв достатньої переробки (позитивні критерії).

Під країною походження маються на увазі також група країн чи митні союзи (наприклад, країни СНД, що входять до зони вільної торгівлі, або Європейське Співтовариство). Країною походження може бути й окремий регіон (частина) країни, якщо відповідно до законодавства вони виділяються для цілей визначення країни походження товарів.

Країна походження товару визначається з метою застосування тарифних і нетарифних заходів регулювання ввезення товарів на митну територію України та вивезення товарів із цієї території, а також забезпечення обліку товарів у статистиці зовнішньої торгівлі.

Країна походження є однією з трьох основних, поряд із класифікацією товару і митною вартістю товару, характеристик, на яких базується застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Визначення країни походження товару впливає на рівень оподаткування ввізним митом, оскільки відповідно до Кодексу ввізне мито є диференційованим:

- до товарів, що походять із держав, які спільно з Україною входять до митних союзів або утворюють із нею зони вільної торгівлі, у разі встановлення будь-якого спеціального преференційного митного режиму

згідно з міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України;

- до товарів, що походять з України або держав – членів Світової організації торгівлі, або держав, із якими Україна уклала двосторонні або регіональні угоди щодо режиму найбільшого сприяння, застосовуються пільгові ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України, якщо іншого не встановлено законом;
- до решти товарів застосовуються повні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України.

Також визначення країни походження впливає при застосуванні заходів Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі відповідно до законів України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту” від 22.12.1998 № 330-XIV, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту” від 22.12.1998 № 331-XIV, “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну” від 22.12.1998 № 332-XIV.

Встановлення ліцензування і квотування зовнішньоекономічних операцій в окремих випадках здійснюються відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 № 959-XII залежно від країни походження товарів на підставі укладених Україною угод.

Відповідно до ст. 38 Кодексу товарами, що повністю вироблені у певній країні, вважаються:

- 1) корисні копалини, добуті з надр цієї країни, в її територіальних водах або на її морському дні;
- 2) продукція рослинного походження, вирощена або зібрана в цій країні;
- 3) живі тварини, що народилися та вирощені в цій країні;
- 4) продукція, одержана від живих тварин у цій країні;
- 5) продукція, одержана в результаті мисливського або рибальського промислу в цій країні;
- 6) продукція морського рибальського промислу та інша продукція морського промислу, одержана судном цієї країни або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною;
- 7) продукція, одержана на борту переробного судна цієї країни тільки з продукції, зазначеної у п. 6 цієї статті;
- 8) продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;
- 9) брухт та відходи, одержані в результаті виробничих або інших операцій із переробки в цій країні, а також вироби, що були у вжитку, зі-

брані в цій країні та придатні лише для переробки на сировину (утилізації);

10) електроенергія, вироблена в цій країні;

11) товари, вироблені в цій країні тільки з продукції, зазначеної у п. 1–10 цієї статті.

У ст. 40 Кодексу визначено критерії достатньої переробки товару, які застосовуються при визначенні країни походження товарів, у виробництві якого беруть участь дві або більше країн.

Якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, країною походження товару вважається та, в якій були здійснені останні операції з переробки, достатні для того, щоб товар набув основних характерних рис повністю виготовленого товару, що відповідають критеріям достатньої переробки згідно з положеннями цієї статті.

Критеріями достатньої переробки є:

- 1) виконання виробничих або технологічних операцій, за результатами яких змінюється класифікаційний код товару за УКТ ЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків;
- 2) зміна вартості товару в результаті його переробки, коли відсоткова частка вартості використаних матеріалів або доданої вартості досягає фіксованої частки у вартості кінцевого товару (правило адвалорної частки);
- 3) виконання виробничих та/або технологічних операцій, які в результаті переробки товару не ведуть до зміни його класифікаційного коду за УКТ ЗЕД або вартості згідно з правилом адвалорної частки, але з дотриманням певних умов вважаються достатніми для визнання товару походженням із тієї країни, де такі операції відбувалися.

Якщо стосовно конкретного товару виконується визначений для нього критерій достатньої переробки, то вважається, що товар був повністю вироблений або підданий достатній переробці в цій країні.

Стаття 37

Дотримання конфіденційності інформації при визначенні країни походження товару

1. Інформація конфіденційного характеру або інформація, надана в конфіденційному порядку для цілей визначення країни походження товару, не може бути розголошена без спеціального дозволу особи чи уряду, які надали таку інформацію, крім випадків, коли це необхідно для забезпечення розгляду справи в суді.

Положення щодо конфіденційності інформації при визначенні країни походження товарів передбачені Угодою СОТ про правила визначення країни походження товару.

Згідно з цією статтею вся інформація, що за характером є конфіденційною або надається на конфіденційній основі для застосування правил визначення походження, має розглядатись як цілком конфіденційна відповідними органами, які не повинні розголошувати її без спеціального дозволу особи чи уряду, що надає таку інформацію, крім обсягу, який треба буде розкрити в рамках судових процедур.

Стаття 38

Товари, повністю вироблені у даній країні

1. Товарами, повністю виробленими у даній країні, вважаються:

- 1) корисні копалини, добуті з надр цієї країни, в її територіальних водах або на її морському дні;
- 2) продукція рослинного походження, вирощена або зібрана в цій країні;
- 3) живі тварини, що народилися та вирощені в цій країні;
- 4) продукція, одержана від живих тварин у цій країні;
- 5) продукція, одержана в результаті мисливського або рибальського промислу в цій країні;
- 6) продукція морського рибальського промислу та інша продукція морського промислу, одержана судном цієї країни або судном, що орендоване (зафрахтоване) цією країною;
- 7) продукція, одержана на борту переробного судна цієї країни виключно з продукції, зазначеної у пункті 6 цієї статті;
- 8) продукція, одержана з морського дна або з морських надр за межами територіальних вод цієї країни, за умови, що ця країна має виключне право на розробку цього морського дна або цих морських надр;
- 9) брут та відходи, одержані в результаті виробничих або інших операцій з переробки в цій країні, а також вироби, що були у вжитку, зібрані в цій країні та придатні лише для переробки на сировину (утилізації);
- 10) електроенергія, вироблена в цій країні;
- 11) товари, вироблені в цій країні виключно з продукції, зазначеної у пунктах 1–10 цієї статті.

Стаття 38 визначає вичерпний перелік умов для застосування одного з двох, наведених у ч. 2 ст. 36 Кодексу, критеріїв визначення країни походження товарів – повністю виробленого товару в певній країні. Статтею

встановлено 11 умов, за виконання хоча б однієї з яких товари вважаються повністю виробленими в певній країні.

Цей перелік базується на положеннях Стандартного правила 2 розд. 1 “Правила визначення походження товарів” спеціального додатка “К” до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур, до якої Україна приєдналась відповідно до Закону України “Про приєднання України до Міжнародної конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур у зміненій редакції згідно з Додатком I до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур” від 05.10.2006 № 227-V (у редакції Закону України від 15.02.2011 № 3018-VI). До товарів, виготовлених у певній країні, належать ті, які традиційно вважаються повністю добуті, вирощені, одержані чи вироблені в такій країні.

Стаття 39

Особливості визначення походження товарів, повністю вироблених або достатньо перероблених у вільних митних зонах на території України, під час випуску їх для вільного обігу на митній території України

1. Товарами, повністю виробленими у вільних митних зонах на території України, вважаються товари, визначені у статті 38 цього Кодексу.

2. Товари вважаються достатньо переробленими у вільних митних зонах, якщо:

- 1) товари, що декларуються, класифікуються в тарифній позиції іншій, ніж матеріали чи вироби, що походять з третіх країн і були використані для їх виготовлення;
- 2) у вартості товарів, що декларуються, частка доданої вартості становить не менш як 50 відсотків.

3. Критерієм достатньої переробки наземних (дорожніх) транспортних засобів, що класифікуються за товарними позиціями 8702, 8703, 8704 згідно з УКТЗЕД, є обов’язкове виконання таких виробничих та технологічних операцій:

- 1) виготовлення кузова (кабіни) транспортного засобу, коли з окремих елементів, деталей або вузлів методами нероз’ємного з’єднання виготовляється кузов (кабіна), призначений для подальшого фарбування і складання. При цьому у процесі виготовлення кузова (кабіни) складається в єдине ціле не менш як шість основних елементів кузова (кабіни), серед яких повинні бути дах, боковина ліва, боковина права, підлога;
- 2) фарбування кузова (кабіни);
- 3) спорядження кузова (кабіни);
- 4) складання транспортного засобу.

4. Не визнаються такими, що відповідають критерію достатньої переробки у вільних митних зонах на території України, операції, визначені частиною шостою статті 40 цього Кодексу.

Відповідно до ст. 1 Закону України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” від 13.10.1992 № 2673-ХІІ (із змінами і доповненнями):

- спеціальна (вільна) економічна зона є частиною території України, на якій встановлюються і діють спеціальний правовий режим економічної діяльності та порядок застосування і дії законодавства України. На території спеціальної (вільної) економічної зони запроваджуються пільгові митні, валютно-фінансові, податкові й інші умови економічної діяльності національних та іноземних юридичних і фізичних осіб;
- метою створення спеціальних (вільних) економічних зон є залучення іноземних інвестицій та сприяння їм, активізація спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності для нарощування експорту товарів і послуг, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції та послуг, залучення і впровадження нових технологій, ринкових методів господарювання, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України.

З огляду на особливий правовий режим економічної діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах та особливі цілі створення спеціальних (вільних) економічних зон ст. 39 Кодексу встановлюються специфічні критерії визначення походження товарів, повністю вироблених або достатньо перероблених у вільних митних зонах на території України, під час випуску їх для вільного обігу на митній території України.

Частиною першою цієї статті встановлено, що критерії повністю вироблених товарів у вільних митних зонах на території України ідентичні критеріям повністю вироблених товарів у певній країні, визначених у ст. 38 Кодексу.

Також за п. 1 ч. 2 статті товари вважаються достатньо переробленими у вільних митних зонах, якщо товари, що декларуються, класифікуються в тарифній позиції іншій, ніж матеріали чи вироби, які походять із третіх країн і були використані для їх виготовлення. Це правило достатньої переробки ідентичне до встановленого п. 1 ч. 2 ст. 40 Кодексу критерію достатньої переробки – виконання виробничих або технологічних операцій, за результатами яких змінюється класифікаційний код товару згідно з УКТ ЗЕД на

рівні товарної позиції, у разі якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн.

На відміну від встановлених п. 2 ч. 2 та 3 ст. 40 Кодексу вимог критерію достатньої переробки – правила адвалорної частки, у разі якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, якими надано повноваження Кабінету Міністрів України встановлювати для конкретних товарів відсоток доданої вартості в результаті переробки товарів у відповідній країні, п. 2 ч. 2 ст. 39 Кодексу встановлює фіксовану ставку доданої вартості не менш як 50 % за всіма товарами, для того щоб їх вважати достатньо переробленими у вільних митних зонах на території України.

Частина третя ст. 39 відображає протекціоністську політику України, спрямовану на підтримку вітчизняної автомобілебудівної галузі промисловості, а саме встановлює значну мінімальну кількість виробничих і технологічних операцій для того, щоб товари вважалися достатньо переробленими у вільних митних зонах на території України.

Частина четверта ст. 39 визначає перелік простих операцій, які не відповідають критерію достатньої переробки у вільних митних зонах на території України, ідентичний переліку операцій, визначених частиною шостою ст. 40 Кодексу, у разі якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн.

З огляду на положення цієї статті та дозволені ст. 131 Кодексу операції з товарами, поміщеними у митний режим вільної митної зони, для різних типів вільних митних зон можна зробити висновок, що:

- у результаті проведення операцій з товарами у вільних митних зонах комерційного типу товари не можуть розглядатися як такі, що повністю вироблені або достатньо перероблені у вільних митних зонах на території України;
- у результаті проведення операцій з товарами у вільних митних зонах сервісного та промислового типів товари можуть розглядатися як такі, що повністю вироблені або достатньо перероблені у вільних митних зонах на території України.

Стаття 40

Критерії достатньої переробки товару

1. У разі якщо у виробництві товару беруть участь дві або більше країн, країною походження товару вважається країна, в якій були здійснені останні операції з переробки, достатні для того, щоб товар отримав основні характерні риси повністю виготовленого товару, що відповідають критеріям достатньої переробки згідно з положеннями цієї статті.

2. Критеріями достатньої переробки є:

- 1) виконання виробничих або технологічних операцій, за результатами яких змінюється класифікаційний код товару згідно з УКТ ЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків;
- 2) зміна вартості товару в результаті його переробки, коли відсоткова частка вартості використаних матеріалів або доданої вартості досягає фіксованої частки у вартості кінцевого товару (правило адвалорної частки);
- 3) виконання виробничих та/або технологічних операцій, які в результаті переробки товару не ведуть до зміни його класифікаційного коду за УКТ ЗЕД або вартості згідно з правилом адвалорної частки, але з дотриманням певних умов вважаються достатніми для визнання товару походженням із тієї країни, де такі операції мали місце.

3. Критерії достатньої переробки, визначені в пунктах 2 і 3 частини другої цієї статті, для конкретних товарів встановлюються та застосовуються у порядку, що визначається Кабінетом Міністрів України.

4. Якщо стосовно конкретного товару такі критерії достатньої переробки, як правило адвалорної частки та виконання виробничих і технологічних операцій, не встановлено, то застосовується правило, згідно з яким товар вважається підданим достатній переробці, якщо в результаті його переробки змінено класифікаційний код товару за УКТ ЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків.

5. У разі застосування правила адвалорної частки вартість товару, одержаного в результаті переробки в цій країні, визначається на базі ціни франко-завод виробника товару. Вартість складових цього товару, що походять з інших країн, визначається за їх митною вартістю, а тих складових, походження яких не визначено, – за встановленою ціною першого їх продажу в цій країні.

6. Незалежно від положень цієї статті не відповідають критерію достатньої переробки:

- 1) операції, пов'язані із забезпеченням збереження товарів під час зберігання чи транспортування;
- 2) операції щодо підготовки товарів до продажу та транспортування (роздрібнення партії, формування відправлень, сортування, перепакування);
- 3) прості складальні операції – операції, які здійснюються шляхом складання виробів за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо) чи клепаання, склеювання або монтажу готових вузлів за допомогою зварювання (за винятком виготовлення складних виробів шляхом зварювання), а також інші операції (регулювання, контроль, заправка робочою рідиною тощо), необхідні у процесі складання і не пов'язані з переробкою (обробкою) товарів, незалежно від кількості та складності таких операцій;

- 4) змішування товарів, які походять з різних країн, якщо характеристики кінцевої продукції суттєво не відрізняються від характеристик товарів, що змішуються;
- 5) забій тварин;
- 6) комбінація двох чи більше зазначених вище операцій.

Критерій достатньої переробки – один із принципів визначення країни походження товару, відповідно до якого товар, якщо в його виробництві беруть участь дві чи більше країн, вважається таким, що походить із країни, у якій він був підданий останній істотній переробці, достатній для надання характерних властивостей.

Відповідно до правил визначення країни походження використовуються позитивні критерії, достатні для того, щоб вважати товар, у процесі виготовлення або виробництва якого були залучені товари різних країн, таким, який походить із певної країни. У зв'язку з цим вони й отримали назву “критерії достатньої переробки”. За загальним правилом, якщо немає спеціального застереження, товар вважається таким, що походить із певної країни, коли відбулася зміна класифікаційного коду товару за УКТ ЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків у результаті операцій із виробництва або виготовлення цього товару.

Критерії достатньої переробки наведено в коментарі до ст. 36.

Якщо стосовно конкретного товару критеріїв достатньої переробки, переважно адвалорної частки та виконання виробничих і технологічних операцій, не встановлено, то застосовується правило, згідно з яким товар вважається підданим достатній переробці, якщо в результаті його переробки змінено класифікаційний код товару за УКТ ЗЕД на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків.

При застосуванні критерію зміни вартості товару в результаті його переробки додана вартість – це частка вартості декларованого товару, виражена у відсотках, що визначається різницею між вартістю декларованої продукції та вартістю використаних для її виробництва матеріалів з іншої країни чи невідомого походження.

Стаття встановлює порядок оцінювання товарів при застосуванні правила адвалорної частки: вартість товару, одержаного в результаті переробки в цій країні, визначається на базі ціни франко-завод виробника товару. Вартість складових цього товару, що походять з інших країн, визначається за їх митною вартістю, а складових, походження яких не визначено, – за встановленою ціною першого їх продажу в цій країні. Ціна франко-завод – ціна, що сплачується за продукцію на умовах франко-завод виробникові, на підприємстві якого була здійснена остання обробка продукції, за умови, що до цієї ціни входить вартість усіх використаних матеріалів, за винятком

будь-яких внутрішніх податків, які відшкодовуються або можуть відшкодуватися, якщо отримана продукція експортується.

Крім правил зміни класифікаційного коду за Гармонізованою системою опису та кодування товарів, на рівні будь-якого з перших чотирьох знаків і правила адвалорної частки встановлено критерій – виробничі й технологічні операції, які хоч і не зумовлюють у результаті переробки товару зміни його коду чи вартості відповідно до правила адвалорної частки, але з додержанням певних умов визнаються достатніми.

Частиною шостою ст. 40 визначено прості складальні операції, які не визнаються такими, що відповідають критерію достатньої переробки. Такими є операції, здійснювані шляхом складання виробів за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо) чи клепок або монтажу готових вузлів за допомогою зварювання (за винятком виготовлення складних виробів шляхом зварювання), та інші операції (регулювання, контроль, заправка робочою рідиною та ін.), необхідні в процесі складання і не пов'язані з переробкою (обробкою) товарів. Кількість та складність операцій до уваги не беруться.

Цією частиною статті конкретизовано операції, які не визнаються такими, що відповідають критерію достатньої переробки у вільних митних зонах на території України за встановленим переліком.

Перелік операцій уточнено операціями, що не відповідають критерію достатньої переробки товару (ст. 40):

- складання виробів за допомогою простого кріпильного матеріалу (гвинтів, гайок, болтів тощо);
- склеювання або монтажу готових вузлів за допомогою зварювання (за винятком виготовлення складних виробів шляхом зварювання);
- інші операції (регулювання, контроль, заправка робочою рідиною тощо).

Стаття 41

Визначення країни походження товару, якщо товари поставляються партіями

1. Товари у розібраному чи незібраному вигляді, що поставляються кількома партіями, якщо за виробничими чи транспортними умовами неможливе їх відвантаження однією партією, а також у випадках, коли партія товару роздрібнена на кілька партій в результаті помилки, повинні розглядатися за бажанням декларанта або уповноваженої ним особи як єдиний товар для цілей визначення країни походження товару.

2. Умовою застосування цього правила є:

- 1) попереднє повідомлення митного органу про роздрібнення партії розібраного чи незібраного товару на кілька партій із зазначенням причин такого роз-

дрібнення, наявність докладної специфікації кожної партії із зазначенням кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД, вартості і країни походження товарів, що входять до кожної партії;

- 2) документальне підтвердження помилковості роздрібнення однієї партії товару на кілька партій;
- 3) поставка всіх партій товарів з однієї країни одним постачальником;
- 4) митне оформлення всіх партій товарів в одному митному органі.

Стаття встановлює можливість застосовувати механізм визначення країни походження до товарів, які поставляються у розібраному чи нескладеному вигляді, як до єдиного товару, а не до кожної частини товару, що поставляється окремою партією.

Товари у розібраному чи нескладеному вигляді, що поставляються кількома партіями, якщо за виробничими чи транспортними умовами неможливе їх відвантаження однією партією, а також коли партія товару роздрібнена на кілька партій у результаті помилки, повинні розглядатися за бажанням декларанта як єдиний товар для цілей визначення країни походження товару.

Виконанням визначеної в п. 1 ч. 2 умови є подання митному органу вантажної митної декларації, заповненої відповідно до митного режиму випуску у вільний обіг. Також разом із вантажною митною декларацією подається заява із поясненням причин такого роздрібнення, докладні специфікації кожної партії із зазначенням кодів товарів за УКТ ЗЕД, вартості та країни походження товарів, що входять до кожної партії.

Документальним підтвердженням помилковості роздрібнення товару на кілька партій є подання документації на товар, яка доводила, що складений з частин об'єкт може функціонувати як єдине ціле.

Стаття 42

Особливості визначення країни походження упаковки

1. Країна походження упаковки, в якій товар ввозиться на митну територію України, вважається тією ж, що й країна походження самого товару, крім випадків, коли законодавство України передбачає її окреме декларування для тарифних цілей. У цих випадках країна походження упаковки визначається окремо від країни походження товару.

2. Для цілей визначення країни походження товару, в тому числі при застосуванні правила адвалорної частки, у тих випадках, коли упаковка, в якій товар ввозиться на митну територію України, вважається походженням з тієї ж країни, що й сам товар, враховується лише та упаковка, в якій товар звичайно реалізується у роздрібній торгівлі.

Упаковка, в якій товар ввозиться на територію країни, розглядається як така, що походить із тієї самої країни, товар із якої в ній міститься, за винятком спеціальних випадків, що передбачають декларування упаковки окремо від товару. Для цілей визначення країни походження упаковки зазвичай враховується упаковка, яка реалізується кінцевому споживачу на внутрішньому ринку разом із товаром, надто коли як критерій визначення країни походження використовується правило адвалорної частки.

Особливості визначення країни походження товарів ґрунтуються на положеннях Спеціального додатка “К” (гл. 1, стандартні правила 7–10) до Кіотської конвенції.

ПІДТВЕРДЖЕННЯ КРАЇНИ ПОХОДЖЕННЯ ТОВАРУ

Стаття 43

Документи, що підтверджують країну походження товару

1. Документами, що підтверджують країну походження товару, є сертифікат про походження товару, засвідчена декларація про походження товару, декларація про походження товару, сертифікат про регіональне найменування товару.

2. Країна походження товару заявляється (декларується) митному органу шляхом подання оригіналів документів про походження товару.

3. Сертифікат про походження товару – це документ, який однозначно свідчить про країну походження товару і виданий компетентним органом даної країни або країни вивезення, якщо у країні вивезення сертифікат видається на підставі сертифіката, виданого компетентним органом у країні походження товару.

4. У разі втрати сертифіката приймається його офіційно завірений дублікат.

5. Засвідчена декларація про походження товару – це декларація про походження товару, засвідчена державною організацією або компетентним органом, наділеним відповідними повноваженнями.

6. Декларація про походження товару – це письмова заява про країну походження товару, зроблена у зв'язку з вивезенням товару виробником, продавцем, експортером (постачальником) або іншою компетентною особою на комерційному рахунку чи будь-якому іншому документі, який стосується товару.

7. Сертифікат про регіональне найменування товару – це документ, який підтверджує, що товари відповідають визначенню, характерному для відповідного регіону країни, та виданий компетентним органом відповідно до законодавства країни вивезення товару.

8. У разі коли в документах про походження товару є розбіжності у відомостях про країну походження товару або митним органом встановлено інші відомості про країну

походження товару, ніж ті, що зазначені у документах, декларант або уповноважена ним особа має право надати митному органу для підтвердження відомостей про зав'язлену країну походження товару додаткові відомості.

9. Додатковими відомостями про країну походження товару є відомості, що містяться в товарних накладних, пакувальних листах, відвантажувальних специфікаціях, сертифікатах (відповідності, якості, фітосанітарних, ветеринарних тощо), митній декларації країни експорту, паспортах, технічній документації, висновках-експертизах відповідних органів, інших матеріалах, що можуть бути використані для підтвердження країни походження товару.

Для спрощення процедури визначення походження розширено перелік документів, що підтверджують країну походження товару, та надано визначення додаткових відомостей про країну походження товару: сертифікат про походження товару, засвідчена декларація про походження товару, декларація про походження товару, сертифікат про регіональне найменування товару.

Стаття 44

Порядок підтвердження країни походження товару

1. Для підтвердження країни походження товару митний орган у передбачених законом випадках має право вимагати та отримувати документи про походження такого товару.

2. У разі ввезення товару на митну територію України документ, що підтверджує країну походження товару, подається обов'язково лише у разі, якщо це необхідно для застосування митно-тарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, кількісних обмежень (квот), інших заходів економічного або торговельного характеру, що здійснюються в односторонньому порядку або відповідно до двосторонніх чи багатосторонніх міжнародних договорів, укладених відповідно до закону, або заходів, які здійснюються відповідно до закону для забезпечення здоров'я населення чи суспільного порядку, а також у разі, якщо у митного органу є підстави для підозри в тому, що товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно із законодавством України.

3. У разі ввезення товару на митну територію України сертифікат про походження товару подається обов'язково:

- 1) на товари, до яких застосовуються преференційні ставки ввізного мита, встановлені Митним тарифом України;

- 2) на товари, щодо ввезення яких в Україну застосовуються кількісні обмеження (квоти) або заходи, вжиті органами державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності в межах повноважень, визначених законами України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту”, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту”, “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну”, “Про зовнішньоекономічну діяльність”;
  - 3) якщо це передбачено законами України та міжнародними договорами України, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України.
4. Документи, які підтверджують країну походження товару, не вимагаються у разі, якщо:
- 1) товари, що переміщуються через митний кордон України, не підлягають письмовому декларуванню відповідно до цього Кодексу;
  - 2) товари ввозяться громадянами та оподатковуються за єдиною ставкою мита відповідно до розділу XII цього Кодексу;
  - 3) товари ввозяться на митну територію України в режимі тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування;
  - 4) товари переміщуються митною територією України в режимі транзиту;
  - 5) це передбачено міжнародним договором, згоду на обов’язковість якого надано Верховною Радою України;
  - 6) через митний кордон України переміщуються зразки флори, фауни, ґрунтів, каміння тощо для наукових досліджень, відібрані на об’єктах України, які розташовані в полярних регіонах, або на островах, у нейтральних водах Світового океану, які знаходяться в сфері наукових інтересів України.

Статтею визначено право митного органу вимагати подання документа, що підтверджує походження товару з конкретної країни. Розгляд цих відносин слід почати з попереднього поділу всіх можливих випадків, за яких вимагається подання документів, що підтверджують країну походження товарів, а також випадків, за яких таке підтвердження не потрібне.

При цьому визначено, що сертифікат про походження товару як документ, що підтверджує таке походження, подається обов’язково у випадках, коли це необхідно для застосування митно-тарифних та нетарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, інших заходів економічного або торговельного характеру, що здійснюються в односторонньому порядку або відповідно до дво- чи багатосторонніх міжнародних договорів, укладених згідно із законом, або заходів, які здійснюються за законом для забезпечення здоров’я населення чи громадського порядку, а також якщо у митного органу є підстави для підозри у заявленні (наданні) недостовірних відомостей про країну походження товару.

У разі необхідності обов'язкового подання до митного оформлення документів, що підтверджують заявлену країну походження, визначено випадки, коли, як такий документ, може бути подана декларація про походження товару. Умови подання декларації про походження товару такі:

- 1) товари переміщуються через митний кордон України дрібними партіями в несупроводжуваному багажі на адресу громадян або в ручній поклажі громадян за умови, що ці товари мають некомерційний характер, а їхня сукупна вартість не перевищує еквівалента у 500 євро;
- 2) сукупна вартість партій товарів не перевищує еквіваленту у 300 євро.

У випадках відправлення кількох партій товарів, зазначених у цій частині, в один і той самий час, в один і той самий спосіб, одним відправником одному одержувачу їх сукупна вартість приймається як така, що дорівнює загальній вартості цих партій товарів, яка не перевищує еквіваленту у 300 євро.

Стаття 45

Перевірка документів, що підтверджують країну походження товару

1. У разі виникнення сумнівів з приводу дійсності документів про походження товару чи достовірності відомостей, що в них містяться, включаючи відомості про країну походження товару, митний орган може звернутися до компетентного органу, що видав документ, або до компетентних організацій країни, зазначеної як країна походження товару, із запитом про проведення перевірки цих документів про походження товару чи надання додаткових відомостей.

2. Запит про проведення перевірки повинен містити виклад обставин, що дали підстави для сумнівів з приводу достовірності задекларованої країни походження товару, посилання на правила визначення походження товарів, що застосовуються в Україні, а також іншу необхідну інформацію.

3. До запиту додається документ, що підлягає перевірці, або його копія, а також у разі необхідності інші відомості, що можуть сприяти проведенню перевірки.

4. Запит про проведення перевірки надсилається протягом 1095 днів з дня подання документа про походження товару, крім випадків, коли така перевірка ініціюється у зв'язку з провадженням у кримінальній справі.

5. У випадках, визначених цією статтею, товар вважається таким, що походить з відповідної країни, з моменту отримання митними органами належним чином оформлених документів про походження товару або затребуваних ними додаткових відомостей.

Як впливає з аналізу ч. 1 цієї статті, у митного органу можуть виникати як сумніви щодо бездоганності сертифіката про походження товару (сертифікат про походження товару – це *документ*, який однозначно свідчить про країну походження товару і *виданий компетентним органом* цієї країни або країни вивезення (ст. 43 МКУ), а митний орган *може звернутися до компетентного органу, що видав документ* (ст. 45 МКУ)), так і стосовно декларації про походження товару.

У митного органу можливі сумніви як щодо достовірності документів про походження (наявність підчищень, поправок, нечіткість заповнення), так і відомостей, наведених у документі (зокрема правильності застосування критерію походження, особливо у випадках, коли українським законодавством встановлено критерії достатньої переробки, відмінні від критеріїв достатньої переробки, визначених законодавством країни походження або країни вивезення).

Отже, сумніви митного органу можуть базуватися на вивченні поданих до митного оформлення документів, зіставленні правил визначення походження товарів, які чинні в Україні й країні походження та/або вивезення, результатів митного огляду товару та інших джерел, які можуть свідчити про країну походження.

За наявності таких сумнівів митний орган із дотриманням вимог ч. 2–4 цієї статті може звернутися до відповідних компетентних органів країни вивезення та/або країни походження товарів.

Згідно з ч. 5 статті товар вважається таким, що походить із відповідної країни, з моменту отримання митними органами належним чином оформлених документів про походження товару або затребуваних ними додаткових відомостей. Тобто до моменту отримання підтвердження компетентних органів товар не може вважатися таким, що походить з відповідної країни, а тому до цього товару не може бути застосовано режиму найбільшого сприяння чи режиму вільної торгівлі. Питання відновлення такого режиму може бути розглянуто згідно з нормами ч. 4 ст. 48.

Стаття 46

Видача сертифікатів про походження товару з України

1. У разі вивезення товарів з митної території України сертифікат про походження товару з України, в тих випадках, коли він необхідний і це відображено у національних правилах країни ввезення чи передбачено міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку, видається органом або організацією, уповноваженими на це відповідно до закону.

2. Органи, які видали сертифікат про походження товару з України, зобов'язані зберігати його копію та інші документи, на підставі яких засвідчено походження цього товару з України, не менше як 1095 днів від дня його видачі.

Стаття 46 визначає випадки, коли необхідна видача сертифіката про походження товару, у разі вивезення товару за межі митної території України, а також органи або організації, уповноважені на це відповідно до закону.

У разі вивезення товару з митної території України країна його походження встановлюється на підставі сертифіката, виданого органом, уповноваженим видавати сертифікати про походження товару з України, якщо необхідність подання сертифіката митним органам передбачена національними правилами країни ввезення чи міжнародними договорами України, укладеними в установленому законом порядку. Країна походження товару визначається з урахуванням таких умов:

- під час експорту товарів у країни, з якими укладено угоди про вільну торгівлю або інші торговельно-економічні угоди, що обумовлюють правила визначення країни походження товарів, застосовуються правила, передбачені цими угодами;
- під час експорту товарів у країни, з якими не укладено угод та не встановлено правил визначення країни походження товарів, застосовуються правила, визнані в міжнародній торгівлі.

Повноваження на видачу сертифікатів про походження товару з України надано Торгово-промислової палаті згідно із Законом України "Про торгово-промислові палати в Україні".

Якщо міжнародним договором, згоду на обов'язковість якого надано Верховною Радою України, визначено, що функції з видачі сертифікатів про походження товарів здійснюють митні органи, то саме вони виконують такі функції.

Стаття 47

Верифікація (перевірка достовірності) сертифікатів про походження товару з України

1. Верифікація (перевірка достовірності) сертифікатів про походження товару з України здійснюється митними органами у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Органи та/або організації, уповноважені видавати сертифікати про походження товару з України, зобов'язані за запитом митних органів безоплатно надавати їм

інформацію, пов'язану з видачею таких сертифікатів і необхідну для здійснення їх верифікації.

3. З метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товару з України, митні органи можуть затребувати та отримувати у підприємств – виробників товарів або підприємств, які одержали від уповноваженого органу сертифікат про походження товару з України, документацію, необхідну для перевірки даних, зазначених у такому сертифікаті, а також здійснювати в порядку, встановленому законом, безпосередньо на підприємствах перевірку виробництва товарів та первинної документації, пов'язаної з таким виробництвом.

4. З метою встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товару з України, митні органи можуть у порядку, встановленому цим Кодексом, проводити дослідження (аналіз, експертизу) проб (зразків) такого товару.

Верифікація сертифікатів про походження товарів з України – комплекс адміністративно-правових заходів, спрямованих на встановлення достовірності документа (сертифіката), що підтверджує українське походження товарів. Верифікація здійснюється на підставі запитів митних органів зарубіжних країн або з ініціативи ДМС України.

Верифікація сертифікатів можлива у формах:

- 1) перевірки сертифіката на автентичність (справжність);
  - 2) перевірки правильності даних, внесених до сертифіката, у тому числі критерію походження товару.
1. Перевірка сертифіката на автентичність здійснюється шляхом:
    - отримання відповідної інформації від Торгово-промислової палати (ТПП) України;
    - встановлення на підставі даних ТПП достовірності видачі сертифіката;
    - порівняння даних, внесених у графи сертифіката, з даними ТПП;
    - проведення у разі потреби експертизи бланка сертифіката, відбитка печатки та підпису уповноваженої особи ТПП.
  2. Перевірка правильності даних, внесених до сертифіката, здійснюється шляхом:
    - установа належного застосування правил визначення країни походження, чинних у країні ввезення;
    - експертизи критерію походження, зазначеного в сертифікаті;
    - установа достовірності іншої інформації, що міститься в сертифікаті;

– порівняння товару (або його фотокопії), надісланого митним органом зарубіжної країни, з товаром, ідентичним тому, на який видавався сертифікат.

У разі потреби для проведення перевірки сертифікатів можуть бути залучені спеціалісти й експерти сторонніх підприємств, організацій та установ.

За результатами перевірки складається Акт перевірки сертифіката про походження товарів з України, на підставі якого ДМС України надсилає повідомлення митному органу зарубіжної країни.

У разі виявлення недостовірності даних, внесених до сертифіката, ДМС України виходить із пропозицією до ТПП України про анулювання сертифіката й надсилає відповідне повідомлення митному органу зарубіжної країни.

Уся інформація щодо здійсненої перевірки сертифіката про походження є конфіденційною й може використовуватися тільки з метою митного контролю.

Якщо митними органами під час перевірок сертифікатів виявлено факти грубих порушень (надання неправдивих даних, підробки документів та ін.) з боку суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, що призвели до ускладнення умов експорту українських товарів, ДМС України інформує про це правоохоронні органи і виходить із пропозицією до Міністерства економічного розвитку і торгівлі України щодо застосування до цього суб'єкта санкцій, передбачених ст. 37 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність”.

До органів, уповноважених видавати сертифікати про походження товарів з України, законодавець зараховує торгово-промислові палати.

Норма статті зобов'язує ТПП надавати митним органам необхідну інформацію для проведення верифікації сертифікатів про походження товарів з України.

Торгово-промислова палата – недержавна неприбуткова самоуправлінська організація, яка створюється з метою сприяння розвитку народного господарства та національної економіки, її інтеграції у світову господарську систему, формуванню сучасних промислових, фінансових і торговельних структур, створенню сприятливих умов для підприємницької діяльності, всебічному розвитку всіх видів підприємництва, науково-технічних і торговельних зв'язків українських підприємців із підприємцями іноземних країн.

Відповідно до ст. 11 Закону України “Про торгово-промислові палати в Україні” до одних із основних прав ТПП належать засвідчення та видача сертифікатів про походження товарів.

Торгово-промислової палати створено на території Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

Можливість перевірки українських підприємств, які виробляють продукцію, зазначену у сертифікаті про походження товарів з України, має на меті забезпечити дотримання законодавства України та міжнародних договорів, контроль за виконанням яких покладено на митні органи.

Такі перевірки підприємств мають бути проведені після перевірки Торгово-промислової палати, що видала відповідний сертифікат.

Вимога надавати інформацію, необхідну для встановлення достовірності даних, зазначених у сертифікаті про походження товарів з України, виникає не автоматично, а тільки після пред'явлення підприємству відповідної вимоги митним органом. Ця вимога може бути пред'явлена керівнику відповідного підприємства, якщо товар був вироблений на цьому підприємстві й відомості про нього занесено в сертифікат про походження товару з України, який підлягає верифікації.

Норма статті надає право посадовій особі митного органу, вповноважений на проведення верифікації, отримувати документи, які зберігаються у підприємства-виробника і підтверджують інформацію, що міститься у графах сертифіката, а саме:

- відомості про підприємство (статутні документи підприємства);
- довідки виробника про виготовлення товару та матеріали, з яких він був вироблений;
- перелік товарів, що виготовляються підприємством;
- довідки про джерела надходження та країну походження сировини і матеріалів, з яких виготовлявся товар, зазначений у сертифікаті;
- довідки про вартісні показники матеріалів та товару;
- перелік основних технологічних операцій виробника;
- іншу інформацію, необхідну митному органу для проведення верифікації.

Зазначена стаття надає право митному органу проводити безпосередньо перевірку виробництва з виїздом на підприємство. Під час перевірки підприємство-виробник має сприяти посадовим особам митниці та надавати необхідну інформацію стосовно технологічного процесу виробництва товарів.

У разі необхідності митні органи мають право проводити дослідження (аналіз, експертизу) проб (зразків) такого товару в порядку, встановленому Кодексом. З цією метою підприємство зобов'язано надати зразки власної продукції для проведення експертизи. Зразки відбираються в мінімально необхідній для проведення дослідження кількості. Кількість зразків товару визначається митним органом з огляду на особливості та властивості то-

варів, видів та умов проведення експертизи, а також з урахуванням думки спеціалістів (експертів).

На підставі отриманих документів і досліджень з'ясовуються правильність встановленого критерію походження та відповідність внесеної до сертифіката інформації вихідних документів.

Уся отримана під час перевірки інформація конфіденційна, тобто не є загальнодоступною, а її поширення може завдати шкоди правам і законним інтересам підприємства. Зазначена інформація не повинна розголошуватися, використовуватися посадовими особами митних органів з особистою метою, передаватися третім особам, а також державним органам, крім випадків, передбачених законодавством.

Стаття 48

Підстави для відмови у випуску товару

1. Митний орган відмовляє у випуску товарів, якщо цей товар походить з країни, товари якої заборонені до переміщення через митний кордон України згідно з законодавством України.

2. Товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються митним органом у вільний обіг на митній території України за умови сплати ввізного мита за певними ставками.

3. У разі неможливості достовірно встановити країну походження товарів, щодо яких застосовуються особливі види мита (антидемпінгове, компенсаційне або спеціальне), такі товари випускаються у вільний обіг на митній території України за умови сплати особливих видів мита.

4. До товарів застосовується (відновлюється) режим найбільшого сприяння за умови одержання митним органом не пізніше ніж через 365 днів від дня здійснення митного оформлення цих товарів належним чином оформленого відповідного документа про їх походження.

Стаття 48 встановлює обов'язковість достатніх підстав для відмови у випуску товарів із метою їх переміщення через митний кордон України. Митний орган може відмовити у випуску лише за наявності достатніх підстав для висновку, що товар походить із країни, товари якої не підлягають випуску згідно із законами України та міжнародними договорами, укладеними в установленому законом порядку. Тобто така відмова здійснюється, якщо визначено, що товари походять із країни, до якої застосовано ембарго на вивезення товарів із її території.

Товари, походження яких достовірно не встановлено, випускаються митним органом у вільний обіг на митній території України за умови сплати ввізного мита за повними ставками Митного тарифу України.

Слід зазначити, що ця стаття порівняно зі ст. 284 Митного кодексу України від 11.07.2002 доповнена ч. 3, яка чітко визначає стягнення особливих видів мита у разі неможливості достовірно встановити країну походження товарів, до яких застосовуються особливі види мита (антидемпінгове, компенсаційне або спеціальне).

Останньою частиною статті передбачено можливість відновлення режиму найбільшого сприяння протягом 365 днів із моменту митного оформлення шляхом подання належним чином оформленого відповідного документа про їх походження. Як випливає з норм ст. 44, сертифікат про походження товару, виданий компетентним органом, подається обов'язково лише у випадках, коли це необхідно для застосування митно-тарифних заходів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а суть застосування режиму найбільшого сприяння полягає у використанні пільгових ставок увізного мита. Таким чином, відновлення режиму найбільшого сприяння можливе після подання належним чином оформленого сертифіката про походження.

При застосуванні норм останньої частини статті слід також ураховувати, що аналогічні норми щодо відновлення режиму вільної торгівлі закладено в Правилах визначення країни походження, затверджених Угодою про Правила визначення країни походження товарів у Співдружності Незалежних Держав, укладеною 20 листопада 2009 р. у м. Ялті, згідно з якими до товарів, походження яких не визначено або походження яких визначено, але до них не може бути застосовано режиму вільної торгівлі у зв'язку з відсутністю необхідних для таких цілей документів, може застосовуватися (відновлюватися) режим вільної торгівлі за умови отримання належного посвідчення про їхнє походження (надання сертифіката форми СТ-1 та за необхідності інших документів, що підтверджують країну походження товарів) до закінчення 12 місяців із дня реєстрації митної декларації в країні ввезення.

Згідно зі ст. 301 Кодексу в разі, якщо відновлюється режим найбільшого сприяння вільної торгівлі, суми відповідних митних платежів повертаються.

Розділ III

МИТНА ВАРТІСТЬ ТОВАРІВ ТА МЕТОДИ ЇЇ ВИЗНАЧЕННЯ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНОЇ ВАРТОСТІ

Стаття 49

Митна вартість товарів

1. Митною вартістю товарів, які переміщуються через митний кордон України, є вартість товарів, що використовується для митних цілей, яка базується на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари.

Коментована стаття визначає таку категорію, як митна вартість товарів.

Законодавець визначає, що митна вартість використовується тільки для митних цілей, тобто є основою в системі митного оподаткування, системі митного контролю та митного оформлення товарів і транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України.

Митна вартість повинна базуватися на ціні, що фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари. Під поняттям “ціна, що фактично сплачена або підлягає сплаті”, мається на увазі загальна сума всіх платежів, які були здійснені або мали бути здійснені покупцем оцінюваних товарів на користь продавця та/або на користь продавця через третіх осіб, та/або на пов’язаних із продавцем осіб. Такі платежі може бути здійснено прямо або опосередковано шляхом переказу грошей, акредитиву, інкасування або за допомогою інших розрахунків (вексель, передача цінних документів тощо). Термін “ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті” стосується тільки ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов’язані з оцінюваними товарами, не є частиною митної вартості.

Правильне розуміння суті й змісту митної вартості потребує розгляду еволюції цього поняття.

Відповідно до Конвенції про створення уніфікованої методології визначення митної вартості товарів, підписаної у 1950 р. у Брюсселі, митна вар-

тість сприймалася як нормальна ціна товару (тобто ціна, що укладається між незалежними один від одного продавцем і покупцем за умови повної конкуренції відкритого ринку), визначена на умовах CIF у місці перетинання митного кордону країни – імпортера товару.

У 1979 р. в рамках Токійського раунду багатосторонніх торговельних переговорів під егідою Генеральної угоди про тарифи і торгівлю (ГАТТ) було підписано Угоду про застосування ст. VII ГАТТ “Оцінка товарів для митних цілей”, яка визначила митну вартість товару як ціну, що фактично сплачена або підлягає сплаті за товари під час продажу з метою експорту до країни імпорту, скориговану з огляду на встановлені додаткові нарахування до цієї ціни.

Відповідно до Угоди про застосування ст. VII ГАТТ (1994 р.) митна вартість імпортованих товарів є контрактною вартістю, тобто ціною, що фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт до країни імпорту. Причому в цій Угоді “митна вартість імпортованих товарів” означає вартість товарів для цілей стягнення адвалорних мит на імпортовані товари.

Отже, призначенням митної вартості є реалізація основного принципу ст. VII ГАТТ, за яким оцінка імпортованого товару для митних цілей має базуватися на справжній вартості імпортованого товару, на який розраховується мито, або аналогічного товару й не повинна базуватися на вартості товару національного походження чи на довільній або фіктивній вартості.

Справжня вартість повинна дорівнювати ціні, за якою для часу й місця, визначених законодавством країни-імпортера, такий або аналогічний товар продається чи пропонується для продажу у звичайному режимі торгівлі за умов повної конкуренції.

Стаття 50

Цілі використання відомостей про митну вартість товарів

1. Відомості про митну вартість товарів використовуються для:
  - 1) нарахування митних платежів;
  - 2) застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України;
  - 3) ведення митної статистики;
  - 4) розрахунку податкового зобов'язання, визначеного за результатами документальної перевірки.

У ст. 49 зазначалося, що митна вартість використовується тільки для митних цілей. Ця стаття чіткіше виокремлює сферу використання відомостей про митну вартість товарів, заявлених декларантом під час переміщення товарів через митний кордон України і прийнятих митним органом. Будь-яке інше використання відомостей, зважаючи на зміст статті та встановлені нею обмеження, – заборонено.

При визначенні суми мита та інших митних платежів митна вартість переважно є базою їх нарахування. Воднораз митна вартість може використовуватися і з метою застосування інших заходів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності України, крім заходів тарифного регулювання. Відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” найвищими органами, що здійснюють державне регулювання зовнішньоекономічної діяльності, є Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики, Державна митна служба України, Антимонопольний комітет України, Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі тощо. Так, при застосуванні методу нетарифного регулювання (тарифна квота) попередньо встановлюється вартість чи кількість товару для імпортування чи експортування під час визначеного періоду зі зниженням загального мита, поза яким будь-яка додаткова кількість цих товарів може бути імпортована чи експортована при сплаті ввізного або вивізного мита, що, у свою чергу, нараховується від митної вартості товарів.

Відповідно до гл. 65 Кодексу митна статистика є складовою загальнодержавної системи статистичного обліку і звітності, складається з митної статистики зовнішньої торгівлі й спеціальної митної статистики. Митна статистика зовнішньої торгівлі є узагальненою і відповідним чином систематизованою інформацією про переміщення товарів через митний кордон України. Одним з основних показників товарів, що переміщуються, є їх вартісні показники, у тому числі митна вартість. Спеціальна митна статистика – це система збирання, опрацювання, аналізу, поширення, збереження, захисту й використання статистичної інформації, що відображає діяльність митних органів під час здійснення ними державної митної справи. Серед головних показників діяльності митних органів – сума перерахованих до бюджету митних платежів, обсяг товарообігу, що відображається у вартісних показниках, тощо.

За ст. 345 митні органи мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи. Результати перевірки є підставою для самостійного визначення митним органом суми податкового зобов'язання

підприємства щодо сплати митних платежів, для нарахування яких згідно з п. 1 ч. 1 цієї статті використовується митна вартість, та застосування інших заходів, передбачених законами України. Визначення суми податкових зобов'язань платника податків, їх сплата здійснюються з урахуванням положень гл. 4 ПК України.

Стаття 51

Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України

1. Митна вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, визначається декларантом відповідно до норм цього Кодексу.

2. Митна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, визначається відповідно до глави 9 цього Кодексу.

3. Визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України у митних режимах, відмінних від митного режиму імпорту, здійснюється згідно з положеннями статей 65, 66 цього Кодексу.

4. Під час визначення митної вартості носіїв інформації, які імпортуються, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних, ураховується лише вартість носія інформації за умови виділення з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія. Відомості щодо вартості програмного забезпечення та/або вартості носія повинні базуватися на документально підтверджених даних.

При цьому слід ураховувати, що:

1) термін “носій інформації” не стосується інтегральних мікросхем, напівпровідників та інших подібних пристроїв чи виробів, в які інкорпоровані такі інтегральні мікросхеми чи пристрої;

2) термін “програмне забезпечення” не стосується звукових, кіно- та відеозаписів.

5. Проценти, що нараховуються за фінансовими угодами (наприклад, угодою фінансового лізингу), які укладені покупцем і стосуються купівлі імпортованих товарів, не будуть розглядатися як частина митної вартості за умови, що:

1) проценти виділені з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари;

2) положення щодо фінансування укладені у письмовій формі;

3) покупець може продемонструвати, що:

а) такі товари фактично продані за ціною, задекларованою як ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті;

б) процентна ставка не перевищує рівня ставок, які звичайно застосовуються в країні, де і коли таке фінансування було надане.

Ці положення застосовуються незалежно від того, чи було фінансування надане саме продавцем, банком або іншою фізичною чи юридичною особою. Вони також застосовуватимуться, якщо товари оцінюватимуться за методом іншим, ніж метод за ціною договору (контракту).

6. У випадках, встановлених цим Кодексом, митна вартість товарів може бути визначена до перетину товаром митного кордону України.

Частина перша коментованої статті встановлює, що під час переміщення товарів через митний кордон України їх митну вартість, тобто її структуру та метод визначення, встановлює декларант. Митний орган, що проводить митне оформлення товарів, здійснює контроль за правильністю визначення декларантом митної вартості, у тому числі за правильністю й можливістю застосування обраного декларантом методу визначення митної вартості, повнотою (комплектністю) поданих декларантом документів (обов'язкових і додаткових) та їх відповідністю встановленим вимогам.

Якщо під час проведення контролю правильності визначення митної вартості товарів митний орган дійшов висновку, що митна вартість не може бути визначена з використанням методу, який обрав декларант, то митний орган пропонує декларантові визначити митну вартість із використанням інших методів відповідно до Кодексу. Якщо декларант відмовляється або не може цього зробити, то митний орган визначає митну вартість самостійно, на підставі наявної в нього інформації та згідно із законодавством.

Відповідно до гл. 4 Кодексу декларант має право оскаржити рішення про визначення митної вартості товарів, прийняте митним органом. Скарга спочатку може бути подана до митного органу вищого рівня і, зрештою, декларант має право оскаржити це рішення в судовому порядку або здійснити це одночасно. Якщо рішення, дії або бездіяльність митного органу чи його посадової особи одночасно оскаржуються до органу (посадової особи) вищого рівня та до суду і суд відкриває провадження у справі, то розгляд скарги органом (посадовою особою) вищого рівня припиняється.

Цією статтею передбачено, що митна вартість товарів визначається з урахуванням особливостей застосування різних митних режимів:

- товари ввозяться на митну територію України і декларуються в митному режимі імпорту (ст. 58–64 Кодексу);

- товари ввозяться на митну територію України і декларуються в інших митних режимах, що передбачають сплату митних платежів (крім транзиту) (ст. 65 Кодексу);
- товари ввозяться і декларуються в інших митних режимах, які не передбачають сплати митних платежів (ст. 65 Кодексу);
- товари вивозяться за межі митної території України (ст. 66 Кодексу).

В останніх двох випадках митною вартістю є ціна товару, зазначена в рахунку-фактурі чи рахунку-проформі.

У перших двох випадках, тобто для товарів, що ввозяться і декларуються в митному режимі імпорту та інших митних режимах, які передбачають сплату митних платежів, митна вартість товарів визначається із застосуванням одного з шести методів відповідно до гл. 9 Кодексу.

Ця стаття окремо вказує на особливості визначення митної вартості імпортованих носіїв інформації, які містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних і товарів, що купуються за договорами, які передбачають сплату процентів.

Відповідно до Закону України “Про інформацію” термін “носій інформації” можна визначити як матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження й передавання в часі та просторі. Найпоширенішими такими пристроями є оптичні (диски CD та DVD) й електронні (карти пам’яті, флеш-пам’ять). Разом із тим у статті наголошується, що термін “носій інформації” не стосується інтегральних мікросхем, напівпровідників та інших подібних пристроїв чи виробів, в які інкорпоровані такі інтегральні мікросхеми чи пристрої. Інтегральні мікросхеми – достатньо поширений виріб у сучасній промисловості, який використовується в багатьох побутових приладах, таких, як комп’ютери, мобільні телефони та ін. Застосування певної інтегральної мікросхеми у промисловому виробі визначає його працездатність і не використовується безпосередньо для збереження та передавання інформації.

Згідно з ДСТУ 2938–94 “Основні поняття. Терміни та визначення” програмне забезпечення – це сукупність програм системи обробки інформації і програмних документів, необхідних для експлуатації цих програм. Для цілей застосування положень цієї статті таке забезпечення використовується для обладнання з обробки даних і не стосується звукових, кіно- та відеозаписів.

Таким чином, у випадку виокремлення з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія враховується лише вартість носія інформації.

Коли купівля товарів здійснюється в кредит, тобто з виплатою процентів, що створює частину ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті за

товари, котрі ввозяться, кредит повинен входити до ціни угоди та митної вартості. Однак процентний дохід за кредитом не повинен входити до митної вартості, оскільки не є ціною, фактично сплаченою або такою, що підлягає сплаті. Ці положення застосовуються незалежно від того, хто надав кредит: продавець, банк чи будь-яка інша організація.

Стаття 52

Заявлення митної вартості товарів

1. Заявлення митної вартості товарів здійснюється декларантом або уповноваженою ним особою під час декларування товарів у порядку, встановленому розділом VIII цього Кодексу та цією главою.

2. Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, зобов'язані:

- 1) заявляти митну вартість, визначену ними самостійно, у тому числі за результатами консультацій з митним органом;
- 2) подавати митному органу достовірні відомості про визначення митної вартості, які повинні базуватися на об'єктивних, документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню;
- 3) нести всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або наданням митному органу додаткової інформації.

3. Декларант або уповноважена ним особа, які заявляють митну вартість товару, мають право:

- 1) надавати митному органу (за наявності) додаткові відомості у разі потреби уточнення інформації;
- 2) на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються:
  - у разі визнання митним органом заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю;
  - у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом;
  - у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій відповідно до розділу X цього Кодексу в розмірі, визначеному митним органом відповідно до частини сьомої статті 55 цього Кодексу;
- 3) проводити цінову експертизу договору (контракту) шляхом залучення експертів за власні кошти;

- 4) оскаржувати у порядку, визначеному главою 4 цього Кодексу, рішення митного органу щодо коригування митної вартості оцінюваних товарів та бездіяльність митного органу щодо неприйняття протягом строків, встановлених статтею 255 цього Кодексу для завершення митного оформлення, рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів;
- 5) приймати самостійне рішення про необхідність коригування митної вартості після випуску товарів;
- 6) отримувати від митного органу інформацію щодо підстав, з яких митний орган вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари;
- 7) у випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, вимагати від митного органу надання письмової інформації про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана;
- 8) у випадках та в порядку, визначених цим Кодексом, вимагати від митного органу надання письмової інформації щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування.

4. У випадках, визначених цим Кодексом, для заявлення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України відповідно до митного режиму імпорту, митному органу, який проводить митне оформлення цих товарів, разом з митною декларацією та іншими необхідними для митного оформлення зазначених товарів документами в установленому порядку подається декларація митної вартості.

5. Декларація митної вартості подається у разі:

- 1) якщо до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються витрати, зазначені у частині десятій статті 58 цього Кодексу, і якщо вони не включалися до ціни;
- 2) якщо з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, виділено витрати, зазначені у частині одинадцятій статті 58 цього Кодексу;
- 3) якщо покупець та продавець пов'язані між собою.

6. В інших випадках декларація митної вартості подається за власним бажанням декларанта або уповноваженої ним особи.

7. Декларація митної вартості не подається, у тому числі у випадках, передбачених частиною шостою цієї статті, у разі декларування партій товарів, митна вартість яких не перевищує 5000 євро.

8. У декларації митної вартості наводяться відомості про метод визначення митної вартості товарів, числове значення митної вартості товарів та її складових, умови зовнішньоекономічного договору, що мають відношення до визначення митної вартості товарів, та надані документи, що підтверджують зазначене.

9. Відомості, зазначені у частині восьмій цієї статті, є відомостями, необхідними для митних цілей.

10. Форма декларації митної вартості та правила її заповнення встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

11. Заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України в режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують.

Частини перша та друга коментованої статті встановлюють, що під час переміщення товарів через митний кордон України їх митну вартість і метод її визначення заявляє декларант митному органу разом із документами, що підтверджують заявлені відомості.

Частина третя статті визначає коло прав декларанта або уповноваженої ним особи, які заявляють митну вартість товару.

Для митної оцінки товарів і перевірки правильності визначення заявленої декларантом митної вартості може використовуватися інформація, що є в розпорядженні митного органу, а також надана декларантом. Насамперед інформація повинна бути достовірною, повною (комплексною) та забезпечувати підтвердження правильності визначення заявленої митної вартості. Заявлена декларантом митна вартість і дані, що стосуються її визначення, мають ґрунтуватися на достовірних і документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню. Перелік таких документів наведено у ст. 53 Кодексу. Митний орган не має права вимагати документи інші, ніж зазначені у ч. 2–4 ст. 53, але декларант має право за власним бажанням подати будь-які інші документи для підтвердження заявленої ним митної вартості товару.

У Кодексі визначено право декларанта письмово звертатися до митного органу з проханням випустити товари, що декларуються, у вільний обіг під надання гарантій або сплатити митні платежі у разі відсутності на день митного оформлення достатньої інформації, необхідної для обрахунку числових значень складових митної вартості, або у разі їх незбігу з митною вартістю, визначеною митним органом. Строк дії таких гарантій не може перевищувати 90 календарних днів із дня випуску товарів. Згідно з розд. X Кодексу формою гарантії в цьому випадку може бути тільки фінансова гарантія. Порядок надання фінансових гарантій встановлений гл. 45 Кодексу.

Як зазначалося в п. 3 ч. 2 цієї статті, декларант зобов'язаний здійснювати всі додаткові витрати, пов'язані з коригуванням митної вартості або на-

данням митному органу додаткової інформації, у разі як вимоги митного органу, так і власної ініціативи, у тому числі під час проведення цінової експертизи договору (контракту) шляхом залучення експертів. Документ цінової експертизи може бути додатковим підтвердженням щодо відповідності цін на товари світовому рівню. Послуги з цінової експертизи надають підприємства (наприклад, ДП “Держзовнішінформ”, ДП “Укрпромзовніш-експертиза”) та організації (наприклад, торгово-промислові палати).

Новелою статті є надання права декларантові на оскарження не тільки рішення митного органу щодо визначення митної вартості, а й бездіяльності митного органу щодо неприйняття протягом строків, установлених ст. 255 цього Кодексу для завершення митного оформлення, рішення про визнання митної вартості оцінюваних товарів. Оскарження може подаватися до митного органу вищого рівня та/або до суду.

Якщо декларант після випуску товарів виявить необхідність коригування митної вартості, то має право самостійно звернутися до митного органу.

Коли в майбутніх податкових періодах (з урахуванням строків давності, визначених ст. 102 ПК України) платник податків самостійно виявляє помилки у показниках раніше поданої податкової (митної) декларації, то він має право подати уточнювальний розрахунок. Відповідно до ст. 50 ПК України уточнювальні розрахунки можуть подаватися за встановленою формою і лише до початку перевірки платника контролюючим органом або після її завершення (але не під час її проведення). Подання такого розрахунку за період, що вже перевірений, зумовлює право контролюючого органу ініціювати проведення позапланової перевірки платника податків за відповідний період.

Якщо неточності, допущені при складанні податкової (митної) декларації, мають наслідком заниження податкового зобов'язання, платник повинен разом із їх уточненням самостійно нарахувати і сплатити штраф у розмірі 3 % від суми недоплати.

Згідно з п. 6, 7, 8 ч. 3 цієї статті декларант має право отримувати відповідну інформацію від митного органу в письмовому вигляді:

- про підстави, з яких митний орган вважає, що взаємозв'язок продавця і покупця вплинув на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари відповідно до ч. 13 ст. 58;
- про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 54;
- щодо порядку й методу визначення митної вартості, застосованих при коригуванні заявленої митної вартості, а також щодо підстав для здійснення такого коригування відповідно до п. 3 ч. 4 ст. 54.

Частини четверта–одинадцята цієї статті регламентують порядок заявлення митної вартості товарів митному органу.

Заявлення митної вартості здійснюється в митній декларації, а в разі переміщення товарів відповідно до митного режиму імпорту в певних випадках із використанням спеціального митного документа – декларації митної вартості (ДМВ).

Декларація митної вартості подається тільки у випадках (ч. 5–7 ст. 52 Кодексу):

- якщо до фактурної вартості мають додаватися або відніматися складові митної вартості;
- якщо покупець та продавець пов'язані між собою;
- за власним бажанням декларанта.

Порядок декларування митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, визначається Кодексом та наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Форми декларації митної вартості та Правил її заповнення” від 24.05.2012 № 599.

ДМВ подається в установленому порядку митному органу, що здійснює митне оформлення товарів, разом із митною декларацією на оцінювані товари. Розмежовуються порядки декларування митної вартості для електронного декларування та на паперових носіях. ДМВ складається з основного аркуша та додаткового, який заповнюється на товари одного-трьох найменувань. Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), до основного аркуша ДМВ додається додатковий аркуш А. Для заявлення відомостей про митну вартість товарів, визначену із застосуванням другорядних методів, передбачених ст. 59–64 Кодексу (за ціною договору щодо ідентичних товарів, за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів, на основі віднімання вартості, на основі додавання вартості (обчислена вартість) та резервного), до основного аркуша ДМВ додається додатковий аркуш Б.

ДМВ подається в одному примірнику, який залишається у справах митного органу.

За бажанням декларанта ДМВ може подаватися у двох примірниках, один з яких із відповідними відмітками митного органу повертається декларанту.

ДМВ заповнюється державною мовою за допомогою комп'ютера.

Якщо оригінальне написання прізвищ, імен та по батькові (за наявності) осіб, найменувань та місцезнаходжень підприємств-нерезидентів тощо виконується іноземною мовою, яка використовує латинський алфавіт, у ДМВ такі відомості зазначаються латинськими літерами.

При застосуванні на паперовому носії ДМВ друкується декларантом або уповноваженою ним особою на білому папері формату А4. Технічні характеристики паперу, призначеного для виготовлення ДМВ за допомогою комп'ютера, повинні забезпечувати належну якість відбитків службових штампів і печаток митних органів, що використовуються для оформлення.

У відповідних графах кожного аркуша ДМВ на паперовому носії мають бути проставлені особистий підпис та печатка (у разі наявності) декларанта або уповноваженої ним особи.

Кожний аркуш ДМВ повинен бути підписаний декларантом.

Вартісні показники в ДМВ виражаються дробовим числом із точністю до чотирьох знаків після коми, крім граф 28, 32, 36, 40, 43 ДМВ, у яких вартісні показники округлюються за правилами округлення з точністю до двох знаків у дробовій частині.

При заповненні ДМВ використовуються відомчі класифікатори інформації з питань державної митної справи, ведення яких передбачено ст. 454 Кодексу, Класифікація країн світу, затверджена наказом Державного комітету статистики України від 22.12.2010 № 527, Класифікація валют, затверджена наказом Державного комітету статистики України від 22.12.2010 № 528.

За відсутності в будь-якій графі ДМВ на паперовому носії місця, потрібного для зазначення відомостей, допускається запис їх на зворотному боці відповідного аркуша ДМВ із зазначенням графи, якої стосується цей запис. Такий запис засвідчується підписом і печаткою (у разі наявності) особи, яка зробила запис, а у відповідних графах ДМВ робиться відмітка "Див. на звороті".

Декларант або уповноважена ним особа самостійно заповнює всі графи ДМВ відповідно до порядку їх заповнення, за винятком граф, призначених для відміток митного органу.

Стаття 53

Документи, що подаються декларантом для підтвердження заявленої митної вартості

1. У випадках, передбачених цим Кодексом, одночасно з митною декларацією декларант подає митному органу документи, що підтверджують заявлену митну вартість товарів і обраний метод її визначення.

2. Документами, які підтверджують митну вартість товарів, є:

1) декларація митної вартості, що подається у випадках, визначених у частинах п'ятій і шостій статті 52 цього Кодексу, та документи, що підтверджують числові

значення складових митної вартості, на підставі яких проводився розрахунок митної вартості;

- 2) зовнішньоекономічний договір (контракт) або документ, який його замінює, та додатки до нього у разі їх наявності;
- 3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу);
- 4) якщо рахунок сплачено – банківські платіжні документи, що стосуються оцінюваного товару;
- 5) за наявності – інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- 6) транспортні (перевізні) документи, якщо за умовами поставки витрати на транспортування не включені у вартість товару, а також документи, що містять відомості про вартість перевезення оцінюваних товарів;
- 7) копія імпоротної ліцензії, якщо імпорт товару підлягає ліцензуванню;
- 8) якщо здійснювалося страхування, – страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування.

3. У разі якщо документи, зазначені у частині другій цієї статті, містять розбіжності, наявні ознаки підробки або не містять всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу митного органу зобов'язані протягом 10 календарних днів надати (за наявності) такі додаткові документи:

(Абзац перший частини третьої статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

- 1) договір (угоду, контракт) із третіми особами, пов'язаний з договором (угодою, контрактом) про поставку товарів, митна вартість яких визначається;
- 2) рахунки про здійснення платежів третім особам на користь продавця, якщо такі платежі здійснюються за умовами, визначеними договором (угодою, контрактом);
- 3) рахунки про сплату комісійних, посередницьких послуг, пов'язаних із виконанням умов договору (угоди, контракту);
- 4) виписку з бухгалтерської документації;
- 5) ліцензійний чи авторський договір покупця, що стосується оцінюваних товарів та є умовою продажу оцінюваних товарів;
- 6) каталоги, специфікації, прейскуранти (прайс-листи) виробника товару;
- 7) копію митної декларації країни відправлення;
- 8) висновки про якісні та вартісні характеристики товарів, підготовлені спеціалізованими експертними організаціями, та/або інформація біржових організацій про вартість товару або сировини.

4. У разі якщо митний орган має обґрунтовані підстави вважати, що існуючий взаємозв'язок між продавцем і покупцем вплинув на заявлену декларантом митну вартість, декларант або уповноважена ним особа на письмову вимогу митного органу, крім документів, зазначених у частинах другій та третій цієї статті, подає (за наявності) такі документи:

(Абзац перший частини четвертої статті 53 із змінами, внесеними згідно із Законом № 4915-VI від 07.06.2012)

- 1) виписку з бухгалтерських та банківських документів покупця, що стосуються відчуження оцінюваних товарів, ідентичних та/або подібних (аналогічних) товарів на території України;
- 2) довідкову інформацію щодо вартості у країні-експортері товарів, що є ідентичними та/або подібними (аналогічними) оцінюваним товарам;
- 3) розрахунок ціни (калькуляцію).

5. Забороняється вимагати від декларанта або уповноваженої ним особи будь-які інші документи, відмінні від тих, що зазначені в цій статті.

6. Декларант або уповноважена ним особа за власним бажанням може подати додаткові наявні у них документи для підтвердження заявленої ними митної вартості товару.

Для митної оцінки товарів і перевірки правильності визначення заявленої декларантом митної вартості може використовуватися інформація, надана декларантом, а також та, що є в розпорядженні митного органу. Насамперед інформація має бути достовірною, повною (комплексною) та забезпечувати підтвердження правильності визначення заявленої митної вартості. Як зазначалося у коментарі до ст. 52, декларант самостійно заповнює ДМВ, за винятком граф, призначених для відміток митниці.

Заявлена декларантом митна вартість і дані, що стосуються її визначення, мають ґрунтуватися на достовірних і документально підтверджених даних, що піддаються обчисленню.

У коментованій статті наведено перелік документів, необхідних для здійснення контролю за правильністю визначення митної вартості. Якщо документів, вказаних у ч. 2 недостатньо, то на вимогу митного органу декларант зобов'язаний подати протягом 10 календарних днів додаткові документи, визначені ч. 3.

Слід звернути увагу на п. 1 ч. 2 цієї статті, згідно з яким разом із декларацією митної вартості обов'язково подаються документи, що підтверджують числові значення складових митної вартості, на підставі котрих проводився її розрахунок. Тобто, якщо до складу митної вартості входить будь-який із компонентів, зазначених у ч. 10, 11 ст. 58 Кодексу, то його чис-

лове значення повинно бути документально підтверджене. Хоча конкретний перелік таких документів не наведений.

Згідно з п. 8 ч. 2 цієї статті подаються страхові документи, а також документи, що містять відомості про вартість страхування, якщо страхування здійснювалося. Зауважимо, що, по-перше, під поняттям “страхування товарів” для цілей цієї статті мають на увазі відшкодування майнового інтересу, пов’язаного із загибеллю або ушкодженням товару під час його перевезення певними видами транспорту, тобто це страхування вантажу без страхування самого транспортного засобу або, як прийнято в зовнішньоторговельній практиці, страхування карго. По-друге, на відміну від транспортних (перевізних) документів, комплект страхових документів подається незалежно від того, чи вже внесені витрати на страхування товарів у ціну, що фактично сплачена чи підлягає сплаті, або вони будуть долучатися до митної вартості відповідно до п. 7 ч. 10 ст. 58.

Якщо декларант не може документально підтвердити заявленої ним митної вартості товарів або виникають обґрунтовані сумніви в достовірності поданих декларантом відомостей, митний орган може вимагати подання декларації митної вартості та самостійно визначити митну вартість товарів, що декларуються, послідовно застосовуючи методи, передбачені Кодексом, на підставі наявних у нього відомостей, у тому числі цінової інформації щодо ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів із коригуванням, що здійснюється згідно з Кодексом.

За умови, що митний орган має обґрунтовані підстави вважати, ніби взаємозв’язок між продавцем і покупцем вплинув на заявлену декларантом митну вартість, декларант або уповноважена ним особа на вимогу митного органу подає (за наявності) документи, встановлені ч. 4 ст. 53 Кодексу.

Митний орган не має права вимагати документи інші, ніж зазначені в ч. 2–4 статті. Всі інші документи для підтвердження заявленої декларантом митної вартості товару надаються тільки за його бажанням.

Стаття 54

Контроль правильності визначення митної вартості товарів

1. Контроль правильності визначення митної вартості товарів здійснюється митним органом під час проведення митного контролю і митного оформлення шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості.

2. Контроль правильності визначення митної вартості товарів за основним методом – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту (вартість операції), здійснюється мит-

ним органом шляхом перевірки розрахунку, здійсненого декларантом, за відсутності застережень щодо застосування цього методу, визначених у частині першій статті 58 цього Кодексу.

3. За результатами здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів митний орган визнає заявлену декларантом або уповноваженою ним особою митну вартість чи приймає письмове рішення про її коригування відповідно до положень статті 55 цього Кодексу.

4. Митний орган під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів зобов'язаний:

- 1) здійснювати контроль заявленої декларантом або уповноваженою ним особою митної вартості товарів шляхом перевірки числового значення заявленої митної вартості, наявності в поданих зазначеними особами документах усіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари;
- 2) надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана;
- 3) надавати декларанту або уповноваженій ним особі письмову інформацію щодо порядку і методу визначення митної вартості, застосованих у разі коригування митної вартості, а також щодо підстав здійснення такого коригування;
- 4) випускати у вільний обіг товари, що декларуються:

у разі визнання митним органом заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю;

у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом;

у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій відповідно до розділу X цього Кодексу в розмірі, визначеному митним органом відповідно до частини сьомої статті 55 цього Кодексу.

5. Митний орган з метою здійснення контролю правильності визначення митної вартості товарів має право:

- 1) упевнюватися в достовірності або точності будь-якої заяви, документа чи розрахунку, поданих для цілей визначення митної вартості;
- 2) у випадках, встановлених цим Кодексом, письмово запитувати від декларанта або уповноваженої ним особи встановлені статтею 53 цього Кодексу додаткові документи та відомості, якщо це необхідно для прийняття рішення про визнання заявленої митної вартості;

- 3) у випадках, встановлених цим Кодексом, здійснювати коригування заявленої митної вартості товарів;
- 4) проводити в порядку, визначеному статтями 345–354 цього Кодексу, перевірки правильності визначення митної вартості товарів після їх випуску;
- 5) звертатися до митних органів інших країн із запитом щодо надання відомостей, необхідних для підтвердження достовірності заявленої митної вартості;
- 6) застосовувати інші передбачені цим Кодексом форми митного контролю.

6. Митний орган може відмовити у митному оформленні товарів за заявленою декларантом або уповноваженою ним особою митною вартістю виключно за наявності обґрунтованих підстав вважати, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів, у разі:

- 1) невірно проведеного декларантом або уповноваженою ним особою розрахунку митної вартості;
- 2) неподання декларантом або уповноваженою ним особою документів згідно з переліком та відповідно до умов, зазначених у частинах другій – четвертій статті 53 цього Кодексу, або відсутності у цих документах всіх відомостей, що підтверджують числові значення складових митної вартості товарів, чи відомостей щодо ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за ці товари;
(Пункт 2 частини шостої статті 54 в редакції Закону № 4915-VI від 07.06.2012)
- 3) невідповідності обраного декларантом або уповноваженою ним особою методу визначення митної вартості товару умовам, наведеним у главі 9 цього Кодексу;
- 4) надходження до митного органу документально підтвердженої офіційної інформації митних органів інших країн щодо недостовірності заявленої митної вартості.

7. У разі якщо під час проведення митного контролю митний орган не може аргументовано довести, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів, заявлена декларантом або уповноваженою ним особою митна вартість вважається визнаною автоматично.

Ця стаття регламентує контроль правильності визначення митної вартості товарів під час проведення митного контролю і митного оформлення. Правильність визначення митної вартості товарів після завершення операцій їх митного контролю, митного оформлення та пропуску через митний кордон України митний орган контролює відповідно до ст. 345–354 Кодексу. Здійснення контролю належить до основних обов'язків митного органу.

Відповідно до ч. 3 коментованої статті за результатами контролю правильності визначення митної вартості товарів митний орган визнає заявлену декларантом чи уповноваженою ним особою митну вартість або приймає письмове рішення про її коригування.

Згідно з Порядком роботи посадових осіб митного органу при здійсненні контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, затвердженим наказом ДМС України від 24.06.2009 № 602, за умови надання декларантом відомостей, необхідних для підтвердження заявленої митної вартості, відсутності сумнівів щодо їх достовірності, а також умов, що унеможливають використання вибраного декларантом методу визначення митної вартості, посадова особа, яка здійснює контроль за правильністю визначення митної вартості, у графі “Для відміток митного органу” ДМВ робить запис “Митну вартість визнано”.

Письмове рішення про коригування митної вартості товарів приймається відповідно до ст. 55 Кодексу та оформлюється згідно з вимогами наказу Міністерства фінансів України “Про затвердження форми рішення про коригування митної вартості товарів, Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів та Переліку додаткових складових до ціни договору” від 24.05.2012 № 598.

Частиною четвертою коментованої статті визначено коло обов’язків митного органу під час контролю правильності визначення митної вартості товарів, що повністю відповідає переліку прав декларанта відповідно до ч. 3 ст. 52 Кодексу.

Митний орган також зобов’язаний надавати декларантові або уповноваженій ним особі письмову інформацію про причини, за яких заявлена ними митна вартість не може бути визнана, про порядок і метод визначення митної вартості, застосованих у разі коригування митної вартості, а також про підстави такого коригування, що чітко відповідає правам декларанта або уповноваженої ним особи, визначеним ч. 3 ст. 52 Кодексу.

Визнання митної вартості неправильно визначеною декларантом або уповноваженою ним особою, а заявлених відомостей – неповними (недостовірними) передбачено лише у певних випадках, перелічених ч. 2 коментованої статті. З цього випливає, що відмовити у випуску товарів за визначеною митною вартістю можна тільки в таких випадках. Рішення про відмову в митному оформленні оформлюється письмово згідно зі ст. 256 Кодексу.

З огляду на зміст ч. 7 цієї статті у разі виникнення сумнівів у достовірності й повноті наданих відомостей щодо визначення митної вартості тягар доведення покладається на митні органи. Якщо митний орган не може

аргументовано довести слушність сумнівів, заявлена декларантом або уповноваженою ним особою митна вартість вважається визнаною автоматично.

Для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю митні органи застосовують систему управління ризиками. З метою забезпечення єдиного підходу митних органів до роботи з аналізу, виявлення та оцінювання ризиків під час контролю правильності визначення митної вартості товарів у процесі їх митного контролю та митного оформлення ДМС України наказом від 13.07.2012 № 362 затвердила Методичні рекомендації щодо роботи посадових осіб митних органів з аналізу, виявлення та оцінки ризиків при здійсненні контролю правильності визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України.

Робота з аналізу, виявлення та оцінювання ризиків здійснюється здебільшого після перевірки правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД. Цю роботу виконує посадова особа митного органу, що контролює правильність визначення митної вартості, у межах строку, передбаченого ст. 255 МКУ, крім випадків, коли такий строк може бути перевищений згідно з положеннями Кодексу.

Методичними рекомендаціями також встановлено особливості аналізу, виявлення та оцінювання ризиків окремих видів товарів, взаємодії посадової особи, що здійснює аналіз, виявлення й оцінювання ризиків, із посадовими особами інших підрозділів митного органу, спеціалізованими митними органами і структурними підрозділами ДМС України, а також визначено перелік джерел інформації, які використовуються під час роботи з аналізу, виявлення та оцінювання ризиків.

Стаття 55

Коригування митної вартості товарів

1. Рішення про коригування заявленої митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України з помещенням у митний режим імпорту, приймається митним органом у письмовій формі під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості цих товарів як до, так і після їх випуску, якщо митним органом у випадках, передбачених частиною шостою статті 54 цього Кодексу, виявлено, що заявлено неповні та/або недостовірні відомості про митну вартість товарів, у тому числі невірно визначено митну вартість товарів.

2. Прийняте митним органом письмове рішення про коригування заявленої митної вартості товарів має містити:

- 1) обґрунтування причин, через які заявлену декларантом митну вартість не може бути визнано;
- 2) наявну в митного органу інформацію (у тому числі щодо числових значень складових митної вартості, митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, інших умов, що могли вплинути на ціну товарів), яка призвела до виникнення сумнівів у правильності визначення митної вартості та до прийняття рішення про коригування митної вартості, заявленої декларантом;
- 3) вичерпний перелік вимог щодо надання додаткових документів, передбачених частиною третьою статті 53 цього Кодексу, за умови надання яких митна вартість може бути визнана митним органом;
- 4) обґрунтування числового значення митної вартості товарів, скоригованої митним органом, та фактів, які вплинули на таке коригування;
- 5) інформацію про:
  - а) право декларанта або уповноваженої ним особи на випуск у вільний обіг товарів, що декларуються:
    - у разі згоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю, визначеною митним органом;
    - у разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів – за умови сплати митних платежів згідно із заявленою митною вартістю товарів та надання гарантій відповідно до розділу X цього Кодексу в розмірі, визначеному митним органом відповідно до частини сьомої цієї статті;
  - б) право декларанта або уповноваженої ним особи оскаржити рішення про коригування заявленої митної вартості у митному органі вищого рівня відповідно до глави 4 цього Кодексу або до суду.

3. Форма рішення про коригування митної вартості товарів встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. Під час митного оформлення при прийнятті митним органом письмового рішення про коригування митної вартості товарів декларант або уповноважена ним особа може здійснити коригування заявленої митної вартості у строк, встановлений частиною другою статті 263 цього Кодексу.

5. Декларант може провести консультації з митним органом з метою обґрунтованого вибору методу визначення митної вартості на підставі інформації, яка наявна в митному органі.

6. На вимогу декларанта консультації проводяться у письмовому вигляді.

7. У випадку незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з рішенням митного органу про коригування заявленої митної вартості товарів митний орган за зверненням декларанта або уповноваженої ним особи випускає товари, що декларуються, у вільний обіг за умови сплати митних платежів згідно з митною вартістю цих товарів, визначеною декларантом або уповноваженою ним особою, та забезпечення сплати різниці між сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, визначеною декларантом або уповноваженою ним особою, та сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, визначеною митним органом, шляхом надання гарантій відповідно до розділу X цього Кодексу. Строк дії таких гарантій не може перевищувати 90 календарних днів з дня випуску товарів.

8. Протягом 80 днів з дня випуску товарів декларант або уповноважена ним особа може надати митному органу додаткові документи для підтвердження заявленої ним митної вартості товарів, що декларуються.

9. У разі надання декларантом або уповноваженою ним особою додаткових документів митний орган розглядає подані додаткові документи і протягом 5 робочих днів з дати їх подання виносить письмове рішення щодо визнання заявленої митної вартості та скасовує рішення про коригування заявленої митної вартості або надає обґрунтовану відмову у визнанні заявленої митної вартості з урахуванням додаткових документів. У такому випадку надана фінансова гарантія відповідно повертається (вивільняється) або реалізується в порядку та у строки, визначені цим Кодексом.

10. Якщо митний орган протягом строку, зазначеного у частині дев'ятій цієї статті, не надає обґрунтованої відмови у визнанні заявленої митної вартості з урахуванням додаткових документів, вважається, що декларантом або уповноваженою ним особою митну вартість товарів визначено правильно. У такому випадку митний орган скасовує рішення про коригування заявленої митної вартості, а надана фінансова гарантія повертається (вивільняється) у порядку та строки, визначені цим Кодексом.

Якщо митний орган згідно з вимогами ч. 6 ст. 54 Кодексу дійшов висновку, що митна вартість визначена неправильно, а заявлені відомості неповні (недостовірні), то він відмовляє у митному оформленні товарів з обов'язковим наданням Рішення про коригування заявленої митної вартості.

Це Рішення щодо товарів, які ввозяться на митну територію України з поміщенням у митний режим імпорту, митний орган обов'язково приймає у письмовій формі. Форма Рішення затверджена наказом Міністерства фінансів України "Про затвердження форми рішення про коригування митної вартості товарів, Правил заповнення рішення про коригування митної вартості товарів та Переліку додаткових складових до ціни договору" від 24.05.2012 № 598.

Рішення заповнює посадова особа митного органу, що контролює правильність визначення митної вартості товарів, в електронному вигляді за затвердженою формою, а в разі подання митної декларації на паперовому носії рішення друкується у двох примірниках. Один примірник видається або надсилається поштою декларантові, другий – з відміткою декларанта про отримання або повідомлення про вручення залишається у справах митного органу.

Рішення обов'язково має містити таку важливу інформацію, як заявлені декларантом складові митної вартості, подані документи, встановлене митним органом числове значення митної вартості товару, метод визначення митної вартості, застосований митним органом, обставини прийняття Рішення та джерела інформації, використовувані митним органом для визначення митної вартості, тощо.

Відповідно до вимог ч. 1 ст. 51 Кодексу декларант самостійно визначає митну вартість товарів, що переміщуються через митний кордон України, у тому числі її структуру та метод визначення. Таким чином, якщо декларант дійшов висновку, що основний метод визначення митної вартості неприйнятний, а інформації для застосування другорядних методів недостатньо, відповідно до ч. 5 цієї статті він може провести консультації з митним органом із метою обґрунтованого вибору методу визначення митної вартості на підставі інформації, яка наявна в митному органі, зокрема в письмовому вигляді. Цінові дані надаються тільки відповідно до положень ст. 56 МКУ з дотриманням конфіденційності інформації.

У разі незгоди декларанта або уповноваженої ним особи з письмовим рішенням митного органу про коригування митної вартості декларант може звернутися до митного органу з проханням випустити товари, що декларуються, у вільний обіг під певні зобов'язання, а митний орган повинен надати йому таку можливість у разі виконання цих зобов'язань.

До таких умов належить або сплата митних платежів згідно з митною вартістю товарів, визначеною митним органом, або сплата митних платежів згідно з митною вартістю цих товарів, визначеною декларантом або уповноваженою ним особою, та забезпечення сплати різниці між сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, визначеною декларантом або уповноваженою ним особою, та сумою митних платежів, обчисленою згідно з митною вартістю товарів, визначеною митним органом, шляхом надання гарантій відповідно до розд. X Кодексу. Згідно з розд. X способом забезпечення сплати митних платежів у цьому випадку може бути тільки фінансова гарантія. Порядок надання фінансових гарантій визначений гл. 45 Кодексу. Строк дії таких гарантій не може перевищувати 90 календарних днів із дня випуску товарів.

Положеннями цієї статті законодавець повністю покладає на митні органи обов'язок обґрунтування правильності визначеної ним митної вартості товарів. Якщо митний орган протягом строку, що не перевищує п'яти робочих днів із дати подання додаткових документів, не може аргументовано підтвердити правильності визначеної ним митної вартості товарів, вважається, що декларант або уповноважена ним особа правильно визначили митну вартість товарів. У цьому випадку фінансова гарантія підлягає поверненню або вивільненню в порядку та у строки, визначені розд. X Кодексу.

Стаття 56

Додержання вимог щодо конфіденційності інформації, що стосується митної вартості товарів

1. Інформація, що стосується митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України, не може без спеціального дозволу особи чи органу, які подають таку інформацію, розголошуватися або передаватися третім особам, включаючи інші органи державної влади, крім подання її в порядку, визначеному цим Кодексом та іншими законами України.

Ця стаття забезпечує захист комерційної таємниці та конфіденційної інформації, яку надає декларант митному органу з метою контролю за правильністю визначення митної вартості. Тлумачення поняття "комерційна таємниця" міститься у ст. 36 ГК України, відповідно до якої відомості, пов'язані з виробництвом, технологією, управлінням, фінансовою та іншою діяльністю суб'єкта господарювання, що не є державною таємницею, розголошення яких може завдати шкоди інтересам суб'єкта господарювання, можуть бути визнані його комерційною таємницею. Склад і обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, спосіб їх захисту визначає суб'єкт господарювання відповідно до закону. Під конфіденційною інформацією маються на увазі відомості, які перебувають у володінні, користуванні або розпорядженні окремих фізичних чи юридичних осіб і поширюються за їхнім бажанням згідно з передбаченими ними умовами. Особи, які володіють інформацією професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого характеру, одержаною за власні кошти, або такою, яка є предметом їхнього професійного, ділового, виробничого, банківського, комерційного та іншого інтересу і не порушує передбаченої законом таємниці, самостійно визначають режим доступу до неї, враховуючи належність її до категорії конфіденційної, та встановлюють для неї систему (способи) захисту.

Таким чином, умови, викладені в цій статті, не стосуються знеособленої зведеної інформації для статистичних цілей, знеособленої аналітичної інформації, інформації щодо загальних питань роботи митниці, інформації, яка не стосується конкретних фізичних та/або юридичних осіб, інформації, яка не може становити комерційної таємниці. Крім того, це не стосується інформації щодо правопорушень, публічного обговорення в засобах масової інформації проблем митної справи тощо.

За розголошення зазначеної в ч. 1 цієї статті інформації посадові особи митних органів несуть відповідальність згідно із законом.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності у сфері обліку і звітності, а також комерційної таємниці керуються нормами Цивільного кодексу України, Закону України "Про захист від недобробросовісної конкуренції", а також іншими актами законодавства, виданими на підставі законів чи постанов Верховної Ради України.

Чинний Кримінальний кодекс України передбачає кримінальну відповідальність за незаконне збирання з метою використання відомостей, що становлять комерційну таємницю (ст. 231), та за розголошення комерційної таємниці (ст. 232).

Розголошення такої інформації третім особам можливе лише у випадках, визначених Кодексом та іншими законами України. Так, відповідно до ст. 452 МКУ, інформація щодо експортно-імпорتنих операцій конкретних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності може надаватися лише органам досудового слідства у зв'язку з розслідуванням ними кримінальних справ, органам Державної податкової служби, а також на письмові вмотивовані запити державному уповноваженому Антимонопольного комітету України та голові територіального відділення Антимонопольного комітету України у зв'язку з розслідуванням ними антиконкурентних узгоджених дій. Центральний орган виконавчої влади у сфері митної справи надає у випадках і порядку, встановлених законом, іншим органам, уповноваженим відповідно до закону на здійснення валютного контролю, інформацію, необхідну для проведення такого контролю.

МЕТОДИ ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ, ЯКІ ВВОЗЯТЬСЯ НА МИТНУ ТЕРИТОРІЮ УКРАЇНИ ВІДПОВІДНО ДО МИТНОГО РЕЖИМУ ІМПОРТУ, ТА ПОРЯДОК ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Стаття 57

Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту

1. Визначення митної вартості товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, здійснюється за такими методами:

- 1) основний – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);
- 2) другорядні:
  - а) за ціною договору щодо ідентичних товарів;
  - б) за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів;
  - в) на основі віднімання вартості;
  - г) на основі додавання вартості (обчислена вартість);
  - г) резервний.

2. Основним методом визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є перший метод – за ціною договору (вартість операції).

3. Кожний наступний метод застосовується лише в разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу відповідно до норм цього Кодексу.

4. Застосуванню другорядних методів передує процедура консультацій між митним органом та декларантом з метою визначення основи вартості згідно з положеннями статей 59 і 60 цього Кодексу. Під час таких консультацій митний орган та декларант можуть здійснити обмін наявною у кожного з них інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності.

5. У разі неможливості визначення митної вартості товарів згідно з положеннями статей 59 і 60 цього Кодексу за основу для її визначення може братися або ціна, за

якою ідентичні або подібні (аналогічні) товари були продані в Україні не пов'язаному із продавцем покупцю відповідно до статті 62 цього Кодексу, або вартість товарів, обчислена відповідно до статті 63 цього Кодексу.

6. При цьому кожний наступний метод застосовується, якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом застосування попереднього методу.

7. Методи на основі віднімання та додавання вартості (обчислена вартість) можуть застосовуватися у будь-якій послідовності на прохання декларанта або уповноваженої ним особи.

8. У разі якщо неможливо застосувати жоден із зазначених методів, митна вартість визначається за резервним методом відповідно до вимог, установлених статтею 64 цього Кодексу.

Ця стаття встановлює, як має визначатися митна вартість товарів, що ввозяться на митну територію України в митному режимі імпорту. На рис. 3 наведено порівняння методів визначення митної вартості згідно з національними та міжнародними нормативно-правовими актами. Проте відповідно до ст. 65 Кодексу для товарів, які ввозяться і декларуються в інших митних режимах, що передбачають сплату митних платежів, митна вартість товарів визначається із застосуванням одного з шести методів, які визначені коментованою статтею.

Методи визначення митної вартості товарів, які ввозяться на митну територію України в митному режимі імпорту, поділені на основний та другорядні (такий поділ передбачено і Модернізованим митним кодексом ЄС).

Основним є метод за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції). Цей метод застосовується тоді, коли умови, передбачені у ст. 58, виконано.

Якщо митна вартість не може бути визначена відповідно до положень ст. 58, то вона визначається шляхом послідовного використання методів, передбачених ст. 58–64 Кодексу.

Згідно із ст. 57 Кодексу застосуванню другорядних методів передують процедура консультацій між митним органом і декларантом із метою визначення основи вартості за положеннями ст. 59 і 60 Кодексу. Під час таких консультацій митний орган та декларант можуть обмінятися інформацією за умови додержання вимог щодо її конфіденційності. Наприклад, може статися, що імпортер володіє інформацією про митну вартість ідентичних або подібних імпортованих товарів, якої не має митний орган. Водночас імовірна й протилежна ситуація: митний орган має потрібну інформацію, а імпортер – ні.

Рис. 3. **Методи визначення митної вартості товарів**

Складено авторами.

Факт проведення консультацій та їх результати фіксує посадова особа митного органу, яка їх провела, на зворотному боці декларації митної вартості або у відповідному журналі та засвідчує своїм підписом декларант.

У разі неможливості застосування ст. 59 і 60 Кодексу митну вартість товару визначає митний орган на підставі наявних у нього відомостей згідно із законодавством, зокрема з використанням інформації біржових організацій про ціни на сировину й матеріали, які є складовими оцінюваного товару, та інформації про розрахунки співвідношення вартості сировини (матеріалів, комплектуючих) і готової продукції, надіслані ДМС України.

Як виняток, може змінюватися послідовність застосування лише четвертого (ст. 62 Кодексу) та п'ятого (ст. 63 Кодексу) методів визначення митної вартості. Якщо декларант не вимагає, щоб порядок використання ст. 62 і 63 був зворотним, слід дотримуватися звичайної послідовності.

Якщо митної вартості не можна визначити згідно з положеннями ст. 58–63, вона повинна визначатися відповідно до положень ст. 64 за резервним методом.

Стаття 58

Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції)

1. Метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, застосовується у разі, якщо:

- 1) немає жодних обмежень щодо прав покупця (імпортера) на використання оцінюваних товарів, за винятком тих, що:
  - а) встановлюються законом чи запроваджуються органами державної влади в Україні;
  - б) обмежують географічний регіон, у якому товари можуть бути перепродані (відчужені повторно);
  - в) не впливають значною мірою на вартість товару;
- 2) щодо продажу оцінюваних товарів або їх ціни відсутні будь-які умови або застереження, які унеможливають визначення вартості цих товарів;
- 3) жодна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, розпорядження або використання товарів покупцем не надійде прямо чи опосередковано продавцеві, якщо тільки не буде зроблено відповідне коригування з урахуванням положень частини десятої цієї статті;
- 4) покупець і продавець не пов'язані між собою особи або хоч і пов'язані між собою особи, однак ці відносини не вплинули на ціну товарів.

2. Метод визначення митної вартості товарів за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, не застосовується, якщо використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості не підтверджені документально або не визначені кількісно і достовірні та/або відсутня хоча б одна із складових митної вартості, яка є обов'язкова при її обчисленні.

3. У разі якщо митна вартість не може бути визначена за основним методом, застосовуються другорядні методи, зазначені у пункті 2 частини першої статті 57 цього Кодексу.

4. Митною вартістю товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби з урахуванням положень частини десятої цієї статті.

5. Ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, – це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або повинні бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов'язаних із продавцем осіб для виконання зобов'язань продавця.

6. Платежі можуть бути здійснені прямо чи опосередковано. Прикладом опосередкованого платежу може бути врегулювання покупцем повністю чи частково боргу продавця.

7. Платежі необов'язково повинні бути здійснені у вигляді переказу грошей (зокрема, але не виключно). Такі платежі можуть бути здійснені шляхом акредитива, інкасування або за допомогою інших розрахунків (вексель, передача цінних документів тощо).

8. Термін "ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті" стосується лише ціни оцінюваних товарів. Дивіденди або інші платежі покупця на користь продавця, не пов'язані з оцінюваними товарами, не є частиною митної вартості. Додавання, якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, згідно з цією статтею робляться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

9. Розрахунки згідно із цією статтею робляться лише на основі об'єктивних даних, що підтверджуються документально та піддаються обчисленню.

10. При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються такі витрати (складові митної вартості), якщо вони не включалися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

1) витрати, понесені покупцем:

- а) комісійні та брокерська винагорода, за винятком комісійних за закупівлю, що є платою покупця своєму агенту за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі оцінюваних товарів;
- б) вартість ящиків тари (контейнерів), в яку упаковано товар, або іншої упаковки, що для митних цілей вважаються єдиним цілим з відповідними товарами;
- в) вартість упаковки або вартість пакувальних матеріалів та робіт, пов'язаних із пакуванням;

2) належним чином розподілена вартість нижчезазначених товарів та послуг, якщо вони поставляються прямо чи опосередковано покупцем безоплатно або за зниженими цінами для використання у зв'язку з виробництвом та продажем на експорт в Україну оцінюваних товарів, якщо така вартість не включена до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті:

- а) сировини, матеріалів, деталей, напівфабрикатів, комплектувальних виробів тощо, які увійшли до складу оцінюваних товарів;
- б) інструментів, штампів, шаблонів та аналогічних предметів, використаних у процесі виробництва оцінюваних товарів;
- в) матеріалів, витрачених у процесі виробництва оцінюваних товарів (масляні матеріали, паливо тощо);

- г) інженерних та дослідно-конструкторських робіт, дизайну, художнього оформлення, ескізів та креслень, виконаних за межами України і безпосередньо необхідних для виробництва оцінюваних товарів;
- 3) роялті та інші ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не включаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті.

Зазначені платежі можуть включати платежі, які стосуються прав на літературні та художні твори, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки та інші об'єкти права інтелектуальної власності.

Витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні не повинні додаватися до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари.

Порядок включення до ціни розрахунку роялті та ліцензійних платежів визначається Кабінетом Міністрів України;

- 4) відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу товарів, що оцінюються, їх використання або розпорядження ними на митній території України, яка прямо чи опосередковано йде на користь продавця;
- 5) витрати на транспортування оцінюваних товарів до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;
- 6) витрати на навантаження, вивантаження та обробку оцінюваних товарів, пов'язані з їх транспортуванням до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України;
- 7) витрати на страхування цих товарів.

11. При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті, не допускається включення ніяких інших витрат, крім тих, що передбачені у цій статті. До митної вартості не включаються нижчезазначені витрати або кошти за умови виділення їх з ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, що документально підтверджені та які піддаються обчисленню:

- 1) плата за будівництво, спорудження, складення, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснені після ввезення імпортованих товарів, таких як промислова установка, машини або обладнання;
- 2) витрати на транспортування після ввезення;
- 3) податки, які справляються в Україні.

12. Той факт, що продавець і покупець пов'язані між собою особи, сам по собі не може бути підставою для розгляду вартості операції як неприйнятної. У таких випадках необхідно розглянути обставини продажу та прийняти вартість операції за умови, що взаємовідносини покупця і продавця не вплинули на ціну оцінюваних товарів.

13. За наявності достатніх підстав вважати, що відносини, зазначені у частині дванадцятій цієї статті, вплинули на ціну оцінюваних товарів, митний орган повинен надати декларанту або уповноваженій ним особі свої письмові обґрунтування, що такий вплив мав місце.

14. У разі відсутності обґрунтувань з боку митного органу необхідно вважати, що взаємовідносини, зазначені у частині дванадцятій цієї статті, не вплинули на ціну оцінюваних товарів.

15. Декларант має право відповіді та доказу відсутності впливу взаємозв'язку продавця і покупця на ціну, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари.

16. Для цілей цього Кодексу особи вважаються пов'язаними між собою у випадках, зазначених у статті 15 Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року.

17. Особи, одна з яких є одноосібним агентом, одноосібним дистриб'ютором чи одноосібним концесіонером іншої, як би це не називалося, вважаються пов'язаними для цілей цього Кодексу, якщо вони підпадають хоча б під один із критеріїв, визначених у статті 15 Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 року.

18. При продажу товарів між пов'язаними особами вартість операції береться за основу для визначення митної вартості оцінюваних товарів за першим методом, якщо декларант покаже, що така вартість є близькою до вартості однієї з нижчезазначених операцій, яка здійснювалася одночасно або майже одночасно з операцією з оцінюваними товарами:

- 1) вартості операції при продажу непов'язаним покупцям ідентичних або подібних (аналогічних) товарів для експорту в Україну;
- 2) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 62 цього Кодексу;
- 3) митної вартості ідентичних або подібних (аналогічних) товарів, визначеної згідно з положеннями статті 63 цього Кодексу.

19. У разі здійснення вищезазначених порівнянь враховується наявна у митного органу або подана декларантом чи уповноваженою ним особою інформація щодо різниці в комерційних рівнях продажу, кількісних показниках, елементах і витратах, зазначених у частині десятій цієї статті, та витратах, які понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець не пов'язані між собою, і не понесені продавцем при продажу, коли продавець і покупець пов'язані між собою.

20. Порівняння з вартістю операцій, зазначених у пунктах 1–3 частини вісімнадцятої цієї статті, здійснюється за ініціативою декларанта або уповноваженої ним особи. Вартість цих операцій не може використовуватися замість вартості операцій з оцінюваними товарами.

21. Використані декларантом або уповноваженою ним особою відомості повинні бути об'єктивними, піддаватися обчисленню та підтверджуватися документально.

22. Право на автоматичне застосування методу визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), мають уповноважені економічні оператори.

Для підтвердження у таких випадках заявлених відомостей про митну вартість товарів у порядку, визначеному цим Кодексом, подаються лише:

- 1) декларація митної вартості (у випадках, встановлених статтею 52 цього Кодексу);
- 2) зовнішньоекономічний договір (контракт) і додатки до нього;
- 3) рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа;
- 4) банківські платіжні документи (якщо рахунок сплачено), а також інші платіжні та/або бухгалтерські документи, що підтверджують вартість товару та містять реквізити, необхідні для ідентифікації ввезеного товару;
- 5) документи для підтвердження витрат на ввезення та страхування, якщо за умовами поставки такі витрати не включено у вартість товару.

23. У випадках, передбачених частиною двадцять другою цієї статті, контроль правильності визначення митної вартості здійснюється виключно після завершення митного оформлення та пропуску товарів через митний кордон України.

Статтею 57 встановлено метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції), як основний. Проте основний метод використовується, якщо немає обмежень, визначених Кодексом (рис. 4).

Це означає, що цей метод застосовується в усіх випадках, крім шести визначених підстав:

- 1) відсутність продажу на експорт в Україну (ч. 4 ст. 58 Кодексу);
- 2) наявність обмеження прав покупця на розпорядження товарами (ч. 1 ст. 58);
- 3) наявність умов, що унеможливають визначення вартості товарів (ч. 1 ст. 58);
- 4) якщо частина виручки від подальшого розпорядження надходить продавцю (ч. 1 ст. 58);
- 5) якщо покупець та продавець пов'язані між собою і ці відносини вплинули на ціну товарів (ч. 1 ст. 58);
- 6) якщо використані декларантом відомості (ч. 2 ст. 58):
  - не підтвержені документально;
  - не є визначеними кількісно;
  - не є достовірними;
  - немає хоча б однієї зі складових митної вартості.

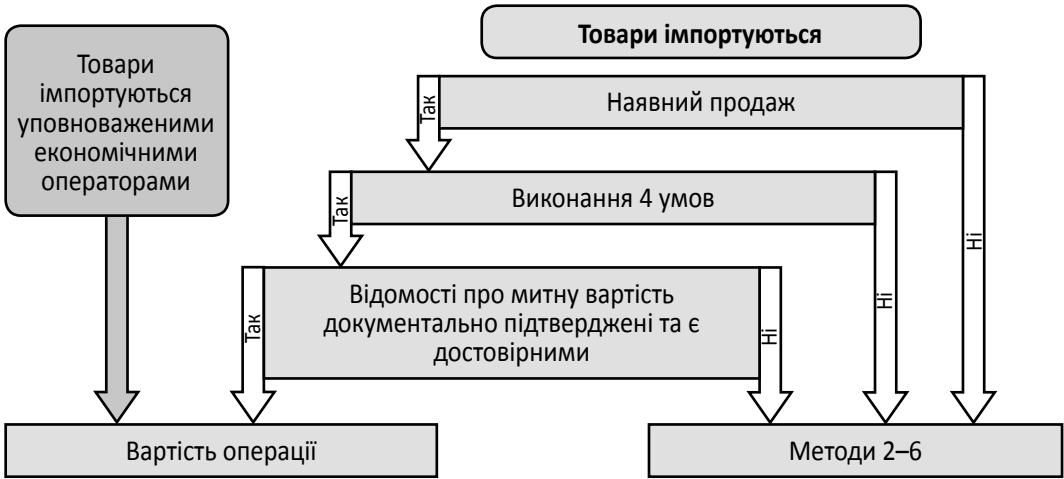

Рис. 4. Порядок застосування першого (основного) методу в Україні

Складено авторами.

Проте пп. “а”, “б”, “в” ч. 1 ст. 58 встановлено випадки, коли метод визначення митної вартості за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються, може використовуватися за наявності обмежень. Відповідно до пп. “в” п. 1 ч. 1 ст. 58 ціна, фактично сплачена, або ціна, що підлягає сплаті, вважається прийнятною за наявності обмежень, які суттєво не впливають на вартість товарів. Прикладом таких обмежень є випадок, коли продавець вимагає від покупця автомобілів не продавати чи виставляти їх до зафіксованої дати, яка становить початок модельного року.

Відповідно до ч. 1 ст. 58 ціна, фактично сплачена, або ціна, що підлягає сплаті, вважається непринятною за наявності домовленостей або певних умов, вплив яких неможливо врахувати. Прикладами є такі випадки:

- коли продавець встановлює ціну на імпортні товари за умови, що покупець також купить інші товари в зазначених кількостях;
- коли ціна імпортних товарів залежить від ціни або цін, за якими покупець імпортних товарів продає інші товари продавцеві цих товарів;
- коли ціна встановлюється на основі форми платежу, яка не стосується імпортних товарів, наприклад, якщо імпортні товари – це напівфабрикати, котрі надаються продавцем за умови, що продавець одержить конкретну кількість готової продукції.

Відповідно до п. 2 ч. 4 ст. 58 ціна, фактично сплачена, або ціна, що підлягає сплаті, вважається прийнятною за наявності домовленостей або певних умов, що стосуються виробництва чи збуту імпортних товарів. Наприклад, той факт, що покупець надає продавцеві техніку та плани, виконані в

країні ввезення, не повинен призводити до неприйняття вартості операції для цілей ст. 58. Також якщо покупець вчинює за власний рахунок, навіть за угодою з продавцем, дії, що стосуються збуту імпортованих товарів, то вартість цих дій не є частиною митної вартості і такі дії не повинні призводити до неприйняття вартості операції.

Відповідно до ч. 5 ст. 58 ціна, фактично сплачена або яка підлягає сплаті за товари, що імпортуються за призначенням в Україну, – це загальна сума всіх платежів, які були здійснені або мали бути здійснені покупцем оцінюваних товарів продавцю або на користь продавця через третіх осіб та/або на пов'язаних із продавцем осіб для виконання зобов'язань продавця. Платіж не обов'язково повинен набувати форми переказу грошей (зокрема, але не тільки). Платіж може здійснюватися шляхом акредитива або іншими фінансовими документами (вексель, цінні документи тощо). Платіж може бути здійснений прямо або опосередковано. Прикладом опосередкованого платежу є врегулювання покупцем повністю або частково боргових зобов'язань, які мають бути сплачені продавцем.

Діяльність, здійснювана покупцем за власний рахунок, крім зазначеної в п. 4–7 ч. 10 ст. 58, не розглядається як опосередкований платіж продавцеві, хоча вона і може вважатися вигідною для продавця. Таким чином, вартість цієї діяльності не додається до ціни, яка фактично сплачена або підлягає сплаті при визначенні митної вартості.

Термін “ціна, фактично сплачена, або ціна, яка підлягає сплаті”, що використовується в ч. 4 ст. 58, стосується тільки оцінюваних товарів. Потік дивідендів або інших платежів від покупця до продавця, які не стосуються імпортованих товарів, не є частиною митної вартості цих товарів.

Частина вісімнадцята ст. 58 передбачає різні засоби встановлення прийнятності вартості, а саме, якщо покупець і продавець є пов'язаними між собою особами, то мають бути вивчені обставини навколо продажу, а вартість операції приймається як митна вартість за умови, що ці відносини не вплинули на ціну. Не передбачається вивчення обставин у всіх випадках, коли продавець і покупець пов'язані між собою. Таке вивчення потрібне тільки тоді, коли є сумніви стосовно прийнятності ціни. Якщо митний орган не має таких сумнівів, вона повинна бути прийнята без запиту подальшої інформації від декларанта. Наприклад, митний орган раніше вивчав ці відносини або він має детальну інформацію стосовно покупця та продавця і може бути впевненим у результаті такого вивчення, що ці відносини не вплинули на ціну товару, який ввозиться на митну територію України.

Якщо митний орган не в змозі прийняти вартість операції без додаткового уточнення, він повинен надати декларанту можливість представити

таку додаткову детальну інформацію для того, щоб вивчити обставини щодо продажу.

У зв'язку з цим митний орган має бути готовим до вивчення умов організації торговельних відносин між покупцем і продавцем та умов установавання ціни, щоб визначити, чи вплинули ці відносини на ціну.

Якщо покупець і продавець, як пов'язані між собою особи, відповідно до положень ст. 15 Угоди про застосування ст. VII ГАТТ здійснюють купівлю та продаж один одному так, ніби вони не є взаємозалежними, це вважається підтвердженням того, що такі відносини не вплинули на ціну. Наприклад, якщо ціна встановлена у спосіб, сумісний зі звичайною практикою ціноутворення в галузі, що розглядається, або у спосіб, у який продавець встановлює ціни для продажу покупцям, котрі не є взаємозалежними з продавцем, це підтвердить, що відносини не вплинули на ціну. Інший приклад: якщо доведено, що ціна є прийнятною для забезпечення відшкодування всіх витрат плюс прибуток, звичайний для загальних прибутків фірми, отриманих за певний період (наприклад, рік) від продажу товарів того ж класу або типу, – це підтвердить, що на ціну не вплинула взаємозалежність.

Для цілей ст. 58 термін “особи” охоплює, якщо це доречно, юридичних осіб. Одна особа вважатиметься такою, що контролює іншу, якщо перша в правовому або оперативному аспекті може застосовувати обмеження до останньої чи керувати нею.

Згідно з ч. 20 ст. 58 декларант з власної ініціативи має можливість довести, що вартість операції максимально наближається до вартості, яка раніше була перевірена та прийнята митними органами, а тому є прийнятною відповідно до положень ст. 58. Якщо в результаті перевірки встановлено, що вартість операції відповідає вартості операції ідентичних товарів, то немає потреби вивчати питання впливу на ціну товару того факту, що продавець та покупець є пов'язаними між собою особами відповідно до Угоди. Якщо митний орган уже має достатньо інформації для того, щоб упевнитися, що одне з порівнянь, передбачених ч. 18 ст. 58, проведено, немає причин вимагати від декларанта демонстрації проведення таких порівнянь.

Відповідно до ч. 18 ст. 58 для визнання вартості операції “максимально наближеною” до іншої вартості має братися до уваги низка факторів. Ці фактори охоплюють характер імпортованих товарів, характер самої галузі, сезон, коли товари імпортуються, і те, чи різниця у вартостях є комерційно значущою. Оскільки ці фактори можуть відрізнятися, то неможливо застосувати однаковий стандарт (підхід), наприклад, фіксований відсоток, у кожному випадку. Скажімо, невелика різниця у вартості одного виду товарів може бути непринятною, тоді як велика різниця у вартості іншого

типу товарів – прийнятною при визнанні операції “максимально наближеною” до раніше перевічених вартостей, про які йдеться в ч. 18 ст. 58.

Якщо немає обмежень, визначених ч. 1 ст. 58, або за умови достатніх підстав вважати, що взаємовідносини покупця та продавця не вплинули на ціну оцінюваних товарів, митною вартістю товарів, які ввозяться на митну територію України відповідно до митного режиму імпорту, є ціна, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за товари, якщо вони продаються на експорт в Україну, скоригована в разі потреби з урахуванням положень ч. 10 цієї статті.

Відповідно до ч. 11 ст. 58 до митної вартості не входять такі витрати або кошти за умови, що вони вилучені з фактично сплаченої ціни або такої, що підлягає сплаті за імпортні товари:

а) плата за будівництво, спорудження, складання, технічне обслуговування або технічну допомогу, здійснена після ввезення імпортних товарів, таких, як промислова установка, машини або обладнання;

б) транспортні витрати після ввезення;

в) податки, які сплачуються в Україні.

Для цілей пп. “а” п. 1 ч. 10 ст. 58 термін “комісійні за закупівлю” означає плату, сплачену покупцем своєму агенту за послугу щодо представництва його інтересів за кордоном для придбання товарів, які оцінюються.

Зазвичай комісія (комісійні), яку агент отримує за свої послуги, обчислюється як відсоток від ціни продажу товарів, проте термін “комісійні за закупівлю” охоплює також інші домовленості щодо компенсації, наприклад, розмір винагороди може ґрунтуватися на витраченому часі агента та/або взятих ним на себе фінансових витратах із метою забезпечення закупівлі оцінюваних товарів.

Сплачені покупцем гонорари своєму агентові за надання послуг, пов'язаних із представництвом його інтересів за кордоном для закупівлі товарів, не додаються до митної вартості оцінюваних товарів. Водночас, якщо гонорар виплачений агенту продавця або незалежній третій стороні, то його сума входить до митної вартості оцінюваних товарів.

Агент покупця – це той, хто діє від імені й насамперед на користь покупця. Головна ознака, що відрізняє агента-покупця, – це право покупця контролювати дії агента, особливо в переговорному та купівельному процесах.

Визначення, чи має покупець право контролю над агентом, цілком залежить від конкретних факторів та обставин кожної операції.

Оформлення комісійних і брокерських для цілей митної оцінки залежить від конкретного характеру послуг, наданих посередником. Якщо посередник діє за власний рахунок та/або має право власності на товар, він не може вважатися агентом із закупівлі.

Іноді контракти або документи не досить чітко відображають характер діяльності так званого агента. За таких обставин важливо встановити дійсні факти.

Якщо агент є взаємозалежним з продавцем або особою, залежною від продавця, митні органи зобов'язані, незважаючи на наявність агентської угоди, розглянути всі обставини, щоб встановити, чи справді він діє від імені покупця, а не за рахунок продавця, або навіть за власний рахунок.

Експортні палати або так звані незалежні агенти, які провадять подібну діяльність, але на відміну від агентів із закупівлі мають право власності на товар і контролюють комерційну угоду або ціну, сплачену імпортером, не можуть вважатися агентами із закупівлі.

При розподілі елементів, зазначених у пп. "б" п. 2 ч. 10 ст. 58, щодо імпортних товарів застосовуються два фактори – вартість самого елемента та спосіб, у який ця вартість має розподілятися відносно імпортних товарів. Розподіл цих елементів повинен здійснюватися в раціональний спосіб відповідно до обставин і згідно із загальноприйнятими принципами бухгалтерського обліку.

У випадку якщо покупець закуповує елемент від продавця, не пов'язаного з покупцем, вартістю цього елемента є ціна закупівлі.

Коли елемент був вироблений покупцем або особою, пов'язаною з покупцем, його вартість становитимуть витрати на виробництво.

Якщо елемент раніше використовувався покупцем незалежно від того, чи він купувався або вироблявся таким покупцем, початкова вартість покупки або виробництва має бути скоригована в бік зниження з метою відображення його використання для того, щоб визначити вартість цього елемента.

У разі, якщо вартість елемента визначено, необхідно розподілити цю вартість на імпортні товари. Для цього є різноманітні можливості. Наприклад, ця вартість може бути розподілена на першу поставку, якщо покупець бажає сплатити мито з усієї вартості за один раз. Інший приклад полягає в тому, що покупець може вимагати, аби вартість була розподілена на певну кількість одиниць, вироблених до моменту першої поставки. Ще одним прикладом є ситуація, коли покупець може зажадати, щоб вартість була розподілена на все передбачуване виробництво, якщо для такого виробництва укладено контракти або існують чіткі зобов'язання. Метод розподілу, який використовуватиметься, залежатиме від документації, наданої покупцем.

Приклад. Покупець надає виробникові шаблон для використання під час виробництва імпортних товарів та укладає контракт із виробником на закупівлю 10 тис. од. На час прибуття першої поставки (1000 од.) виробник

уже виготовив 4000 од. Декларант може вимагати від митного органу розподілити вартість шаблону на 1000, 4000 або 10000 од.

Доповнення до елементів, визначених у пп. "г" п. 2 ч. 10 ст. 58, повинні базуватися на об'єктивних даних і таких, що піддаються обчисленню. Щоб звести до мінімуму тягар як для декларанта, так і для митного органу щодо визначення вартостей, котрі мають бути додані, якщо тільки можливо, мають використовуватися дані, безпосередньо наявні в системі комерційного обліку покупця.

Для елементів, поставлених покупцем, які були ним придбані або взяті в оренду, доповненням буде вартість покупки або оренди. Не повинні робитися доповнення для тих елементів, що перебувають у державній власності, крім витрат на отримання їхніх копій.

Легкість, із якою можна обчислювати вартості, що мають додаватися, залежатиме від структури конкретної фірми та практики управління, а також від методів ведення нею бухгалтерського обліку.

Скажімо, фірма, яка імпортує різноманітні товари з кількох країн, веде облік діяльності свого дизайнерського центру за межами країни імпорту в такий спосіб, щоб можна було точно показати витрати, які відносять до конкретного товару. У таких випадках може бути відповідно зроблене пряме коригування (додавання) згідно з положеннями ст. 58.

В іншому випадку фірма здійснює витрати на утримання дизайнерського центру за межами України у вигляді загальних накладних витрат із розподілом на конкретні товари. У такому разі проводиться відповідне коригування згідно з положеннями ст. 58 щодо імпортних товарів шляхом розподілу витрат дизайнерського центру на все виробництво, яке одержує від нього, та додавання до імпорту такої розподіленої вартості для кожної одиниці.

Відмінності у наведених обставинах, звичайно, потребуватимуть урахування різних факторів при визначенні належного методу розподілу.

Так, коли елемент виробляють у кількох країнах певний час, це коригування здійснюється на вартість, фактично додану до вартості цього елемента за межами України.

При визначенні митної вартості до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, додаються подальші витрати, якщо вони не входили до такої ціни, зокрема:

- роялті й ліцензійні платежі, що стосуються оцінюваних товарів та які покупець повинен сплачувати прямо чи опосередковано як умову продажу оцінюваних товарів, якщо такі платежі не входять до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті. Ці платежі можуть

містити платежі, які стосуються патентів, знаків для товарів і послуг та авторських прав;

- відповідна частина виручки від будь-якого подальшого перепродажу, передачі чи використання товарів, що оцінюються, на митній території України, яка прямо чи опосередковано надходить на користь продавця (далі – частина виручки).

Для декларування товарів і транспортних засобів використовується митна декларація, форма якої затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 450.

При переміщенні через митний кордон України товарів як носіїв результатів виконаних робіт у графі зазначаються відомості про такі носії, а також про інформацію, що на них розміщена.

Під час декларування товарів із застосуванням вантажної митної декларації зазначається повний опис товару, за яким його можна відрізнити від іншого товару.

За Угодою про застосування ст. VII ГАТТ та приміток до неї роялті та ліцензійні платежі включаються до митної вартості товарів.

Відповідно до Національного стандарту № 4 “Оцінка майнових прав інтелектуальної власності”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.10.2007 № 1185, ліцензійний платіж – це плата за надання прав на використання об’єкта права інтелектуальної власності, що є предметом ліцензійного договору. До ліцензійних платежів належать паушальний платіж, роялті та комбінований платіж.

Роялті – ліцензійний платіж у вигляді сум, які сплачуються періодично, залежно від обсягів виробництва або реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з використанням об’єкта права інтелектуальної власності.

Паушальний платіж – одноразовий платіж, який становить фіксовану суму і не залежить від обсягів виробництва (продажу) продукції (товарів, робіт, послуг) із використанням об’єкта права інтелектуальної власності.

Комбінований платіж – ліцензійний платіж, що містить роялті та паушальний платіж.

Практика укладання ліцензійних договорів свідчить про те, що ліцензійний договір переважно укладається окремо від договору (контракту), за яким товар ввозиться на митну територію України.

Оскільки використання об’єктів права інтелектуальної власності без дозволу їхніх власників вважається порушенням прав інтелектуальної власності, за яке встановлена відповідальність Митним, Цивільним, Господарським, Кримінальним кодексами України та Кодексом України про адміністративні правопорушення, наявність ліцензійного договору з встановленими ліцензійними платежами свідчить про те, що умовою викорис-

тання об'єкта права інтелектуальної власності є сплата таких платежів. При цьому відповідно до п. 3 ч. 2 ст. 267 МКУ з усього різноманіття способів використання об'єктів права інтелектуальної власності звільняє від включення у митну вартість тільки витрати на право відтворення (тиражування) оцінюваних товарів в Україні. Тобто ліцензійні платежі, що сплачуються за право будь-якого іншого використання об'єктів права інтелектуальної власності, мають входити до митної вартості оцінюваних товарів, якщо не були внесені у ціну товару.

Крім того, поставки товарів можуть здійснюватися від іншої особи, ніж власник прав на об'єкт права інтелектуальної власності. Здебільшого особою, яка постачатиме товар, визначає власник прав на об'єкт права інтелектуальної власності або обумовлює необхідність узгодження з ним такої особи в ліцензійному договорі чи іншому договорі розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Навіть за відсутності таких положень за власником прав на об'єкт права інтелектуальної власності залишається право здійснення контролю за якістю товарів, виготовлених чи наданих за ліцензійним договором, яка не може буде нижчою від якості товарів власника. Тому особа, яка поставляє товари, пов'язана з власником прав на об'єкт права інтелектуальної власності й контролюється ним.

Отже, роялті та ліцензійні платежі входять до митної вартості товарів, якщо вони не були внесені до їх ціни, коли:

- вони стосуються винаходів, корисних моделей, промислових зразків, сортів рослин, порід тварин, торговельних марок (знаків для товарів і послуг), авторського права;
- товари, які ввозяться на митну територію України та декларуються митному органу, вироблені (виготовлені), марковані, містять або мають інші ознаки використання зазначених об'єктів права інтелектуальної власності;
- ліцензійним договором або іншим договором розпорядження майновими правами інтелектуальної власності передбачена сплата ліцензійних платежів за право використання об'єкта права інтелектуальної власності, крім права використання шляхом відтворення, тиражування, виробництва товарів на митній території України;
- виконані інші умови, передбачені Кодексом.

Порядок внесення роялті та інших ліцензійних платежів до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, при визначенні їх митної вартості затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.05.2012 № 446.

Якщо на момент митного оформлення товарів декларант або уповноважена ним особа має відомості про суму роялті та інших ліцензійних плате-

жів, вони зобов'язані при визначенні митної вартості оцінюваних товарів додати цю суму до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті.

Розрахунок сум роялті та інших ліцензійних платежів, які додаються до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, при визначенні їх митної вартості здійснюється відповідно до умов ліцензійного договору або іншого договору щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Якщо на момент митного оформлення сума роялті та інших ліцензійних платежів невідома, то під час визначення митної вартості оцінюваних товарів декларант або уповноважена ним особа здійснює орієнтовний розрахунок сум роялті та інших ліцензійних платежів, на підставі якого додає таку суму до митної вартості оцінюваних товарів при поданні митної декларації.

Орієнтовний розрахунок сум роялті та ліцензійних платежів здійснюється:

- на основі прайс-листа, прейскуранта або іншого документа, що діє на момент митного оформлення оцінюваних товарів, за які сплачуються роялті та інші ліцензійні платежі, котрими встановлена ціна одиниці товару, з якої вираховується сума роялті та інших ліцензійних платежів залежно від обсягів продажу;
- за запланованими показниками, які можуть базуватися на сумі роялті та інших ліцензійних платежів, сплаченої за ідентичний товар у попередньому періоді, якщо ліцензійним або іншим договором щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності обумовлено визначення суми роялті та інших ліцензійних платежів відповідно до отриманого прибутку;
- за прогнозними показниками бази роялті або інших ліцензійних платежів, яка використовується для визначення розміру роялті або інших ліцензійних платежів.

Роялті та інші ліцензійні платежі, розраховані відповідно до попереднього пункту, зазначаються у декларації митної вартості та обґрунтовуються орієнтовним розрахунком і документами, що його підтверджують.

За результатами фактичної сплати роялті й інших ліцензійних платежів декларант або уповноважена ним особа подає в строки, передбачені ч. 2 ст. 261 Кодексу, додаткову декларацію з уточненням митної вартості оцінюваних товарів.

Додаткова декларація подається водночас з уточненням розрахунком сум роялті й інших ліцензійних платежів, у якому зазначені суми розподілені між товарами (у розрізі артикулів, кодів тощо), та документами, що підтверджують суму фактичної сплати роялті й інших ліцензійних платежів.

Коли одна додаткова декларація подається до кількох митних декларацій, оформлених одним митним органом у межах одного зовнішньоекономічного договору, уточнювальний розрахунок сум роялті та інших ліцензійних платежів подається, зокрема, у розрізі митних декларацій.

Якщо сума роялті й інших ліцензійних платежів у строки, передбачені абзацом першим цього пункту, залишається невідомою, декларант або уповноважена ним особа здійснює заходи, передбачені ст. 50 ПК України.

У разі наявності надмірно сплачених сум роялті та ліцензійних платежів вони повертаються декларанту у порядку, визначеному МКУ.

Коли сума роялті й ліцензійних платежів виявилася більшою, ніж попередньо розрахована, декларанту або уповноваженій ним особі необхідно здійснити заходи щодо доплати сум митних платежів у порядку, визначеному МКУ.

Контроль за своєчасністю, достовірністю та повнотою внесення сум роялті й інших ліцензійних платежів до ціни, що була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, при визначенні їх митної вартості під час та після завершення операцій їх митного контролю, митного оформлення й пропуску через митний кордон України, здійснюється митними органами в порядку, передбаченому МКУ.

Документи, що підтверджують суму фактичної сплати роялті та інших ліцензійних платежів, а також уточнені розрахунки, у тому числі в електронному вигляді, зберігаються, декларантом або уповноваженою ним особою протягом 1095 днів з дня подання митної декларації.

Якщо немає об'єктивних даних і таких, що піддаються обчисленню, про витрати, наведені в п. 3 ч. 10 ст. 58, вартість операції не можна визначити за ціною договору щодо товарів, які імпортуються. Прикладом цього є сплата роялті на підставі ціни під час продажу до країни-імпортера одного літра конкретного товару, імпортованого у кілограмах, а після ввезення перетвореного на розчин. Якщо роялті частково базується на імпортних товарах, а частково на інших факторах, які не мають нічого спільного з імпортними товарами (наприклад, коли імпортні товари перемішуються з вітчизняними інгредієнтами і більше не можуть бути окремо визначені, або якщо роялті не можна відрізнити від особливих фінансових домовленостей між покупцем і продавцем), недоречно намагатися зробити доповнення до роялті. Однак якщо сума цього роялті базується лише на імпортних товарах і легко обчислюється, може бути зроблений додаток до ціни, що фактично сплачена або підлягає сплаті.

Посадова особа митного органу, яка здійснює контроль за правильністю визначення митної вартості, враховує особливості визначення митної

вартості носіїв інформації, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних.

При визначенні митної вартості імпортованих носіїв інформації, що містять програмне забезпечення для обладнання з обробки даних, враховується лише вартість носія інформації за умови виокремлення з ціни, яка була фактично сплачена або підлягає сплаті за оцінювані товари, вартості програмного забезпечення та/або вартості носія. Відомості про таку вартість повинні базуватися на документально підтверджених даних.

Водночас слід зауважити таке.

1. Термін “носій інформації” не стосується інтегральних мікросхем, напівпровідників та інших подібних пристроїв чи виробів, у які інкорпоровані такі інтегральні мікросхеми чи пристрої.

2. Термін “програмне забезпечення” не стосується звукових, кіно- та відеозаписів.

Уповноважені економічні оператори мають право на його автоматичне застосування (ч. 22 ст. 58) за умови надання:

- договору;
- інвойсу;
- банківських платіжних документів і підтверджень витрат на перевезення та страхування.

Контроль правильності визначення митної вартості товарів, що ввозяться уповноваженими економічними операторами, здійснюється тільки після випуску товарів у вільний обіг.

Стаття 59

Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо ідентичних товарів

1. У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена згідно з положеннями статті 58 цього Кодексу, за основу для її визначення береться вартість операції з ідентичними товарами, що продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

2. При застосуванні цього методу визначення митної вартості за основу береться прийнята митним органом вартість операції з ідентичними товарами з дотриманням умов, зазначених у цій статті. При цьому під ідентичними розуміються товари, однакові за всіма ознаками з оцінюваними товарами, у тому числі за такими, як:

- 1) фізичні характеристики;
- 2) якість та репутація на ринку;

- 3) країна виробництва;
- 4) виробник.

3. Незначні зовнішні відмінності не можуть бути підставою для відмови у розгляді товарів як ідентичних, якщо в цілому такі товари відповідають вимогам частини другої цієї статті.

4. Ціна договору щодо ідентичних товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості та на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

5. У разі відсутності такого продажу використовується вартість операції з ідентичними товарами, що продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна коригується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

6. У разі якщо кошти та витрати, зазначені в пунктах 5–7 частини десятої статті 58 цього Кодексу, включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці в таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними ідентичними товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

7. У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більше як одна вартість договору щодо ідентичних товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Положення цієї статті передбачають, що для визначення митної вартості товару за ціною угоди на ідентичні товари, ці товари продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і час їх експорту збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

При застосуванні методу визначення митної вартості товару за ціною угоди на ідентичні товари митний орган, за можливості, використовує інформацію, яка міститься в базі даних Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС України, у тому числі в програмно-інформаційному комплексі “Інформаційно-пошукова система обробки та аналізу цінової інформації при визначенні митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України”, про продаж ідентичних товарів на тих самих комерційних умовах і приблизно у тих самих кількостях, що й товари, які оцінюються.

Однаковою мірою може використовуватись як інформація, наявна у митних органів, так і документально підтверджена інформація, подана де-

кларантом. Основним критерієм при виборі інформації як бази для розрахунку митної вартості є ступінь схожості з умовами оцінюваного договору (контракту).

Якщо такого продажу не виявлено, то може використовуватися інформація про продаж ідентичних товарів за виконання однієї з трьох умов:

- а) продаж на тих самих комерційних умовах, проте в інших кількостях;
- б) продаж на інших комерційних умовах, але приблизно в тих самих кількостях;
- в) продаж на інших комерційних умовах та в інших кількостях.

Після виявлення продажу за будь-якої з трьох умов митна вартість товару коригується залежно від обставин:

- а) лише на кількісні фактори;
- б) лише на фактори комерційних умов;
- в) на фактори комерційних умов та кількісні фактори.

Вираз “та/або” в ч. 5 ст. 59 надає гнучкості під час використання інформації про продаж і дає змогу внести необхідні корективи відповідно до будь-якої із зазначених трьох умов.

За ст. 59 митна вартість за ціною договору на ідентичні товари означає митну вартість товару, яка вже була прийнята згідно із ст. 58 та скоригована відповідно до вимог ч. 5 ст. 59 та п. 5, 6, 7 ч. 10 ст. 58.

Коригування через різні комерційні умови або різні кількості, незалежно від того, веде воно до підвищення чи до зниження вартості, робиться лише на основі наявних доказів, які чітко встановлюють підстави та точність коригувань, наприклад, чинні преїскуранти, що містять ціни, які стосуються різних умов і різних кількостей.

Наприклад, партія товарів, що оцінюється, складається із 10 од., а відома лише інформація щодо митного оформлення партії ідентичних товарів обсягом 500 од. Митна вартість цих товарів була раніше визначена за першим методом, з урахуванням знижки, яку надав продавець за кількістю. Необхідні корективи можна внести шляхом звернення до преїскуранта виробника та використання ціни, яка застосовується до продажу 10 од. При цьому не висувається вимога необхідності продажу тільки в кількості 10 од., якщо через продаж інших кількостей встановлено, що преїскурант справжній. Однак за відсутності такого об’єктивного джерела (преїскуранта) визначення митної вартості згідно з положеннями ст. 59 недоречне.

Статтею 61 Кодексу передбачено застереження стосовно умов застосування методу визначення митної вартості за ціною договору на ідентичні товари.

Стаття 60

Метод визначення митної вартості за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

1. У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена згідно з положеннями статей 58 та 59 цього Кодексу, за митну вартість береться прийнята митним органом вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продано на експорт в Україну і час експорту яких збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

2. Під подібними (аналогічними) розуміються товари, які хоч і не однакові за всіма ознаками, але мають схожі характеристики і складаються зі схожих компонентів, завдяки чому виконують однакові функції порівняно з товарами, що оцінюються, та вважаються комерційно взаємозамінними.

3. Для визначення, чи є товари подібними (аналогічними), враховуються якість товарів, наявність торгової марки та їх репутація на ринку.

4. Ціна договору щодо подібних (аналогічних) товарів береться за основу для визначення митної вартості товарів, якщо ці товари ввезено приблизно в тій же кількості і на тих же комерційних рівнях, що й оцінювані товари.

5. У разі якщо такого продажу не виявлено, використовується вартість операції з подібними (аналогічними) товарами, які продавалися в Україну в іншій кількості та/або на інших комерційних рівнях. При цьому їх ціна корегується з урахуванням зазначених розбіжностей незалежно від того, чи веде це до збільшення або зменшення вартості. Інформація, що використовується при здійсненні коригування, повинна бути документально підтверджена.

6. У разі, якщо кошти та витрати, зазначені в пунктах 5–7 частини десятої статті 58 цього Кодексу, включаються у вартість операції, здійснюється коригування для врахування значної різниці у таких коштах і витратах між оцінюваними товарами та відповідними подібними (аналогічними) товарами, що зумовлено різницею у відстанях і способах транспортування.

7. У разі якщо для цілей застосування цього методу виявляється більш як одна вартість договору щодо подібних (аналогічних) товарів, для визначення митної вартості оцінюваних товарів використовується найменша така вартість.

Положення цієї статті передбачають, що для визначення митної вартості товару за ціною угоди на подібні (аналогічні) товари, ці товари продаються на експорт в Україну з тієї ж країни і їх час експорту збігається з часом експорту оцінюваних товарів або є максимально наближеним до нього.

При застосуванні методу визначення митної вартості товару за ціною угоди на подібні (аналогічні) товари митний орган використовує інформацію, яка міститься в базі даних Єдиної автоматизованої інформаційної системи ДМС України, у тому числі в програмно-інформаційному комплексі “Інформаційно-пошукова система обробки та аналізу цінової інформації при визначенні митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України”, про продаж подібних товарів на тих самих комерційних умовах і приблизно в тих самих кількостях, що й товари, які оцінюються.

Якщо такого продажу не виявлено, може використовуватися інформація про продаж подібних (аналогічних) товарів за виконання однієї з трьох умов:

- а) продаж на тих самих комерційних умовах, проте в інших кількостях;
- б) продаж на інших комерційних умовах, але приблизно в тих самих кількостях;
- в) продаж на інших комерційних умовах та в інших кількостях.

Після виявлення продажу за однією з цих трьох умов уносяться корективи залежно від обставин:

- а) лише на кількісні фактори;
- б) лише на фактори комерційних умов;
- в) як на фактори комерційних умов, так і кількісні фактори.

Вираз “та/або” надає гнучкості при використанні інформації про продаж і дає змогу внести необхідні корективи відповідно до будь-якої з описаних трьох умов.

За ст. 60 митна вартість за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів означає митну вартість товару, яка була вже прийнята згідно із ст. 58 і скоригована відповідно до вимог ч. 5 ст. 59 та п. 5, 6, 7 ч. 10 ст. 58.

Коригування через різні комерційні умови або різні кількості, незалежно від того, веде воно до підвищення чи до зниження вартості, робиться лише на основі наявних доказів, які чітко встановлюють підстави та точність коригувань, наприклад, чинні преїскуранти, що містять ціни, які стосуються різних умов і різних кількостей.

Наприклад, партія товарів, що оцінюється, складається із 10 од., а відома лише інформація щодо митного оформлення партії подібних (аналогічних) товарів обсягом 500 од. Митна вартість цих товарів була раніше визначена за першим методом, з урахуванням знижки, яку надав продавець за кількістю. Необхідні корективи можна внести шляхом звернення до преїскуранта виробника та використання ціни, яка застосовується до продажу 10 од. При цьому не висувається вимога необхідності продажу тільки в кількості 10 од., якщо через продаж інших кількостей встановлено, що преїскурант справжній. Однак за відсутності такого об’єктивного джерела (преїскуранта) визначення митної вартості згідно з положеннями ст. 60 недоречне.

Стаття 61 Кодексу передбачає застереження щодо умов застосування методу визначення митної вартості за ціною договору на подібні (аналогічні) товари.

Стаття 61

Застереження щодо умов застосування методів визначення митної вартості товарів за ціною договору щодо ідентичних товарів та за ціною договору щодо подібних (аналогічних) товарів

1. Товари не вважаються ідентичними або подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо вони не вироблені в тій же країні, що і товари, які оцінюються.
2. Товари, виготовлені не виробником оцінюваних товарів, а іншою особою, беруться до уваги лише у разі, якщо немає ні ідентичних, ні подібних (аналогічних) товарів, виготовлених особою – виробником товарів, що оцінюються.
3. Товари не вважаються ідентичними чи подібними (аналогічними) оцінюваним, якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

За змістом ця стаття є коментарем до двох попередніх статей.

Для того щоб відповідати критерію ідентичності й подібності (аналогічності), порівнювані товари обов'язково повинні бути вироблені в тій же країні, що й товари, які підлягають оцінюванню. Товари, вироблені різними особами в одній країні, можуть розглядатися як ідентичні та подібні (аналогічні) товари тільки в тому випадку, коли в покупця і митних органів немає відомостей про ідентичні та подібні (аналогічні) товари, вироблені особою, яка виготовила оцінювані товари.

Товари не вважаються ні ідентичними, ні подібними (аналогічними), якщо їх проектування, дослідно-конструкторські роботи, художнє оформлення, дизайн, ескізи, креслення, а також інші аналогічні роботи виконані в Україні.

Стаття 62

Метод визначення митної вартості на основі віднімання вартості

1. У разі якщо митна вартість оцінюваних товарів не може бути визначена відповідно до положень статей 58–61 цього Кодексу, їх митна вартість визначається згідно з положеннями цієї статті на основі віднімання вартості, крім випадків, коли на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи послідовність застосування цієї статті та статті 63 цього Кодексу може бути зворотною.

2. У разі якщо оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються (відчужуються) на митній території України у незмінному стані, для визначення митної вартості товарів за цим методом за основу береться ціна одиниці товару, за якою оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються на території України у найбільших загальних кількостях покупцю, який не є пов'язаною з продавцем особою, одночасно або у час, наблизений до дати ввезення оцінюваних товарів, за умови вирахування, якщо вони можуть бути виділені, таких компонентів:

- 1) витрат на виплату комісійних, що звичайно сплачуються або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок, які робляться для одержання прибутку та покриття загальних витрат у зв'язку з продажем на митній території України товарів того ж класу та виду. Товарами одного класу та виду є товари, які підпадають під групу або спектр товарів, що виробляються конкретною галуззю чи сектором промисловості та включають ідентичні або подібні (аналогічні) товари. Термін "товари того ж класу або виду" включає товари, імпортовані з тієї ж країни, що й оцінювані товари, а також товари, імпортовані з інших країн.

Сума прибутку та загальних витрат, до яких належать прямі та непрямі витрати, пов'язані зі збутом зазначених товарів, повинна братися в цілому. Число значення витрат для цілей вирахування цієї суми визначається на основі інформації, поданої декларантом або уповноваженою ним особою, якщо тільки ця інформація не є несумісною з даними, одержаними при продажу в Україні ввезених (імпортованих) товарів того ж класу або виду. У разі якщо інформація, надана декларантом або уповноваженою ним особою, є несумісною з такими даними, сума для обчислення прибутку та загальних витрат може ґрунтуватися на іншій відповідній інформації, а не тій, що надана декларантом або уповноваженою ним особою.

При визначенні комісійних або звичайних прибутків та загальних витрат віднесення товарів до "товарів того ж класу або виду" повинно здійснюватися у кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини;

- 2) звичайних витрат, понесених в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інших пов'язаних з такими операціями витрат;
- 3) сум податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з ввезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів.

3. У разі якщо ні оцінювані, ні ідентичні чи подібні (аналогічні) товари не продаються в Україні одночасно або в час, максимально наблизений до дати ввезення оцінюваних товарів в Україну, митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою відповідно оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) з оцінюваними товари продаються в Україні в кількості, достатній для встановлення ціни за одиницю такого товару, у такому ж стані, в якому вони були ввезені, на найбільш ранню дату після ввезення товарів, які оцінюються, але до сплину 90-денного строку.

4. У разі відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому ж стані, в якому вони перебували на день ввезення в Україну, на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки (переробки) найбільшою партією особам, не пов'язаним з особами, у яких вони купують такі товари. При цьому робляться відповідні поправки на вартість, додану такою обробкою (переробкою), та вирахування, передбачені пунктами 13 частини другої цієї статті.

5. Вирахування вартості, доданої подальшою обробкою (переробкою), повинні ґрунтуватися на даних, які є об'єктивними, підтверджуються документально, піддаються обчисленню та належать до вартості такої роботи. За основу для обчислень беруться прийняті промислові формули, рецепти, методи будівництва та інша галузева практика.

6. Положення частини четвертої цієї статті не застосовуються у разі, якщо:

- 1) у результаті подальшої обробки ввезені товари втрачають свою ідентичність, крім випадків, коли, незважаючи на втрату ідентичності ввезених товарів, величина вартості, доданої обробкою, може бути точно визначена;
- 2) ввезені товари зберігають свою ідентичність, але становлять настільки незначний відсоток продажу їх в Україні, що використання цього методу оцінювання буде не виправданим.

7. Можливість застосування положень частини четвертої цієї статті визначається в кожному конкретному випадку залежно від конкретних обставин.

Для цього методу використовують як вартість оцінюваного товару, що ввозиться на митну територію України і буде реалізовуватися на території України, так і вартість ідентичних чи подібних товарів. Поняття ідентичних та подібних товарів визначено у ст. 59, 60 Кодексу.

Під терміном “у найбільших загальних кількостях” мається на увазі сукупна кількість товарів, проданих за однією ціною.

Першою умовою використання методу є продаж оцінюваних, ідентичних чи подібних товарів на митній території України в незмінному стані.

Переупаковка, щоб вилучити закордонну експортну упаковку товарів, або звичайна переупаковка для внутрішнього ринку, а також природні зміни, такі як випаровування, всихання, ерозія тощо, мають розглядатись як незмінний стан.

Однак якщо деякі товари імпортуються оптом, але розміщуються в індивідуальні упаковки для роздрібного продажу, це не може розглядатись як просто повторна упаковка. У деяких випадках насипний вантаж й окре-

мо упаковані товари для роздрібного продажу не можуть розглядатися ні як ідентичні чи подібні товари, ні як такі, що не змінили стану.

Природні зміни в товарах, такі як випаровування (наприклад, необробленої нафти, бензину, цукру, газів тощо), усихання і нормальна ерозія (наприклад, незначна кількість іржі на метали), залишають товари в незмінному стані. Однак коли через ці природні зміни в товарах відбуваються зміни суттєвого характеру (наприклад, повітря, що потрапило у вино, може призвести до того, що вино перетвориться на оцет), то вважається, що вони не перебувають у незмінному стані.

Після будь-якого типу виробництва або подальшої обробки, враховуючи монтаж, товари більше не належать до таких, які перебувають у незмінному стані.

Разом із тим у ч. 4–6 визначається, що в разі відсутності випадків продажу оцінюваних, ідентичних чи подібних (аналогічних) товарів у такому самому стані, в якому вони перебували на день увезення в Україну, на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи митна вартість таких товарів визначається на основі ціни одиниці товару, за якою зазначені товари продаються в Україні після подальшої обробки з відповідними поправками на вартість, додану такою обробкою (переробкою).

Для цілей цього методу використовується ціна одиниці товару, за якою оцінювані або ідентичні чи подібні (аналогічні) імпортовані товари продаються на території України водночас або в час, максимально наближений до дати ввезення оцінюваних товарів, але до закінчення 90-денного терміну. Це означає, що такий строк стосується періоду як після, так і до ввезення оцінюваних товарів.

У коментованій статті наголошується, що товари мають продаватися на території України в достатній кількості. Питання про те, яку кількість слід вважати достатньою, щоб встановити ціну, потребує окремого розгляду, особливо коли не весь відвантажений товар було продано за один раз. Наприклад, для товарів, які продано на сезонній основі у позасезонний період, достатня кількість має бути нижчою порівняно з продажем у сезон.

Якщо йдеться про велике за розміром обладнання або дуже дорогі машини, продаж однієї одиниці міг би розглядатись як суттєвий, водночас для предметів, проданих у кількості багатьох тисяч одиниць, продаж 50 або 100 одиниць не може розглядатись як достатній для встановлення ціни. У такому разі рішення знову слід приймати на основі окремого розгляду.

При використанні цього методу треба пам'ятати, що можна розглядати тільки такий продаж, який здійснено між непов'язаними сторонами. Поняття взаємозалежності осіб чітко визначено у ст. 15 Угоди про застосування статті VII Генеральної угоди про тарифи і торгівлю 1994 р.

Числові значення компонентів, що вираховуються з ціни товару, надаються декларантом і мають бути сумісними з відповідними принципами бухгалтерського обліку, прийнятими для певної галузі промисловості.

Згідно з положеннями статті від ціни товару віднімаються три компоненти, якщо вони можуть бути виокремлені. Таким чином, за бажанням декларанта, як основа для визначення митної вартості, може братися ціна товару без вирахування певних компонентів.

Розглянемо кожен із цих компонентів.

Витрати на виплату комісійних, що звичайно сплачуються або підлягають сплаті, чи звичайних торговельних надбавок. Якщо робляться відрахування в рахунок комісійних, то не можна водночас здійснювати відрахування на загальні витрати або навпаки.

Термін “загальні витрати”, що використовується для визначення першого компонента, охоплює прямі та непрямі витрати, пов’язані зі збутом зазначених товарів.

Коли імпортовані товари були продані на основі агентської/комісійної угоди, комісійні відраховуватимуться. Коли імпортовані товари є предметом прямого продажу, то повинні відраховуватись прибуток і загальні витрати.

І в першому, і в другому випадку необхідно відраховувати звичайну суму комісійних або загальних витрат і прибутку, одержаного у зв’язку з продажем у країні імпорту імпортованих товарів того самого класу або виду. Товари належать до того самого класу або виду, якщо вони потрапляють у межі групи або виду товарів, виготовлених специфічною промисловістю або сектором промисловості, і входять до ідентичних і подібних товарів.

Згідно з положеннями ч. 2 ст. 62 питання про те, чи певні товари належать до “того самого класу або виду”, що й інші товари, повинно визначатися в кожному конкретному випадку з посиланням на відповідні обставини. Треба визначити продаж в Україні найвужчої групи або спектра імпортованих товарів того самого класу або виду, що охоплює оцінювані товари, для яких може бути надана необхідна інформація.

Частка, яка має бути відрахована як комісія або прибуток та загальні витрати, буде такою, що додається імпортером, крім випадків, коли сума несумісна із сумами, які зазвичай мають додаватися до товарів того самого класу або виду. Тобто якщо в імпортера частки комісійних або прибутку і загальних витрат відрізняються від часток, які мають зазвичай додаватися під час торгівлі, необхідно відраховувати частки, прийняті торгівлею, а не надані імпортером.

Прибуток і загальні витрати слід приймати в цілому.

Суму, призначену для відрахування, треба визначати на основі інформації, яку надає імпортер або інша особа від його імені. Коли такі дані не-

сумісні з даними, характерними для відповідної галузі, частки прибутку і загальні витрати можуть ґрунтуватися на інформації, яка відрізняється від тієї, що надає імпортер.

Звичайні витрати, здійснені в Україні на навантаження, вивантаження, транспортування, страхування, та інші пов'язані з такими операціями витрати. Витрати на поставку і відповідне страхування слід відрахувати з ціни товарів, коли ці витрати здійснені в межах країни імпорту. Тобто весь фрахт, обробка і витрати за поставку з місця перетину кордону до місця поставки в Україні будуть відраховані з ціни.

Податки, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з увезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів. Також від ціни товару віднімаються суми податків, що підлягають сплаті в Україні у зв'язку з увезенням (імпортом) чи продажем (відчуженням) товарів – третій компонент. У цьому випадку треба віднімати від ціни товару як місцеві податки, які підлягають сплаті за результатом продажу товарів, так і ті, що сплачуються у зв'язку з імпортом товарів на митну територію України, але тільки якщо вони не були внесені в суму загальних витрат.

Ціна, яка виникла в результаті, буде теоретично встановленою вартістю в Україні, або вартістю, яка може наблизитися до початкової ціни імпорту.

Стаття 63

Метод визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість)

1. Для визначення митної вартості товарів на основі додавання вартості (обчислена вартість) за основу береться надана виробником товарів, що оцінюються, або від його імені інформація про їх вартість, яка повинна складатися із сум:

- 1) вартості матеріалів та витрат, понесених виробником при виробництві оцінюваних товарів. Така інформація повинна базуватися на комерційних рахунках виробника за умови, що такі рахунки сумісні із загальноновизнаними принципами бухгалтерського обліку, які застосовуються в країні, де ці товари виробляються;
- 2) обсягу прибутку та загальних витрат, що дорівнює сумі, яка звичайно відображається при продажу товарів того ж класу або виду, що й оцінювані товари, які виготовляються виробниками у країні експорту для експорту в Україну;
- 3) загальних витрат при продажу в Україну з країни вивезення товарів того ж класу або виду, тобто витрат на завантаження, розвантаження та обробку оцінюваних товарів, їх транспортування до аеропорту, порту або іншого місця ввезення на митну територію України, витрат на страхування цих товарів.

2. Посадова особа митного органу не може вимагати або примушувати будь-яку особу, яка не є резидентом, надавати для вивчення або дозволяти доступ до будь-якого рахунка чи інших записів для цілей визначення обчисленої вартості. Інформація, подана виробником товарів для цілей визначення митної вартості згідно з положеннями цієї статті, може бути перевірена в країні виробникові товарів уповноваженими органами України за згодою виробника і за умови повідомлення заздалегідь уряду країни виробника товарів та за відсутності заперечень проти такої перевірки.

Переважно митна вартість визначається за ціною угоди на основі інформації, наявної в Україні. Проте для визначення митної вартості таким методом треба вивчити витрати на виробництво товарів, що оцінюються, та іншу інформацію, яку слід одержати за межами України. Крім того, у більшості випадків виробник товарів перебуває поза межами юрисдикції органів влади України.

Митна вартість визначається за цим методом на основі інформації, що отримується в країні експортера, про витрати на виробництво товарів, які оцінюються, і є сумою цих витрат. Дані про витрати повинні визначатися на базі інформації, що стосується виробництва оцінюваних товарів, і надаватися виробником або від його імені. Інформація має базуватися на комерційних звітах виробника за умови, що такі звіти відповідають загальноприйнятим принципам обліку, які застосовуються в країні, де товари вироблено.

Термін “вартість” відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 63 охоплює вартість елементів, зазначених у пп. “б” та “в” п. 1 ч. 10 ст. 58. Він також містить розподілену належним чином вартість будь-якого елемента, зазначеного в п. 1 ч. 1 ст. 63, який був прямо або опосередковано поставлений покупцем для використання у зв’язку з виробництвом імпортованих товарів. Вартість елементів, зазначених у пп. “г” п. 2 ч. 10 ст. 58, які вироблені в Україні, має враховуватися тільки тоді, коли такі елементи записано на рахунок виробника. Слід розуміти, що жодні кошти або вартість елементів, про які йдеться в цьому підпункті, не повинні рахуватися двічі при визначенні вартості за методом, передбаченим ст. 63.

Терміни “загальні витрати” та “обсяг прибутку”, про які йдеться в п. 2, 3 ч. 1 ст. 63, повинні визначатися на підставі інформації, наданої виробником або від його імені, якщо дані виробника сумісні з тими, що здебільшого відображаються в продажах товарів того самого класу або виду, що й оцінювані товари, котрі виготовляються виробниками в країні експорту для експорту до України.

Загальні витрати та обсяг прибутку мають враховуватися в цілому. Це означає, що коли в конкретному випадку обсяг прибутку виробника низь-

кий, а його загальні витрати високі, то обсяг прибутку і загальні витрати виробника, взяті разом, все ж можуть бути сумісними з тими, що відображаються під час продажу товарів того самого класу або виду. Наприклад, товар уперше надходить на ринок в Україну, а виробник погодився на нульовий чи низький прибуток із метою компенсації високих загальних витрат, пов'язаних із початком збуту.

Якщо виробник може довести, що отримує низький прибуток від продажу імпортованих товарів через конкретні комерційні обставини, то дані про фактичний прибуток виробника мають братися до уваги за умови, що виробник надає обґрунтовані комерційні підстави для їх підтвердження і його цінова політика відображає звичайну цінову політику у відповідній галузі промисловості.

Коли власні дані виробника щодо обсягу прибутку та загальних витрат несумісні з тими, які переважно відображаються при продажу товарів того самого класу або виду, що й оцінювані товари, котрі виготовляються виробниками в країні експорту для експорту до України, то обсяг прибутку та загальних витрат може базуватися на відповідній інформації, відмінній від тієї, що надається виробником товарів або від його імені.

Коли для цілей визначення митної вартості використовується інша інформація, ніж надана виробником або від його імені, митні органи повинні проінформувати імпортера, якщо останній того вимагає, про джерело такої інформації, використані дані та розрахунки, які базуються на цих даних, відповідно до положень ст. 56, із дотриманням конфіденційності інформації.

Термін “загальні витрати”, про який ідеться в п. 2 ч. 1 ст. 63, охоплює прямі й непрямі витрати на виробництво та продаж товарів на експорт, які не внесені згідно з п. 1 ч. 1 ст. 63.

Належність певних товарів до “того самого класу або виду”, що й інші товари, повинна визначатися в кожному конкретному випадку з урахуванням відповідних обставин. При визначенні звичайних прибутків і загальних витрат відповідно до положень ст. 63 слід вивчати продаж на експорт до України найвужчої групи або асортименту товарів, який охоплює товари, що оцінюються, стосовно яких може бути надана необхідна інформація. Для цілей ст. 63 товари того самого класу або виду повинні бути з тієї самої країни, що й товари, які оцінюються.

Використання методу визначення митної вартості відповідно до ст. 63 зазвичай обмежуватиметься випадками, коли покупець і продавець пов'язані між собою, а виробник готовий надати органам влади України необхідні калькуляції собівартості та забезпечити можливість будь-якої подальшої перевірки, що може виявитися необхідною.

Стаття 64

Резервний метод

1. У разі якщо митна вартість товарів не може бути визначена шляхом послідовного використання методів, зазначених у статтях 58–63 цього Кодексу, митна вартість оцінюваних товарів визначається з використанням способів, які не суперечать законам України і є сумісними з відповідними принципами і положеннями Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ).

2. Митна вартість, визначена згідно з положеннями цієї статті, повинна ґрунтуватися на раніше визнаних (визначених) митними органами митних вартостях.

3. Митна вартість імпортованих товарів не визначається згідно із положеннями цієї статті на підставі:

- 1) ціни товарів українського походження на внутрішньому ринку України;
- 2) системи, яка передбачає прийняття для митних цілей вищої з двох альтернативних вартостей;
- 3) ціни товарів на внутрішньому ринку країни-експортера;
- 4) вартості виробництва, іншої, ніж обчислена вартість, визначена для ідентичних або подібних (аналогічних) товарів відповідно до положень статті 63 цього Кодексу;
- 5) ціни товарів, що поставляються з країни-експортера до третіх країн;
- 6) мінімальної митної вартості;
- 7) довільної чи фіктивної вартості.

4. У разі якщо ця стаття застосовується митним органом, він на вимогу декларанта або уповноваженої ним особи зобов'язаний письмово поінформувати їх про митну вартість, визначену відповідно до положень цієї статті, та про використаний при цьому метод.

Сутність цього методу полягає в тому, що товари оцінюються з урахуванням світової практики у випадках, коли митні органи аргументовано вважають, що інші п'ять методів не можуть бути використані та не дають змоги об'єктивно й максимально точно встановити вартість оцінюваних товарів.

Законодавець під час визначення митної вартості вимагає, щоб митні органи надали декларантові цінову інформацію та діяли на основі не тільки законів України та інших нормативно-правових актів, а й відповідно до положень ГАТТ та Угоди про застосування ст. VII ГАТТ.

Митна вартість, визначена за резервним методом, повинна щонайбільшою мірою ґрунтуватися на раніше визнаних (визначених) митних вартос-

тях. Визнаною митна вартість товарів вважається тоді, коли відповідно до ч. 3 ст. 54 Кодексу митний орган дійшов висновку, що митна вартість, її структура та метод визначені правильно, а відомості документально підтверджені, достовірні й повні.

З метою використання положень цієї статті під час визначення митної вартості повинні використовуватися методи, викладені у ст. 58–63, при цьому обґрунтована гнучкість у застосуванні таких методів має відповідати всім основним принципам митної оцінки, які стосуються використання названих методів. У рамках резервного методу потрібно дотримуватися встановленої послідовності (ієрархії) треба методів визначення митної вартості.

В Угоді про застосування ст. VII ГАТТ наводяться деякі приклади обґрунтованої гнучкості.

Застосування резервного методу визначення митної вартості на основі методу визначення митної вартості за вартістю угоди з увезеними товарами неприпустиме.

Гнучке застосування методів 2–3 насамперед стосується термінів увезення ідентичних та подібних товарів, можливості використання як основи для митної оцінки ідентичних чи подібних товарів, вироблених не в тій країні, в якій виготовлено товари, що оцінюються.

Стосовно четвертого методу можливе гнучке трактування вимог щодо термінів продажу товарів на внутрішньому ринку України та незмінного стану товарів, які оцінюються.

В Угоді про застосування ст. VII ГАТТ зазначено, що коли митну вартість неможливо встановити за допомогою попередніх п'яти методів навіть із гнучким їх застосуванням, вона може визначатися з використанням інших розумних методів за умови, що такі дані наявні в країні-імпортері, документально підтверджені, відповідають загальним принципам ГАТТ.

Зокрема, далі вказуються умови визначення митної вартості товарів за резервним методом. Так, оцінка завезеного товару для митних цілей не повинна ґрунтуватися на вартості товару вітчизняного походження або на довільних чи фіктивних оцінках тощо.

При використанні методу 6 допускається розрахунок митної вартості на основі реальних, обґрунтованих цінових даних, якщо їх використання не суперечить вимогам ч. 3 цієї статті і сумісне з відповідними принципами і положеннями ГАТТ. Під час визначення митної вартості за методом 6 можна використовувати:

- преїскуранти;
- каталоги, що містять докладний опис товару;

- пропозиції цін з постачання конкретних товарів на митну територію України;
- біржові котирування;
- статистичні дані про загальноприйняті рівні комісійних, знижок, прибутку, тарифи на транспорт;
- результат товарно-вартісної експертизи та ін.

Загальні принципи, що не вступають у суперечність із принципами ст. VII ГАТТ та Угоди про застосування ст. VII ГАТТ, можна узагальнити таким чином:

- найнадійніша контрактна вартість товарів, що імпортуються;
- однорідність в оцінці;
- справедливість і нейтралітет;
- прості й справедливі критерії;
- відповідність комерційній практиці.

Стосовно доступності інформації в країні імпорту необхідно зазначити таке. Якщо інформація доступна в країні імпорту і вона задовольняє митницю як правдива й точна, це повинно бути використано. Коли деяка частина даних походить з іноземних джерел, цей факт сам по собі не повинен перешкоджати використанню таких даних для цілей встановлення вартості на підставі цієї статті.

ВИЗНАЧЕННЯ МИТНОЇ ВАРТОСТІ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ В МИТНИХ РЕЖИМАХ, ВІДМІННИХ ВІД МИТНОГО РЕЖИМУ ІМПОРТУ

Стаття 65

Порядок визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митних режимів, відмінних від митного режиму імпорту

1. Митною вартістю товарів, що ввозяться в Україну відповідно до митних режимів, відмінних від режиму імпорту, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. Визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України та поміщуються в митні режими, відмінні від режиму імпорту (крім митного режиму транзиту) зі справлянням митних платежів, здійснюється відповідно до глави 9 цього Кодексу.

2. При зміні митного режиму митна вартість, визначена при першому поміщенні товару в митний режим, підлягає заміні митною вартістю, визначеною відповідно до наступного митного режиму.

Коментованою статтею передбачено дві особливості визначення митної вартості товарів, що ввозяться на митну територію України відповідно до митних режимів, відмінних від митного режиму імпорту, а саме для товарів:

- що ввозяться на митну територію України і декларуються в інших митних режимах, які передбачають сплату митних платежів (крім транзиту);
- що ввозяться і декларуються в інших митних режимах, які не передбачають сплати митних платежів.

Митною вартістю товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митних режимів, відмінних від режиму імпорту, є ціна товару, зазначена в рахунку-фактурі чи рахунку-проформі.

Митна вартість товарів, які ввозяться на митну територію України та поміщуються в митні режими, відмінні від режиму імпорту (крім митного

режиму транзиту) зі справлянням митних платежів, визначається відповідно до гл. 9 Кодексу. Нормами цієї статті передбачено, у випадку справляння митних платежів, визначення митної вартості шляхом послідовного використання методів, зазначених у ст. 57 Кодексу.

Проте подання декларації митної вартості у цьому випадку не передбачено нормами ч. 4 ст. 52 Кодексу. Відповідно до ч. 6 ст. 52 декларант має право за власним бажанням подати декларацію митної вартості.

У ч. 11 ст. 52 вказано, що заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України у режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують.

Стаття 66

Порядок визначення митної вартості товарів, що вивозяться за межі митної території України

1. Митною вартістю товарів, що вивозяться за межі митної території України, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі.

2. Митна вартість товарів, що вивозяться за межі митної території України, визначається при поміщенні цих товарів уперше в митний режим з наступним фактичним переміщенням їх через митний кордон України. При зміні митного режиму під час знаходження товарів за межами митної території України митною вартістю товарів є митна вартість, визначена на день прийняття митним органом митної декларації при їх першому поміщенні в митний режим.

Згідно з коментованою статтею, на відміну від визначення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України у митному режимі імпорту, митною вартістю товарів, що вивозяться за межі митної території України, є ціна товару, зазначена у рахунку-фактурі чи рахунку-проформі. Жодні інші витрати не повинні додаватись до рахунка-фактури чи рахунка-проформи.

Подання декларації митної вартості у цьому випадку не передбачено нормами Кодексу.

Відповідно до ч. 11 ст. 52 заявлення митної вартості товарів, які переміщуються через митний кордон України у режимах, відмінних від режиму імпорту, здійснюється при декларуванні цих товарів шляхом заявлення в митній декларації відомостей про числове значення їх митної вартості та про документи, що його підтверджують.

Розділ IV

УКРАЇНСЬКА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**ВЕДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ КЛАСИФІКАЦІЇ ТОВАРІВ
ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЇЇ СТРУКТУРА
ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ**

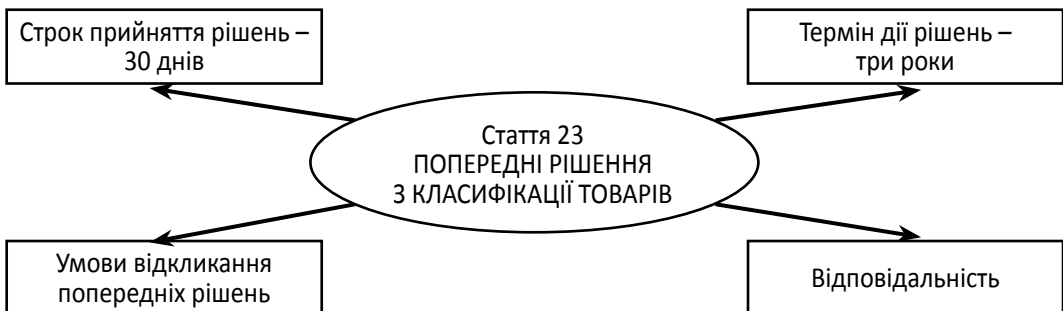
Нові положення Митного кодексу України з питань класифікації товарів

Встановлена можливість прийняття попередніх класифікаційних рішень (ст. 23)

Класифікація товарів здійснюється при їх декларуванні, тобто декларантом, а митні органи здійснюють контроль правильності класифікації товарів (п. 1, 2 ст. 69)

Встановлена обов'язковість оприлюднення класифікаційних рішень (п. 12 ст. 23 та п. 7 ст. 68 та 69)

Встановлення відповідальності за недостовірне декларування при класифікації товарів (п. 8 ст. 23 та п. 6 ст. 69)

Стаття 67

**Структура та застосування Української класифікації товарів
зовнішньоекономічної діяльності**

1. Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД) складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів та затверджується законом про Митний тариф України.

2. В УКТ ЗЕД товари систематизовано за розділами, групами, товарними позиціями, товарними підпозиціями, найменування і цифрові коди яких уніфіковано з Гармонізованою системою опису та кодування товарів.

3. Для докладнішої товарної класифікації використовуються сьомий, восьмий, дев'ятий та десятий знаки цифрового коду.

4. Структура десятизнакового цифрового кодового позначення товарів в УКТ ЗЕД включає код групи (перші два знаки), товарної позиції (перші чотири знаки), товарної підпозиції (перші шість знаків), товарної категорії (перші вісім знаків), товарної підкатегорії (десять знаків).

Застосування різних форм державного регулювання у зовнішньоекономічних відносинах України з країнами світу потребує насамперед визначення об'єкта зовнішньоекономічних операцій.

Об'єктом застосування таких державних форм регулювання зовнішньоекономічної діяльності, як тарифні та нетарифні методи, у нашій країні, за аналогією з міжнародною практикою, визначено товар. Наявність лише найменування товару є недостатньою інформацією для однозначного розуміння та визначення об'єкта регулювання. Для вирішення цього питання в міжнародній практиці запроваджено систему цифрового кодування товарів із метою надання необхідної інформації про товар, його склад або призначення та інші характеристики, що не враховані в найменуванні товару.

Збільшення обсягів і ускладнення структури зовнішньої торгівлі, участь у міжнародних торговельних операціях сотень тисяч найменувань товарів зумовили потребу в узгодженні правил організації і побудови системи товарних номенклатур. Міжнародне співробітництво в цій сфері спрямовувалося на визначення й утвердження таких пріоритетів:

- використання єдиного понятійного апарату, що полегшує діяльність митних органів, експертів, учасників міжнародних переговорів, а також виробників, експортерів, імпортерів і перевізників товарів;
- забезпечення однакової класифікації всіх товарів, що перебувають в обігу у міжнародній торгівлі, на прийнятній для всіх сторін основі;
- зіставлення національних статистик зовнішньої торгівлі для аналізу і порівняння даних світової торгівлі.

Зростання обсягів міжнародної торгівлі, тенденція до уніфікації і стандартизації зовнішньоторговельної документації, потреби в обміні статистичними даними поставили питання про необхідність єдиного міжнародного документа, який встановлює більш чіткі й деталізовані правила класифікації товарів, що перебувають у міжнародному товарообігу. Роз-

роблення такого документа велося за участю експертів із різних країн, представників міжурядових, неурядових і національних організацій.

В основу побудови нової системи класифікації була покладена Брюссельська тарифна номенклатура, а також Стандартна міжнародна торгова класифікація ООН. Крім того, було використано понад 10 міжнародних і національних класифікаційних систем, у тому числі митних.

У результаті проведеної роботи була підготовлена нова система класифікації товарів – Гармонізована система опису та кодування товарів, невід'ємною частиною якої є Номенклатура (товарів) гармонізованої системи.

Для того щоб забезпечити практичне використання Гармонізованої системи опису та кодування товарів більшим числом країн, Рада митного співробітництва у 1983 р. розробила Міжнародну конвенцію про Гармонізовану систему, яка з 1 січня 1988 р. набрала чинності як Міжнародна конвенція про Гармонізовану систему опису та кодування товарів (далі – Конвенція) з додатком, який є номенклатурою Гармонізованої системи опису та кодування товарів (далі – Гармонізованої системи) і становить невід'ємну частину Конвенції.

Номенклатура Гармонізованої системи є багатоцільовою товарною номенклатурою (класифікатором), яка задовольняє потреби статистичних служб, митних органів та комерційної діяльності.

Використання цього класифікатора стало новим етапом у подальшому розробленні й стандартизації систем товарів, що класифікуються з урахуванням максимального кола інтересів.

Гармонізована система підтримується (ведеться) Комітетом із Гармонізованої системи (його підкомітетами – Науковим та Підкомітетом із перегляду Гармонізованої системи) ВМО, до складу якого входять представники Договірних Сторін відповідно до положень Конвенції. Комітет із Гармонізованої системи та Підкомітет із перегляду Гармонізованої системи проводять сесії двічі на рік, Науковий підкомітет – один раз на рік, крім того, за необхідністю, утворюються робочі групи з аналізу та підготовки матеріалів для сесій Комітету.

Україна приєдналася до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів відповідно до Указу Президента України “Про приєднання до Міжнародної конвенції про Гармонізовану систему опису та кодування товарів” від 17.05.2002 № 466/2002, ставши її Договірною Стороною, з набуттям усіх прав, передбачених статтями Конвенції, які набрали чинності для України з 1 січня 2004 р.

Як Договірна Сторона Конвенції Україна набула таких прав:

– порушувати питання щодо класифікації товарів;

- голосувати під час розгляду питань класифікації на сесіях Комітету з Гармонізованої системи;
- вносити поправки до Пояснень Гармонізованої системи (які є офіційною інтерпретацією Гармонізованої системи) та до Компендіуму класифікаційних рішень, що приймаються Радою митного співробітництва (Всесвітньою митною організацією);
- голосувати під час внесення поправок до Гармонізованої системи та Пояснень до Гармонізованої системи;
- вимагати у Всесвітньої митної організації передачі питань про класифікацію або внесення поправок у тексти Пояснень Гармонізованої системи для їх перегляду;
- вносити поправки до Гармонізованої системи у зв'язку з технічними змінами або змінами в міжнародній торгівлі;
- запитувати Секретаріат Всесвітньої митної організації про одержання інформації з питань, що стосуються Гармонізованої системи, та проведення навчання з таких питань.

Як Договірна Сторона Конвенції Україна набула таких зобов'язань:

- привести свою тарифно-статистичну номенклатуру (Митний тариф України, товарною номенклатурою якого є Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності) у відповідність із Гармонізованою системою, зокрема товарними позиціями, підпозиціями та Загальними правилами інтерпретації Гармонізованої системи;
- надавати статистичні дані про імпорт та експорт товарів на рівні шести знаків УКТ ЗЕД;
- вносити до УКТ ЗЕД поправки у разі набуття чинності змінами до Гармонізованої системи.

Відповідно до мети створення Гармонізованої системи положеннями Конвенції встановлено, що країни, які її застосовують, не можуть змінити класифікації товарів і їх коду у межах перших шести знаків. Таким чином створюється основа для доволі точного опису товарів, спираючись на їх об'єктивні характеристики, відображені в Гармонізованій системі. Наведені характеристики можуть ефективно використовуватися митними органами при проведенні контролю за товарами, що переміщуються. Крім того, безумовне дотримання такого підходу дає змогу значно зменшити кількість помилок під час складання зовнішньоторговельної документації, а також удосконалити обробку статистичних даних зовнішньоторговельного обігу в обігу різних країн.

У Гармонізованій системі реалізовано такий підхід: розділи і підгрупи позначені римськими цифрами, а товарні групи, позиції і субпозиції – арабськими. Коди розділів і підгруп не взаємозалежні один від одного, так

само як і з кодами груп, товарних позицій і субпозицій. Товарні підпозиції цифрового коду в Гармонізованій системі не мають, вони позначаються прочерком (“-”), що проставляється перед їх найменуванням. УКТ ЗЕД складається на основі Гармонізованої системи опису та кодування товарів ВМО і Комбінованої номенклатури ЄС (далі – Комбінована номенклатура).

Чинна Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності побудована на основі Гармонізованої системи. УКТ ЗЕД є товарною номенклатурою Митного тарифу України, затвердженого Законом України “Про Митний тариф України”, що використовується для цілей тарифного, нетарифного та інших видів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, ведення статистики зовнішньої торгівлі та здійснення митного оформлення товарів.

Використання єдиної номенклатури на основі Гармонізованої системи, прийнятої під егідою ВМО, має такі переваги:

- 1) спрощується ведення міжнародних торговельних переговорів і покращується врегулювання торговельних спорів;
- 2) полегшуються збирання, порівняння й аналіз даних торговельної статистики;
- 3) досягається економія часу та коштів, оскільки можна уникнути перекласифікації товарів під час перетинання кордону між країнами або у разі переходу від одного виду економічної діяльності до іншого (наприклад, виробництво, транспортування, експорт);
- 4) з’являється можливість стандартизації торговельної документації і даних, що життєво важливо для електронного обміну даними між різними країнами або різними видами діяльності (наприклад, митниця → транспорт → страхування → банк тощо);
- 5) усі положення, що стосуються імпорту або експорту окремих товарів, можна об’єднати в базу даних із тарифів зовнішньої торгівлі й присвоїти товарам уніфіковані коди, забезпечивши, таким чином, автоматизацію процедур митного оформлення і зменшивши операційні витрати.

Таким чином, в Українській класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності враховано Основні правила інтерпретації Гармонізованої системи опису та кодування, примітки до розділів та груп, пояснення до товарних позицій. Крім того, коди в УКТ ЗЕД, а саме перші шість цифр, які відповідають назвам груп, позицій та товарних підпозицій, відповідають таким самим кодам Гармонізованої системи.

З метою уніфікації класифікації товарів, забезпечення зіставлення статистичних даних про обсяги зовнішньоекономічної діяльності, застосування заходів нетарифного регулювання, коди й підходи до класифікації

на рівні сьомого та восьмого знаків товарних кодів в УКТ ЗЕД відповідають правилам, приміткам і поясненням Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (КН ЄС).

Станом на травень 2012 р. ведення УКТ ЗЕД здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України “Про затвердження Порядку ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності” від 12.12.2002 № 1863. УКТ ЗЕД базується на основі Гармонізованої системи (перший – шостий знаки десятизначного товарного коду) і Комбінованої номенклатури Європейського Союзу (сьомий – восьмий знаки десятизначного товарного коду).

Відповідно до вимог Конвенції в УКТ ЗЕД товари систематизовано за найменуваннями і цифровими позначеннями розділів, груп, товарних позицій та товарних підпозицій згідно з Гармонізованою системою.

Структура десятизначного цифрового кодового позначення товарів в УКТ ЗЕД:

	1 2	3 4	5 6	7 8	9 10
	XX	XX	XX	XX	XX
Група					
Товарна позиція					
Товарна підпозиція					
Товарна категорія					
Товарна підкатегорія					

Кількість знаків товарного коду		Найменування групування товарної номенклатури	Примітки
Не відображається у товарному коді, нумерується римськими цифрами		Розділ	Збігається з ГС
XX	2 знаки	Група	Збігається з ГС
XXXX	4 знаки	Товарна позиція	Збігається з ГС
XXXX XX	6 знаків	Товарна підпозиція	Збігається з ГС
XXXX XX XX	8 знаків	Товарна категорія	Збігається з КН ЄС, перші 6 знаків відповідають ГС
XXXX XX XX XX	10 знаків	Товарна підкатегорія	Перші 6 знаків відповідають ГС, 7-мі і 8-мі знаки відповідають КН ЄС, 9-ті та 10-ті знаки призначені для деталізації товарів на національному рівні

УКТ ЗЕД має п'ять рівнів деталізації, побудованих за ступенем їхнього зростання відповідно до кількості цифрових знаків кодування.

Перший рівень – розділи. В УКТ ЗЕД є 21 розділ – вони позначаються римськими цифрами відповідно до Гармонізованої системи. На цьому рівні товари згруповані за галузями господарства. Наприклад, у розділі I систематизовані живі тварини та продукція тваринництва; у II – продукти рослинного походження; у V – мінеральні продукти; у VII – пластмаси та вироби з них, каучук і гумові вироби. Отже, спочатку необхідно визначити, до якої галузі можна віднести товар. Порядковий номер розділу не використовується в цифровому десятизначному коді товару згідно з УКТ ЗЕД, але потрібний для зручності орієнтації в УКТ ЗЕД.

Другий – п'ятий рівні десятизначного коду УКТ ЗЕД позначаються арабськими цифрами відповідно до Гармонізованої системи.

Другий рівень – групи. Всього їх 97. У них товари згруповані згідно з:

- матеріалом, із якого вони виготовлені;
- функціями, які вони виконують;
- ступенем обробки.

Цьому рівню відповідають цифрові позначення з двома знаками від 01 до 97. Вони і є першими двома цифрами в десятизначному коді товару згідно з УКТ ЗЕД.

Третій рівень – товарні позиції. На цьому рівні товари деталізуються за чотиризначними кодами, перші дві цифри в яких є номером групи товарів згідно з УКТ ЗЕД.

Четвертий рівень – товарна підпозиція. На цьому рівні здійснюється подальша деталізація товарів – це шестизначні коди, перші два знаки в яких є номером групи, а перші чотири – номером товарної позиції.

П'ятий рівень – товарна категорія (підкатегорія). На цьому рівні відповідно до положень Конвенції вводяться додаткові критерії деталізації товару згідно з національним законодавством. В Україні на рівні товарної категорії (восьмизначні коди) проводиться деталізація відповідно до Комбінованої номенклатури Європейського Союзу, чинної на дату розроблення нової версії УКТ ЗЕД. Комбінована номенклатура Європейського Союзу – це товарна номенклатура ЄС, яка також побудована на Гармонізованій системі.

На рівні товарної підкатегорії (десятизначні коди УКТ ЗЕД) товари деталізуються в інтересах України.

Відповідно до структури побудови Гармонізованої системи кожний конкретний товар повинен бути однозначно визначений тільки одним кодом згідно з УКТ ЗЕД.

УКТ ЗЕД – систематизований перелік товарів, побудований на основі Гармонізованої системи, який включає коди товарів, їх найменування, одиниці виміру та обліку (ОВО).

Для забезпечення визначення коду товару тільки одним кодом в УКТ ЗЕД:

- групи товарів не повторюються за змістом;
- перелічено всі товари, що можуть перетинати кордон;
- для виключення можливості присвоєння кількох кодів товару залежно від застосування критерію матеріалу, з якого він виготовлений, або призначення класифікація товарів здійснюється відповідно до вимог Основних правил інтерпретації УКТ ЗЕД.

Стаття 68

Ведення Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності

1. Ведення УКТ ЗЕД здійснює центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, в порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

2. Ведення УКТ ЗЕД передбачає:

- 1) відстеження та облік змін і доповнень до Гармонізованої системи опису та кодування товарів, пояснень та інших рішень щодо її тлумачення, що приймаються Всесвітньою митною організацією;
- 2) підготовку пропозицій щодо внесення змін до УКТ ЗЕД;
- 3) деталізацію УКТ ЗЕД на національному рівні та введення додаткових одиниць виміру;
- 4) забезпечення однакового застосування всіма митними органами правил класифікації товарів;
- 5) прийняття рішень щодо класифікації та кодування товарів в УКТ ЗЕД у складних випадках;
- 6) розроблення пояснень і рекомендацій до УКТ ЗЕД та забезпечення їх опублікування;
- 7) своєчасне ознайомлення суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності з рішеннями та інформацією (крім тих, що є конфіденційними) щодо питань класифікації товарів та про застосування УКТ ЗЕД;
- 8) здійснення інших функцій, необхідних для ведення УКТ ЗЕД.

Технічний прогрес та зміни в структурі міжнародної торгівлі зумовлюють необхідність внесення доповнень, змін та уточнень до Гармонізованої

системи, а як наслідок, і до УКТ ЗЕД. У зв'язку з цим виникає потреба у відстеженні змін і доповнень, які вносить Всесвітня митна організація до Гармонізованої системи, Пояснень до Гармонізованої системи та інших рішень щодо її тлумачення. На підставі змін, внесених до Гармонізованої системи, здійснюється підготовка відповідних змін до УКТ ЗЕД.

Ведення УКТ ЗЕД – одне з основних завдань митних органів стосовно реалізації митної політики України відповідно до пп. 12 ч. 2 ст. 544 Кодексу. Ведення УКТ ЗЕД здійснюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи (Державною митною службою України), у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Для виконання функцій з ведення УКТ ЗЕД центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, має право:

- одержувати в установленому порядку від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади необхідну інформацію;
- залучати фахівців міністерств, центральних органів виконавчої влади та наукових установ до роботи з ведення УКТ ЗЕД.

Пропозиції про внесення змін до УКТ ЗЕД у зв'язку із змінами, що вносяться до Гармонізованої системи опису та кодування товарів Всесвітньою митною організацією, а також до Комбінованої номенклатури Європейським Союзом, надсилаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, до центрального органу виконавчої влади з питань економіки для врахування та підготовки пропозицій про внесення змін до Митного тарифу України.

За поданням міністерств, центральних органів виконавчої влади центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, приймає рішення щодо можливості змін у деталізації товарів в УКТ ЗЕД на національному рівні з урахуванням загальноприйнятих правил класифікації товарів у Гармонізованій системі опису та кодування товарів ВМО. Така деталізація здійснюється на рівні дев'ятого і десятого знаків товарного коду з метою забезпечення захисту національного товаровиробника шляхом застосування заходів тарифного, нетарифного, інших видів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та вдосконалення статистичного обліку.

Рішення про можливість здійснення деталізації товарів в УКТ ЗЕД на національному рівні приймаються на підставі інформації, яка надається центральному органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію держав-

ної політики у сфері державної митної справи, міністерствами, центральними органами виконавчої влади та містить такі відомості:

- 1) обґрунтування потреби деталізації товарів в УКТ ЗЕД на національному рівні;
- 2) код товару згідно з УКТ ЗЕД, що деталізується;
- 3) текстовий опис товарів, для яких в УКТ ЗЕД виділяються окремі коди;
- 4) відомості про походження, склад, призначення, галузь використання товару тощо;
- 5) характерні ознаки, які відрізняють товар, що деталізується, від інших подібних товарів;
- 6) нормативно-технічну документацію на товар із визначенням показників, за якими проводитиметься ідентифікація товару, що деталізується, під час митного оформлення.

Якщо деталізацію товарів в УКТ ЗЕД на національному рівні центральним органом виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, визнано можливою, то рішення про це має містити:

- 1) коди товарів згідно з УКТ ЗЕД, деталізовані на національному рівні;
- 2) текстовий опис деталізованих на національному рівні товарів;
- 3) у разі необхідності додаткову примітку України, яка надає роз'яснення стосовно класифікації товарів, деталізованих на національному рівні;
- 4) одиниці виміру та обліку, які зазначатимуться для деталізованих на національному рівні товарів в УКТ ЗЕД під час їх митного оформлення.

У разі відсутності зазначених у п. 1–4 відомостей рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, повинно містити обґрунтування неможливості деталізації товарів в УКТ ЗЕД на національному рівні.

Рішення про можливість деталізації товарів на національному рівні в УКТ ЗЕД центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, доводиться міністерству, центральному органу виконавчої влади, який ініціював подання, для його врахування під час підготовки пропозицій стосовно внесення в установленому порядку змін до Митного тарифу України.

Пояснення до УКТ ЗЕД розробляються та затверджуються наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, відповідно до змін, які вносяться Всесвітньою митною організацією до Пояснень до Гармонізованої системи опису та кодування товарів і Європейським Союзом до Комбінованої номенклатури. У разі потреби цей орган розробляє пояснення до товарних підкатегорій, деталізованих на національному рівні.

Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, розробляє та затверджує наказом перехідні таблиці до нової версії УКТ ЗЕД. Ці таблиці складаються на основі перехідних таблиць до нових версій Гармонізованої системи опису та кодування товарів і Комбінованої номенклатури. Перехідні таблиці бувають прямі й обернені¹.

Нові редакції УКТ ЗЕД, Пояснень до УКТ ЗЕД та перехідних таблиць до УКТ ЗЕД оприлюднюються на офіційній веб-сторінці центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи.

Форма рішення про визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД та порядок його прийняття митними органами визначаються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

На офіційній веб-сторінці центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, у знеособленому вигляді оприлюднюються прийняті митними органами рішення щодо класифікації та кодування товарів в УКТ ЗЕД, публікуються методичні рекомендації й інші роз'яснення з питань класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД.

Незважаючи на те, що робота зі створення принципів побудови і ведення сучасної Гармонізованої системи опису та кодування товарів завершилася понад 30 років тому, до Гармонізованої системи опису та кодування товарів на постійній основі, один раз на п'ять років, вносяться зміни. Такі зміни товарів розробляються Всесвітньою митною організацією. Причини внесення цих змін такі:

- 1) перегляд товарних позицій і субпозицій з низькими обсягами торгівлі (з Гармонізованої системи опису та кодування товарів вилучаються товарні коди, яким відповідають товари з низькими обсягами торгівлі, та додатково вводяться нові коди товарів, яким відповідають значні обсяги торгівлі. На сьогодні товарні коди присвоюються певним товарним групуванням за умови, коли обсяги їхнього імпорту становлять не менш як 20 млн дол. США);
- 2) зміна характеру світової торгівлі;
- 3) уточнення текстів товарних позицій, підпозицій, категорій та підкатегорій для забезпечення однакового (уніфікованого) розуміння й застосування Гармонізованої системи опису та кодування товарів;

¹ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.wcoomd.org/home_hsoverviewboxes_tools_and_instruments_hsnomenclature.htm.

- 4) загальний перегляд товарних позицій, призначених для сучасних машин та високотехнологічної апаратури (такі зміни насамперед стосуються комп'ютерної техніки, напівпровідникових технологій, засобів зв'язку та інших радіоелектронних товарів тощо);
- 5) запити міжнародних організацій, зацікавлених у відстеженні статистики міжнародної торгівлі окремими видами товарів;
- 6) захист навколишнього середовища – вирішення екологічних проблем: передусім здійснення контролю за ввезенням відходів, імпортом рослин (ліс, бамбук, ротанг) та виробів із них, рідкісних тварин тощо.

Українська класифікація товарів зовнішньоекономічної діяльності є досить об'ємним документом – разом із поясненнями складається з декількох тисяч сторінок текстової і табличної інформації. Щоб орієнтуватися у змінах класифікації в УКТ ЗЕД, варто скористатися вказаними перехідними таблицями.

Крім того, слід урахувати таке. При зміні версій товарних номенклатур може скластися таке враження, що деякі товарні коди "зникають", але насправді це не так. Зміна товарних номенклатур має закономірності. Товари, що класифікуються за змінними товарними кодами, можуть піддаватися деталізації або, навпаки, об'єднуватися з іншими товарними групуваннями і в новій версії товарної номенклатури ці товари класифікуватимуться вже за іншими товарними кодами. Типові види змін класифікації товарів в УКТ ЗЕД при переході національної товарної номенклатури на оновлену версію Гармонізованої системи опису та кодування товарів бувають такими.

1. Товарні коди не змінюються.

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2002 р.

0101	Коні, віслюки, мули та лошаки, живі:
0101 10	- чистопородні племінні тварини:
0101 10 10 00	- - коні
0101 10 90 00	- - інші

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2007 р.

0101	Коні, віслюки, мули та лошаки, живі:
0101 10	- чистопородні племінні тварини:
0101 10 10 00	- - коні
0101 10 90 00	- - інші

При переведенні Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності з редакції 2002 р. на редакцію 2007 р. понад 75 % кодів та відповідних назв товарів залишилися незмінними. Збереження значної частини товарних кодів при зміні версій товарних номенклатур спрощує роботу з приведення чинної національної номенклатури у відповідність із положеннями Гармонізованої системи опису та кодування товарів 2007 р. Не-

змінність товарних кодів у різних версіях товарних номенклатур дає можливість під час розроблення нової номенклатури ефективно застосовувати автоматизовані методи аналізу та обробки тексту. Наприклад, використання програмних можливостей EXCEL спрощує рутинну роботу з перевірки кодів та назв товарів, дає змогу виявити повтори (дублювання), порушення формату запису товарного коду, технічні помилки тощо.

2. Для окремих товарів товарні коди замінюються на інші.

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2002 р.

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2007 р.

8525 20 91 00	--- для стільникового зв'язку (мобільні телефони)	→	8517 12 00 00	-- телефонні апарати для стільникових мереж зв'язку та інших бездротових мереж зв'язку
---------------	---	---	---------------	--

Такий тип змін у класифікації необхідно враховувати під час здійснення митних процедур із питань визначення та контролю країни походження товару.

3. Товарні коди деталізуються (товари, що класифікуються за одним товарним кодом, після внесення змін класифікуються за декількома товарними кодами).

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2002 р.

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2007 р.

4409 20	- з листяних порід:	→	4409 21 00 00	-- з деревини бамбука
		→	4409 29	-- інші:

4. Спрощення (згортання) деталізації товарів (товари, що класифікуються за різними товарними кодами, "зливаються" в один товарний код).

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2002 р.

УКТ ЗЕД, побудована на Гармонізованій товарній номенклатурі 2007 р.

9614	Люльки для куріння (включаючи чашечки люльок), мундштуки для сигар і сигарет та їх частини:		9614 00	Люльки для куріння (включаючи чашечки люльок), мундштуки для сигар і сигарет та їх частини:
9614 20	- люльки та чашечки люльок:		9614 00 10 00	- грубо оброблені заготовки з дерева або коріння для виробництва люльок
9614 20 20 00	- - грубо оброблені заготовки з дерева або коріння для виробництва люльок		9614 00 90 00	- інші
9614 20 80 00	- - інші	→		
9614 90 00 00	- інші	→		

З огляду на викладене природно виникає запитання: “Як зберегти різні ставки ввізного мита при зміні версії товарної номенклатури у випадку згортання 2, 4, 8, 10 тощо товарних кодів з утворенням лише одного-двох товарних кодів?” У цьому випадку головну роль відіграють можливості деталізації товарів на національному рівні (9-го та 10-го знаків товарних кодів в УКТ ЗЕД). Для збереження різноманітних ставок ввізного мита товари деталізуються на національному рівні, що не суперечить міжнародним нормам ведення національної товарної номенклатури. Таким чином, згортання деталізації на рівні Гармонізованої системи опису та кодування товарів не забороняє проведення або збереження деталізації на рівні УКТ ЗЕД.

5. Змішаний тип внесення змін у класифікацію товарів (товари, що класифікуються за товарними кодами, частково перерозподіляються між кодами)

8479	Машини та механічні пристрої спеціального призначення, в іншому місці не зазначені:	8479	Машини та механічні пристрої спеціального призначення, в іншому місці не зазначені:
	- інші машини та механічні пристрої		- інші машини та механічні пристрої
8479 89	- - інші	8479 89	- - інші
8479 89 98	- - - інші	8479 89 97	- - - інші
8479 89 98 90	- - - - інші	8479 89 97 90	- - - - інші
		ex <u>8508 19 00 00</u>	- - пирососи з умонтованим електродвигуном, крім пирососів, потужністю не більше як 1500 Вт та таких, що мають мішок для збирання пилу або інший пилозбірник об'ємом не більше як 20 л
		ex <u>8508 60 00 00</u>	- пирососи без умонтованого електродвигуна

Стаття 69

Класифікація товарів

1. Товари при їх декларуванні підлягають класифікації, тобто у відношенні товарів визначаються коди відповідно до класифікаційних групувань, зазначених в УКТ ЗЕД.

2. Митні органи здійснюють контроль правильності класифікації товарів, поданих до митного оформлення, згідно з УКТ ЗЕД.

3. На вимогу посадової особи митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати усі наявні відомості, необхідні для підтвердження заявлених ними кодів товарів, поданих до митного оформлення, а також зразки таких товарів та/або техніко-технологічну документацію на них.

4. У разі виявлення під час митного оформлення товарів або після нього порушення правил класифікації товарів митний орган має право самостійно класифікувати такі товари.

5. Під складним випадком класифікації товару розуміється випадок, коли у процесі контролю правильності заявленого декларантом або уповноваженою ним особою коду товару виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТ ЗЕД, вирішення яких потребує додаткової інформації, спеціальних знань, проведення досліджень тощо.

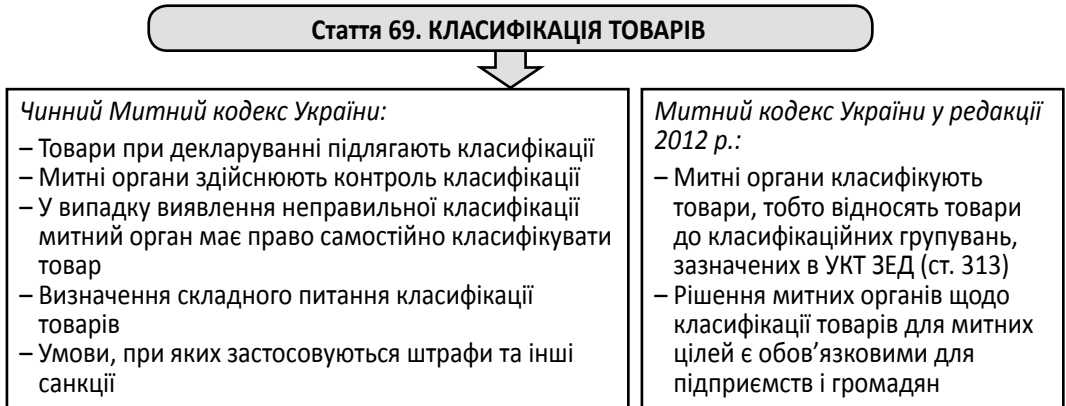
6. Штрафи та інші санкції за несплату митних платежів та за інші порушення, виявлені у зв'язку з неправильною класифікацією товарів, застосовуються митними органами виключно у разі, якщо прийняте митним органом рішення про класифікацію цих товарів у складному випадку було прийнято на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної інформації та/або внаслідок ненадання заявником всієї наявної у нього інформації, необхідної для прийняття зазначеного рішення, що суттєво вплинуло на його характер.

7. Рішення митних органів щодо класифікації товарів для митних цілей є обов'язковими. Такі рішення оприлюднюються в установленому законодавством порядку. У разі незгоди з рішенням митного органу щодо класифікації товару декларант або уповноважена ним особа мають право оскаржити це рішення в порядку, встановленому главою 4 цього Кодексу.

8. Висновки інших органів, установ та організацій щодо визначення кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД при митному оформленні мають інформаційний або довідковий характер.

Контроль правильності класифікації товару згідно з УКТ ЗЕД після випуску товару у вільний обіг може здійснюватися шляхом проведення документальної перевірки дотримання вимог законодавства України з питань митної справи відповідно до ст. 345–354 МКУ. У разі встановлення за результатами документальної перевірки фактів порушення правил класифікації товару рішення щодо класифікації товарів окремим документом не оформлюється, а зазначається в акті про результати перевірки (ст. 354 МКУ).

Положеннями Кодексу 2012 р. змінено саму процедуру класифікації товарів (рис. 5). Статтею 69 передбачено, що класифікація проводиться під

Рис. 5. Класифікація товарів згідно з Митним кодексом України в редакції 2002 і 2012 рр.

Складено авторами.

час декларування товарів, при цьому митні органи здійснюють контроль класифікації товарів та у разі виявлення неправильної класифікації мають право самостійно класифікувати товар. Тобто передбачається надання більших повноважень та відповідальності декларанту або уповноваженій ним особі.

Під час декларування товарів декларант або уповноважена ним особа повинні виконувати вимоги ст. 257 Кодексу, зокрема п. 5 ч. 8 стосовно відомостей про товари (найменування; звичайний торговельний опис, що дає змогу ідентифікувати та класифікувати товар; торговельна марка та виробник товарів (за наявності у товаросупровідних та комерційних документах); код товару згідно з УКТ ЗЕД).

У частинах першій та другій ст. 69 Кодексу зазначається, що класифікує товар декларант або уповноважена ним особа, а митні органи здійснюють контроль правильності класифікації товарів, поданих до митного оформлення згідно з УКТ ЗЕД. На вимогу посадової особи митного органу декларант або уповноважена ним особа зобов'язані надати всі наявні відомості, необхідні для підтвердження заявлених ними кодів товарів, поданих до митного оформлення, а також зразки таких товарів та/або техніко-технологічну документацію на них.

Частиною четвертою ст. 69 встановлено, що митний орган має право самостійно класифікувати задекларовані товари у разі виявлення під час або після їх митного оформлення порушення правил класифікації товарів.

Рішення про визначення коду товару приймається за результатами класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД у разі необхідності зміни задекларованого коду товару відповідно до УКТ ЗЕД, у тому числі за результатами

спрацювання автоматизованої системи аналізу та управління ризиками, у складних випадках митних формальностей; у випадках, передбачених законодавством України з питань державної митної справи.

Положеннями Кодексу затверджено порядок класифікації товарів, який відповідає рекомендаціям Всесвітньої митної організації, що складається з трьох етапів: класифікації товару декларантом; контролю правильності класифікації посадовими особами митного органу під час митного оформлення товару; перевірки правильності класифікації товарів після завершення митного оформлення цих товарів.

У ч. 5 ст. 69 Кодексу дано визначення складного випадку класифікації товарів, під яким мається на увазі ситуація, коли у процесі контролю правильності заявленого декларантом або уповноваженою ним особою коду товару виникають суперечності щодо тлумачення положень УКТ ЗЕД, вирішення яких потребує додаткової інформації, спеціальних знань, проведення досліджень тощо.

Прийняття рішень про визначення коду товару згідно з УКТ ЗЕД у складних випадках здійснює спеціалізований підрозділ митного органу, зокрема шляхом отримання додаткової інформації (техніко-технологічної документації на товар (офіційно видані книги, державні стандарти, технічні умови, каталоги фірм-виробників, креслення виробів, паспорти виробу, інструкції користувача, рецептури тощо)), фотознімків, схем, специфікацій та інших документів.

Якщо для вирішення питання класифікації товару виникає потреба в спеціальних знаннях із різних галузей науки, техніки, мистецтвознавства тощо або у використанні спеціального обладнання і техніки під час застосування системи управління ризиками і спрацюванні індикатора “профілю ризику”, митний орган може звернутися до спеціалізованого митного органу з питань експертного забезпечення або до іншої експертної установи (організації).

Норми добору, техніки безпеки, термін доставки зразків, строк проведення досліджень, порядок взаємодії митних органів зі спеціалізованими митними органами з питань експертного забезпечення та його відокремлених підрозділів розробляються спеціалізованим митним органом і затверджуються наказом центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, відповідно до ст. 255, 356–357 Кодексу.

Частиною шостою ст. 69 Кодексу визначено, що штрафи та інші санкції за несплату митних платежів та за інші порушення, виявлені у зв'язку з неправильною класифікацією товарів, застосовуються митними органами тільки у разі, коли рішення митного органу про класифікацію цих товарів у

складному випадку було прийнято на підставі поданих заявником недостовірних документів, наданої ним недостовірної та/або неповної інформації, що суттєво вплинуло на його характер.

Визначена частиною шостою ст. 69 норма призначена для посилення дисципліни дотримання положень чинного законодавства та правил класифікації інспекторським складом митних органів, адже за наявності достовірної та повної інформації про товар відповідальність за неправильну класифікацію покладається на посадову особу митного органу.

Проте ця норма стосується тільки штрафів і санкцій, обов'язкові платежі у разі виявлення неправильної класифікації товару після митного оформлення, згідно з положеннями Кодексу, суб'єкт ЗЕД зобов'язаний внести до державного бюджету в повному обсязі.

Рішення митних органів щодо класифікації товарів для митних цілей є обов'язковими. Вони оприлюднюються в установленому законодавством порядку.

У разі незгоди декларант або уповноважена ним особа має право на оскарження рішення митного органу щодо класифікації товарів відповідно до гл. 4 Кодексу, згідно з якою встановлено оскарження рішень, дій та бездіяльності митних органів, організацій, їх посадових осіб та інших працівників і відповідальність за них.

Висновки інших органів, установ та організацій щодо визначення кодів товарів згідно з УКТ ЗЕД при митному оформленні мають інформаційний або довідковий характер. Це положення ч. 8 ст. 69 Митного кодексу України дає посадовим особам митних органів можливість під час оскарження прийнятих рішень у судовому порядку відстоювати право митних органів на проведення класифікаційної роботи як сукупності заходів, що здійснюються посадовими особами митних органів для забезпечення правильності класифікації товарів згідно з УКТ ЗЕД.

Розділ V

МИТНІ РЕЖИМИ

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЩОДО МИТНИХ РЕЖИМІВ

Стаття 70

Види митних режимів

1. З метою застосування законодавства України з питань державної митної справи запроваджуються такі митні режими:

- 1) імпорт (випуск для вільного обігу);
- 2) реімпорт;
- 3) експорт (остаточне вивезення);
- 4) реекспорт;
- 5) транзит;
- 6) тимчасове ввезення;
- 7) тимчасове вивезення;
- 8) митний склад;
- 9) вільна митна зона;
- 10) безмитна торгівля;
- 11) переробка на митній території;
- 12) переробка за межами митної території;
- 13) знищення або руйнування;
- 14) відмова на користь держави.

2. Митні режими встановлюються виключно цим Кодексом.

У статті наведено перелік із чотирнадцяти митних режимів, що застосовуються в Україні і встановлюються виключно Кодексом: імпорт (випуск для вільного обігу), реімпорт, експорт (остаточне вивезення), реекспорт, транзит, тимчасове ввезення, тимчасове вивезення, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля, переробка на митній території, переробка за межами митної території, знищення або руйнування, відмова на користь держави (рис. 6).

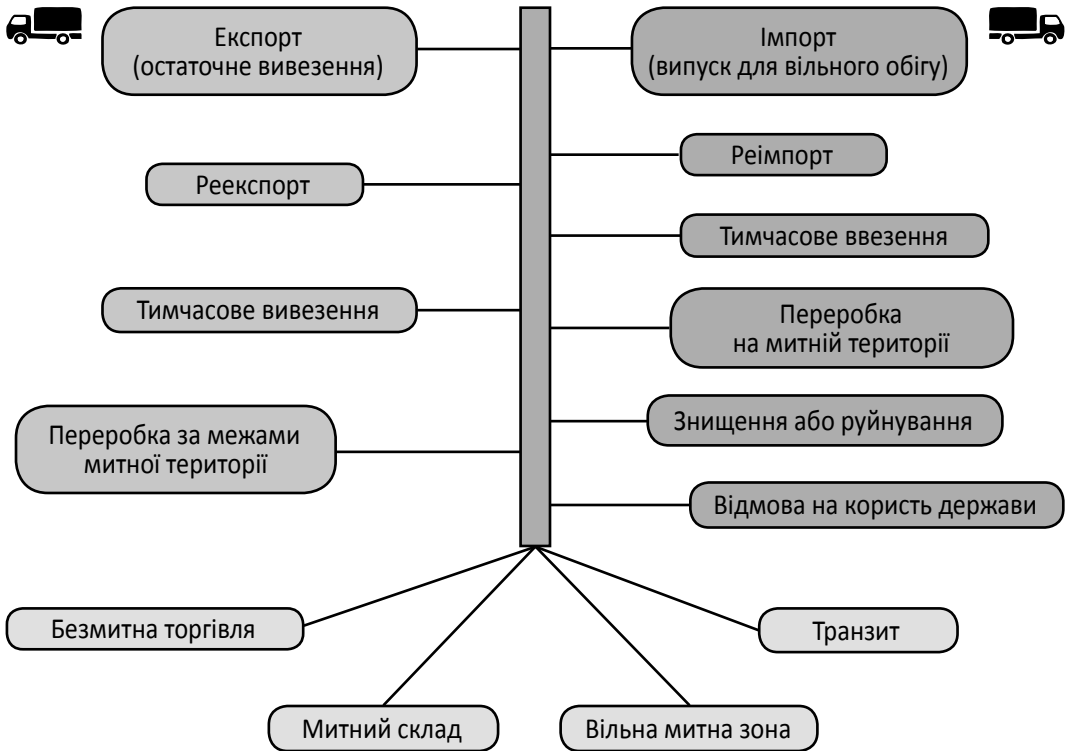

Рис. 6. Види митних режимів

Складено авторами.

Стаття 71

Вибір та зміна митного режиму

1. Декларант має право обрати митний режим, у який він бажає помістити товари, з дотриманням умов такого режиму та у порядку, що визначені цим Кодексом.

2. Поміщення товарів у митний режим здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей, передбачених цим Кодексом.

3. Митний режим, у який поміщено товари, може бути змінено на інший, обраний декларантом відповідно до частини першої цієї статті, за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів, що поміщуються у такий інший митний режим.

Статтею встановлено, що декларант має право вибрати митний режим, у який бажає помістити товари, шляхом їх декларування та виконання належних митних формальностей. При цьому мають бути дотримані заходи

тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, визначені законодавством.

Стаття 72

Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим

1. За митним статусом товари поділяються на українські та іноземні.

2. Усі товари на митній території України (за винятком територій вільних митних зон) вважаються такими, що мають статус українських товарів, якщо відповідно до цього Кодексу не встановлено, що такі товари не є українськими.

Статтею уведено поняття статусу товарів, відповідно до якого товари можуть бути визначені як українські або іноземні (рис. 7). Набуття товари того чи іншого статусу обумовлюється особливостями проведення зовнішньоекономічної операції, передбаченими Кодексом.

Рис. 7. Митний статус товарів

Складено авторами.

Стаття 73

Регулювання питань, пов'язаних із митним режимом

1. Умови перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у відповідному митному режимі, обмеження щодо їх використання, застосування заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності визначаються цим Кодексом, іншими законодавчими актами України з питань державної митної справи та у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

2. Питання, пов'язані з виконанням необхідних митних формальностей та здійсненням митного контролю товарів, поміщених у відповідний митний режим, регулюються цим Кодексом.

Положеннями статті визначено порядок правового регулювання питань застосування митних режимів, визначених Кодексом.

ІМПОРТ (ВИПУСК ДЛЯ ВІЛЬНОГО ОБІГУ)

Стаття 74

Митний режим імпорту (випуску для вільного обігу)

1. Імпорт (випуск для вільного обігу) – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання усіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України.

Статтею передбачено, що в режим імпорту поміщуються іноземні товари, які після проходження відповідних митних процедур та сплати платежів випускаються для вільного використання на митній території України.

Митний режим – це комплекс взаємопов'язаних правових норм, що визначають митні процедури щодо товарів, правовий статус товарів, умови їх оподаткування та обумовлюють їх використання після митного оформлення. Імпорт є найпоширенішим митним режимом.

Згідно з коментованою статтею під митним режимом “імпорт” (випуск для вільного обігу) слід розуміти режим, відповідно до якого іноземні товари після сплати всіх митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та виконання всіх необхідних митних формальностей випускаються для вільного обігу на митній території України. Товари, випущені в режимі імпорту на митну територію України, не перебувають під митним контролем.

Особливістю цього режиму, яка насамперед відрізняє його від інших митних режимів, є те, що імпортер (особа, яка ввозить товари у режимі імпорту), після проходження всіх митних процедур може використовувати товари на території України протягом необмеженого часу та з будь-якою метою. Імпорт – єдиний режим, який дозволяє будь-які операції з товарами, перевезеними через митний кордон України.

До товарів, які переміщуються в режимі імпорту, в повному обсязі застосовуються заходи тарифного та нетарифного регулювання. Це дає змогу державі впливати на зовнішню торгівлю, забезпечуючи свої економічні й політичні інтереси.

Як приклад такого регулювання можна навести Закони України “Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції” від 17.07.1997 № 468/97-ВР, “Про якість та безпеку харчових продуктів і продовольчої сировини” від 23.12.1997 № 771/97-ВР, “Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей” від 21.09.1999 № 1068-XIV, “Про ветеринарну медицину” від 25.06.1992 № 2498-XII, “Про карантин рослин” від 30.06.1993 № 3348-XII, “Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення” від 24.02.1994 № 4004-XII, “Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрації транспортних засобів” від 06.07.2005 № 2739-IV. Цими законами встановлено додаткові вимоги до ввезення окремих видів товарів у режимі імпорту.

Значну роль у регулюванні імпорту відіграють Закони України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 № 959-XII та “Про Митний тариф України” від 05.04.2001 № 2371-III. Останній закон містить перелік ставок ввізного мита, що справляється з товарів, які ввозяться на митну територію України.

Стаття 75

Умови поміщення товарів у митний режим імпорту

1. Митний режим імпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, а також до продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території.

2. Законодавством України з питань державної митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів у митний режим імпорту замість митної декларації.

3. Для поміщення товарів у митний режим імпорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

- 1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;
- 2) сплатити митні платежі, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України в режимі імпорту;
- 3) виконати встановлені відповідно до закону вимоги щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

4. Якщо іноземні товари після ввезення їх на митну територію України були пошкоджені або втрачені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили або внаслідок протиправних дій третіх осіб, що підтверджується документально, за рішенням декларанта вони можуть бути заявлені митному органу у митний режим імпорту в пошкодженому стані чи у фактичній кількості з додержанням щодо них встановлених відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. У разі втрати товарів після ввезення їх на митну територію України внаслідок протиправних дій третіх осіб митні платежі, встановлені на імпорт таких товарів, підлягають сплаті в повному обсязі у порядку, встановленому цим Кодексом. За рішенням декларанта або уповноваженої ним особи допускається поміщення пошкоджених товарів в інші митні режими.

5. У разі встановлення відповідно до закону заборон чи обмежень щодо ввезення на митну територію України відповідних товарів такі товари, випущені у вільний обіг на митній території України за попередніми, тимчасовими або періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим імпорту відповідно до умов, які діяли на момент їх випуску у вільний обіг.

Статтею визначено умови застосування митного режиму імпорту.

Частина перша коментованої статті містить перелік товарів, до яких може бути застосований режим імпорту:

- товари іноземного походження, що надходять на митну територію України;
- товари, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим, – це товари, які раніше були ввезені в Україну в іншому митному режимі. Вони можуть бути поміщені в режим імпорту за умови дотримання заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, встановлених відповідно до закону для товарів. Наприклад, до митного режиму імпорту можуть бути оформлені товари, які перебувають у режимі тимчасового ввезення, митного складу;
- продукти переробки товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території. Це стосується товарів, які переробляються на митній території України та за її межами.

Частина друга статті передбачає можливість встановлення законодавством порядку здійснення декларування товарів, що імпортуються, за допомогою документів, які відрізняються від митної декларації. Це насамперед пов'язано з можливістю України підписувати міжнародні угоди, конвенції з питань митної справи, які можуть встановлювати інший порядок декларування товарів, що імпортуються.

Кожний митний режим має вимоги, які повинні бути виконані задля поміщення товарів під його дію. У режимі імпорту законодавцем встановлено такі вимоги.

Перша вимога – подання митному органу, що здійснює випуск товарів, документів на товари. Документи, які подаються для митного оформлення, повинні відповідати вимогам ст. 254 МКУ. Документи, необхідні для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України при проведенні зовнішньоекономічних операцій, подаються митному органу українською мовою, офіційною мовою митних союзів, членом яких є Україна, або іншою іноземною мовою міжнародного спілкування. Головними документами для митного оформлення товарів, що імпортуються, є митна декларація, інвойс та декларація митної вартості.

Друга вимога, що встановлюється до імпорту товарів на митну територію України, – сплата митних платежів, якими відповідно до законів України обкладаються товари під час ввезення на митну територію України. Митні платежі – елемент системи тарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Тарифне регулювання – це комплекс заходів, що ґрунтуються на використанні цінового фактору впливу на зовнішньоторговельний обіг. До системи митно-тарифного регулювання належить використання ввізних мит та інших податків, сплата яких є умовою переміщення товарів у режимі імпорту.

Одним із головних чинників, який впливає на розмір мита й податків, що мають бути сплачені при імпорті товарів на митну територію України, є митна вартість товару. Митна вартість товарів, які ввозяться в Україну відповідно до митного режиму імпорту, визначається такими методами:

- 1) основний – за ціною договору (контракту) щодо товарів, які імпортуються (вартість операції);
- 2) другорядні:
  - а) за ціною договору на ідентичні товари;
  - б) за ціною договору на подібні (аналогічні) товари;
  - в) на основі віднімання вартості;
  - г) на основі додавання вартості (обчислена вартість);
  - г) резервний.

Платежі, що підлягають сплаті при ввезенні товарів у режимі імпорту:

- 1) ввізне мито – податок, що встановлюється на товари, які ввозяться на митну територію України;
- 2) сезонне мито – мито, яке може встановлюватися законом на окремі товари на строк від 60 до 120 послідовних календарних днів;

- 3) особливі види мита (спеціальне, антидемпінгове, компенсаційне) застосовуються відповідно до Законів України “Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту”, “Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту”, “Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну”, Модельного закону “Про спеціальні захисні, антидемпінгові та компенсаційні заходи під час імпорту товарів”;
- 4) податки, які сплачуються відповідно до розд. V і VI ПК України (податок на додану вартість та акцизний податок).

Остання вимога для товарів, які імпортуються, – виконання встановлених відповідно до закону вимог щодо заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Використання таких заходів є механізмом регулювання зовнішньої торгівлі, який складається із запровадження заборон, обмежень та додаткових процедур у вільній зовнішній торгівлі. До цих методів не належить встановлення будь-якого мита на товари.

Головними завданнями, які виконуються завдяки використанню заходів нетарифного регулювання, є:

- 1) захист економічних інтересів України;
- 2) захист внутрішнього товаровиробника;
- 3) гарантування національної безпеки й незалежності України;
- 4) охорона національної, культурної та історичної спадщини України;
- 5) захист суспільної моралі, охорона здоров'я та життя людей і тварин, охорона навколишнього природного середовища.

Заходи нетарифного регулювання використовують для досягнення різних цілей. За цією ознакою їх можна поділити на заходи економічного та неекономічного характеру.

Заходи нетарифного регулювання неекономічного характеру використовуються для захисту суспільної моралі, охорони здоров'я та життя людей і тварин, охорони навколишнього природного середовища, охорони національної, культурної та історичної спадщини України. Найчастіше такі заходи діють не лише відносно імпорту, а й взагалі відносно будь-якого переміщення товарів через митний кордон України.

Обмеженням неекономічного характеру на ввезення деяких видів товарів є обов'язкове підтвердження їх відповідності встановленим технічним вимогам (сертифікація, санітарні, ветеринарні, фітосанітарні, екологічні стандарти і вимоги). Прикладом такого регулювання є постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліків товарів, на які встановлено обмеження щодо переміщення через митний кордон України” від 21.05.2012 № 436.

З метою виконання цих завдань щодо деяких товарів може бути встановлена заборона на їх імпорт на територію України. Така заборона діє щодо імпорту товарів, про які заздалегідь відомо, що вони можуть завдати шкоди суспільній моралі, здоров'ю чи становити загрозу життю населення, тваринному світу і рослинам або призвести до заподіяння шкоди навколишньому природному середовищу, містять пропаганду ідей війни, расизму та расової дискримінації, геноциду тощо.

Ще одним заходом нетарифного регулювання неекономічного характеру є встановлення державних монополій або обмежень на переміщення певних категорій товарів. Найчастіше такі обмеження стосуються військової зброї та наркотичних засобів. Мета застосування цих заходів – захист національної безпеки або виконання міжнародних обов'язків держави.

Заходи нетарифного регулювання економічного характеру встановлюються з метою забезпечення економічних інтересів держави – захист економічної незалежності державі, захист внутрішнього товаровиробника та ін.

Найпоширенішими заходами нетарифного регулювання економічного характеру є ліцензування та квотування.

Ліцензування – це комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики щодо надання документа державного зразка, який засвідчує право суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності на імпорт товарів за умови виконання ліцензійних умов. Прикладом є Закон України “Про лікарські засоби” від 04.04.1996 № 123/96-ВР.

Ліцензування імпорту (експорту) товарів здійснюється у формі автоматичного або неавтоматичного ліцензування. Автоматичне ліцензування визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики щодо надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності дозволу на здійснення протягом визначеного періоду імпорту товарів, стосовно яких не встановлюються квоти (кількісні або інші обмеження). Неавтоматичне ліцензування визначається як комплекс адміністративних дій органу виконавчої влади з питань економічної політики щодо надання суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності дозволу на здійснення протягом визначеного періоду імпорту товарів, стосовно яких встановлюються певні квоти (кількісні або інші обмеження).

Ліцензування імпорту товарів запроваджується в Україні у разі:

- різкого погіршення стану платіжного балансу та зовнішніх платежів (якщо інші заходи є неефективними);
- різкого скорочення золотовалютних резервів або досягнення ними мінімального розміру;
- необхідності забезпечення захисту життя, здоров'я людини, тварин або рослин, навколишнього природного середовища, громадської

моралі, національного багатства художнього, історичного чи археологічного значення або захисту прав інтелектуальної власності, а також відповідно до вимог державної безпеки;

- імпорту золота й срібла, крім банківських металів;
- необхідності застосування заходів захисту вітчизняного товаровиробника у випадках зростання імпорту в Україну, що завдає значної шкоди або загрожує заподіянням значної шкоди національному товаровиробнику подібного або безпосередньо конкуруючого товару. Таке ліцензування має тимчасовий характер і застосовується на строк, який дає змогу запобігти заподіянням значної шкоди або компенсувати завдану значну шкоду національному товаровиробнику і надає йому можливість відновити прибутковість;
- необхідності забезпечення захисту патентів, торгових марок та авторських прав;
- необхідності забезпечення виконання міжнародних договорів України;
- необхідності застосування заходів у відповідь на дискримінаційні та/або недружні дії інших держав, митних союзів або економічних угруповань.

Квотування – це кількісне обмеження розміру імпорту товарів. Воно має форму загальних, індивідуальних, сезонних та інших видів квот. Квотування імпорту можливе шляхом його ліцензування, коли держава видає ліцензії на імпорт обмеженого обсягу продукції і водночас забороняє неліцензовану торгівлю.

Кількісні обмеження застосовуються тільки на недискримінаційній основі, тобто жодні заборони чи обмеження не застосовуються Україною щодо імпорту будь-якого товару на її територію, якщо імпорт аналогічного товару з усіх третіх держав в Україну аналогічно заборонений чи обмежений, за умови, що іншого не передбачено міжнародними договорами та законодавством України.

Прикладом запровадження кількісного обмеження на імпорт товарів є постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2012 рік” від 26.12.2011 № 1360. Ліцензування імпорту товарів, зазначених у постанові, забезпечується Міністерством економічного розвитку і торгівлі України.

Основою регулювання порядку встановлення квот і ліцензування імпорту в Україні є Закон України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 № 959-ХІІ.

За загальним правилом товари, що перебувають під митним контролем, повинні залишатись у незмінному вигляді та кількості. Але коли зміни або втрата товарів виникли у зв'язку з обставинами, що не пов'язані з волею

імпортера (аварія, дії обставин непереборної сили, протиправні дії третіх осіб), дозволяється заявлення таких товарів митному органу в митний режим імпорту в пошкодженому стані чи у фактичній кількості з додержанням встановлених відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Дія таких обставин повинна бути підтверджена документом, виданим державним органом, у якому зафіксовано подію та її наслідки. Наприклад, у разі втрати товару внаслідок аварії таким документом може бути протокол Державної автомобільної інспекції про порушення Правил дорожнього руху.

Наведені правила використовуються, якщо:

- 1) товари перебували під митним контролем;
- 2) не було порушень процедур ввезення та зберігання товарів на митній території України;
- 3) у діях імпортера не виявлено ознак правопорушення, пов'язаного з обставинами, що призвели до пошкодження або втрати товарів.

Схоже положення міститься в Кіотській конвенції "Про спрощення та гармонізацію митних процедур".

Товари визнаються втраченими, якщо позбавлені комерційної цінності, тобто приведені у стан, за якого їх залишки не мають цінності не лише в тій комерційній сфері, для якої вони призначені, а й у будь-якій іншій комерційній сфері, у зв'язку з чим не мають цінності для держави з точки зору оподаткування. Крім того, втраченими можуть вважатися товари, якщо їх порятунок неможливий або не цікавий.

Пошкоджені товари декларуються митному органу як такі, що були ввезені на митну територію України у пошкодженому вигляді.

Відповідно до рекомендацій СОТ стосовно Кіотської конвенції не можуть вважатися втраченими або знищеними товарами товари, які були втрачені внаслідок викрадення, а також товари, втрачені внаслідок їх власної природи (природний знос). У разі втрати товарів після ввезення їх на митну територію України внаслідок протиправних дій третіх осіб митні платежі, встановлені на імпорт таких товарів, підлягають сплаті в повному обсязі. Таким чином, визначається обов'язок імпортера зберігати товар у незмінному вигляді до закінчення митних формальностей.

Пошкоджені або втрачені товари можуть бути поміщені в інший митний режим. У багатьох випадках використовується режим знищення або руйнування. Поміщення у митний режим здійснюється з додержанням встановлених відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Якщо декларант приймає рішення про знищення товарів, то можуть залишитися відходи, брухт. Коли такий брухт проходить митне оформлення, мито сплачується як за брухт.

За принципом зворотної сили закону у Кодексі встановлено, що заборони та обмеження на переміщення товарів у режимі імпорту, які були встановлені після випуску товарів у вільний обіг на митній території України за попередніми, тимчасовими або періодичними митними деклараціями, до таких товарів не застосовуються. Під заборонами чи обмеженнями слід розуміти не лише встановлення нових норм права, які впливають на порядок переміщення товарів через митний кордон України, таких як постанови Кабінету Міністрів України, а й правозастосовні акти органів державної влади, що здійснюють ветеринарний, санітарний та інші види контролю за товарами, які переміщуються на митну територію України. Випуск товарів у вільний обіг фактично означає, що декларант виконав вимоги, які повинні бути виконані під час переміщення товарів такої категорії, та до товарів застосовані всі необхідні форми контролю. Часом, із якого нові заборони чи обмеження не впливають на переміщення товару, треба вважати момент надання митним органом згоди на випуск товару у вільний обіг.

Стаття 76

Митний статус товарів, поміщених у митний режим імпорту

1. Товари, поміщені у митний режим імпорту, набувають статусу українських товарів.
2. Підтвердженням українського статусу товарів, зазначених у частині першій цієї статті, є митна декларація, за якою ці товари випущено у вільний обіг.

Поняття “митний статус товару” використовується у митному праві ЄС, у якому застосовано поняття “товари Співтовариства”. Завдяки цьому поняттю товари, які отримали статус “товари Співтовариства”, можуть вільно переміщуватися по всій території митного союзу відповідно до принципу вільного переміщення товарів у ЄС.

Митний кодекс України оперує такими поняттями, як “українські товари” та “іноземні товари”. Відповідно до МКУ українські товари – це товари:

- 1) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених із-за меж митної території України. Такі товари не мають митного статусу українських товарів, якщо отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;
- 2) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;
- 3) отримані (вироблені) на митній території України тільки з товарів, зазначених у п. 2, або з товарів, зазначених у п. 1 і 2.

Іноземними товарами є товари, які не є українськими, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до МКУ.

Усі товари на митній території України (за винятком територій вільних митних зон) вважаються такими, що мають статус українських товарів, якщо відповідно до МКУ не встановлено, що такі товари не є українськими.

Товар змінює статус з іноземного на український після проходження всіх процедур, пов'язаних із випуском товару у вільний обіг у режимі імпорту (рис. 8).

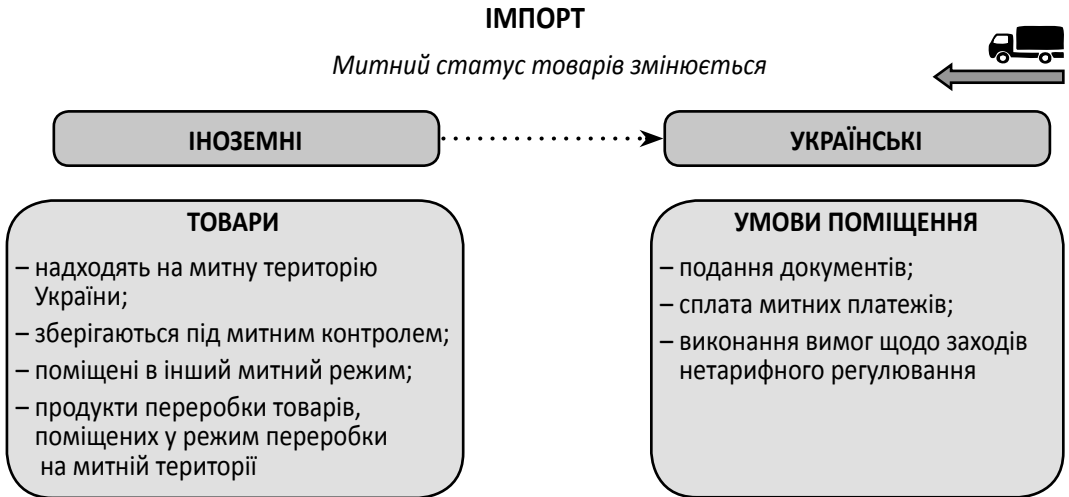

Рис. 8. Зміна митного статусу товарів під час упровадження митного режиму імпорту відповідно до МКУ

Складено авторами.

Статус “українські товари” дає змогу використовувати товари у вільному обігу на території України для одержання прибутку, відчуження, проведення інших операцій, не заборонених законом.

Український статус товарів, імпортованих в Україну, може бути підтверджений митною декларацією або іншим документом, який використовується для декларування товарів у митний режим імпорту замість митної декларації, відповідно до законодавства України з питань державної митної справи. Зробити такий висновок можна, спираючись на положення ч. 2 ст. 75 МКУ.

Статтею встановлено, що поміщені у митний режим імпорту іноземні товари набувають статусу українських товарів, підтвердженням чого є митна декларація, за якою ці товари випущено у вільний обіг на митній території України.

Стаття 77

Митний режим реімпорту

1. Реімпорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були вивезені або оформлені для вивезення за межі митної території України, випускаються у вільний обіг на митній території України зі звільненням від сплати митних платежів, встановлених законами України на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Статтею передбачено, що українські товари, які попередньо були вивезені або оформлені для вивезення з митної території України, можуть бути оформлені у митному режимі реімпорту для вільного використання на митній території України без застосування до цих товарів заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та зі звільненням від сплати митних платежів, установлених законами України на імпорт таких товарів.

Стаття 78

Умови поміщення товарів у митний режим реімпорту

1. Митний режим реімпорту може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або поміщені в інший митний режим.

2. У митний режим реімпорту можуть бути поміщені товари, які:

- 1) були вивезені за межі митної території України у митному режимі тимчасового вивезення та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспор-

тування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового вивезення;

- 2) були вивезені за межі митної території України у митному режимі переробки за межами митної території та ввозяться на цю територію до завершення строку дії цього митного режиму у тому самому стані, в якому вони були вивезені, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;
- 3) були поміщені у митний режим експорту (остаточного вивезення) і повертаються особі, що їх експортувала, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у режим експорту, або з інших обставин, що перешкоджають виконанню цього договору, якщо ці товари:
  - а) повертаються на митну територію України у строк, що не перевищує шести місяців з дати вивезення їх за межі цієї території у митному режимі експорту;
  - б) перебувають у такому самому стані, в якому вони оформлені у митний режим експорту, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якого були виявлені недоліки, що спричинили реімпортування товарів.

3. Товари, зазначені в частині другій цієї статті, можуть бути також поміщені у митний режим реімпорту у разі, якщо:

- 1) під час перебування таких товарів за межами митної території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування за межами митної території України;
- 2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів;
- 3) у митний режим реімпорту поміщується лише частина товарів, раніше випущених для вивезення за межі митної території України.

4. Для поміщення товарів у митний режим реімпорту особа, на яку покладається обов'язок щодо дотримання вимог митного режиму, повинна:

- 1) ввезти товари на митну територію України не пізніше, ніж у встановлений законодавством строк після їх вивезення за межі митної території України;
- 2) подати митному органу, що здійснює випуск товарів у митному режимі реімпорту, документи на такі товари;
- 3) надати митному органу документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реімпортуються.

Статтею визначено, до яких товарів та за яких умов може застосовуватися митний режим реімпорту, а також встановлено перелік дій, які необхідно вчинити декларанту для поміщення товарів у цей митний режим.

Стаття 79

Окремі положення щодо застосування митного режиму реімпорту

1. Застосування митного режиму реімпорту можливе за умови можливості ідентифікації митним органом товарів, заявлених у цей митний режим, як таких, що були раніше випущені за межі митної території України.

2. До товарів, що вивозяться за межі митної території України з наміром подальшого реімпорту, засоби забезпечення ідентифікації можуть бути застосовані в момент їх випуску.

3. Для забезпечення ідентифікації товарів, що реімпортуються, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу.

4. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

5. Реімпорт товарів, поміщених у митний режим експорту, згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу може бути здійснений експортером цих товарів або його правонаступником.

6. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реімпорту при ввезенні на митну територію України товарів іншою особою, ніж та, що їх вивезла, якщо це виправдано обставинами.

7. Декларування товарів у митний режим реімпорту може здійснюватися у будь-якому митному органі.

8. Замість митної декларації для декларування у митний режим реімпорту упаковок, контейнерів, піддонів та транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, що підтверджують попереднє вивезення зазначених товарів за межі митної території України.

Положеннями статті регулюються питання:

- ідентифікації товарів, що реімпортуються;
- визначення осіб, які мають право здійснювати реімпорт товарів;
- місця декларування товарів у митний режим реімпорту;
- декларування у митний режим реімпорту упаковок, контейнерів, піддонів та транспортних засобів комерційного призначення за документами, що підтверджують попереднє вивезення цих товарів за межі митної території України.

Стаття 80

Митний статус товарів, поміщених у митний режим реімпорту

1. Українські товари, поміщені у митний режим реімпорту, зберігають статус українських товарів.
2. Іноземні товари, що реімпортуються згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу, після поміщення у митний режим реімпорту набувають статусу українських товарів.
3. Підтвердженням українського статусу товарів, зазначених у частині другій цієї статті, є митна декларація, за якою ці товари випущено у вільний обіг.

Положеннями статті визначено, що поміщені в митний режим реімпорту українські товари зберігають статус українських товарів, а товари, що попередньо були поміщені в митний режим експорту (а отже, набули статусу іноземних товарів) і повертаються особі, що їх експортувала, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов зовнішньоекономічного договору, набувають статусу українських товарів (рис. 9).

Підтвердженням українського статусу іноземних товарів є митна декларація, за якою ці товари випущено у вільний обіг на митній території України.

Стаття 81

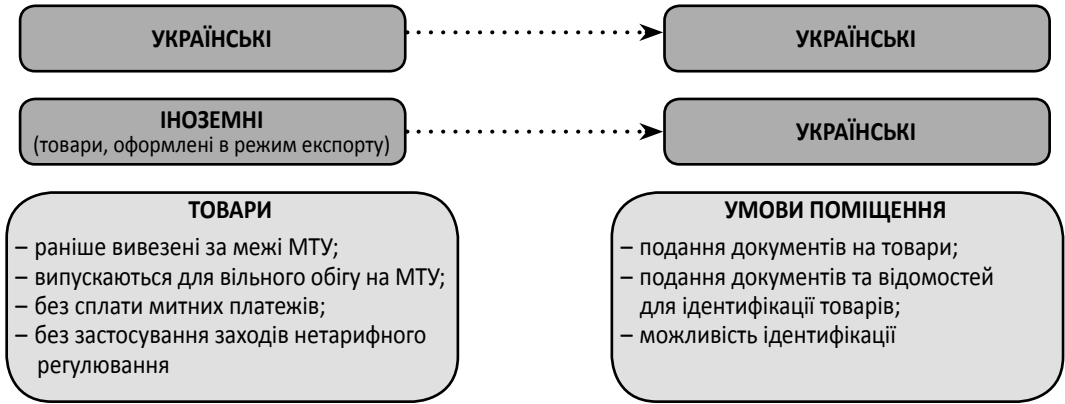
Повернення сум вивізного мита при реімпорті товарів

1. Після поміщення у митний режим реімпорту товарів згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу суми вивізного мита, сплачені при експорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам, у порядку, передбаченому цим Кодексом. Акцизний податок і податок на додану вартість при поміщенні товарів згідно з пунктом 3 частини другої статті 78 цього Кодексу у митний режим реімпорту справляються відповідно до Податкового кодексу України.

Коментована стаття встановлює, що товари, які були поміщені у митний режим експорту (остаточного вивезення) і повернені особі, яка їх експортувала, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у режим експорту, або з інших обставин, що перешкоджають виконанню цього договору, якщо ці товари: а) повертаються на митну територію України у строк, що не перевищує шести місяців із дати вивезення їх за межі цієї території у митному режимі експорту; б) перебувають у такому самому

РЕІМПОРТ

Митний статус товарів

Митний режим реімпорту застосовується до товарів, які:

були вивезені за межі МТУ у митному режимі тимчасового вивезення та ввозяться на МТУ

були вивезені за межі МТУ у митному режимі переробки за межами митної території та ввозяться на МТУ у незмінному стані

були поміщені у митний режим експорту і повертаються особі, що їх експортувала

У тому числі:

- товари, щодо яких під час перебування за межами МТУ здійснювались операції зі збереження, технічного обслуговування чи ремонту;
- товари, стан яких змінено внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили;
- у митний режим реімпорту поміщується лише частина товарів, раніше вивезених за межі МТУ

Особливості застосування митного режиму реімпорту до товарів, поміщених у митний режим експорту

Були поміщені у митний режим експорту і повертаються особі, що їх експортувала

Причини:

- неналежне виконання умов угоди;
- в силу обставин, що перешкоджають виконанню угоди

Умови:

- товари повертаються протягом 6 місяців;
- незмінний стан товарів

Рис. 9. Використання митного режиму реімпорту

Складено авторами.

стані, в якому вони оформлені у митний режим експорту, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якого було виявлено недоліки, що спричинили реімпорт товарів, – то суми вивізного мита, сплачені під час експорту цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам, у порядку, передбаченому МКУ.

Повернення сум вивізного мита повинно здійснюватися за виконання водночас таких умов:

- 1) власником цих товарів або уповноваженими ним особами подається заява на повернення сум цього мита;
- 2) у митний орган подається примірник вантажної митної декларації в режимі експорту, за якою нараховувалося та сплачувалося вивізне мито;
- 3) письмове підтвердження митного органу, якому сплачувалось це мито (або його правонаступнику), про його фактичне надходження на рахунок митного органу чи безпосередньо до бюджету.

Розділом V ПК України (ст. 185, п. 185.1, пп. "г") визначено, що об'єктом оподаткування ПДВ є операції платників податку з вивезення товарів (супутніх послуг) у митному режимі експорту або реекспорту. Відповідно до пп. 195.1.1 п. 195.1 ст. 195 ПК України операції з експорту товарів (супутніх послуг), якщо їх експорт підтверджений митною декларацією, оформленою відповідно до вимог митного законодавства, оподатковуються за нульовою ставкою.

Розділом VI ПК України (ст. 213, п. 213.2, пп. 213.2.2) визначено, що ввезення на митну територію України раніше експортованих підакцизних товарів (продукції), в яких виявлено недоліки, що перешкоджають реалізації цих товарів на митній території країни-імпортера, для їх повернення експортеру не підлягають оподаткуванню акцизним податком.

Стаття 82

Митний режим експорту

1. Експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

Експорт є одним із пріоритетних напрямів зовнішньоекономічної діяльності держави. Особливість цього митного режиму в тому, що товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення, тоді як митний режим тимчасового вивезення потребує повернення товарів через певний термін.

Під вивезенням товарів за межі території України треба розуміти сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів через митний кордон України.

Стаття 83

Умови поміщення товарів у митний режим експорту

1. Митний режим експорту може бути застосований до товарів, що призначені для вивезення за межі митної території України, та до товарів, що вже вивезені за межі цієї території та перебувають під митним контролем, за винятком товарів, заборонених до поміщення у цей митний режим відповідно до законодавства.

2. Для поміщення товарів у митний режим експорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

- 1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів у митному режимі експорту, документи на такі товари;
- 2) сплатити митні платежі, якими відповідно до закону обкладаються товари під час вивезення за межі митної території України у митному режимі експорту;

- 3) виконати вимоги щодо застосування передбачених законом заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності;
- 4) у випадках, встановлених законодавством, подати митному органу дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з вивезення товарів у третю країну (реекспорт).

3. Митні органи не вимагають обов'язкового підтвердження прибуття товарів, що експортуються, у пункт призначення за межами митної території України.

4. У разі встановлення актами законодавства заборон чи обмежень щодо вивезення відповідних товарів за межі митної території України товари, що:

- 1) поміщені в митний режим експорту, випускаються за межі митної території України відповідно до умов, що діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим;
- 2) фактично випущені за межі митної території України за періодичними митними деклараціями, підлягають поміщенню у митний режим експорту відповідно до умов, що діяли на момент фактичного вивезення цих товарів.

Митний режим експорту поширюється на товари, призначені для вивезення за межі митної території України, й товари, які вже вивезені за межі цієї території і перебувають під митним контролем. Відповідно до ст. 17 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність", яка регламентує питання заборони окремих видів експорту та імпорту, в Україні забороняється:

- а) експорт із території України предметів, які становлять національне, історичне або культурне надбання українського народу, що визначається згідно із законами України;
- б) імпорт або транзит будь-яких товарів, про які заздалегідь відомо, що вони можуть завдати шкоди здоров'ю, або становити загрозу життю населення та тваринного світу, або призвести до руйнування навколишнього середовища;
- в) імпорт продукції та послуг, що містять пропаганду ідей війни, расизму й расової дискримінації, геноциду тощо, які суперечать відповідним нормам Конституції України;
- г) експорт та імпорт товарів, які здійснюються з порушенням прав інтелектуальної власності;
- д) експорт із території України товарів у межах виконання рішень Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй про застосування обмежень або ембарго на поставки товарів у відповідну державу.

Упровадження заборони експорту або імпорту з інших підстав можливе лише, якщо це дозволено міжнародними договорами, учасником яких є

Україна. Перелік товарів, експорт яких через територію України забороняється, визначається тільки законами України. Конкретний перелік товарів, що підпадають під дію цієї статті, затверджується Верховною Радою України за поданням Кабінету Міністрів України. Контроль за виконанням вимог статті покладається на митні органи України та центральний орган виконавчої влади з питань економічної політики. Забороненими до вивезення з України є такі дорогоцінні метали, як золото, срібло, платина, мідь, олово тощо. Заборона поширюється й на вивезення чи пересилання за митну територію України виробів із цих металів.

Вивезення товарів за межі митної території України в митному режимі експорту передбачає:

- 1) подання митному органу документів, що засвідчують підстави та умови вивезення товарів за межі митної території України;
- 2) сплату податків і зборів, установлених при експорті товарів;
- 3) дотримання експортером вимог, передбачених законодавством України.

Окремі процедурні особливості, пов'язані з митним режимом "експорт", встановлюються в нормативних актах ДМС України та законах України.

Коментована стаття МКУ містить перелік обов'язкових вимог до поміщення товарів у митний режим експорту.

Перші дві умови цілком збігаються з умовами, що встановлюються законодавцем до товарів, які переміщуються у митному режимі імпорту. Третя умова називається законодавцем загальною, але теж має значення й підлягає врахуванню під час вирішення питання щодо пропуску товарів та продукції за межі митної території України.

Розглянемо кожну з цих умов детальніше та з'ясуємо, в чому їх сутність.

По-перше, це подання посадовим особам митних органів необхідних документів, серед яких ті, що підтверджують право власності та/або розпорядження певними товарами, різноманітні дозволи відповідних державних органів, різні види декларацій тощо.

Згідно з наказом ДМС України "Про затвердження Порядку пропуску через митний кордон України і митного оформлення товарів, що підлягають експортному контролю" від 20.01.1999 № 38, переміщення через митний кордон України товарів, які підлягають експортному контролю, здійснюється відповідно до чинного законодавства України.

Перелік податків та зборів під час експорту товарів встановлюється Верховною Радою України шляхом прийняття законів. Розмір податків та зборів визначається Верховною Радою України та/або Кабінетом Міністрів України.

Для поміщення товарів у митний режим експорту необхідно надати документи, до яких, згідно з постановами Кабінету Міністрів України, належать:

- вантажна митна декларація на експорт товарів;
- документ контролю доставки або CARNET TIR;
- товаросупровідні документи (транспортні накладні, пакувальні листи та комерційні документи);
- зовнішньоекономічний договір (контракт);
- довідка про проведення декларування валютних цінностей, прибутків та майна, що належать резиденту України і розміщення за межами країни або довідка про відсутність за межами України валютних цінностей та майна;
- ліцензія МЕ та з ПЄІУ на товари, що підлягають ліцензуванню (у разі необхідності);
- картка реєстрації (обліку) зовнішньоекономічного договору (контракту) (у разі необхідності);
- дозвіл Урядової комісії з експортного контролю або висновок Державної служби експортного контролю (ДСЕК) України (у разі необхідності);
- фітосанітарний сертифікат (у разі необхідності);
- ветеринарний сертифікат (у разі необхідності);
- дозвіл служби екологічного контролю на вивезення товарів (у разі необхідності);
- гарантійне зобов'язання, взяте на облік податковою адміністрацією (під час митного оформлення давальницької сировини; у разі необхідності), або вексель, узятий на облік у ДПС України.

Для українських перевізників також необхідні:

- свідоцтво про допущення до перевезення транспортного засобу або контейнера для перевезення вантажів під митними печатками та пломбами;
- експертний висновок територіального органу Українського центру стандартизації та метрології (УкрЦСМ);
- документ про придбання марок акцизного збору та копія зовнішньоекономічного контракту з відміткою податкової інспекції про видачу марок акцизного збору (у разі необхідності);
- дозвіл Міністерства культури і мистецтв України (у разі необхідності);
- облікова картка суб'єкта ЗЕД;
- експертний висновок Державного гомологічного центру при Міністерстві фінансів (у разі необхідності);

- сертифікат якості ДХІ при Міністерстві фінансів України (у разі необхідності);
- довідка, видана управлінням сільського господарства та підприємництва обласної державної адміністрації (у разі необхідності);
- інші документи, що засвідчують підстави й умови вивезення товарів за межі митної території України і необхідні для здійснення митного контролю та оформлення.

Митна декларація та інші документи, що засвідчують підстави й умови вивезення товарів за межі митної території України, подаються до митного органу – спеціально уповноваженого органу виконавчої влади в галузі державної митної справи, на який згідно з Кодексом та іншими законами України покладено безпосереднє здійснення державної митної справи.

Під час оформлення документів на експорт товарів митні органи стягують митні платежі, передбачені чинним законодавством.

За оформлення митної декларації стягується митний збір, визначений відповідною постановою Кабінету Міністрів України.

Перелік податків та зборів під час експорту товарів устанавлюється Верховною Радою України шляхом прийняття законів. Розмір податків і зборів визначається Верховною Радою України та/або Кабінетом Міністрів України.

Під вимогами, передбаченими законом, слід розуміти засоби та заходи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності:

- тарифне регулювання;
- нетарифне регулювання;
- валютний контроль;
- спеціальні вимоги до переміщення певних товарів або операцій з цими товарами.

До тарифного регулювання належить устанавлення різних тарифів – податків і зборів на товари, що вивозяться. Їх перелік і розмір постійно змінюються. Тарифи устанавлює Верховна Рада України та/або Кабінет Міністрів України.

Слід звернути увагу на те, що, згідно з законами України чи міжнародними актами, до товарів, які експортуються, можуть застосовуватися тарифні пільги.

До нетарифного регулювання зараховано квотування (вивезення товарів у певній кількості) та ліцензування (вивезення певних товарів) товарів, що експортуються. Перелік таких товарів також устанавлюється Кабінетом Міністрів України.

Під час експортної операції можуть запроваджуватися такі квоти:

- глобальна – встанавлюється на товар без зазначення конкретних країн, у які товар експортується;

- групова – встановлюється на товар із визначенням групи країн, у які товар може експортуватися;
- експортна – граничний обсяг певної категорії товарів, який дозволено експортувати з території України протягом встановленого терміну, у натуральних чи вартісних одиницях;
- індивідуальна – встановлюється на товар із визначенням конкретної країни, в яку товар може експортуватися.

Ліцензування експорту (імпорту) товарів здійснюється відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” у формі автоматичного або неавтоматичного ліцензування (див. коментар до ст. 75).

Під час здійснення експортної операції можуть встановлюватися такі ліцензії:

- відкрита – дозвіл на експорт товару протягом певного часу (але не менше одного місяця) з визначенням його загального обсягу;
- генеральна – відкритий дозвіл на експортні операції щодо певного товару та/або з певною країною (групою країн) протягом періоду режиму ліцензування за цим товаром;
- експортна – належним чином оформлене право на експорт протягом установленого терміну певних товарів;
- разова – разовий дозвіл, що має іменний характер і видається для здійснення кожної окремої операції конкретним суб’єктом зовнішньоекономічної діяльності на період не менший, ніж той, що необхідний для здійснення експортної операції.

Квотування та ліцензування здійснюються як в односторонньому порядку шляхом прийняття відповідного рішення Кабінетом Міністрів України, так і на підставі міжнародних угод. Принцип ліцензування та квотування – регулювання підприємництва на міжнародному ринку.

Валютний контроль – це контроль за валютними надходженнями від зовнішньоекономічних угод, що здійснюється, у тому числі митними органами, шляхом перевірки наявності декларації про валютні цінності, які розміщено за межами території України.

Алгоритм проведення операцій у межах митного режиму експорту показано на рис. 10.

Першим кроком на цьому шляху є укладення зовнішньоекономічного договору з іноземним підприємством, яке імпортуватиме певний товар.

Щоб мати право проводити економічні операції та задекларувати товар у митний режим експорту, суб’єктові зовнішньоекономічної діяльності необхідно зареєструватися в ДПС України як юридичній особі, що сплачує податки, та стати на облік у митному органі (етап 3).

Для отримання дозволу на початок здійснення зовнішньоекономічної операції суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності подає митному органу попередню митну декларацію, де зазначаються митний режим, обсяг партії товару, вартість, інформація про сам товар, сторони зовнішньоекономічного договору (покупця та продавця) й інші необхідні відомості (етап 4).

Після безпосередньої доставки товару в зону митного оформлення випускового митного органу (етап 5) суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності подає посадовій особі, яка здійснюватиме митне оформлення, пакет документів на товар, що експортується (етап 6), серед яких документи, що підтверджують право власності та/або розпорядження певними товарами, дозволи відповідних державних органів, різні види декларацій тощо.

Митний орган здійснює розгляд поданого суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності пакета документів (етап 7) та виносить рішення у вигляді дозволу чи заборони провести зазначену зовнішньоекономічну операцію (етап 8).

Якщо у цих документах виявлено неправдиві дані або намагання обманути митний орган та здійснити експорт товарів неправомірно, може бути складено протокол про порушення митних правил (етап 9а). Після цього суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності може виправити дані в пакеті документів і спробувати знову розмістити товар у митному режимі експорту (етап 9а 1) або в іншому митному режимі (етап 9а 2).

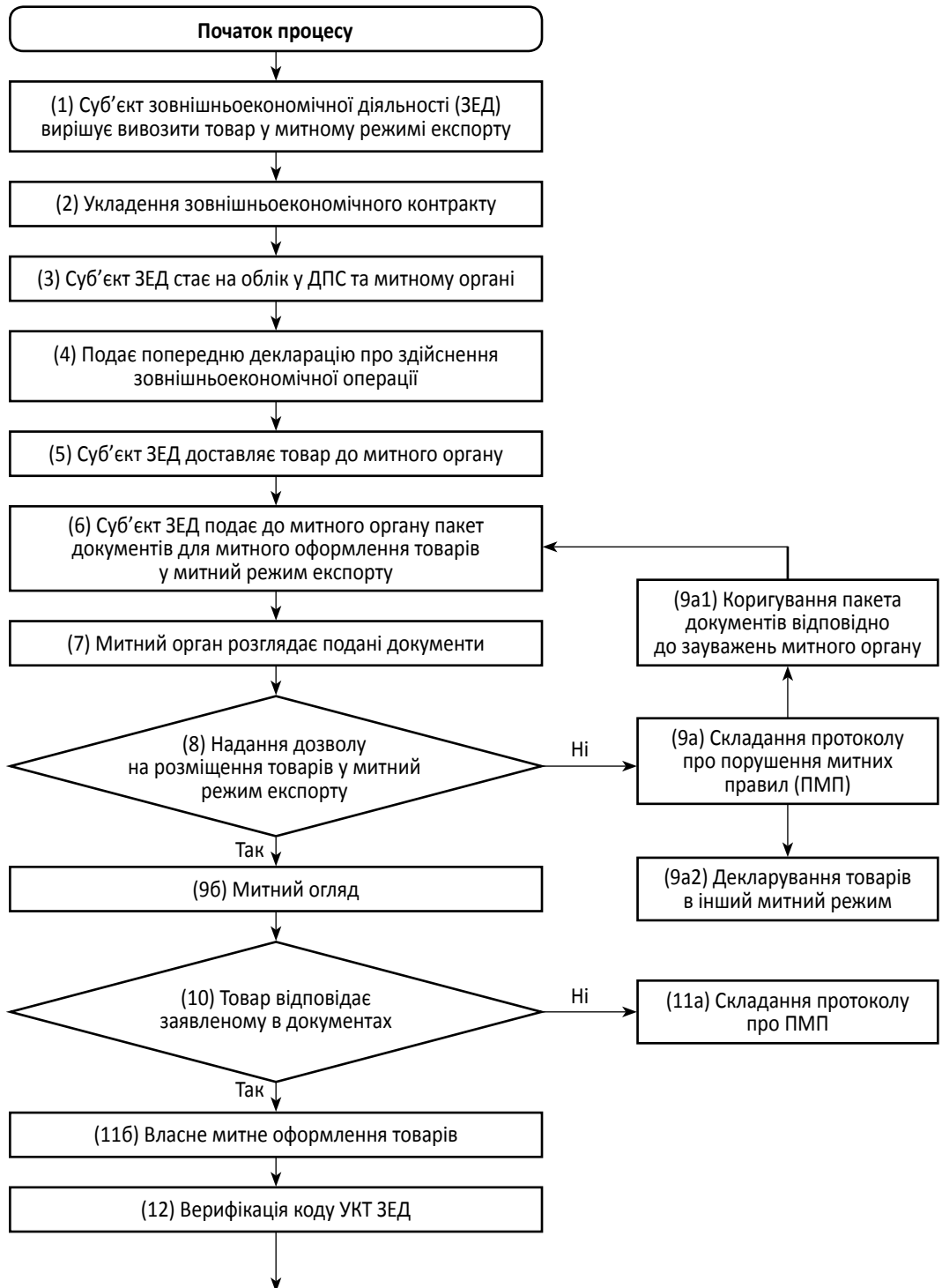
Коли пакет документів відповідає нормам і в посадовій особі митного органу не виникає додаткових питань і зауважень до суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, суб'єкт ЗЕД надає дозвіл на здійснення зовнішньоекономічної операції і пред'являє товари, що є безпосередньо предметом зовнішньоекономічного договору (контракту), для митного оформлення. Здійснюється митний огляд товарів (етап 9б).

Інспектор митного органу на зворотному боці дозволу зазначає дату оформлення, номер ВМД, найменування й кількість оформленого товару.

Якщо товар не відповідає відомостям про нього, що зазначені в наданому пакеті документів, оформляється протокол про порушення митних правил з подальшим притягненням суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності до відповідальності (етап 11а).

Якщо заявлена інформація про товар повністю збігається з отриманою внаслідок проведення митного огляду, розпочинається власне документальне оформлення товарів у митному режимі експорту (етап 11б).

Суттю документального оформлення є верифікація відомостей, заявлених у пакеті документів, а саме: код УКТ ЗЕД (етап 12), країна походження товару (етап 14б), правильність нарахування митної вартості (етап 16б).

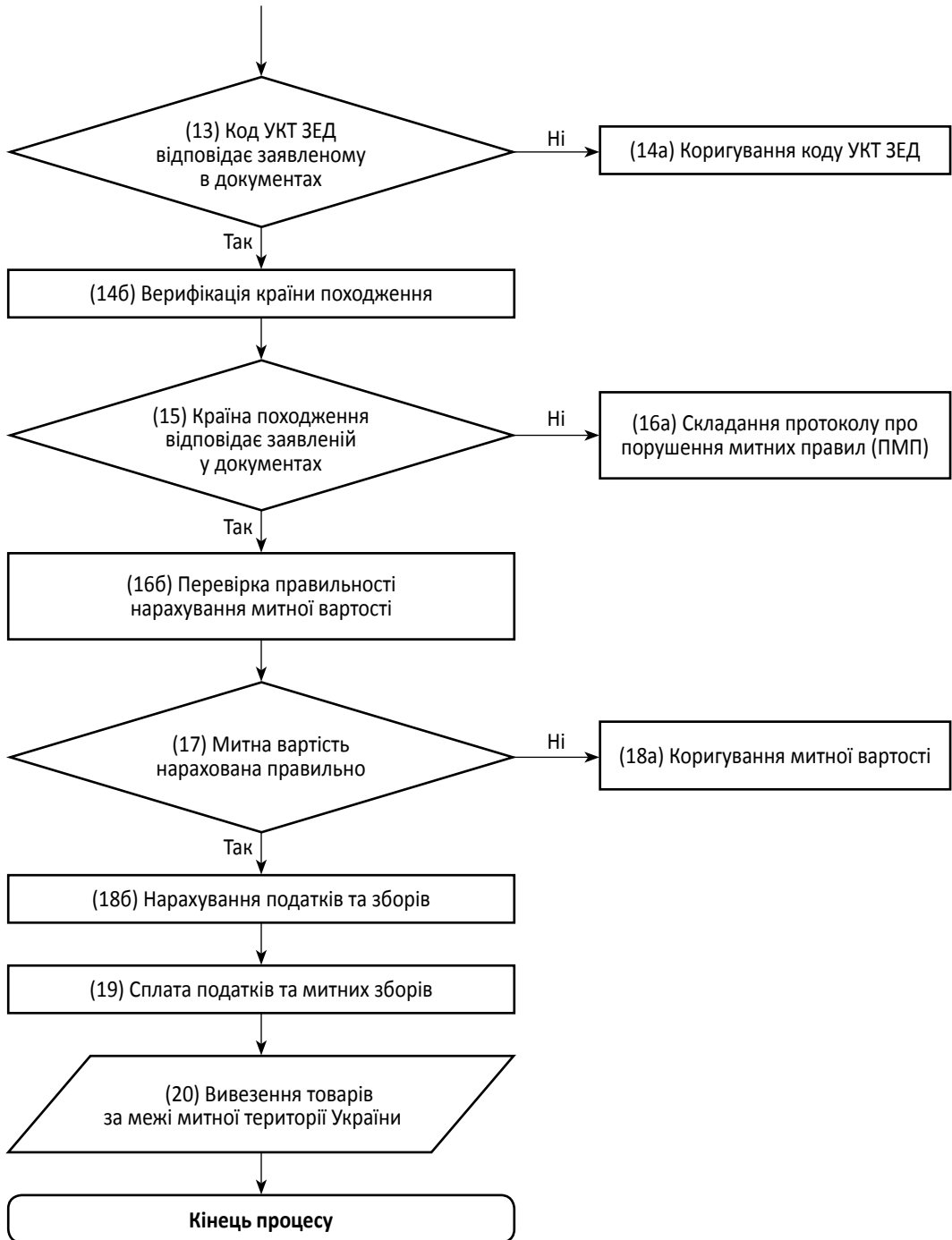

Рис. 10. Алгоритм операцій у межах митного режиму експорту
Складено авторами.

У разі неправильного визначення коду УКТ ЗЕД та митної вартості, вони коригуються (етап 13а; 18а). Якщо неправильно вказано країну походження товару, то складається протокол про порушення митних правил (етап 16а).

Якщо код УКТ ЗЕД (етап 13), країну походження (етап 15) та митну вартість (етап 17) визначено правильно, митне оформлення переходить до етапу нарахування податків та митних зборів (етап 18б).

Після цього суб'єкт ЗЕД сплачує визначену суму грошей (етап 19) та може безпосередньо вивозити товар, що був об'єктом митного обкладання, за кордон (етап 20).

Коли законодавчо встановлюються певні заборони та обмеження щодо експорту, вони не поширюються на товари, які вже були поміщені у митний режим експорту або фактично випущені за межі митної території України за періодичними митними деклараціями.

Стаття 84

Митний статус товарів, поміщених у режим експорту

1. Товари, поміщені у митний режим експорту, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.

2. Товари, що знаходяться за межами митної території України, втрачають статус українських товарів з моменту поміщення їх у митний режим експорту.

Із моменту фактичного вивезення товарів за межі митної території України вони втрачають статус українських товарів. Щодо цих товарів діє законодавство країни, де вони перебувають. Товари, що перебувають за межами митної території України, втрачають статус українських товарів з моменту поміщення їх у митний режим експорту.

Стаття 85

Митний режим реекспорту

1. Реекспорт – це митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Особливості режиму реекспорту:

- складається з двох самостійних операцій щодо ввезення і вивезення товарів. Кожна з операцій підлягає митному оформленню окремо: як імпорт під час увезення товарів на митну територію України та як експорт під час вивезення з митної території України (з особливостями, передбаченими ст. 86 МКУ). Таким чином, дві самостійні операції щодо ввезення і вивезення об'єднують товар, який переміщується через митну територію України;
- товари мають походити з інших країн. Це означає, що товари були виготовлені або перероблені (повністю, частково) в інших країнах і раніше не використовувалися на території України з метою отримання прибутку;
- товари мають бути вивезені не пізніше, ніж у встановлений законодавством строк із моменту їх увезення на митну територію України: один рік із дня їх увезення на митну територію України.

Митний режим реекспорту є зворотним відображенням митного режиму реімпорту, але правовий режим їх використання має принципові відмінності. Регламентація митного режиму реекспорту виходить із наявності товарів, які реекспортуються на митній території України, що дає можливість митним органам здійснювати митний контроль, додаткові заходи щодо забезпечення виконання умов застосування зазначеного режиму.

Водночас у правовій регламентації реімпорту товарів значне місце відводиться процедурним питанням, головний акцент переноситься на документальні форми контролю.

Стаття 86

Умови поміщення товарів у митний режим реекспорту

1. Митний режим реекспорту може бути застосований до товарів, які при ввезенні на митну територію України мали статус іноземних та:

- 1) після ввезення на митну територію України перебували під митним контролем та не були поміщені у митний режим (у тому числі у зв'язку з обмеженнями чи заборонами щодо ввезення таких товарів на митну територію України);
- 2) були поміщені у митний режим тимчасового ввезення та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, а також змін, що допускаються у разі використання таких товарів у митному режимі тимчасового ввезення;
- 3) були поміщені у митний режим переробки на митній території та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання, або у вигляді продуктів їх переробки;
- 4) були поміщені у митний режим митного складу та вивозяться за межі митної території України у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування та зберігання;
- 5) були поміщені у митний режим імпорту і повертаються нерезиденту – стороні зовнішньоекономічного договору, згідно з яким ці товари поміщувалися у цей режим, у зв'язку з невиконанням (неналежним виконанням) умов цього договору або з інших обставин, що перешкоджають його виконанню, якщо ці товари:
  - а) вивозяться протягом шести місяців з дати поміщення їх у митний режим імпорту;
  - б) перебувають у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування, зберігання та використання (експлуатації), внаслідок якої були виявлені недоліки, що спричинили реекспорт товарів;
- 6) визнані помилково ввезеними на митну територію України.

2. Товари, зазначені у частині першій цієї статті, можуть бути також поміщені у митний режим реекспорту, якщо:

- 1) під час перебування таких товарів на митній території України вони піддавалися операціям, необхідним для їх збереження, а також технічному обслуговуванню чи ремонту, необхідність у яких виникла під час перебування на митній території України;
- 2) стан таких товарів змінився внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів;
- 3) у митний режим реекспорту поміщується лише частина товарів, раніше ввезених на митну територію України.

3. У митний режим реекспорту також поміщуються товари, що перебували у митному режимі вільної митної зони, безмитної торгівлі та вивозяться за межі митної території України.

4. Для поміщення товарів у митний режим реекспорту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

- 1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, документи на такі товари;
- 2) надати митному органу документи та відомості, необхідні для ідентифікації товарів, що реекспортуються;
- 3) у випадках, встановлених законодавством, подати митному органу дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з реекспорту цих товарів.

Коментована стаття містить умови, необхідні для реекспорту товарів іноземного походження, які були поміщені в митні режими імпорту, митного складу, переробки на митній території або перебували під митним контролем під час здійснення митних операцій.

Здійснення переміщення товарів із митного режиму імпорту до митного режиму реекспорту містить певні обмеження:

- 1) термін фактичного вивезення – шість місяців із моменту поміщення їх у митний режим імпорту;
- 2) перебувають у тому самому стані, в якому вони були ввезені на митну територію України, крім природних змін якісних та/або кількісних характеристик;
- 3) визнані помилково ввезеними на митну територію України.

У певних випадках законодавство України допускає природне зношення або втрату за нормальних умов транспортування та зберігання. Під час митного оформлення товару на вивезення митні органи перевіряють, чи відповідає зношення допустимим нормам згідно із законодавством Украї-

ни й чи були умови транспортування та зберігання нормальними, а експортер повинен надати відповідні докази до митного органу.

Незмінність стану товарів визначається відповідністю:

- найменувань товарів, що вивозяться, та їх кодів згідно з УКТ ЗЕД найменуванням і кодам товарів на момент їх увезення на митну територію України;
- технічних характеристик та інших параметрів товарів технічним характеристикам та іншим параметрам, установленим чинними в Україні нормативними актами (міжнародними, національними, галузевими стандартами, технічними умовами та іншими, прирівняними до них, нормативними документами), а в разі відсутності таких нормативних актів – іншими документами, що містять ці відомості.

Реекспорт дозволяється також у випадках, коли вивозиться тільки частина раніше завезеної партії товарів.

Слід зазначити, що товари, які реекспортуються, не повинні використовуватися на території України з метою одержання прибутку.

Товари, що реекспортуються, вивозяться не пізніше ніж через шість місяців з дня їх увезення на митну територію України в митному режимі імпорту. Якщо товари вивозяться пізніше цього терміну, вивезення товарів здійснюється в режимі експорту згідно з вимогами законодавства України.

Митне оформлення товарів у режимі реекспорту здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований резидент, що уклав договір (контракт), відповідно до якого вивозяться товари. Декларант заповнює вантажну митну декларацію ВМД ЕК 4 згідно з Положенням про вантажну митну декларацію, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.1997 № 574 та наказом Міністерства фінансів України “Про затвердження Порядку заповнення митних декларацій на бланку єдиного адміністративного документа” від 30.05.2012 № 651.

Реекспорт товарів здійснюється за виконання умов, які визначаються МКУ, постановами Кабінету Міністрів України та законами країни, наказами ДМС України.

У певних випадках, установлених законодавством (законами України щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності, митним законодавством), декларант, який поміщує товари в митний режим реекспорту, повинен подати митному органу дозвіл на проведення зовнішньоекономічної операції з реекспорту цих товарів. Дозвіл на реекспорт товарів надається уповноваженим Кабінетом Міністрів України органам чи органам, визначеним міжнародним договором України, укладеним в установленому порядку. Порядок надання дозволу визначається ДМС України, а у випадках,

які встановлюються міжнародним договором, іншим уповноваженим органом.

Ця умова означає, що митному органу має бути подано:

- дозвіл Міністерства економічного розвитку і торгівлі України на реекспорт товарів, що входять до визначених відповідно до п. 1 постанови Кабінету Міністрів України від 06.08.2003 № 1211 переліків;
- дозвіл Державної служби експортного контролю України на реекспорт товарів, що підлягають державному експортному контролю;
- відповідний дозвіл у випадках, визначених ст. 30 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” від 16.04.1991 № 959-ХІІ (зі змінами та доповненнями). Відповідно до цього Закону забороняється реекспорт товарів, імпортованих за рахунок Державного валютного фонду України та валютних фондів місцевих рад. Орган, який є розпорядником Державного валютного фонду України або валютного фонду місцевої ради, може дозволити реекспорт у разі неможливості використання імпортованого товару на території України за його призначенням.

Правила реекспорту окремих видів товарів та продукції визначаються чинним законодавством України, і, крім названих статтею, що коментується, умов переміщення товарів у режимі реекспорту. До обов’язкових умов митного режиму належить подання необхідних документів, що підтверджують якість, безпеку, походження товарів та продукції тощо.

Наприклад, під час реекспорту підкарантинних матеріалів слід урахувати особливості, визначені у Фітосанітарних правилах ввезення з-за кордону, перевезення в межах країни, транзиту, експорту, порядку переробки та реалізації підкарантинних матеріалів, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 23.08.2005 № 414.

Слід додати, що з метою визначення порядку оформлення та видачі дозволів на реекспорт товарів іноземного походження з митної території України та товарів українського походження з митних територій іноземних країн, відповідно до чинних міжнародних договорів України, на виконання постанови Кабінету Міністрів України “Деякі питання реекспорту товарів” від 06.08.2003 № 1211 наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 10.02.2004 № 52 (далі – Наказ) затверджено Положення про порядок оформлення та видачі Міністерством економіки та з питань європейської інтеграції України дозволів на реекспорт товарів іноземного походження та товарів українського походження.

Згідно з Наказом функції щодо оформлення дозволів на реекспорт покладено на Управління зовнішньоекономічної політики Департаменту дер-

жавної політики у сфері зовнішньої торгівлі Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Наказом встановлено, що дозволи на реекспорт товарів іноземного походження має право підписувати міністр економіки та з питань європейської інтеграції України, дозволи на реекспорт товарів українського походження – заступник міністра, якому безпосередньо підпорядкований Департамент державної політики у сфері зовнішньої торгівлі, торговельних обмежень та контролю за зовнішньоекономічною діяльністю.

Реекспорт товарів іноземного походження з митної території України та товарів українського походження з територій іноземних країн, згідно з переліками, можливий лише за наявності належним чином оформленого письмового дозволу, виданого вказаним міністерством.

Однією з умов надання письмового дозволу на реекспорт товарів українського походження згідно з переліком товарів, затвердженим міністерством, є обов'язкове відшкодування (далі – відшкодування) іноземним суб'єктом господарської діяльності в Україні як країні походження товару суми вивізного (експортного) мита, яка належить до сплати в державний бюджет відповідно до чинного законодавства України, якщо в чинному міжнародному договорі немає зазначеної правової норми щодо відшкодування.

Дозволи на реекспорт товарів іноземного та українського походження оформляються згідно з встановленими формами українською (російською) мовою. Термін дії дозволу визначається міністерством з урахуванням пропозицій заявника та умов зовнішньоекономічного договору (контракту) на реекспорт товарів і зазначається в дозволі. Дозвіл видається в одному примірнику особі, яка має належним чином оформлене доручення на його одержання, і скріплюється гербовою печаткою міністерства.

Для отримання дозволу на реекспорт товарів українського походження іноземному суб'єкту господарської діяльності необхідно подати копію платіжного доручення (з відміткою банку про сплату) про перерахування до Державного бюджету України суми відшкодування вивізного (експортного) мита.

У випадках, передбачених законодавством, може бути прийнято рішення про відмову у видачі дозволу. У такому разі заявнику надсилається лист з обґрунтуванням причин відмови. Незважаючи на це, заявник має право повторно звернутися до міністерства з проханням про видачу дозволу, усунувши причини відмови.

Про видані дозволи на реекспорт товарів українського походження міністерство інформує уповноважені органи іноземної країни, з митної території якої здійснюється реекспорт цих товарів. Про видані дозволи на ре-

експорт товарів іноземного походження міністерство інформує ДМС України.

Наказом Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України від 10.02.2004 № 52 затверджено зразок форми дозволу на реекспорт товарів іноземного походження.

У МКУ визначено перелік допустимих дій та можливих форс-мажорних обставин для товарів, що реекспортуються, але перед цим їх було ввезено на митну територію України та розміщено під митним контролем:

- операції зі збереження, технічного обслуговування та ремонту, необхідні для збереження товарів;
- зміна стану внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Факт аварії або дії обставин непереборної сили необхідно зафіксувати належним чином у порядку, який встановлюється центральним органом виконавчої влади, що забезпечує державну політику у сфері фінансів. Допустимо використовувати митний режим реекспорту до частини партії товару.

Товари, які перебувають у митному режимі вільної митної зони, безмитної торгівлі та вивозяться за межі митної території України, можна помістити у митний режим реекспорту за наявності необхідних документів (їх перелік визначається митним і податковим законодавством України) та умов, визначених у ст. 86–88 МКУ.

Під час оформлення товарів у митний режим реекспорту особа, яка здійснює митне оформлення товарів, подає в митний орган документи, зазначені у коментарі до цієї статті, та документи, необхідні для ідентифікації товарів, що реекспортуються.

Стаття 87

Окремі положення щодо застосування митного режиму реекспорту

1. Застосування митного режиму реекспорту можливе за умови ідентифікації митним органом товарів, заявлених у цей режим, як таких, що були раніше ввезені на митну територію України.

2. Для товарів, що ввозяться з наміром подальшого реекспорту, засоби забезпечення ідентифікації можуть бути застосовані на момент їх ввезення на митну територію України.

3. Для забезпечення ідентифікації товарів, що реекспортуються, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу.

4. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

5. Реекспорт товарів, поміщених у митний режим імпорту, згідно з пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу може бути здійснений імпортером цих товарів або його правонаступником.

6. В інших випадках дозволяється застосування митного режиму реекспорту при вивезенні за межі митної території України товарів іншою особою, ніж та, яка їх ввозила, якщо це виправдано обставинами.

7. Декларування товарів у митний режим реекспорту може здійснюватися у будь-якому митному органі, якщо інше не передбачено цим Кодексом.

8. Товари, що реекспортуються, можуть вивозитися за межі митної території України однією чи кількома партіями. Допускається вивезення товарів, що реекспортуються, за межі митної території України не через той митний орган, через який товари ввозилися на цю територію.

9. Замість митної декларації для декларування у митний режим реекспорту упаковок, контейнерів, піддонів та транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, що підтверджують попереднє ввезення зазначених товарів на митну територію України.

Для забезпечення ідентифікації товарів, що реекспортуються, можуть застосовуватися засоби, передбачені ч. 2 і 3 ст. 326 Кодексу. Ідентифікація здійснюється шляхом накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо. Засоби забезпечення ідентифікації можуть змінюватися чи знищуватися тільки митними органами або з їх дозволу іншими органами, крім випадків, коли є реальна загроза знищення, безповоротної втрати чи суттєвого псування товарів, транспортних засобів комерційного призначення. У такому разі митний орган терміново сповіщається про зміну, вилучення чи знищення засобів забезпечення ідентифікації з наданням документальних доказів наявності зазначеної загрози.

У законодавстві України немає вимог застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак. Тобто ідентифікація тари та піддо-

нів може не забезпечуватися (але у разі виникнення законодавчих винятків для певних товарів і тари використовується).

Звільнення від оподаткування товарів, що реекспортуються, регулюється тільки податковими законами України. Звільнення від оподаткування товарів, що реекспортуються, може також здійснюватися на підставі міжнародних договорів (угод).

До товарів, що реекспортуються, не застосовуються заходи нетарифного регулювання, крім випадків, визначених законом.

До заходів нетарифного регулювання належать квотування (вивезення товарів у певній кількості) та ліцензування (вивезення певних товарів) товарів, що експортуються. Перелік таких товарів установлюється Кабінетом Міністрів України.

Квотування та ліцензування здійснюються як в односторонньому порядку шляхом прийняття відповідного рішення Кабінетом Міністрів України, так і на підставі міжнародних угод.

Декларування товарів у митний режим реекспорту можливе у будь-якому митному органі. Товари, що реекспортуються, можуть вивозитися за межі митної території України будь-якими партіями (однією або декількома). Допускається вивезення товарів, що реекспортуються, за межі митної території України не через той митний орган, через який товари ввозилися на цю територію.

Стаття 88

Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим реекспорту

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим реекспорту, зберігають статус іноземних товарів.

2. Товари, що набули статусу українських внаслідок імпорту та реекспортуються згідно з пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.

Товари, які мали статус українських під час проведення операцій з імпорту й реекспортуються, після фактичного вивезення товарів за межі митної території України втрачають статус українських товарів, і щодо цих товарів діє законодавство країни, в якій вони перебувають. У зв'язку з цим суб'єкту зовнішньоекономічної діяльності повертаються митні платежі згідно з податковим та митним законодавством України. З іноземних товарів, які поміщено в митний режим реекспорту, справляється податок на додану вартість та акцизний збір відповідно до ПК України та міжнародних домовленостей.

Стаття 89**Повернення сум ввізного мита при реекспорті товарів**

1. Після поміщення товарів у митний режим реекспорту згідно із пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу суми ввізного мита, сплачені при імпорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до цього Кодексу. Акцизний податок і податок на додану вартість при поміщенні товарів згідно з пунктом 5 частини першої статті 86 цього Кодексу в митний режим реекспорту справляються відповідно до Податкового кодексу України.

Акцизний податок і податок на додану вартість під час поміщення товарів у митний режим реекспорту справляються відповідно до ПК України.

Після поміщення товарів у митний режим реекспорту з дотриманням умов, визначених у законодавстві України, *суми ввізного мита, сплачені при імпорті цих товарів, повертаються особам, які їх сплачували, або їх правонаступникам відповідно до МКУ.* Для цього необхідно дотримуватися умов, визначених у ст. 86 Кодексу, та надати в митний орган України необхідні документи.

Глава охоплює питання визначення, видів, вимог, строків та застосування митного режиму “транзит”.

Стаття 90

Митний режим транзиту

1. Транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Інститут транзиту виник у результаті об’єктивних потреб міжнародного товарообігу та має таку саму тривалу історію, як і міжнародна торгівля.

У правовому режимі можна визначити два типи відносин, які виникають під час транзиту транспортних засобів і товарів.

Регламентація транзиту транспортних засобів посідає окреме місце в митному регулюванні зовнішньоекономічної діяльності, оскільки ці засоби можуть відігравати роль самостійної або опосередкованої ланки в системі міжнародного товарообігу.

Транзит товарів, транспортних засобів та вантажів є об’єктом транзиту. Транзитні послуги – об’єктивна сторона транзиту, тобто це діяльність його учасників у межах договорів (контрактів) перевезення, транспортного експедитування, доручення, агентських угод тощо.

Тривалий час товари, що провозилися транзитом через митну територію, обкладалися митом, що суперечило економічним інтересам держави. Тільки у XVII ст. більшість країн звільнили товари, переміщувані транзитом митною територією, від сплати більшості зборів та мита.

Водночас із розвитком комунікацій, засобів транспорту та збільшенням обсягу міжнародних товаропотоків почав формуватися митний режим транзиту, який відповідав інтересам і держави, і перевізників.

Економічний характер транзиту пов'язаний із його значенням:

- для розвитку та спрощення міжнародних перевезень (зовнішній аспект);
- для стимулювання діяльності у сфері послуг з транспортування та обробки вантажів (внутрішній аспект).

Розвиткові режиму транзиту сприяло розроблення міжнародно-правових документів, спрямованих на уніфікацію регулювання та спрощення умов транзиту товарів. На національному рівні використання цього режиму, різноманітність його форм ґрунтуються на специфічних внутрішніх факторах (наприклад, рівень розвитку на території країни транспортної інфраструктури).

Згідно з положеннями коментованої статті, особливості цього митного режиму такі:

- товари та транспортні засоби переміщуються під митним контролем між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу;
- переміщення товарів та транспортних засобів здійснюється без стягнення мита та податків, не застосовуються заходи економічної політики;
- товари та транспортні засоби не можуть бути використані на митній території України.

Товари та транспортні засоби переміщуються під митним контролем, тобто на підставі відповідних документів та згідно з правилами й умовами, встановленими законодавством України, за контролю митними органами України. Особи, винні у порушенні законодавства про транзит вантажів, несуть адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність згідно із законами України.

Транзит товарів та транспортних засобів можливий між двома митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу. Залежно від цього розрізняють прохідний та внутрішній транзити.

Згідно із загальним правилом, транзитні товари та транспортні засоби не можуть бути використані на митній території України, тобто залишаються у незмінному стані, крім природних втрат, і не застосовуються з іншою метою, крім транзиту.

Режим транзиту або окремі його питання регулюються також підзаконними нормативними актами: постановами Верховної Ради України, постановами Кабінету Міністрів України, указами Президента України, наказами ДМС України, зареєстрованими в Міністерстві юстиції України.

Регламентация митного режиму транзиту товарів та транспортних засобів не визначає спеціальних обмежень номенклатури, кількості, призначення товарів, до яких може застосовуватись режим транзиту. Обмеження сфери застосування режиму транзиту ґрунтуються на загальному правилі, встановленому в ст. 92 МКУ, й відображені через певні умови, яких повинні дотримуватись під час поміщення товарів у зазначений митний режим.

Стаття 91

Переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення в режимі транзиту

1. Переміщення товарів у митному режимі транзиту здійснюється як прохідний або внутрішній транзит, або каботаж.
2. Митний режим транзиту застосовується до товарів, які переміщуються:
  - 1) прохідним транзитом від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України (у тому числі в межах одного пункту пропуску через державний кордон України);
  - 2) внутрішнім транзитом або каботажом:
    - а) від пункту ввезення (пропуску) на митну територію України до митного органу, розташованого на митній території України;
    - б) від митного органу, розташованого на митній території України, до пункту вивезення (пропуску) за межі митної території України;
    - в) від одного пункту, розташованого на митній території України, до іншого пункту, розташованого на митній території України, у тому числі якщо частина цього переміщення проходить за межами митної території України;
    - г) від штучного острова, установки або споруди, створених у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, до митного органу, розташованого на території України, зайнятій сушею, та у зворотному напрямку.

Будь-яке переміщення товару під митним контролем між двома митними органами можна вважати транзитним перевезенням. З урахуванням вимог Стандартного правила 2 розд. 1 Спеціального додатка Е Кіотської конвенції дозволяється транспортування товарів у режимі транзиту митною територією:

- від пункту ввезення до пункту вивезення;
- від пункту ввезення до внутрішнього митного органу;
- від внутрішнього митного органу до пункту вивезення;
- від одного внутрішнього митного органу до іншого.

Разом із тим таке перевезення, як прохідний митний транзит виконується саме з товарами, оформленими в митний режим транзиту, а до категорії внутрішнього митного транзиту належать усі інші перевезення товарів між митницями. Останніми є перевезення як товарів, оформлених у митний режим транзиту і будь-який інший митний режим (наприклад, експорту, реекспорту, тимчасового вивезення, митного складу, переробки за межами митної території України), так і товарів, що спрямовуються до інших митниць (митниць призначення) з метою оформлення, наприклад, у митні режими імпорту, реімпорту, тимчасового ввезення, митного складу або переробки на митній території України.

Розділ 3 “Каботажне транспортування товарів” Спеціального додатка Е Кіотської конвенції (п. 5–6) передбачає можливість перевезення товарів у режимі каботажного транспортування при зупинці в одному або декількох портах, розташованих за межами митної території, а саме: якщо морському (річковому) судну, яке повинне зупинитися в одному чи декількох пунктах, розміщених за межами митної території, видано дозвіл на перевезення товарів у режимі каботажного транспортування, на ці товари мають бути накладені пломби лише за запитом відповідної особи або у разі, якщо митна служба вважає опломбування необхідним для забезпечення неможливості вилучення цих товарів або додаткового розміщення інших товарів таким чином, щоб це не можна було швидко виявити (п. 5, рекомендоване правило).

Якщо морське (річкове) судно, що перевозить товари в режимі каботажного транспортування, вимушене відхилитися від запланованого курсу і зупинитися в пункті за межами митної території, митна служба повинна розглядати ці товари як такі, котрі залишаються в режимі каботажного транспортування за умови переконання, що це саме ті товари, які спочатку були поміщені в цей режим (п. 6, рекомендоване правило).

Стаття 92

Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту

1. Митний режим транзиту може бути застосований як до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо ввозяться на митну територію України, так і до таких, що перебувають на митній території України.

2. У митний режим транзиту можуть бути поміщені товари, транспортні засоби комерційного призначення незалежно від їх митного статусу.

3. У митний режим транзиту можуть бути поміщені будь-які товари, крім заборонених законодавством для ввезення та/або транзиту через митну територію України.

4. Для поміщення товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, повинна:

- 1) подати митному органу митну декларацію (документ, який відповідно до статті 94 цього Кодексу використовується замість митної декларації), товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок-фактуру (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару;
- 2) у випадках, визначених законодавством, надати митному органу дозвільний документ на транзит через митну територію України, який видається відповідними уповноваженими органами;
- 3) у випадках, встановлених цим Кодексом, забезпечити виконання зобов'язання із сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

5. Для забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим транзиту, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу.

6. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Коментована стаття складається з шести частин та містить перелік умов поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення в митний режим транзиту.

У ч. 1 статті визначено, що митний режим транзиту може бути застосований як до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо ввозяться на митну територію України, так і до таких, що перебувають на митній території України.

Відповідно до положень ч. 2 цієї статі у митний режим транзиту можуть бути поміщені товари, транспортні засоби комерційного призначення незалежно від їх митного статусу.

Частиною третьою встановлено обмеження щодо поміщення товарів у митний режим транзиту (у цей режим можуть бути поміщені будь-які товари, крім заборонених законодавством для ввезення та/або транзиту через митну територію України).

Перелік документів, необхідних для поміщення товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту, визначено ч. 4 коментованої статті. Цей перелік охоплює:

- митну декларацію (документ, який відповідно до ст. 94 Кодексу використовується замість митної декларації), товарно-транспортний до-

кумент на перевезення та рахунок (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару;

- дозвільний документ на транзит через митну територію України, який видається відповідними уповноваженими органами у випадках, визначених законодавством;
- зобов'язання щодо сплати митних платежів, яке подається митному органу відповідно до розд. X Кодексу у випадках, установлених Кодексом.

Порядок ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим транзиту, визначений ч. 5 цієї статті (ч. 2 та 3 ст. 326 МКУ).

Частиною шостою статті встановлено, що до тари, піддонів та інших подібних товарів, які не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак, забезпечення ідентифікації не вимагається.

Стаття 93

Вимоги до переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі транзиту

1. Товари, транспортні засоби комерційного призначення, що переміщуються у митному режимі транзиту, повинні:

- 1) перебувати у незмінному стані, крім природних змін їх якісних та/або кількісних характеристик за нормальних умов транспортування і зберігання;
- 2) не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту;
- 3) бути доставленими у митний орган призначення до закінчення строку, визначеного статтею 95 цього Кодексу;
- 4) мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування.

2. Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим транзиту, можуть піддаватися операціям з технічного обслуговування та ремонту, потреба в яких виникла під час перебування їх на митній території України.

3. За умови забезпечення ідентифікації товарів, що переміщуються у режимі транзиту, та дотримання інших вимог, встановлених цим Кодексом, допускається перевезення зазначених товарів транспортним засобом, який здійснює перевезення в межах митної території України товарів, які не перебувають під митним контролем.

Статтею встановлено вимоги до перевезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі транзиту. Зокрема, визначено, що вони мають перебувати у незмінному стані, крім природних

змін їх якісних та (або) кількісних характеристик за нормальних умов транспортування й зберігання; не використовуватися з жодною іншою метою, крім транзиту; бути доставленими в митний орган призначення до закінчення строку, визначеного ст. 95 Кодексу; мати неушкоджені засоби забезпечення ідентифікації у разі їх застосування.

Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим транзиту, можуть піддаватися операціям із технічного обслуговування та ремонту, потреба в яких виникла під час перебування їх на митній території України.

За умови забезпечення ідентифікації товарів, що переміщуються в режимі транзиту, та дотримання інших вимог, установлених Кодексом, допускається перевезення зазначених товарів транспортним засобом, який здійснює перевезення в межах митної території України товарів, що не перебувають під митним контролем.

Стаття 94

Документи, що використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим транзиту

1. Для декларування у митний режим транзиту товарів, що переміщуються будь-яким видом транспорту, крім випадків, визначених цією статтею, використовується митна декларація (у тому числі попередня митна декларація).

2. У разі транзиту в межах одного пункту пропуску або для декларування товарів, що не є підакцизними, залежно від виду транспорту замість митної декларації може використовуватися авіаційна вантажна накладна (Air Waybill) або коносамент (Bill of Lading).

3. Для декларування товарів, що не є підакцизними, замість митної декларації залежно від виду транспорту може використовуватися накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (СІМ), накладна ЦІМ/УМВС (ЦИМ/СМГС, СІМ/СМГС), книжка МДП (Carnet TIR).

4. Незалежно від виду транспорту для декларування у митний режим транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення може використовуватися книжка А.Т.А. або книжка СРД.

5. У випадках, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, для декларування у митний режим транзиту товарів, транспортних засобів комерційного призначення використовуються документи, передбачені такими договорами.

Цією статтею визначено перелік документів, що використовуються для декларування в митний режим транзиту залежно від видів транспорту. Для будь-якого виду транспорту, крім випадків, визначених цією статтею, це може бути: митна декларація (у тому числі попередня митна декларація), авіаційна вантажна накладна (Air Waybill) або коносамент (Bill of Lading), накладна УМВС (СМГС), накладна ЦІМ (СІМ), накладна ЦІМ/УМВС (ЦІМ/СМГС, СІМ/СМГС), книжка МДП (Carnet TIR), книжка А.Т.А. або книжка СРД та у випадках, передбачених міжнародними договорами України, укладеними відповідно до закону, документи, передбачені такими договорами.

Стаття 95

Строки транзитних перевезень

1. Установлюються такі строки транзитних перевезень залежно від виду транспорту:

- 1) для автомобільного транспорту – 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності одного митного органу – 5 діб);
- 2) для залізничного транспорту – 28 діб;
- 3) для авіаційного транспорту – 5 діб;
- 4) для морського та річкового транспорту – 20 діб;
- 5) для трубопровідного транспорту – 31 доба;
- 6) для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) – 90 діб.

2. До строків, зазначених у частині першій цієї статті, не включається:

- 1) час дії обставин, зазначених у статті 192 цього Кодексу;
- 2) час зберігання товарів під митним контролем (за умови інформування митного органу, який контролює їх переміщення);
- 3) час, необхідний для здійснення інших операцій з товарами, у випадках, передбачених цим розділом (за умови інформування митного органу, який контролює переміщення цих товарів).

Щоб стимулювати перевезення товарів між митницями та забезпечити правові умови для виконання зобов'язання про доставку, визначається термін доставки товарів до митниці призначення. Переважно технічно ця процедура здійснюється шляхом внесення до відповідної графи документа контролю доставки дати (число, місяць, рік), до якої перевізнику необхідно заявити митниці призначення доставлені товари, митні та транспортні документи на них.

Надмірне перебування на митній території країни товарів, оформлених у митний режим транзиту, небажане, оскільки потребує певних зусиль на організацію поточного контролю їх вивезення за межі митної території. Тому важливо визначити мінімальний, але достатній часовий термін для виконання прохідного митного транзиту – встановити граничний термін доставки товару до прикордонної митниці. Відповідно до положень коментованої статті, граничні терміни прохідного митного транзиту залежно від виду транспорту встановлюються Кодексом.

Критерій часу (терміну) виконання перевезення при внутрішньому транзиті за змістом не повинен відрізнятися від аналогічного критерію (терміну) виконання прохідного транзиту.

Згідно з чинними нормативами перевезення вантажів (міжнародних, міждержавних угод, законів України, постанов Кабінету Міністрів України, наказів виконавчих органів влади тощо), термін доставки товарів до митниці призначення встановлюється митницею з урахуванням наявних умов транспортування товарів. Як правило, у нормативі вказується термін доставки вантажу (товару) до кінцевого пункту перевезення або визначається швидкість виконання перевезення для відповідного виду транспорту. Наприклад, для міжнародних залізничних перевезень нормами ст. 14 СМГС встановлено терміни доставки для вантажів великої та малої швидкості, умови, за яких цей термін продовжується.

Головними критеріями визначення терміну доставки є: вид транспорту (авіаційний, водний, залізничний, автомобільний), маршрут перевезення та відстань від митниці відправлення до митниці призначення.

Додатковими критеріями є інші особливості перевезення, які безпосередньо впливають на можливість транспортування, наприклад: несприятливі погодні умови (снігопад, туман, ожеледиця), рельєф місцевості (пагорби, перевали), технічний стан та технічні характеристики транспортного засобу (швидкісні, габаритні обмеження), характерний вантаж (негабаритний, великоваговий, живі тварини) та ін. З метою визначення митним органом терміну доставки товарів, більшого за нормативний, перевізник (представник перевізника) до моменту оформлення документа контролю доставки та прийняття товарів до перевезення має повідомити про це митний орган шляхом подання письмової заяви про наявність додаткових особливостей транспортування, за необхідності, з розрахунком можливої тривалості перевезення. За результатами розгляду такої заяви посадова особа митного органу має право визначити збільшений, порівняно з нормативним, термін доставки в межах заявленого та з урахуванням звичайних термінів, застосовуваних перевізниками за схожих обставин.

Коли зазначені особливості перевезення не були передбачені й виникли під час перевезення, з метою продовження терміну митного транзиту – визначення нового терміну доставки товарів, перевізник (представник перевізника) подає письмову заяву до найближчого митного органу, де, за результатами її розгляду, буде прийнято відповідне рішення.

Стаття 96

Застосування митного режиму транзиту при перевантаженні товарів

1. Перевантаження товарів, що переміщуються у митному режимі транзиту, з одного транспортного засобу на інший допускається з дозволу митного органу, в зоні діяльності якого проводиться перевантаження.

2. Якщо перевантаження може бути здійснене без порушення митних plomb та інших засобів забезпечення ідентифікації, таке перевантаження допускається без дозволу, але з попереднім інформуванням митного органу.

3. Проведення угруповання пакувальних місць, зміна упаковки, маркування, сортування, а також ремонт та заміна пошкодженої упаковки здійснюються з дозволу митного органу.

4. Для отримання дозволу митного органу особою, відповідальною за дотримання вимог митного режиму, митному органу подається тільки товарно-транспортний документ на перевезення товару. У разі відмови у наданні дозволу митний орган зобов'язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася з проханням надати дозвіл, про причини і підстави такої відмови.

5. Під час переміщення товарів у митному режимі транзиту дозволяється здійснення заміни моторного транспортного засобу з попереднім інформуванням митного органу призначення про причини такої заміни, якщо така заміна не потребує перевантаження товарів.

6. При вивезенні за межі митної території України товарів, поміщених у митні режими експорту, реекспорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території, положення цієї глави застосовуються з моменту початку переміщення зазначених товарів з митного органу відправлення і до моменту пред'явлення їх митному органу призначення.

Митний режим транзиту може застосовуватися під час перевантаження товарів із дозволу митного органу або з попереднім інформуванням митного органу. Умови такого застосування визначено ст. 96:

- з одного транспортного засобу на інший допускається з дозволу митного органу, в зоні діяльності якого проводиться перевантаження;

– якщо перевантаження можливе без порушення митних пломб та інших засобів забезпечення ідентифікації, воно допускається без дозволу, але з попереднім інформуванням митного органу. Також дозволяється заміна моторного транспортного засобу з попереднім інформуванням митного органу призначення про причини такої заміни, якщо ця заміна не потребує перевантаження товарів.

Проведення групування пакувальних місць, зміна упаковки, маркування, сортування, а також ремонт і заміна пошкодженої упаковки здійснюються з дозволу митного органу.

Для отримання дозволу митного органу особою, відповідальною за дотримання вимог митного режиму, такому органу подається тільки товарно-транспортний документ на перевезення товару.

Стаття 97

Каботажні перевезення

1. Під каботажем розуміється перевезення українських та іноземних товарів шляхом завантаження їх на морське (річкове) судно в одному пункті на митній території України і транспортування в інший пункт території України, де здійснюватиметься їх вивантаження. При цьому товари, ввезені на митну територію України морським (річковим) судном, допускаються до каботажного перевезення між митними органами або в межах одного митного органу після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади у сфері транспорту, на іноземне судно.

2. Іноземні товари перебувають під митним контролем протягом усього часу каботажу.

Статтею визначено поняття “каботаж” та особливості застосування каботажних перевезень для українських та іноземних товарів і товарів, увезених на митну територію України морським (річковим) судном, після їх перевантаження на інше морське (річкове) судно, що ходить під прапором України, або, за умови отримання на це дозволу центрального органу виконавчої влади у сфері транспорту, на іноземне судно.

Стаття 98

Розміщення товарів на борту морських (річкових) суден для каботажного перевезення

1. Каботажні перевезення іноземних товарів на борту морського (річкового) судна разом з українськими товарами здійснюються за умови їх надійної ідентифікації.

2. Якщо забезпечення надійної ідентифікації товарів неможливе, українські товари розміщуються на борту судна окремо від іноземних товарів.

Статтею встановлено, що умовою для перевезення іноземних товарів на борту морського (річкового) судна разом з українськими товарами є забезпечення їх надійної ідентифікації.

Стаття 99

Навантаження та вивантаження товарів, що перевозяться каботажем

1. Навантаження на судна товарів, що перевозяться каботажем, та їх вивантаження з цих суден здійснюються в морських (річкових) портах за місцем розташування митних органів.

2. Дозволи на навантаження та/або вивантаження товарів надаються митними органами невідкладно після отримання відповідного звернення. У разі відмови у наданні дозволу митні органи зобов'язані невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини та підстави такої відмови.

3. У разі одночасного каботажного перевезення іноземних та українських товарів митний орган дозволяє навантаження або вивантаження українських товарів у найкоротший строк після прибуття судна в місце завантаження або розвантаження.

4. За письмовим зверненням власника товарів, що переміщуються каботажем, чи уповноваженої ним особи митний орган дозволяє здійснити під контролем посадових осіб цього органу та на умовах, визначених цим Кодексом, навантаження та/або вивантаження зазначених товарів в іншому пункті, ніж це було спочатку заплановано, у тому числі поза місцем розташування митних органів, а також поза робочим часом, встановленим для митних органів, зі справлянням відповідної плати, передбаченої цим Кодексом.

5. Якщо судно, що здійснює каботажне перевезення товарів, внаслідок аварії, стихійного лиха або інших обставин, що мають характер непереборної сили, не в змозі досягти одного з місць здійснення митного контролю на митній території України, вивантаження з нього товарів допускається в місцях, де немає митних органів. У таких випадках капітан судна повинен вжити всіх необхідних заходів для забезпечення зберігання цих товарів та інформування митних органів. При цьому товари продовжують перебувати в каботажі.

Статтею визначено місця здійснення навантаження/вивантаження, його строки, умови отримання дозволу митного органу на навантаження та/або вивантаження, а також дії надзвичайних обставин.

Стаття 100

Документи, необхідні для допуску товарів до каботажного перевезення

1. Для каботажного перевезення товарів митному органу подається документ, що містить перелік товарів, призначених для такого перевезення, відомості про судно, що здійснюватиме таке перевезення, а також назву українського порту або портів, де повинно здійснюватися вивантаження зазначених товарів. Цей документ після виконання митних формальностей є підставою для здійснення одного каботажного перевезення зазначених у ньому товарів. Митний орган, що виконав митні формальності, повідомляє про це митні органи призначення. При вивантаженні товарів у пункті призначення митному органу подається перелік товарів, що підлягають вивантаженню в цьому пункті.

2. Якщо судно регулярно здійснює каботажні перевезення ідентичних товарів між одними й тими самими пунктами, документ, зазначений у частині першій цієї статті, є підставою для здійснення перевезень протягом визначеного перевізником та погодженого митним органом строку. Митний орган, що виконав митні формальності, повідомляє про це митні органи призначення. У такому випадку перед навантаженням товарів на судно митному органу подається тільки перелік цих товарів, а при вивантаженні – тільки перелік товарів, що вивантажуються.

Для каботажного перевезення товарів митному органу подається документ, що містить перелік товарів, призначених для цього перевезення, відомості про судно, яке здійснюватиме таке перевезення, а також назву українського порту або портів, де повинно здійснюватися вивантаження зазначених товарів.

Стаття 101

Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим транзиту

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим транзиту, зберігають статус іноземних товарів.

2. Українські товари, поміщені у митний режим транзиту, зберігають статус українських товарів.

Статтею надано роз'яснення щодо статусу товарів, поміщених у митний режим транзиту (іноземні товари зберігають статус іноземних товарів, а українські – статус українських товарів).

Стаття 102

Завершення митного режиму транзиту

1. Митний режим транзиту завершується вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, за межі митної території України. Таке вивезення здійснюється під контролем митного органу призначення.

2. При вивезенні за межі митної території України товарів, поміщених у митний режим транзиту, окремими партіями митний режим транзиту вважається завершеним після фактичного вивезення за межі митної території України останньої з таких окремих партій.

3. При ввезенні товарів на митну територію України з метою подальшого їх поміщення у відповідний митний режим митний режим транзиту завершується фактичним доставленням товарів до митного органу призначення.

4. Митний режим транзиту також завершується поміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення в інший митний режим при дотриманні вимог, встановлених цим Кодексом.

5. Для завершення митного режиму транзиту особою, відповідальною за дотримання вимог митного режиму, до закінчення строку, визначеного статтею 95 цього Кодексу, митному органу призначення повинні бути представлені товари, поміщені у митний режим транзиту, та митна декларація або інший документ, визначений статтею 94 цього Кодексу.

6. Митний орган призначення після представлення товарів, поміщених у митний режим транзиту, та митної декларації або іншого документа, визначеного статтею 94 цього Кодексу, перевіряє дотримання вимог, встановлених законодавством України з питань державної митної справи до переміщення товарів у митному режимі транзиту, та виконує митні формальності, необхідні для завершення митного режиму транзиту.

7. Українські товари, що відповідно до підпункту "г" пункту 2 частини другої статті 91 цього Кодексу переміщувалися у митному режимі транзиту між штучним островом, установкою або спорудою, створеними у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, та митним органом, розташованим на території України, зайнятій сушею, випускаються з-під митного контролю після фактичного доставлення цих товарів до зазначеного органу.

8. Митний режим транзиту також припиняється у разі конфіскації товарів, їх повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

9. У разі припинення митного режиму транзиту згідно з частиною восьмою цієї статті вивезення товарів за межі митної території України не вимагається, а гарантії, надані відповідно до пункту 3 частини четвертої статті 92 цього Кодексу, підлягають поверненню (вивільненню).

Митний режим транзиту завершується переважно вивезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення за межі митної території України.

Під час ввезення товарів на митну територію України з метою подальшого їх поміщення у відповідний митний режим транзиту завершується фактичним доставленням товарів до митного органу призначення.

Митний режим транзиту також завершується поміщенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення в інший митний режим, тобто при зміні митного режиму.

Для завершення митного режиму транзиту митному органу призначення мають бути надані товари, поміщені у такий режим, та митна декларація або інший документ, визначений ст. 94 Кодексу.

Українські товари, що переміщувалися у митному режимі транзиту між штучним островом, установкою або спорудою, створеними у виключній (морській) економічній зоні України, на які поширюється виключна юрисдикція України, та митним органом, розташованим на території України, зайнятій сушею, випускаються з-під митного контролю після фактичного доставлення цих товарів до зазначеного органу.

Також митний режим транзиту припиняється у разі конфіскації товарів, їх повної втрати унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

ТИМЧАСОВЕ ВВЕЗЕННЯ

Стаття 103

Митний режим тимчасового ввезення

1. Тимчасове ввезення – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари, транспортні засоби комерційного призначення ввозяться для конкретних цілей на митну територію України з умовним повним або частковим звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реекспорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Митний режим тимчасового ввезення – це режим, який дає змогу приймати на митну територію певні товари (у тому числі транспортні засоби), умовно звільнені від ввізного мита і податків, без застосування заборон чи обмежень економічного характеру на ввезення. Такі товари (у тому числі транспортні засоби) мають ввозитися з визначеною метою для подальшого вивезення у встановлений термін та не піддаватися змінам, за винятком нормального зниження їхньої вартості (амортизації) внаслідок використання.

Для цілей застосування митного режиму тимчасового ввезення норми природного зношення товарів, а також втрат за нормальних умов транспортування товарів можуть визначатися стандартами, технічними умовами та іншими нормативними документами.

Стаття 104

Умови розміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового ввезення

1. Митний режим тимчасового ввезення може бути застосований до товарів, що надходять на митну територію України, та до товарів, що зберігаються під митним контролем або розміщені в інший митний режим, який передбачає їх перебування під митним контролем.

2. Законодавством України з питань державної митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення в митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації.

3. Митний орган, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового ввезення, повинен пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів при їх реекспорті.

4. Для ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим тимчасового ввезення, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу. Зазначені засоби застосовуються митними органами тільки у тих випадках, коли комерційні способи забезпечення ідентифікації є недостатніми.

5. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

6. Для поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, повинна:

- 1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового ввезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їх тимчасового ввезення;
- 2) у випадках, передбачених законодавством, надати митному органу зобов'язання про реекспорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово ввозяться, у строки, встановлені митним органом;
- 3) подати митному органу дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законодавством;
- 4) сплатити митні платежі відповідно до статті 106 цього Кодексу або забезпечити виконання зобов'язання із сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу.

До митних режимів, які передбачають перебування товарів під митним контролем, з метою застосування митного режиму тимчасового ввезення, належать: транзит, митний склад, вільна митна зона, безмитна торгівля, переробка на митній території.

Ідентифікація товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, може бути забезпечена комерційним способом або способом, застосованим митним органом безпосередньо під час поміщення в митний режим.

До комерційних способів належать серійні, заводські та інші номери товару, інформація щодо клейма, а також інші ознаки, що дають змогу од-

нозначно ідентифікувати товар. Окрім того, можуть використовуватися маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери, проставлені на товарах чи їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним органом застосовується митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товар.

Ідентифікація митним органом під час поміщення в митний режим здійснюється шляхом накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо.

Засоби ідентифікації вибираються з урахуванням індивідуальних характеристик та особливостей товарів і повинні бути достатніми для їх ідентифікації.

Забезпечення ідентифікації товарів шляхом зазначення у митній декларації їх наявних ідентифікаційних ознак обов'язкове, крім випадків переміщення тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Відомості про застосовані засоби ідентифікації відображаються у вантажній митній декларації або в книжці (карнеті) А.Т.А. відповідно до Порядку митного оформлення книжок (карнетів) А.Т.А.

Окрім того, ця стаття містить посилання на окремі норми законодавства, якими регулюються:

- документи, що використовуються для декларування в митний режим тимчасового ввезення замість митної декларації;
- дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове ввезення товарів.

Стаття 105

Товари, транспортні засоби, які можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами

1. У митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами поміщуються виключно товари, транспортні засоби комерційного призначення, зазначені у статті 189 цього Кодексу та в Додатках В.1 – В.9, С і D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік), на умовах, визначе-

них цими Додатками, а також повітряні судна, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу.

2. У разі порушення умов митного режиму тимчасового ввезення особа, відповідальна за дотримання режиму, зобов'язана сплатити суму податкового зобов'язання та пеню відповідно до Податкового кодексу України.

До товарів і транспортних засобів, які поміщуються в митний режим тимчасового ввезення з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, належать:

- транспортні засоби комерційного призначення, що використовуються для переміщення товарів та/або пасажирів через митний кордон України;
- спеціальне обладнання, призначене для навантаження, вивантаження, захисту і зберігання вантажу, яке переміщується разом із транспортним засобом комерційного призначення;
- товари, призначені для показу чи використання на виставках, ярмарках, зустрічах та подібних заходах;
- професіональне устаткування (устаткування для преси, радіо- і телепередач, кінематографічне устаткування, будь-яке інше устаткування, необхідне для виконання роботи чи професійних обов'язків, допоміжні пристрої, пов'язані з ними);
- контейнери, піддони, упаковка, зразки та інші товари, що ввозяться в рамках торгової операції;
- товари, які ввозяться в рамках виробничої операції;
- товари, які ввозяться з навчальною, науковою чи культурною метою;
- особисті речі осіб, які подорожують, і товари, що ввозяться для спортивних цілей;
- матеріали для пропаганди туризму (товари, які ввозяться з метою заохочення громадськості відвідати іншу країну, зокрема для відвідання заходів культурного, релігійного, туристського, спортивного чи професійного характеру, які в ній проводяться);
- товари, що ввозяться в рамках прикордонного обігу;
- товари, які ввозяться з гуманітарною метою;
- тварини.

До порушення умов митного режиму тимчасового ввезення можна віднести звичайну відсутність товарів, розміщених у цей митний режим, зміну їх стану, а також нецільове використання.

У разі виявлення митним органом фактів порушення умов цільового використання товарів, за яких при поміщенні в митний режим тимчасово-

го ввезення надавалося умовне звільнення від оподаткування, митний орган вживає заходів щодо донарахування сум податків і зборів (обов'язкових платежів), від сплати яких при митному оформленні товарів було надано умовне звільнення від оподаткування.

Стаття 106

Товари, що можуть поміщуватися у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами

1. У митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами відповідно до положень Додатка Е до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік) можуть поміщуватися товари (за винятком підакцизних), не зазначені у статтях 105, 189 цього Кодексу, а також у Додатках В.1–В.9, С, D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік), або такі, що не відповідають вимогам зазначених Додатків.

2. У разі тимчасового ввезення товарів з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами за кожний повний або неповний календарний місяць заявленого строку перебування на митній території України сплачується 3 відсотки суми митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

3. Сума митних платежів сплачується при поміщенні товарів у митний режим тимчасового ввезення та розраховується за встановлений митним органом строк дії цього митного режиму.

4. У такому ж порядку сплачуються митні платежі у разі продовження строку тимчасового ввезення зазначених товарів відповідно до статті 108 цього Кодексу.

5. Загальна сума митних платежів, яка підлягає сплаті за час перебування товарів у митному режимі тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, не повинна перевищувати суми, яка підлягала б сплаті у разі випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розрахованої на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

6. Сума митних платежів, сплачена на підставі умовного часткового звільнення від оподаткування митними платежами, поверненню не підлягає.

7. У разі випуску товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами, у вільний обіг на митній території України або передачі таких товарів у користування іншій особі митні платежі сплачуються в обсязі, передбаченому законом для ввезення цих товарів

на митну територію України у митному режимі імпорту, за відрахуванням суми, вже сплаченої на підставі умовного часткового звільнення цих товарів від оподаткування митними платежами. При цьому за період, коли застосовувалося таке звільнення, підлягають сплаті проценти з сум податкових зобов'язань, що підлягали б сплаті у разі, якщо б щодо таких сум надавалося розстрочення податкових зобов'язань відповідно до розділу II Податкового кодексу України.

8. Кабінет Міністрів України може встановлювати перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами. Зміст такого переліку повідомляється Депозитарію Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 рік).

Термін “товари, які ввозяться з частковим звільненням від оподаткування митними платежами” означає товари, про які йдеться в Додатках В.1–В.9, С, D до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.), але які не задовольняють усіх умов, що там передбачаються для користування правом на тимчасове ввезення з повним звільненням від ввізного мита та податків, а також товари, не зазначені в Додатках, які ввозяться для тимчасового використання з метою, наприклад, виробництва чи виконання робіт.

Термін “часткове звільнення” означає звільнення від сплати частини суми ввізного мита й податків, які мали б бути стягнуті, якби товари пройшли процедуру митного оформлення для використання в межах території ввезення, станом на дату, на яку на них було поширено режим тимчасового ввезення.

Розмір податків, які підлягають стягненню, становить 3 % за місяць або частину місяця, протягом якого на товари було поширено режим тимчасового ввезення з частковим звільненням від суми податків, що мали б бути стягнуті, якби товари пройшли процедуру митного оформлення для використання в межах території України, станом на дату, на яку на них було поширено режим тимчасового ввезення. Розмір податків, що підлягають стягненню, у жодному випадку не повинен перевищувати суми, яка підлягала б стягненню у випадку випуску цих товарів у вільний обіг на митній території України, розраховану на дату поміщення їх у митний режим тимчасового ввезення.

Податки стягуються за вантажною митною декларацією при поміщенні товарів у режим тимчасового ввезення. У разі продовження терміну дії режиму щодо цих товарів податки донараховуються за вантажною митною декларацією, за якою товари розміщувалися в цей режим.

Прямою нормою стаття забороняє розміщувати підакцизні товари у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами.

Окрім того, стаття містить посилання на окремі норми законодавства, якими регулюється перелік товарів, що не можуть бути поміщені у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами.

Стаття 107

Операції з транспортними засобами, поміщеними в митний режим тимчасового ввезення

1. Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені в митний режим тимчасового ввезення, можуть піддаватися операціям технічного обслуговування та ремонту, необхідність в яких виникла протягом строку перебування у режимі тимчасового ввезення.

Регулярні операції технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів, необхідність яких виникла під час подорожі до території тимчасового ввезення чи в її межах і які здійснюються під час перебування в режимі тимчасового ввезення, не вважаються такими, що спричиняють зміни відповідно до пункту "а" ст. 1 Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.).

Стаття 108

Строки тимчасового ввезення

1. Строк тимчасового ввезення товарів встановлюється митним органом у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення.

2. Строк тимчасового ввезення транспортних засобів комерційного призначення встановлюється митним органом з урахуванням того, що ці транспортні засоби повинні бути реекспортовані відразу ж після закінчення транспортних операцій, для яких вони були ввезені.

3. З урахуванням мети ввезення товарів та інших обставин попередньо встановлений строк тимчасового ввезення товарів за письмовою заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи може бути продовжений відповідним митним органом. У разі відмови у продовженні строку тимчасового ввезення митний орган зобов'язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася з заявою про його продовження, про причини та підстави такої відмови.

4. Якщо товари або транспортні засоби, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, не можуть бути своєчасно реекспортовані внаслідок накладення на них арешту (за винятком арешту внаслідок позовів приватних осіб) або вилучення у справі про порушення митних правил, то перебіг строку тимчасового ввезення зупиняється на час такого арешту (вилучення).

Строк тимчасового ввезення товарів зумовлюється метою такого ввезення і повинен бути достатнім для досягнення цієї мети, але не повинен перевищувати трьох років із дати поміщення товарів у митний режим тимчасового ввезення.

Для товарів, визначених у додатках до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.), цей строк обумовлюється окремо в кожному додатку до цієї Конвенції. З урахуванням мети ввезення товарів, що поміщуються в режим тимчасового ввезення, митний орган може надати строк більший, ніж обумовлений у відповідному додатку до Конвенції.

Строк тимчасового ввезення на митну територію України товарів, що мають обмежений термін зберігання, не повинен перевищувати терміну їх придатності з урахуванням часу, потрібного для зворотного вивезення.

Строк тимчасового ввезення товарів устанавлюється митним органом у кожному конкретному випадку під час прийняття рішення про допущення товарів до переміщення через митний кордон України в режимі тимчасового ввезення з урахуванням пропозиції відповідної особи.

Кінцева дата строку тимчасового ввезення товарів зазначається посадовою особою митного органу, яка проводить митне оформлення товарів, що тимчасово ввозяться на митну територію України, у документі, за яким здійснюється митне оформлення товарів (ВМД, книжка (карнет) А.Т.А. тощо).

Строк тимчасового ввезення товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення, може бути продовжений з урахуванням мети ввезення товарів, а також інших обставин.

Рішення щодо продовження строку тимчасового ввезення товарів приймається митним органом за заявою особи, яка надала зобов'язання про зворотне вивезення, поданою до закінчення цього строку.

У разі прийняття митним органом рішення про відмову в продовженні строку тимчасового ввезення товари повинні бути вивезені у строк, устанавлений митним органом, або заявлені до іншого митного режиму, який допускається щодо таких товарів.

Стаття 109

Передача права на тимчасове ввезення

1. За заявою особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового ввезення, митний орган надає дозвіл на передачу права використання режиму тимчасового ввезення щодо товарів будь-якій іншій особі за умови, що така інша особа:

- 1) відповідає вимогам, встановленим цим Кодексом; та
- 2) приймає на себе зобов'язання особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового ввезення.

Передача права на тимчасове ввезення можлива лише на підставі вмотивованої заяви особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового ввезення.

Дозвіл на передачу прав на тимчасове ввезення іншій особі надає митний орган. При наданні дозволу митний орган перевіряє відповідність такої іншої особи вимогам, встановленим Кодексом та визначеним Конвенцією про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.).

Необхідною умовою передачі прав на тимчасове ввезення іншій особі є взяття на себе останньою обов'язків першого користувача правом на тимчасове ввезення.

Після такої передачі інша особа у повному обсязі несе відповідальність за дотримання режиму тимчасового ввезення.

Стаття 110

Забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення

1. Забезпечення дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення здійснюється шляхом:

- 1) застосування міжнародного митного документа (книжки А.Т.А. або книжки СРД), що містить чинну міжнародну гарантію сплати митних платежів, встановлених законом на імпорту товарів;
- 2) надання фінансової гарантії у порядку, передбаченому розділом X цього Кодексу.

2. Фінансова гарантія повертається (вивільняється) у порядку, передбаченому розділом X цього Кодексу, після завершення режиму тимчасового ввезення.

3. Гарантія дотримання вимог митного режиму тимчасового ввезення не вимагається щодо:

- 1) устаткування для підготовки радіо- чи телепередач і репортажів, а також транспортних засобів, спеціально пристосованих для використання для цілей радіо- чи телепередач;
- 2) контейнерів, піддонів та упаковок;
- 3) наукового і педагогічного устаткування та матеріалів для забезпечення добробуту мореплавців, що використовуються на борту суден;
- 4) особистих речей;
- 5) товарів, ввезених для спортивних цілей;
- 6) товарів, що ввозяться в рамках прикордонного обігу;
- 7) медичного, хірургічного і лабораторного устаткування, а також будь-яких товарів, таких як автомобілі чи інші транспортні засоби, ковдри, намети, збірні будинки, інших товарів першої необхідності, відправлених як допомога потерпілим від стихійного лиха чи подібних катастроф;
- 8) транспортних засобів комерційного призначення;
- 9) тяглових тварин, тварин, ввезених для перегону на нове пасовисько чи випасання на землях, розташованих у прикордонній смузі (контрольованому прикордонному районі);
- 10) товарів, які тимчасово ввозяться на митну територію України з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами;
- 11) повітряних суден, які ввозяться на митну територію України українськими авіакомпаніями за договорами оперативного лізингу.

Відповідно до ст. 1 Додатка А до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.):

- “документ на тимчасове ввезення” – міжнародний митний документ, що приймається як митна декларація і дає змогу ідентифікувати товари (у тому числі транспортні засоби) та містить міжнародну чинну гарантію на покриття ввізного мита і податків;
- “книжка АТА” – документ на тимчасове ввезення, що використовується для тимчасового ввезення товарів, за винятком транспортних засобів;
- “книжка СРД” – документ на тимчасове ввезення, що використовується для тимчасового ввезення транспортних засобів.

Розділ X Кодексу встановлює, що забезпечення сплати митних платежів фінансовою гарантією здійснюється у формах:

- 1) надання фінансової гарантії гарантом (гарантія, що надається у вигляді документа);

2) внесення коштів на відповідний рахунок або в касу митного органу (грошова застава).

Розмір фінансової гарантії визначається митним органом з огляду на суму митних платежів, що підлягає сплаті при випуску товарів для вільного обігу на митній території України.

Фінансова гарантія надається митним органам під час або до декларування товарів до митного режиму тимчасового ввезення.

Фінансова гарантія, що надається у вигляді документа, є безвідкличним зобов'язанням гаранта, внесеного до реєстру гарантів, виплатити на вимогу митного органу кошти в межах певної суми у разі невиконання забезпечених цією гарантією зобов'язань зі сплати митних платежів.

Після підтвердження фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією (завершення дії митного режиму тимчасового ввезення), та за відсутності порушення наданих особою митному органу зобов'язань зі сплати митних платежів фінансова гарантія не пізніше одного банківського дня після того, як митний орган отримує підтвердження фактичного виконання зобов'язань, забезпечених гарантією, вивільняється (повертається) цим митним органом.

За умови виконання зобов'язання, забезпеченого грошовою заставою, сплачені кошти підлягають поверненню особі, яка внесла цю заставу, або уповноваженій нею особі не пізніше ніж за три банківські дні.

Стаття 111

Митний статус товарів, поміщених у митний режим тимчасового ввезення

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим тимчасового ввезення, зберігають статус іноземних товарів.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Іноземні товари – товари, що не є українськими, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до Кодексу.

Стаття 112

Завершення митного режиму тимчасового ввезення

1. Митний режим тимчасового ввезення завершується шляхом реекспорту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, або шляхом поміщення їх в інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частиною третьою цієї статті.

2. Якщо заборони або обмеження щодо імпорту, що діяли на момент тимчасового ввезення товарів, скасовано протягом їх перебування у митному режимі тимчасового ввезення, дозволяється завершення митного режиму тимчасового ввезення шляхом випуску товарів для вільного обігу на митній території України.

3. Митний режим тимчасового ввезення припиняється митним органом у разі конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, їх повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. У разі припинення митного режиму тимчасового ввезення згідно з частиною третьою цієї статті реекспорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення не вимагається, а гарантії, надані відповідно до статті 110 цього Кодексу, підлягають поверненню (вивільненню).

Митний режим тимчасового ввезення завершується, якщо:

- 1) тимчасово ввезені на митну територію України товари зворотно вивезені за межі митної території України (з моменту фактичного вивезення цих товарів). Для цілей митного контролю за дотриманням строків тимчасового ввезення товарів виконанням зобов'язання щодо зворотного вивезення товарів вважається подання відповідному митному органу митної декларації в митному режимі реекспорту чи вчинення інших дій, безпосередньо спрямованих на вивезення товарів за межі митної території України (зокрема передання товарів для переміщення в міжнародних поштових або експрес-відправленнях);
- 2) митний режим тимчасового ввезення змінено на інший митний режим (із моменту завершення митного оформлення товарів відповідно до нового заявленого митного режиму);
- 3) митний режим тимчасового ввезення товарів припинено внаслідок конфіскації товарів, тимчасово ввезених на митну територію України, за рішенням суду, яке набрало законної сили (з моменту набрання законної сили);
- 4) митний режим тимчасового ввезення товарів припинено через знищення чи повну втрату товарів унаслідок дії обставин непереборної сили (з моменту прийняття рішення митним органом про припинення митного режиму).

Факт дії обставин непереборної сили, що мали місце на території України, підтверджується висновком компетентного державного органу та, за потреби, Торгово-промислової палати України.

Зворотне вивезення за межі митної території України товарів можливе через будь-який митний орган. Дозволяється зворотне вивезення тимчасово ввезених товарів однією чи кількома партіями.

Якщо товари, які перебувають у митному режимі тимчасового ввезення, не можуть бути своєчасно вивезені унаслідок накладення на них арешту (за винятком арешту у зв'язку з позовами приватних осіб) або вилучення у справі про порушення митних правил, то строк виконання зобов'язання щодо зворотного вивезення цих товарів зупиняється на час такого арешту (вилучення).

Рішення щодо зупинення строку виконання зобов'язання стосовно зворотного вивезення товарів приймається митницею оформлення за заявою особи, що надала зобов'язання про зворотне вивезення товарів (за винятком випадків вилучення товарів митними органами України у справах про порушення митних правил).

Окрім того, стаття містить посилання на окремі норми законодавства, якими регулюються умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили з метою припинення митного режиму тимчасового ввезення.

ТИМЧАСОВЕ ВИВЕЗЕННЯ

Стаття 113

Митний режим тимчасового вивезення

1. Тимчасове вивезення – це митний режим, відповідно до якого українські товари або транспортні засоби комерційного призначення вивозяться за межі митної території України з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності і підлягають реімпорту до завершення встановленого строку без будь-яких змін, за винятком звичайного зносу в результаті їх використання.

Митний режим тимчасового вивезення – це режим, який дає змогу вивозити з митної території певні товари (у тому числі транспортні засоби), умовно звільнені від ввізного мита і податків, без застосування заборон чи обмежень економічного характеру на вивезення. Такі товари (у тому числі транспортні засоби) мають вивозитися з визначеною метою і призначатися для подальшого ввезення у встановлений термін, та не піддаватися змінам, за винятком нормального зниження їхньої вартості (амортизації) внаслідок використання.

Для цілей застосування митного режиму тимчасового вивезення норми природного зношення товарів, а також норми втрат за нормальних умов транспортування товарів можуть визначатися стандартами, технічними умовами та іншими нормативними документами.

Стаття 114

Умови поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення

1. Митний режим тимчасового вивезення може бути застосований до товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України.

2. Законодавством України з питань державної митної справи можуть бути визначені документи, які використовуються для декларування товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення замість митної декларації.

3. Митний орган, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі тимчасового вивезення, повинен пересвідчитися у можливості ідентифікації цих товарів, транспортних засобів при їх реімпорті.

4. Для забезпечення ідентифікації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що поміщуються у митний режим тимчасового вивезення, можуть застосовуватися засоби, передбачені частинами другою і третьою статті 326 цього Кодексу. Митні органи застосовують зазначені засоби тільки у тих випадках, коли комерційні способи ідентифікації є недостатніми.

5. Не вимагається застосування засобів забезпечення ідентифікації до тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

6. Для поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення особа, відповідальна за дотримання митного режиму, повинна:

- 1) подати митному органу, що здійснює випуск товарів, транспортних засобів комерційного призначення у режимі тимчасового вивезення, документи на такі товари, транспортні засоби, що підтверджують мету їх тимчасового вивезення;
- 2) у випадках, передбачених законодавством, надати митному органу зобов'язання про реімпорт товарів, транспортних засобів комерційного призначення, які тимчасово вивозяться, у строки, встановлені митним органом;
- 3) подати митному органу дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове вивезення товарів, якщо отримання такого дозволу передбачено законодавством.

На відміну від митного режиму тимчасового ввезення, в митний режим тимчасового вивезення можуть бути поміщені лише товари, транспортні засоби комерційного призначення, що безпосередньо вивозяться за межі митної території України. Тобто нормою не встановлено поміщення в митний режим тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають в інших митних режимах.

Ідентифікація товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення, може бути забезпечена комерційним способом або способом, застосованим митним органом безпосередньо під час поміщення в митний режим.

До комерційних способів належать серійні, заводські та інші номери товару, інформація щодо клейма, а також інші ознаки, що дають змогу од-

нозначно ідентифікувати товар. Окрім того, можуть використовуватися маркування, у тому числі у вигляді мікро- або інших електронних пристроїв, або серійні номери, проставлені на товарах чи їх частинах виробником, інші комерційні способи ідентифікації; експортні (імпортні) сертифікати; копії документів, на підставі яких митним органом застосовується митний режим і які дають можливість однозначно ідентифікувати товар.

Ідентифікація митним органом під час поміщення в митний режим здійснюється шляхом накладення митних забезпечень: одноразових номерних запірно-пломбових пристроїв, печаток, голографічних міток, нанесення цифрового, літерного чи іншого маркування, ідентифікаційних знаків, проставляння штампів, взяття проб і зразків, складання опису товарів, транспортних засобів комерційного призначення, креслень, масштабних зображень, виготовлення фотографій, ілюстрацій, використання товаросупровідної документації тощо.

Засоби ідентифікації вибираються з урахуванням індивідуальних характеристик та особливостей товарів і повинні бути достатніми для їх ідентифікації.

Забезпечення ідентифікації товарів шляхом зазначення у митній декларації їх наявних ідентифікаційних ознак обов'язкове, крім випадків переміщення тари, піддонів та інших подібних товарів, що не мають індивідуальних ідентифікаційних ознак.

Відомості про застосовані засоби ідентифікації відображаються у вантажній митній декларації або в книжці (карнеті) А.Т.А. відповідно до Порядку митного оформлення книжок (карнетів) А.Т.А.

Окрім того, стаття містить посилання на окремі норми законодавства, якими регулюються:

- документи, що використовуються для декларування в митний режим тимчасового вивезення замість митної декларації;
- дозвіл відповідного компетентного органу на тимчасове вивезення товарів.

Стаття 115

Операції з транспортними засобами комерційного призначення, поміщеними у митний режим тимчасового вивезення

1. Транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим тимчасового вивезення, можуть піддаватися операціям технічного обслуговування та ремонту, необхідність в яких виникла протягом строку перебування у митному режимі тимчасового вивезення.

Регулярні операції технічного обслуговування та ремонту транспортних засобів, необхідність у яких виникла під час подорожі до території тимчасового вивезення чи в її межах і які здійснюються під час перебування в режимі тимчасового вивезення, не вважаються такими, що спричиняють зміни відповідно до п. "а" ст. 1 Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.).

Стаття 116

Строки тимчасового вивезення

1. Строк тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення встановлюється митним органом у кожному конкретному випадку, але не повинен перевищувати трьох років з дати поміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у зазначений митний режим.

2. З урахуванням мети тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення та інших обставин строк, зазначений у частині першій цієї статті, може бути продовжений відповідним митним органом.

3. У разі якщо товари, транспортні засоби комерційного призначення, поміщені у митний режим тимчасового вивезення, не можуть бути своєчасно реімпортовані внаслідок накладення на них арешту, перебіг строку тимчасового вивезення зупиняється на час такого арешту.

Строк тимчасового вивезення товарів зумовлюється метою такого вивезення і має бути достатнім для досягнення цієї мети, але не повинен перевищувати трьох років із дати поміщення товарів у митний режим тимчасового вивезення.

Для товарів, визначених у додатках до Конвенції про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.), цей строк обумовлюється окремо в кожному додатку до цієї Конвенції. З урахуванням мети вивезення товарів, що поміщуються в режим тимчасового ввезення, митним органом може бути надано строк більший, ніж обумовлений у відповідному додатку до Конвенції.

Строк тимчасового вивезення товарів устанавлюється митним органом у конкретному випадку під час прийняття рішення про допущення товарів до переміщення через митний кордон України в режимі тимчасового вивезення з урахуванням пропозиції відповідної особи.

Кінцева дата строку тимчасового вивезення товарів зазначається посадовою особою митного органу, яка здійснює митне оформлення товарів,

що тимчасово вивозяться на митну територію України, у документі, за яким оформлюються товари (ВМД, книжка (карнет) А.Т.А. тощо).

Строк тимчасового вивезення товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення, може бути продовжений з урахуванням мети вивезення товарів, а також інших обставин.

Рішення щодо продовження строку тимчасового вивезення товарів приймається митним органом за заявою особи, яка надала зобов'язання про зворотне ввезення, поданою до закінчення цього строку.

У разі прийняття митним органом рішення про відмову в продовженні строку тимчасового вивезення товари повинні бути ввезені у строк, установлений митним органом, або заявлені до іншого митного режиму, який допускається щодо таких товарів.

Стаття 117

Передача права на тимчасове вивезення

1. За заявою особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового вивезення, митний орган надає дозвіл на передачу права використання режиму тимчасового вивезення щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення будь-якій іншій особі за умови, що така інша особа:

- 1) відповідає вимогам, встановленим цим Кодексом; та
- 2) бере на себе зобов'язання особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового вивезення.

Передача права на тимчасове вивезення можлива лише на підставі вмотивованої заяви особи, відповідальної за дотримання митного режиму тимчасового вивезення.

Дозвіл на передачу прав на тимчасове вивезення іншій особі надає митний орган. При наданні дозволу митний орган перевіряє відповідність такої іншої особи вимогам, встановленим Кодексом та умовам, визначеним Конвенцією про тимчасове ввезення (м. Стамбул, 1990 р.).

Необхідною умовою передачі прав на тимчасове вивезення іншій особі є взяття на себе останньою обов'язків першого користувача правом на тимчасове вивезення.

Після передачі права на тимчасове вивезення інша особа у повному обсязі несе відповідальність за дотримання режиму тимчасового вивезення.

Стаття 118

Звільнення від оподаткування митними платежами в митному режимі тимчасового вивезення

1. При поміщенні товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митний режим тимчасового вивезення та їх реімпорті до закінчення строку, встановленого митним органом, до цих товарів, транспортних засобів застосовується умовне повне звільнення від оподаткування митними платежами.

Товари і транспортні засоби комерційного призначення, які розміщуються у митному режимі тимчасового вивезення, не оподатковуються.

Оподаткування можливе лише за умови порушення зобов'язання особи про реімпорт таких товарів і транспортних засобів у разі встановлення законодавством на такі товари і транспортні засоби податків при їх експорті.

Стаття 119

Митний статус товарів, поміщених у митний режим тимчасового вивезення

1. Українські товари, поміщені у режим тимчасового вивезення, зберігають статус українських товарів.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Стаття 120

Завершення митного режиму тимчасового вивезення

1. Митний режим тимчасового вивезення завершується шляхом реімпорту товарів, транспортних засобів комерційного призначення, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх в інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частиною третьою цієї статті.

2. Якщо заборони або обмеження щодо експорту, що діяли на момент тимчасового вивезення товарів, скасовано протягом їх перебування у митному режимі тимчасового вивезення, дозволяється завершення митного режиму тимчасового вивезення шляхом випуску товарів у митному режимі експорту.

3. Митний режим тимчасового вивезення припиняється митним органом у разі конфіскації товарів, транспортних засобів комерційного призначення, їх повної втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. У разі припинення митного режиму тимчасового вивезення товарів, транспортних засобів комерційного призначення згідно з частиною третьою цієї статті їх реімпорт не вимагається.

Митний режим тимчасового вивезення завершується, якщо:

- 1) тимчасово вивезені за межі митної території України товари зворотно ввезені на митну територію України (з моменту завершення митного оформлення цих товарів відповідним митним органом у митному режимі реімпорту). Для цілей митного контролю за дотриманням строків тимчасового вивезення товарів виконанням зобов'язання щодо зворотного ввезення товарів вважається фактичний перетин товарами митного кордону України;
- 2) цей режим змінено на інший митний режим (з моменту завершення митного оформлення товарів відповідно до нового заявленого митного режиму);
- 3) цей режим припинено внаслідок конфіскації товарів, що тимчасово вивезені з митної території України, за рішенням суду, яке набрало законної сили (з моменту набрання законної сили);
- 4) цей режим припинено через знищення чи повну втрату товарів унаслідок дії обставин непереборної сили (з моменту прийняття рішення митним органом про припинення митного режиму).

Факт дії обставин непереборної сили, що мали місце поза межами митної території України, підтверджується компетентними органами країни, у якій виникли обставини непереборної сили, або уповноваженими міжнародними організаціями. Таке підтвердження підлягає легалізації у відповідній консульській установі України, що діє у цій країні, якщо іншого не встановлено міжнародним договором України.

Зворотне ввезення на митну територію України товарів можливе через будь-який митний орган. Дозволяється зворотне ввезення тимчасово вивезених товарів однією чи кількома партіями.

Якщо товари, які перебувають у митному режимі тимчасового вивезення, не можуть бути своєчасно ввезені внаслідок накладення на них арешту (за винятком арешту внаслідок позовів приватних осіб), то строк виконан-

ня зобов'язання щодо зворотного ввезення цих товарів зупиняється на час такого арешту (вилучення).

Рішення про зупинення строку виконання зобов'язання стосовно зворотного ввезення товарів приймається митницею оформлення за заявою особи, що надала зобов'язання про зворотне ввезення товарів.

Окрім того, ця стаття містить посилання на окремі норми законодавства, якими регулюються умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили з метою припинення митного режиму тимчасового вивезення.

МИТНИЙ СКЛАД*Стаття 121***Митний режим митного складу**

1. Митний склад – це митний режим, відповідно до якого іноземні або українські товари зберігаються під митним контролем із умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Коментована стаття дає легальне визначення митного режиму митного складу. Відповідно до її змісту, цей митний режим призначений для розв'язання різноманітних проблем, що виникають у процесі здійснення суб'єктами господарювання зовнішньоекономічної діяльності. Під цей режим можуть бути поміщені лише товари, що переміщуються через митний кордон на підставі зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Найпоширенішими причинами застосування митного режиму митного складу є такі ситуації: на момент ввезення товару на митну територію України власник не впевнений (не визначився), як його використовувати і для збору інформації та прийняття остаточного рішення потрібен досить тривалий строк; передбачалася сплата мита й інших платежів за рахунок сум, отриманих за договором, а їх надходження з різних причин затрималося; випуск товарів у вільний обіг чи остаточне вивезення товару потребують значних податкових платежів, однак на цей момент не є доцільними (наприклад, попит на товари має чітко виражений сезонний характер); річна квота на імпорту/експорту товару вичерпана, й імпорту/експорту товару стане можливим лише наступного року. Не лише в перелічених, а й у багатьох інших випадках застосування митного режиму митного складу дає позитивний господарський ефект. Це зумовлено тим, що товари, поміщені в цей режим, звільняються від оподаткування митними платежами (митом, акцизним збором, податком на додану вартість), а також від застосування

заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності (ліцензування, квотування тощо). Однак таке звільнення є умовним, тобто має силу лише впродовж строку дії режиму митного складу та у разі суворого дотримання умов цього режиму. Після закінчення його перебігу операції з товарами, що були поміщені у цей режим, підлягають оподаткуванню митними платежами на загальних підставах.

Строковість і тимчасовість є важливими рисами митного режиму митного складу, хоча й не відображені в його легальному визначенні. Строковість полягає в тому, що ст. 125 МКУ встановлено граничний термін дії режиму митного складу, після закінчення якого режим вважається автоматично припиненим. Стосовно тимчасовості, то вона пов'язана з тим, що після закінчення дії режиму митного складу товар має бути поміщений у інший митний режим, тобто рішення про поміщення товару в режим митного складу не вирішує його долі з точки зору здійснення державної митної справи, а лише відстрочує момент ухвалення остаточного рішення.

Товари, поміщені в митний режим митного складу, перебувають під митним контролем упродовж усього строку дії митного режиму. Це досягається шляхом їх поміщення на митні склади, територія яких є зоною митного контролю.

Слід мати на увазі, що в чинному МКУ термін “митний склад” застосовують у двох значеннях. Так, митним складом називають один із митних режимів та складський об'єкт чи, відповідно до цивільно-правової термінології, товарний склад, призначений для зберігання товарів під митним контролем. За часів дії Митного кодексу України 2002 р. у митному законодавстві застосовувався термін “митний ліцензійний склад”, який за обсягом та змістом відповідав нинішньому терміну “митний склад” у розумінні складського об'єкта й запобігав термінологічній плутанині. Він і нині застосовується в окремих підзаконних актах, прийнятих під час дії попередньої редакції Кодексу й досі є чинними. Митний склад – режим та митний склад – об'єкт тісно пов'язані (реалізація першого потребує наявності другого), однак далеко не ідентичні. Правовому регулюванню відносин, обумовлених кожним зі “складів”, присвячено окрему главу МКУ, проте близькість цих категорій не дала змоги цілком розмежувати приписи, і тепер у гл. 20, присвяченій митному режимові митного складу, міститься низка норм, що регулюють порядок експлуатації митного складу – об'єкта (наприклад, ч. 3 ст. 122 МКУ), а у гл. 61, присвяченій порядку відкриття та експлуатації митного складу – суб'єкта, містяться норми щодо здійснення митного режиму митного складу (наприклад, п. 1 ч. 1 ст. 426 МКУ).

Стаття 122

Умови поміщення товарів у митний режим митного складу

1. У митний режим митного складу можуть поміщатися будь-які товари, за винятком:

- 1) товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України;
- 2) товарів, строк придатності для споживання або використання яких закінчився;
- 3) товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога;
- 4) живих тварин;
- 5) електроенергії, що переміщується лініями електропередачі.

2. Для поміщення товарів у митний режим митного складу митному органу подаються митна декларація, товарно-транспортний документ на перевезення та рахунок (інвойс) або інший документ, який визначає вартість товару. Товари, що поміщуються у митний режим митного складу, декларуються митному органу утримувачем митного складу.

3. Розміщення на митному складі товарів, поміщених в інші, ніж митний склад, митні режими (транзиту, тимчасового ввезення, переробки на митній території, експорту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території) для їх зберігання, перевантаження або дозавантаження транспортного засобу здійснюється на підставі митної декларації, раніше оформленої відповідно до таких інших митних режимів, або документа, що її замінював, – накладної УМВС (СМГС), накладної ЦІМ (СІМ), накладної ЦІМ/УМВС (ЦІМ/СМГС, СІМ/СМГС), книжки МДП (Carnet TIR) тощо. У цьому разі поміщення таких товарів у митний режим митного складу не відбувається. Товари, що вивантажуються на митний склад і призначені для зберігання більше ніж на 90 днів, підлягають поміщенню у митний режим митного складу.

4. У разі надходження товарів у складі консолідованих вантажів з метою подальшої доставки в митний орган призначення при перевантаженні таких товарів з одного транспортного засобу на інший їх розміщення на митному складі або поміщення у митний режим митного складу не є обов'язковим.

5. Митним органам для поміщення товарів у митний режим митного складу забороняється вимагати:

- 1) подання інших, ніж передбачені у частинах другій і третій цієї статті, документів (у тому числі документів, які видаються державними органами для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів);
- 2) проведення видів контролю, зазначених у частині першій статті 319 цього Кодексу.

Коментована стаття має складну будову. У ч. 1, 2, 4 та 5 визначаються умови і порядок поміщення товарів у митний режим митного складу, а в ч. 3 – окремі особливості поміщення у митний склад (складський об'єкт) товарів, поміщених в інші митні режими.

У режим митного складу можуть бути поміщені будь-які товари, за винятком тих, що прямо визначені ч. 1 коментованої статті. До них належать такі види товарів:

1. Товари, заборонені до ввезення в Україну, вивезення з України та транзиту через територію України. Переліку цих товарів у МКУ не наведено, однак ч. 1 ст. 196 вказує, що не можуть бути пропущені через митний кордон України товари, переміщення яких через митний кордон заборонено законом. Ця норма бланкетна, тобто відсилає до інших нормативних актів. Законів, які встановлюють заборони щодо переміщення товарів через митний кордон України, досить багато (Закони України “Про зовнішньоекономічну діяльність”, “Про захист суспільної моралі”, “Про пестициди та агрохімікати”, “Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори” та ін.). Зауважимо, що заборона, встановлена п. 1 ч. 1 коментованої статті, не поширюється на товари, щодо переміщення яких через митний кордон встановлено обмеження.
2. Товари, строк придатності для споживання або використання яких закінчився. На товари, використання яких понад визначений строк є небезпечним для життя, здоров'я споживача, навколишнього природного середовища або може заподіяти шкоду майну споживача, встановлюється строк придатності. Він може визначатися як на виріб у цілому, так і на окремі його частини. Під строком придатності слід розуміти термін, встановлений нормативно-правовими актами та/або нормативними документами, протягом якого у разі додержання відповідних умов зберігання та/або експлуатації чи споживання товару його якісні показники і показники безпеки повинні відповідати вимогам нормативно-правових актів та/чи нормативних документів. Такі строки зазвичай відображаються в національних й інших стандартах. Виробник (продавець) повинен попереджати споживача про встановлений строк придатності товару шляхом його зазначення на етикетці товару або в документах, що додаються до товару. Строк придатності, який зазначено на етикетці, упаковці або у супровідних документах на товар, забороняється змінювати. Товар не може бути поміщений у режим митного складу, коли встановлений та належним чином зафіксований строк його придатності закінчився.

3. Товари, що надходять в Україну як гуманітарна допомога. Особливості переміщення гуманітарної допомоги через митний кордон України регламентується Законом України “Про гуманітарну допомогу” та окремими приписами МКУ. Товари, що мають статус гуманітарної допомоги, можуть розміщуватись для тимчасового зберігання, у тому числі на митних складах, однак у такому разі вони зберігаються з дотриманням рекомендованих умов на складі тимчасового зберігання і в митний режим митного складу не поміщаються.
4. Живі тварини не можуть бути поміщені в режим митного складу, оскільки сама природа цього виду товару стоїть на заваді тривалому перебуванню під митним контролем. Зокрема, серед операцій, які можуть проводитися з товарами, що розміщені на митному складі, немає необхідних для забезпечення нормальної життєдіяльності тварин. Так само цих операцій немає й серед тих, що можуть бути здійснені з дозволу митних органів стосовно товарів, транспортних засобів комерційного призначення, митне оформлення яких не закінчено. Крім того, законодавством України не передбачена можливість організації митного складу з приміщеннями, придатними для утримання живих тварин.
5. Електроенергія, яка переміщується лініями електропередачі, – єдиний вид товару, що не є матеріальним об’єктом. На теперішньому рівні технічного розвитку його зберігання неможливе як на митному, так і на будь-якому іншому складі.

Після вибору митного режиму митного складу здійснюється розміщення товарів, поміщених у такий режим на митному складі, та розпочинається їх митне оформлення. Набір документів, що подаються митному органу для декларування такого товару, є звичайним: митна декларація, заповнена на бланку єдиного адміністративного документа; товарно-транспортний документ на перевезення товару та рахунок (інвойс) або інший документ, за допомогою якого встановлюється митна вартість товару. Коли товар розміщується на митному складі закритого типу, який використовується лише його утримувачем, або коли утримувач митного складу відкритого типу розміщує на такому складі власні товари, він є декларантом.

Особливість декларування товарів, що поміщуються в митний режим митного складу, полягає в тому, що коли особа власника або розпорядника цих товарів не збігається з особою утримувача митного складу, то декларантом є утримувач митного складу (п. 2 ч. 1 ст. 265 МКУ). Однак декларування чужих товарів із точки зору господарського права розглядається як надання послуг. Причому надання послуг із декларування товарів і тран-

спортних засобів комерційного призначення, які переміщуються через митний кордон, є видом господарської діяльності, який підлягає ліцензуванню. Тому утримувач митного складу відкритого типу повинен мати ліцензію на здійснення діяльності митного брокера, і хоча це не є умовою, необхідною для отримання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу, вирішуючи питання про його надання, митні органи в обов'язковому порядку перевіряють, чи внесений утримувач митного складу відкритого типу до реєстру митних брокерів.

Розміщення сторонньою особою товарів на митному складі відкритого типу оформляється господарським договором між нею та утримувачем митного складу. Укладаючи такий договір, власник товарів, крім іншого, дає згоду (доручення) на їх декларування утримувачем. Запровадження такого порядку зумовлено різними причинами, однак головні з них такі. По-перше, утримувач митного складу у багатьох випадках несе перед митними органами відповідальність за товари, передані йому на зберігання. По-друге, у режим митного складу можуть бути поміщені лише товари, які фактично зберігаються на митному складі, – складському об'єкті, і декларування їх саме утримувачем такого складу засвідчує цей факт.

Декларація, на підставі якої здійснюється поміщення товарів у митний режим митного складу, зазвичай заповнюється на бланку єдиного адміністративного документа для декларування товарів. Вичерпний перелік документів, які надаються під час декларування товарів, що поміщаються в митний режим митного складу, наведено у ч. 2 коментованої статті. Митним органам заборонено вимагати будь-які інші документи. Крім того, вказані товари не підлягають державному санітарно-епідеміологічному, ветеринарно-санітарному, фітосанітарному, екологічному та радіологічному контролю. Не здійснюється щодо них і попередній документальний контроль. Наголосимо, це обмеження не стосується розміщених на складі товарів, які поміщені у відмінні від митного складу митні режими.

Частина третя коментованої статті, як зазначалось, не має прямого стосунку до митного режиму митного складу. Вона визначає, що митний склад – складський об'єкт – може використовуватись не лише для зберігання товарів, поміщених у митний режим митного складу, а й для здійснення господарських операцій щодо товарів, поміщених у інші митні режими (транзит, тимчасове ввезення, переробка на митній території, експорт, тимчасове вивезення, переробка за межами митної території). Товари, поміщені у такі режими, можуть зберігатися на митних складах, також там можуть перевантажуватися та дозавантажуватися транспортні засоби.

Основна відмінність розміщення на митному складі товарів, поміщених у інші митні режими, полягає в тому, що, на відміну від товарів, поміщених у режим митного складу, їх декларування на митному складі не проводиться. Розміщення цих товарів здійснюється на підставі митної декларації, раніше оформленої відповідно до вибраного митного режиму, або документа, що її замінював. Ідеться про документи, що визнані у міжнародному торговому обороті, можливість використання яких передбачена різноманітними міжнародними договорами, ратифікованими Україною. Про необхідність розміщення на митному складі товарів, поміщених у інші митні режими, утримувач митного складу надсилає митниці електронне повідомлення згідно з формою, встановленою додатком № 3 до Порядку виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму.

Митний режим товарів, ввезених на митний склад у зв'язку з необхідністю їх зберігання або перевантаження чи дозавантаження транспортного засобу, не змінюється, якщо після проведення таких операцій ці товари вивозяться з митного складу згідно з митним режимом, в який вони були поміщені. Вивезення їх із митного складу здійснюється на підставі відповідної митної декларації, за якою ці товари були розміщені на митному складі, або документа, що її замінював. Про необхідність вивезення утримувач митного складу надсилає митниці електронне повідомлення згідно з формою, встановленою додатком № 3 до Порядку виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму. Однак товари, призначені для зберігання на митному складі впродовж більше ніж 90 днів, мають бути обов'язково поміщені в митний режим митного складу.

Виконання операцій зі зберігання або перевантаження чи дозавантаження транспортних засобів організовується й забезпечується утримувачем митного складу відповідно до вимог законодавства України з питань державної митної справи та згідно з Процедурою експлуатації митного складу. Інформація про виконання цих операцій вноситься в установленому порядку до відповідних документів, використовуваних митними органами для здійснення митного контролю.

Зауважимо, що на митному складі можуть розміщуватися транспортні засоби, які переміщують митною територією України товари під митним контролем, з метою їх повного або часткового розвантаження, перевантаження, навантаження, дозавантаження, усунення пошкоджень упаковки товарів, заміни транспортного засобу (тягача, причепа тощо).

Стаття 123

Умови поміщення у митний режим митного складу товарів, розміщених на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, та їх реекспорту

1. Товари, що ввозяться на митну територію України і розміщуються на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, поміщуються у митний режим митного складу на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, підписаного електронним цифровим підписом.

2. Електронне повідомлення надсилається митному органу протягом чотирьох годин з моменту фактичного розміщення товарів на митному складі. Митний орган надсилає утримувачу митного складу підтвердження дати та часу отримання електронного повідомлення. Розміщення товарів на митному складі дозволу митного органу не потребує.

3. Поміщення у митний режим реекспорту товарів, розміщених на митних складах, зазначених у частині першій цієї статті, здійснюється на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, що містить кількість та опис товарів, підписаного електронним цифровим підписом.

4. Електронне повідомлення надсилається митному органу не пізніше, ніж за чотири години до моменту фактичного випуску товарів з митного складу. Митний орган надсилає утримувачу митного складу підтвердження дати та часу отримання електронного повідомлення.

5. Якщо протягом двох годин з моменту отримання електронного повідомлення про реекспорт товарів митний орган не повідомив утримувача митного складу про намір здійснити митний огляд таких товарів, дозволяється випускати ці товари з митного складу з метою їх реекспорту.

6. Форми електронних повідомлень, передбачених цією статтею, встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, і ґрунтуються на звичайних правилах складського обліку.

Коментована стаття спрямована на регулювання правовідносин, пов'язаних з упровадженням інформаційних, телекомунікаційних та інформаційно-телекомунікаційних технологій у державній митній справі. Вона встановлює спрощений порядок декларування й митного оформлення то-

варів, які поміщуються у режим митного складу, а після його закінчення – у режим реекспорту. Цей порядок передбачає широке застосування електронного декларування.

Спрощений порядок декларування може застосовуватись до товарів, поміщених у митний режим митного складу, лише за наявності таких умов:

- товар, який поміщується в митний режим митного складу, має статус іноземного;
- товар, який поміщується в митний режим митного складу, фактично ввезений на митну територію України;
- товар уже розміщено на митному складі;
- митний склад, на якому розміщено товар, розташований на території морського або річкового порту, аеропорту, залізничної станції, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України;
- підприємство – утримувач митного складу обладнане інформаційними, телекомунікаційними та/або інформаційно-телекомунікаційними системами для подання до митних органів документів і відомостей в електронній формі;
- інформаційні, телекомунікаційні та/або інформаційно-телекомунікаційні системи, що використовуються утримувачем митного складу, відповідають вимогам (стандартам), розробленим Міністерством фінансів України.

За наявності всіх перерахованих вимог товари поміщуються в митний режим митного складу на підставі електронного повідомлення утримувача митного складу, підписаного електронним цифровим підписом. Електронне повідомлення надсилається згідно з формою, встановленою додатком № 3 до Порядку виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму. Це повідомлення містить лише 24 графи і відіграє роль спрощеної декларації.

За загальним правилом електронне повідомлення про поміщення товарів у режим митного складу має бути надіслане митному органу протягом чотирьох годин із моменту фактичного розміщення товарів на митному складі. Однак це правило не може бути застосоване, коли товар, який поміщується у режим митного складу, раніше був розміщений на митному складі для тимчасового зберігання, чи як товар, поміщений в інший ніж митний склад режим, у порядку, встановленому ч. 3 ст. 122 МКУ. Митний орган зобов'язаний засвідчити факт отримання електронного повідомлення, надіславши утримувачу митного складу підтвердження дати і часу його отримання.

Іноземні товари, які були ввезені на митну територію України, поміщені у режим митного складу і в подальшому вивозяться за межі митної території

України, поміщуються для такого вивезення в митний режим реекспорту. Загальні умови та окремі положення щодо застосування цього митного режиму викладено у гл. 16 МКУ. Порядок митного оформлення іноземних товарів, які були поміщені у режим митного складу за наявності перелічених умов і щодо яких заявлено митний режим реекспорту, має низку особливостей.

По-перше, такі товари поміщуються в митний режим реекспорту на підставі електронного повідомлення спрощеної форми, підписаного електронним цифровим підписом. Цей документ називається електронним повідомленням для поміщення в митний режим реекспорту товарів, що вивозяться за межі митної території України, і заповнюється згідно з формою, встановленою додатком № 3 до Порядку виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму. По-друге, таке повідомлення подається не власником чи розпорядником товарів, а утримувачем митного складу, на якому такі товари зберігаються на момент заявлення режиму реекспорту. Тобто утримувач митного складу зобов'язаний виступити в ролі митного брокера. Електронне повідомлення має бути надіслане митному органу не пізніше ніж за чотири години до моменту фактичного випуску товарів із митного складу. Митний орган повинен засвідчити факт отримання електронного повідомлення, надіславши утримувачу митного складу підтвердження дати і часу його отримання. На підставі отриманого повідомлення митний орган приймає рішення про можливість випуску товарів із митного складу. У разі наявності підозр щодо порушення митних правил цей орган може прийняти рішення про проведення митного огляду товарів, що поміщаються в режим реекспорту, а за необхідності – і вчинення інших митних формальностей, пов'язаних із здійсненням митного контролю. Таке рішення має бути надіслане утримувачу митного складу протягом двох годин із моменту отримання електронного повідомлення про поміщення товарів у режим реекспорту. Строк обраховується з моменту підтвердженого митними органами часу отримання електронного повідомлення про поміщення товару у режим реекспорту. Якщо рішення про проведення митного огляду у вказаний строк не отримане, утримувач митного складу має право випустити товари з митного складу з метою їх реекспорту.

Повноваження щодо затвердження форми електронних повідомлень про поміщення товарів у митні режими митного складу й реекспорту надані центральному органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, – Міністерству фінансів України і реалізовані ним у наказі “Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму” від 31.05.2012 № 657.

Стаття 124

Умови розміщення товарів, що переміщуються у складі консолідованих вантажів, на митному складі та подальшого розпорядження ними

1. Під консолідованим вантажем розуміється вантаж, що перевозиться одним транспортним засобом і складається з двох і більше партій товарів для різних одержувачів або для одного одержувача від різних відправників.

2. Переміщення консолідованих вантажів, що ввозяться на митну територію України, від митного органу відправлення на кордоні до митного органу призначення з проміжним розміщенням цих вантажів на митному складі здійснюється на підставі договорів на перевезення.

3. Для здійснення контролю за переміщенням консолідованих вантажів, що ввозяться на митну територію України, з митного органу відправлення на кордоні до митного органу, в зоні діяльності якого розташований митний склад, а також для розміщення товарів, що переміщуються у складі цих вантажів, у митний режим митного складу використовується попередня митна декларація, що складається на весь обсяг консолідованого вантажу.

4. Контроль за переміщенням товарів з митного органу, в зоні діяльності якого розташований митний склад, до митного органу призначення для кінцевого одержувача здійснюється на підставі поданих утримувачем складу нових митних декларацій або документів, що їх замінюють, для внутрішнього транзиту товарів.

5. Кінцевий одержувач товару має право на повторне розміщення цього товару у митний режим митного складу.

Широке застосування технологій логістики та зростаючий рівень організації товаропотоків створили передумови для розповсюдження такого об'єкта транспортних перевезень, як консолідований вантаж – поєднання в одному вантажному відправленні кількох окремих партій товарів. Це забезпечує істотне зниження транспортних витрат, насамперед для підприємств, що надають послуги у сфері автомобільних перевезень чи користуються такими послугами. З точки зору митного права, ввезення на митну територію України за допомогою одного транспортного засобу товарів, що оформлені різними товаросупровідними документами і належать різним суб'єктам, є досить проблемною операцією. По-перше, митниця, через яку товари ввезені на митну територію України, може не збігатися з митницею призначення товарів. По-друге, у партій товарів, що входять до складу консолідованого багажу, можуть бути різні митниці призначення. По-третє,

транспортування консолідованих вантажів через митну територію України зазвичай потребує їх перевантаження, зміни транспортного засобу тощо. Є також низка інших проблем. Застосування митного режиму митного складу істотно спрощує їх розв'язання.

Вантаж, який перевозиться одним транспортним засобом і складається з двох і більше партій товарів для одного одержувача від різних відправників та переміщується через митний кордон у митниці призначення таких товарів, має формальні ознаки консолідованого вантажу, однак порядок його переміщення через митний кордон не має жодних специфічних особливостей.

Коли митниця призначення товару та митниця, в якій консолідований вантаж переміщається через митний кордон, не збігаються, ситуація істотно змінюється. Товар, що надійшов в Україну, має бути доставлений у митницю призначення. Переміщення товарів між митницями здійснюється на підставі договору перевезення, укладеного між власником товару та транспортною організацією або самим власником товару. Переміщення товарів переважно здійснюється під митним забезпеченням. Під час перевезення консолідованого вантажу чи його частини між митницями як проміжний пункт може використовуватися митний склад. Розміщення партій товарів на митному складі у режимі митного складу не вимагається у разі перевантаження цих партій товарів у зоні митного контролю митного складу з одного транспортного засобу на інший, дозавантаження чи розвантаження транспортного засобу з метою доставки товару в митницю призначення за місцем державної реєстрації кінцевого одержувача товару.

У разі поміщення товарів, що становлять консолідований вантаж, у режим митного складу їх декларування здійснюється утримувачем митного складу в загальному порядку шляхом подання попередньої митної декларації на весь консолідований вантаж. Такі товари можуть бути розміщені на митному складі, що перебуває у сфері дії як митниці призначення, так і іншої митниці. Поміщення всього консолідованого вантажу в митний режим митного складу дає змогу, по-перше, фактично розподілити товарні партії, а по-друге, окремо визначити долю кожної з них шляхом поміщення у митний режим, що відповідає меті її ввезення на митну територію України.

Законодавець звертає увагу на ту обставину, що якщо окремі товари, які входили до складу консолідованого вантажу, були поміщені в режим митного складу і потребують подальшої доставки в митницю призначення, така доставка здійснюється шляхом їх поміщення в митний режим транзиту.

Зберігання товарів, які входять до складу консолідованого багажу на митному складі, має низку особливостей. Так, утримувач митного складу повинен забезпечувати роздільне зберігання окремих партій товарів (за

винятком випадку, коли товари зберігаються без вивантаження з транспортного засобу), здійснювати роздільний складський облік партій товарів тощо.

Зауважимо, що розміщення товарів, які становлять консолідований вантаж на митному складі, та поміщення їх у митний режим митного складу можуть істотно спростити процедуру доставки кінцевому отримувачу. Разом із тим застосування режиму митного складу чи розміщення товарів, що перебувають в іншому митному режимі на митному складі, не є обов'язковим. Товари, які входять до складу консолідованого вантажу, можуть бути доставлені отримувачу в інший спосіб.

Стаття 125

Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу

1. Строк зберігання товарів у митному режимі митного складу не може перевищувати 1095 днів від дня поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

2. Строк зберігання в митному режимі митного складу підакцизних товарів, іноземних товарів, які були попередньо поміщені у митні режими транзиту, тимчасового ввезення або переробки на митній території України, а також продуктів переробки не може перевищувати 365 днів від дня поміщення їх у митний режим митного складу.

3. Іноземні товари, що зберігаються в митному режимі митного складу, до закінчення строку їх придатності або строків зберігання, установлених частинами першою і другою цієї статті, повинні бути задекларовані для ввезення на митну територію України в іншому митному режимі або реекспортовані. Якщо іноземні товари під час зберігання в митному режимі митного складу були зіпсовані або ушкоджені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили, такі товари за умови належного підтвердження зазначених фактів дозволяється декларувати для вільного обігу на митній території України так, ніби вони були ввезені в зіпсованому (ушкодженому) стані.

4. Строк зберігання у митному режимі митного складу товарів, призначених для експорту, не може перевищувати одного року з дати поміщення їх у цей режим. До закінчення зазначеного строку такі товари повинні бути вивезені за межі митної території України.

5. У разі невиконання вимог частин першої – четвертої цієї статті щодо розпорядження товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу, утримувач митного складу повинен протягом 30 днів після закінчення строку зберігання цих товарів у митному режимі митного складу передати їх на склад митного органу, а в разі закінчення строку придатності зазначених товарів – задекларувати їх у митний режим знищення або руйнування.

Режим митного складу є строковим, тобто його дія обмежена певним проміжком часу. За загальним правилом товар може перебувати в режимі митного складу не більш ніж 1095 днів від дня поміщення цих товарів у зазначений режим. Слід мати на увазі, що ця норма визначає саме строк перебування товарів у режимі митного складу, а не на митному складі. Строк перебування товарів на митному складі може бути тривалішим із таких причин: до поміщення в режим митного складу товар зберігався на тому самому складі як поміщений в інший митний режим; до поміщення в режим митного складу товар перебував на тому самому складі на тимчасовому зберіганні; товар перебував на митному складі до його декларування; митний режим митного складу закінчився у зв'язку з поміщенням товару в інший митний режим, однак його зберігання на митному складі було продовжено на підставі іншого (нового) господарського договору тощо.

Строк перебування товарів у режимі митного складу починається з моменту поміщення в цей митний режим, яке здійснюється шляхом їх декларування та виконання митних формальностей щодо прийняття та реєстрації митної декларації. Оскільки строк перебування в режимі митного складу обраховується днями, то його перебіг починається з дня, наступного після того, якого були вчинені останні митні формальності, необхідні для прийняття митної декларації.

Строк перебування в режимі митного складу закінчується в останній день строку, причому, оскільки у будь-якому разі завершення митного режиму митного складу потребує участі митних органів, то він закінчується тоді, коли згідно з встановленим розпорядком закінчується робочий час відповідного митного органу. 1095 днів становлять три звичайні роки, однак строк дії цього режиму обраховується не роками, а саме днями. Тобто його перебіг закінчується не у відповідну календарну дату останнього року строку, а саме через 1095 днів. Коли перебіг строку охоплює високосний рік, ці дати не збігатимуться. Переміщення товару з одного митного складу на інший не впливає на перебіг строку режиму митного складу, так само як і тимчасове вивезення товарів за межі митного складу з дозволу митного органу.

Для окремих груп товарів встановлено коротший строк перебування в митному режимі митного складу. Так, цей строк зменшено до 365 днів для таких груп товарів:

- як іноземних, так і українських підакцизних товарів;
- іноземних товарів, які були попередньо поміщені в режим транзиту, а потім – у режим митного складу;
- іноземних товарів, які були попередньо поміщені в режим тимчасового ввезення, а потім – у режим митного складу;

- іноземних товарів, які були попередньо поміщені у режим переробки на митній території України, а потім – у режим митного складу;
- іноземних товарів, ввезених на митну територію України в митному режимі переробки на митній території України, які були належним чином перероблені, набули статусу продуктів переробки та підлягають реекспорту.

Час перебування в режимі митного складу іноземних товарів, строк придатності яких менший, ніж можливий строк перебування в режимі митного складу, обмежується строком їх придатності. Тобто ці товари можуть бути поміщені в митний режим митного складу не на певний строк, а на певний термін, який закінчується в останній день строку їх придатності. Такий юридичний факт, як втрата придатності товаром, є підставою для завершення дії митного режиму митного складу. (Про строк придатності детальніше див. у коментарі до ст. 122.)

Іноземні товари, що зберігаються в митному режимі митного складу, до закінчення строку їх перебування в цьому режимі повинні бути задекларовані до іншого митного режиму: реекспорту або одного з митних режимів, що забезпечує їх ввезення на митну територію України.

Встановлено особливості декларування іноземних товарів, які під час зберігання в митному режимі митного складу були зіпсовані або ушкоджені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили. У разі належного підтвердження згаданих фактів (надання офіційних документів, виданих органами виконавчої влади, місцевого самоврядування чи іншими компетентними суб'єктами) такі товари дозволяється декларувати для вільного обігу на митній території України так, ніби вони були ввезені в зіпсованому (ушкодженому) стані. Це правило не поширюється на випадки, коли товари були зіпсовані або ушкоджені за звичайних обставин (наприклад, через недбалість працівників утримувача митного складу, у разі порушення умов зберігання, у результаті пошкодження під час перевезення упаковки і тари тощо).

Частина четверта коментованої статті містить правову колізію. Згідно з нею українські товари, призначені для експорту, не можуть перебувати в митному режимі митного складу більш як один рік із дати поміщення їх у цей режим. Облік цього строку здійснюється в роках і спливає у відповідні місяць та число року, наступного за тим, в якому товари були поміщені в режим митного складу. До закінчення зазначеного строку такі товари повинні бути вивезені за межі митної території України. Однак товари не можуть вивозитися за межі митної території України, перебуваючи в такому митному режимі. Для цього необхідно помістити їх у митний режим, який забезпечить можливість переміщення за межі митної території України. У разі зміни митного режиму митного складу на інший режим (у нашому

разі експорту) митні органи визначають строк для вивезення товарів із митного складу, який не може бути меншим ніж п'ять робочих днів. Граничної тривалості цього строку не встановлено. Може виникнути потреба й у здійсненні митних формальностей щодо товарів, які експортуються.

Можливі два тлумачення ч. 4 коментованої статті залежно від того, яке з двох тверджень, що вступають у конфлікт, визнати правильним. Беручи за основу перше речення ч. 4, припис слід розуміти так, що українські товари, призначені для експорту, до закінчення строку перебування в режимі митного складу (один рік) повинні бути поміщені їх власником у режим експорту. Вони не можуть бути розміщені для зберігання на митному складі й підлягають вивезенню з нього у гранично короткий строк. Тоді як, беручи за основу друге речення, норму слід тлумачити інакше: українські товари, призначені для експорту, протягом одного року з моменту їх поміщення в режим митного складу мають бути вивезені за межі митної території України. Впродовж цього строку власник таких товарів має забезпечити завершення цього режиму, поміщення товарів у митний режим експорту та їх фактичне вивезення за межі митної території України.

Закінчення строку перебування товарів у режимі митного складу накладає на їх власника обов'язок помістити їх в інший, дозволений законодавством, митний режим. Невиконання цього обов'язку призводить до настання негативних наслідків для декларанта. По-перше, він підлягає відповідальності за порушення митних правил згідно з ч. 2 ст. 428 МКУ. По-друге, товари, які перебували в режимі митного складу, підлягають передачі на склад митного органу, яка здійснюється утримувачем митного складу. Обов'язок здійснити передачу виникає відразу після закінчення дії митного режиму митного складу і підлягає виконанню протягом 30 днів після закінчення строку дії митного режиму митного складу. Коли строк придатності товарів (як іноземних, так і українських) закінчився, утримувач митного складу зобов'язаний задекларувати їх у митний режим знищення або руйнування.

Про запланований час зберігання товарів на митному складі в кожному конкретному випадку митниця інформується під час надання їй декларації чи електронного повідомлення про розміщення товару. Строк зберігання товарів на митному складі, у тому числі в митному режимі митного складу, продовжується митницею, яка здійснює митне оформлення таких товарів у межах граничного строку зберігання, встановленого МКУ, на підставі заяви утримувача митного складу, оформленої згідно з додатком 1 до Порядку виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму. Заява може бути подана в письмовій формі або у формі електронного повідомлення, підписаного електронним цифровим підписом.

Стаття 126

Митний статус товарів, поміщених у митний режим митного складу

1. Іноземні товари, поміщені в митний режим митного складу, зберігають статус іноземних товарів.

2. Українські товари, поміщені в митний режим митного складу, втрачають статус українських товарів з моменту відшкодування сум податку на додану вартість відповідно до положень Податкового кодексу України.

Митний статус товарів – одна з новацій чинного МКУ, яка має істотне значення для поміщення товарів у митні режими та їх реалізацію. Митний режим митного складу є універсальним, тобто в нього можуть бути поміщені як товари, що мають статус як іноземних, так і українських товарів. У більшості випадків поміщення товару в митний режим митного складу не зумовлює зміни його статусу.

Водночас іноземні товари, поміщені в митний режим митного складу, завжди зберігають статус іноземних, тоді як українські товари можуть набутися статусу іноземних у разі відшкодування сум податку на додану вартість згідно з ПК України.

Сума ПДВ, що підлягає сплаті (перерахуванню) до Державного бюджету України або бюджетному відшкодуванню, визначається як різниця між сумою податкового зобов'язання звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту такого звітного (податкового) періоду.

Застосування митного режиму митного складу передбачає умовне звільнення товару від митних платежів, під яким слід розуміти звільнення від сплати митних платежів, що пов'язане з дотриманням певних умов та обмежень під час використання товарів і транспортних засобів комерційного призначення, розпорядження ними після їх випуску. Митні платежі включають податки, які відповідно до ПК України або митного законодавства справляються під час переміщення або у зв'язку з переміщенням товарів через митний кордон України та контроль за справлянням яких покладено на митні органи. До таких податків належить і податок на додану вартість. Згідно з ч. 9 ст. 206 ПК України до операцій з вивезення товарів із митної території України на митний склад та операцій з ввезення товарів із-за меж митної території України на митний склад застосовується умовне повне звільнення від оподаткування за умови дотримання вимог та обмежень, встановлених гл. 20 МКУ. У зв'язку з таким звільненням у власника товару, що поміщений у митний режим митного складу, не виникає податкового зобов'язання з податку на додану вартість, що створює передумови

для появи права на бюджетне відшкодування. Однак рішення про надання бюджетного відшкодування ПДВ приймається в межах окремого, досить складного, неюрисдикційного провадження. Крім того, отримання права на таке відшкодування потребує дотримання низки умов. Зокрема, п. 5 ст. 200 ПК України визначає перелік осіб, які не мають права на податкове відшкодування ПДВ. Також прийняття рішення про відшкодування податку на додану вартість і момент виконання цього рішення можуть істотно не збігатися в часі.

Отже, можна стверджувати, що далеко не всі українські товари, поміщені в митний режим митного складу, втрачають правовий статус українських товарів, а лише ті, в результаті поміщення яких у цей режим у їх власника виникло право на бюджетне відшкодування податку на додану вартість, рішення про відшкодування якого було підтверджене в межах спеціального провадження, здійсненого податковими органами та виконаного належним чином.

Особливо важливо звернути увагу на те, що втрата товаром статусу українського (в тому числі в порядку, передбаченому коментованою статтею) унеможливає поміщення його в режим експорту, тому ставити питання про бюджетне відшкодування у разі поміщення в режим митного складу товарів, призначених для подальшого експорту, не можна.

Стаття 127

Операції з товарами, що зберігаються на митному складі

1. З товарами, що зберігаються на митному складі, без дозволу митного органу можуть проводитися прості складські операції, необхідні для забезпечення збереження цих товарів:

- 1) переміщення товарів у межах складу з метою раціонального розміщення;
- 2) чищення;
- 3) провітрювання;
- 4) створення оптимального температурного режиму зберігання;
- 5) сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла);
- 6) захист від корозії;
- 7) боротьба із шкідниками;
- 8) інвентаризація.

2. Власник товарів, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, або уповноважена ним особа з дозволу митного органу може проводити підготовку таких товарів до продажу (відчуження) та транспортування: консолідацію та

подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепакування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження, взяття проб і зразків товарів та інші подібні операції.

3. Операції, що проводяться з товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, не повинні змінювати характеристик, за якими ці товари були класифіковані згідно з Українською класифікацією товарів зовнішньоекономічної діяльності.

4. З дозволу митного органу та за умови надання фінансової гарантії відповідно до розділу X цього Кодексу товари, поміщені у митний режим митного складу, можуть тимчасово з наступним поверненням вивозитися з митного складу на строк, обумовлений метою такого вивезення, але не більший ніж 45 днів. Не підлягають тимчасовому випуску з наступним поверненням товари, що використовуватимуться для виробництва, упаковки, експлуатації природних ресурсів, будівництва, ремонту чи обслуговування, виконання земляних або інших подібних робіт.

5. У разі відмови у наданні дозволу на здійснення з товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, операцій, передбачених частинами другою та четвертою цієї статті, митний орган зобов'язаний невідкладно письмово або в електронній формі повідомити особі, яка звернулася за отриманням дозволу, про причини і підстави такої відмови.

Договір зберігання, у тому числі на митному складі, передбачає, що товар має бути повернений товародавцю в такому стані, в якому він прийняв на зберігання, з урахуванням зміни його природних властивостей. Утримувач митного складу (зберігач) відповідає за втрату (нестачу) або пошкодження товару, якщо не доведе, що це сталося внаслідок дії обставин непереборної сили чи інших передбачених законодавством причин. Збитки, заподіяні такою втратою чи пошкодженням, підлягають відшкодуванню. Однак підтримання товарів, що зберігаються на митному складі впродовж тривалого проміжку часу, в належній якості потребує можливості здійснення з ними різноманітних операцій технічного характеру, так званих складських операцій. У ч. 1 коментованої статті наведено вичерпний їх перелік. Усі вони, за винятком інвентаризації, спрямовані на забезпечення збереження товару, що перебуває під митним контролем, у незмінному стані, тому можуть здійснюватися утримувачем митного складу відповідно до Процедури експлуатації митного складу і без отримання спеціального дозволу митних органів. У разі виникнення необхідності щодо товарів, які перебувають на зберіганні, можуть проводитися інші операції, передбачені ч. 1 ст. 325 МКУ. Дозвіл на їх проведення надається митницею – оформлення на підставі заяви утримувача митного складу, форма якої встановле-

на додатком № 1 до Порядку виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму. Заява може подаватись у формі як документа на папері, так і електронного повідомлення, підписаного електронним цифровим підписом.

В аналогічному порядку власник товарів або уповноважена ним особа може подати заяву щодо надання дозволу на здійснення дій з підготовки товарів до продажу та транспортування: консолідації, формування відправлень, перепакування тощо. Ці операції можуть проводитися лише в межах митного складу, мають бути узгоджені з його утримувачем і не порушувати умов Процедури експлуатації митного складу.

Якщо виникає необхідність здійснення з товаром, поміщеним у режим митного складу, операцій поза межами митного складу, він може тимчасово, з наступним поверненням, вивозитися з митного складу на строк, обумовлений метою такого вивезення, але не більший ніж 45 днів. Ініціатором такого вивезення може бути як власник товару, так і утримувач митного складу. Митниця надає дозвіл на вивезення лише за наявності фінансової гарантії. Розмір митних платежів, що підлягають гарантуванню, визначається з урахуванням приписів ч. 5 та 6 ст. 428 МКУ, згідно з якими у разі втрати товарів, поміщених у режим митного складу, винні особи зобов'язані сплатити митні платежі, встановлені законом на імпорт втрачених товарів. Із товарами, вивезеними за межі митного складу, можуть здійснюватися лише операції, дозвіл на які надано митними органами у встановленому порядку. Окремо коментованою статтею визначено перелік товарів, які не підлягають тимчасовому випуску з митного складу з їх наступним поверненням.

У разі відмови у наданні дозволу на здійснення операцій з товарами, що зберігаються в митному режимі митного складу на митному складі, митний орган зобов'язаний невідкладно надати заявникові належним чином оформлену вмотивовану відповідь. Ця відповідь може бути підставою для усунення причин, що стали на заваді наданню дозволу. Відмова у наданні дозволу може бути оскаржена в адміністративному порядку (до ДМС України згідно з приписами гл. 4 МКУ) або в порядку адміністративного судочинства.

Стаття 128

Передача права власності на товари, поміщені у митний режим митного складу

1. Допускається передача права власності на іноземні товари, поміщені у митний режим митного складу. Інформація про власника таких товарів надається митному органу під час випуску зазначених товарів з митного складу. Якщо зміна власника то-

вару передбачає вивезення товару з території України, таке вивезення здійснюється на підставі нових товаросупровідних документів і митної декларації (документа, що її замінює).

Зазвичай у господарському обороті передача майна на зберігання не стає на перешкоді здійснення операцій щодо його відчуження. Це просто веде до заміни сторони у зобов'язанні. Однак поміщення товарів у митний режим митного складу передбачає не лише передачу товару на зберігання, а й перебування такого товару під постійним митним контролем, що істотно обмежує можливості його господарського використання. Коментована стаття, зокрема, визначає, що передача права власності на поміщені в митний режим митного складу товари, яким присвоєно статус українських, не допускається. Передача права власності на іноземні товари, поміщені в митний режим митного складу, можлива. Так, зміна власника обов'язково зумовить внесення змін до зовнішньоекономічного контракту, на підставі якого здійснюється переміщення товару через митний кордон або взагалі заміну такого контракту, а також внесення змін до договору зберігання товарів на митному складі. На утримувача митного складу, який є безпосереднім учасником відносин щодо заміни сторони у зобов'язанні, покладається обов'язок під час оформлення документів на випуск товарів із митного складу надати інформацію про їх нового власника. Також цією статтею встановлена підстава для переоформлення товаросупровідних документів і митної декларації.

Стаття 129

Завершення митного режиму митного складу

1. Митний режим митного складу завершується шляхом поміщення товарів, поміщених у цей митний режим, в інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частиною третьою цієї статті.

2. Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту чи експорту відповідних товарів, що діяли під час перебування цих товарів у митному режимі митного складу, скасовано, дозволяється завершення митного режиму митного складу шляхом експорту зазначених товарів або випуску їх для вільного обігу на митній території України.

3. Митний режим митного складу припиняється митним органом у разі:

- 1) передачі товарів на склад митного органу у зв'язку із закінченням строків зберігання в режимі митного складу;

- 2) конфіскації товарів;
- 3) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

4. У разі припинення митного режиму митного складу згідно з частиною третьою цієї статті поміщення цих товарів у інший митний режим не вимагається, а фінансові гарантії, надані відповідно до частини четвертої статті 127 цього Кодексу, підлягають поверненню (вивільненню).

5. Після перебування на митному складі товари, оформлені у митні режими експорту, реекспорту, транзиту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території України, повинні бути в установленій відповідно до цього Кодексу строк вивезені за межі митної території України або поміщені в інший митний режим, який дозволяється щодо таких товарів.

6. У разі поміщення товарів, що зберігаються на митному складі в митному режимі митного складу, в інший митний режим та у випадках, визначених частиною п'ятою цієї статті, митний орган встановлює строк для вивезення зазначених товарів з митного складу, виходячи з наявних транспортних засобів та навантажувально-розвантажувальної техніки, але не менший ніж п'ять робочих днів.

Митний режим митного складу може бути завершений з ініціативи власника товару, що поміщений у цей режим, чи його довіреної особи, або за рішенням митних органів.

Для того щоб завершити митний режим митного складу, власникові товару, поміщеному в цей режим, необхідно помістити товар в інший митний режим, що допускається МКУ. Перелік митних режимів, у які може бути поміщено товар, законодавством не визначено, оскільки в конкретній ситуації на це впливає значна кількість обставин (статус товару; наявність обмежень щодо його переміщення через митний кордон; походження товару тощо). Митний режим вибирається відповідно до митного законодавства, що діє на момент подання відповідної декларації. Законодавець ілюструє це ч. 2 коментованої статті. Згідно з нею скасування обмежень щодо імпорту чи експорту товарів, які діяли під час перебування цих товарів у митному режимі митного складу, дає змогу завершити режим митного складу шляхом експорту зазначених товарів або випуску їх для вільного обігу на митній території України. Однак під час вибору нового митного режиму повинні враховуватися всі зміни в митному законодавстві впродовж перебування товарів у митному режимі митного складу, а не лише ті, що стосуються обмежень щодо експорту й імпорту. Повторне декларуван-

ня товару в режим митного складу можливе лише в тому випадку, коли воно здійснюється кінцевим отримувачем консолідованого багажу або його частини в порядку, описаному в ч. 5 ст. 124 МКУ.

Вибір нового митного режиму має бути здійснено впродовж дії режиму митного складу, оскільки після закінчення його строку цей режим підлягає завершенню в іншому порядку. Декларація щодо зміни митного режиму митного складу на новий митний режим подається власником товару, що переміщується через митний кордон, або уповноваженою ним особою. Такою особою може бути й утримувач митного складу відкритого типу.

Митний режим митного складу може бути завершений за рішенням митних органів у таких випадках.

1. Передача товарів на склад митного органу у зв'язку із закінченням строків зберігання в режимі митного складу. Як зазначалося, до закінчення строку перебування товарів у режимі митного складу їхній власник має помістити їх в інший митний режим. Коли він не виконав цього обов'язку і не звернувся до митних органів із заявою про продовження строку митного режиму митного складу, товари, поміщені в такий режим, набувають статусу товарів, що зберігаються на складі митних органів. З метою реалізації цього статусу утримувач митного складу має забезпечити доставлення таких товарів під митним контролем до складу митного органу впродовж 30 днів із моменту закінчення строку митного режиму митного складу. У разі невиконання цього обов'язку утримувач притягується до відповідальності за порушення митних правил згідно з ч. 2 ст. 478 МКУ. Після передачі товарів на склад митних органів утримувач митного складу не несе за них відповідальності, а договір зберігання товарів на митному складі з його боку вважається виконаним. Товари, поміщені на склад митних органів, зберігаються згідно з приписами розд. VII МКУ та відповідних підзаконних актів. Поміщення таких товарів у митний режим не здійснюється.

Режим митного складу завершується і тоді, коли строк придатності товарів, що були в нього поміщені, закінчився. Такі товари підлягають декларуванню в митний режим знищення або руйнування з подальшою реалізацією цих режимів. Обов'язки щодо декларування зіпсованих товарів у цей митний режим також покладені на утримувача митного складу.

2. Конфіскація товарів. Це одне з адміністративних стягнень, що застосовуються у разі порушення митних правил. Вирішення справи про проступки, за вчинення яких до порушника може бути застосована конфіскація як основне або додаткове стягнення, віднесено до компетенції місцевих судів (суддів). Згідно з ч. 1 ст. 541 МКУ постановою суду (судді) про накладення адміністративного стягнення за порушення митних правил у

частині конфіскації виконується державним виконавцем в установленому законом порядку, тобто згідно із Законом України “Про виконавче провадження”. Реальне виконання цієї постанови суду є підставою для прийняття митними органами рішення про завершення митного режиму митного складу. Проте це можливо лише тоді, коли на момент конфіскації товару строк режиму митного складу не закінчився. В іншому разі митний режим має бути завершений саме у зв’язку з перебігом його строку.

3. Повна втрата товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили. Коли у двох перших випадках ініціатором прийняття рішення про завершення митного режиму виступають митні органи, то за цих умов його ініціюють зацікавлені особи – власник втраченого товару або утримувач митного складу, на якому такий товар був розміщений. Для прийняття рішення про завершення митного режиму їм слід довести, що аварія чи обставини непереборної сили мали місце, а також, що втрата товарів стала наслідком їх дії. У разі, коли втрата товару відбулася безпосередньо на митному складі, утримувач такого складу звертається до митного органу, який здійснює контроль за функціонуванням складу, де були розміщені втрачені товари, з письмовою заявою, яка має містити відомості, що надають можливість ідентифікувати товари як такі, що перебувають під митним контролем, а також інформацію про час, місце, обставини та наслідки аварії чи дії обставин непереборної сили. Разом із заявою подаються документи, які підтверджують факт аварії чи дії обставин непереборної сили, видані компетентними органами (установами) та засвідчені в установленому порядку. Залежно від характеру аварії чи обставин непереборної сили документи-підтвердження можуть видаватися державними органами, місцевими органами виконавчої влади або органами місцевого самоврядування, іншими спеціально вповноваженими державними органами, а також уповноваженими на це підприємствами, установами та організаціями відповідно до їх компетенції.

Заява про завершення митного режиму розглядається митницею, що здійснює контроль за діяльністю митного складу, протягом п’яти робочих днів із дати подання. Для забезпечення повного та об’єктивного розгляду заяви керівник митниці невідкладно після її отримання проводить огляд території митного складу, на якому зберігалися (зберігаються) втрачені товари. Розгляд заяви проводиться з урахуванням усіх обставин у справі (характер аварії, ступінь зіпсуття товару, рівень вини утримувача митного складу тощо), встановлених із різних джерел (заяви утримувача митного складу; надані ним документи; пояснення зацікавлених осіб; огляд митного складу; документи, надані іншими суб’єктами, у тому числі державними органами тощо).

За результатами розгляду заяви може бути прийняте одне з двох рішень:

- завершити митний режим митного складу щодо вказаних товарів;
- відмовити у завершенні митного режиму митного складу.

Перше з рішень приймається лише в тому випадку, коли товари внаслідок факту аварії чи дії обставин непереборної сили були знищені, повністю та безповоротно пошкоджені, втрачені або зіпсовані. Таке рішення оформляється шляхом накладення на розглянуту заяву резолюції “Митний режим митного складу завершено”. Після резолюції зазначається, стосовно яких саме товарів завершено митний режим. Резолюція засвідчується підписом особи, яка винесла рішення, та скріплюється відбитком печатки митного органу.

У разі прийняття рішення про відмову в завершенні митного режиму митного складу митний орган зобов'язаний невідкладно письмово повідомити заявника про причини та підстави такої відмови.

Порядок прийняття рішення про завершення митного режиму митного складу дещо ускладнюється, коли втрачено (знищено) товар, який з дозволу митного органу був тимчасово вивезений з митного складу. У такому разі заяву про завершення митного режиму подає особа, яка отримала дозвіл на вивезення товару (звичайно його власник чи уповноважена ним особа). Коли товар було знищено поза зоною діяльності митного органу, що здійснює контроль за митним складом, із якого його було випущено, то керівник цього митного органу не проводить огляду місця, де зберігався (зберігається) втрачений товар. Натомість такий огляд проводиться митним органом, у зоні діяльності якого було втрачено товар. Результати огляду оформляються відповідним актом, який додається до заяви про завершення митного режиму. Коли такий орган із визначених законодавством причин не провів огляду місця втрати (знищення) товару, то до заяви додається письмове підтвердження того факту, що митним органом огляд не проводився. Крім того, у випадку втрати товарів, тимчасово випущених із митного складу, потребує вирішення питання щодо фінансових гарантій, оскільки таке випущення може бути дозволене митними органами лише за умови надання цих гарантій у порядку, визначеному розд. X МКУ. Якщо за заявою буде прийнято рішення завершити митний режим митного складу щодо вказаних товарів, фінансові гарантії підлягають поверненню (вивільненню), у протилежному випадку вони застосовуються для сплати до державного бюджету митних податків (детальніше див. коментар до ст. 428 МКУ).

На відміну від митного режиму митного складу, закінчення строку зберігання на митному складі товарів, розміщених в інші митні режими, не

веде до завершення таких режимів. Після перебування на митному складі товари, поміщені в митні режими експорту, реекспорту, транзиту, тимчасового вивезення, переробки за межами митної території України, підлягають вивезенню за межі митної території України на підставі раніше оформленої митної декларації. Строк перебування на митному складі товарів, поміщених в інші митні режими, може бути продовжений митними органами за заявою їх власника, однак у будь-якому разі не може перевищувати 90 днів. Товари, строк зберігання яких на митному складі закінчився, можуть бути поміщені в інший, дозволений законом, митний режим, у тому числі режим митного складу. Зміна митного режиму здійснюється шляхом декларування товарів у встановленому порядку. В разі залишення товарів на митному складі після зміни митного режиму, в який вони були поміщені, проводяться їх переміщення в межах складу (до групи товарів, що відповідає новому митному режиму) та відповідні зміни у складському обліку.

Після завершення митного режиму митного складу в порядку, встановленому ч. 1 коментованої статті, чи після закінчення строку перебування на митному складі товарів, поміщених в інші митні режими, вони підлягають вивезенню з митного складу. Утримувач митного складу надсилає митним органам електронне повідомлення для вивезення з митного складу товарів, поміщених в інші митні режими. Митний орган на підставі такого повідомлення встановлює строк для вивезення товарів із митного складу. Цей строк не повинен бути менший ніж п'ять робочих днів. Випуск товарів із митного складу без дозволу митних органів є порушенням митних правил, за яке утримувач митного складу несе відповідальність, передбачену ч. 3 ст. 469 МКУ. Крім того, на утримувача митного складу покладається обов'язок сплати митних платежів, установлених законом у разі імпорту випущених без дозволу товарів (детальніше див. коментар до ст. 428 МКУ).

Спрощений порядок отримання дозволу на випуск товарів із митного складу передбачений лише для товарів, які поміщені в режим митного складу та розміщені на митних складах, розташованих на територіях морських і річкових портів, аеропортів, залізничних станцій, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, в разі подальшого поміщення таких товарів у митний режим реекспорту (детальніше див. коментар до ст. 123 МКУ).

ВІЛЬНА МИТНА ЗОНА*Стаття 130***Митний режим вільної митної зони**

1. Вільна митна зона – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари ввозяться на територію вільної митної зони та вивозяться з цієї території за межі митної території України зі звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, а українські товари ввозяться на територію вільної митної зони із оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання.

2. Товари, поміщені в митний режим вільної митної зони, протягом всього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

Дана стаття розкриває поняття вільної митної зони як одного з видів митного режиму, визначеного ст. 70 МКУ. При цьому у тлумаченні використовуються такі терміни: тип ВМЗ, межі митної території України, територія ВМЗ, тарифне та нетарифне регулювання.

Зміст зазначеної статті ґрунтовніше розкривається в положеннях ст. 132 та 137 МКУ.

Відповідно до ст. 9 та 10 Кодексу межі територій вільних митних зон становлять митний кордон України, тобто для цілей застосування положень розділів V “Митні режими” та IX “Митні платежі” території вільних митних зон вважаються такими, що розташовані поза межами митної території України, на них встановлюється і є чинним спеціальний правовий режим економічної діяльності, порядок застосування та дії законодавства й не використовуються заходи тарифного та нетарифного регулювання, якщо іншого не передбачено законом України щодо конкретної вільної зони.

Господарським кодексом України створення спеціальних (вільних) економічних зон віднесено до спеціальних режимів господарювання. Передбачено, що зони створюються з метою залучення інвестицій та ефективно-

го їх використання, активізації спільно з іноземними інвесторами підприємницької діяльності з метою збільшення експорту товарів, поставок на внутрішній ринок високоякісної продукції і послуг, упровадження нових технологій, розвитку інфраструктури ринку, поліпшення використання природних, матеріальних і трудових ресурсів, прискорення соціально-економічного розвитку України. Тому на всіх суб'єктів господарювання, що проводять діяльність на території такої зони, поширюється державна система гарантій захисту інвестицій згідно із законодавством України про інвестиції та інвестиційну діяльність.

Законом України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” від 13.10.1992 № 2673-ХІІ визначено такі функціональні типи спеціальних економічних зон: вільні митні зони і порти, експортні, транзитні зони, митні склади, технологічні парки, технополіси, комплексні виробничі зони, туристсько-рекреаційні, страхові, банківські зони, які поєднують функції різних типів спеціальних (вільних) економічних зон, тощо.

Заходи тарифного регулювання передбачають обкладення митом товарів та інших предметів, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за її межі відповідно до систематизованого згідно з УКТ ЗЕД переліку ставок ввізного мита, визначеного Законом України “Про Митний тариф України” від 05.04.2001 № 2371-ІІІ (у редакції Закону від 21.12.2010 № 2829-VI), а нетарифного регулювання – введення обмежень на ввезення товарів на митну територію України або вивезення товарів з її межі.

У міжнародній практиці режим вільної зони набув широкого застосування. Джерелом міжнародно-правового регулювання функціонування вільних зон є Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція 1979 р.), ратифікована Законом України від 05.10.2006 № 227-V. Відповідно до неї вільна зона – частина державної території, де розміщені товари розглядаються з точки зору стягнення мита і податків як такі, що перебувають поза митною територією і не підлягають митному контролю у звичайному порядку.

Стаття 131

Операції з товарами, поміщеними у митний режим вільної митної зони

1. Операції з поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон комерційного типу, обмежуються лише простими складськими операціями, необхідними для забезпечення збереження цих

товарів: переміщення товарів у межах вільної митної зони з метою раціонального розміщення, чищення, провітрювання, створення оптимального температурного режиму зберігання, сушіння (у тому числі із створенням потоку тепла), захист від корозії, боротьба із шкідниками, інвентаризація. Також допускаються подрібнення партій, формування відправлень, сортування, пакування, перепкування, маркування, навантаження, вивантаження, перевантаження та інші подібні операції.

2. З поміщеними у митний режим вільної митної зони товарами, що знаходяться на територіях вільних митних зон сервісного типу, дозволяється здійснення операцій, пов'язаних із ремонтом, модернізацією, будівництвом повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх складових частин, а також операцій, зазначених у частині першій цієї статті, необхідність у яких виникла у зв'язку з експлуатацією вільної митної зони цього типу.

3. Переліки видів товарів, які можуть бути поміщені у митний режим вільної митної зони з метою розміщення на територіях вільних митних зон промислового типу, та виробничих операцій, які можуть здійснюватися з такими товарами, визначаються окремими законами України для кожної такої зони.

Згідно зі статтею вільні митні зони поділяються на ВМЗ комерційного, сервісного та промислового типів.

Відповідно до ст. 404 Кодексу відкриття та експлуатація вільної митної зони комерційного та сервісного типу належать до видів діяльності, контроль за провадженням яких здійснюється митними органами. Крім того, товари, що перебувають у митному режимі вільної митної зони, весь час перебувають і під митним контролем.

Правове регулювання діяльності ВМЗ комерційного або сервісного типу та вимоги щодо облаштування й організації їх роботи встановлено ст. 431, 432 МКУ.

Вільні митні зони комерційного типу створюються з метою забезпечення вільного зберігання товарів без обмеження строків. Тому дозволені операції з товарами обмежуються лише тими, які необхідні для забезпечення схоронності товарів та не змінюють характеристик таких товарів.

З огляду на п. 4 ст. 132 та п. 2 ст. 137 МКУ для розміщення іноземних товарів у митний режим ВМЗ та розміщення їх на територіях ВМЗ комерційного типу, розташованих у морських, річкових портах чи аеропортах, у межах яких є пункти пропуску через державний кордон України та їх подальшого реекспорту, використовуються транспортні або комерційні документи, які містять опис таких товарів і супроводжують їх при ввезенні, тобто заповнення ВМД не потрібне.

Відповідно до п. 4 ст. 434 товари можуть бути розміщені у ВМЗ комерційного типу без вивантаження їх із транспортних засобів.

Згідно зі ст. 430 МКУ вільні митні зони сервісного типу створюються з метою забезпечення діяльності підприємств із ремонту, технічного обслуговування, модернізації товарів, а також для будівництва повітряних, морських і річкових суден, інших плавучих засобів, їх частин.

Вільні митні зони промислового типу створюються з метою забезпечення вільної діяльності підприємств із переробки та виробництва товарів. Їх відкриття, ліквідація, перелік товарів, що можуть перебувати у вказаному митному режимі, встановлюються окремими законами України.

Міжнародною конвенцією про спрощення та гармонізацію митних процедур (далі – Кіотська конвенція) передбачено, що національне законодавство кожної країни-учасниці визначає умови, які стосуються створення вільних зон, а також категорії товарів, що можуть бути допущені в такі зони, і передбачає характер операцій, які можуть здійснюватися з товарами під час їх перебування у вільних зонах.

Митна служба визначає умови здійснення митного контролю, у тому числі відповідні вимоги з точки зору доцільності, структури та плану вільних зон.

Стаття 132

Умови розміщення товарів у митний режим вільної митної зони

1. Поміщення українських товарів у митний режим вільної митної зони для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

2. Іноземні товари, що ввозяться на територію вільної митної зони, допускаються на зазначену територію з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами.

3. Поміщення товарів у режим вільної митної зони, а також зміна цього митного режиму здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого знаходиться така зона.

4. Для розміщення іноземних товарів у митний режим вільної митної зони та розміщення їх на територіях вільних митних зон комерційного типу, що розташовані в морських, річкових портах чи аеропортах, в межах яких є пункти пропуску через державний кордон України, використовуються транспортні або комерційні документи, які містять опис таких товарів та супроводжують їх при ввезенні.

5. Для допуску товарів на територію вільної митної зони гарантії, передбачені розділом X цього Кодексу, не застосовуються. Гарантії щодо переміщення іноземних то-

варів між митними органами або в межах зони діяльності одного митного органу у зв'язку з необхідністю їх ввезення на територію вільної митної зони (випуску з такої території) застосовуються відповідно до норм цього Кодексу.

Статус товарів, а саме належність їх до українських чи іноземних, визначено у ст. 4 МКУ.

Киотською конвенцією визначено, що у вільну зону допускаються не тільки товари, які безпосередньо завезені з-за кордону, а й товари, що завезені з митної території відповідної Договірної Сторони. Таким чином, українські товари переміщуються на територію вільної зони з дотриманням митних формальностей, передбачених гл. 15 МКУ для митного режиму експорту.

Товари, які допускаються у вільну зону та стосовно яких передбачається звільнення від ввізних та/або внутрішніх мит і податків або їх повернення при вивезенні цих товарів, одержують право на такі звільнення або повернення одразу після надходження до вільної зони.

Митна служба не повинна вимагати декларацій на іноземні товари, ввезені у вільну зону комерційного типу, якщо необхідні дані вже містяться у супровідних документах на товари. Також вона не може вимагати гарантій для допуску товарів у вільну зону.

У випадку ввезення іноземних товарів та поміщення їх у митний режим вільної митної зони застосовується звільнення від сплати ввізного мита та інших податків відповідно до законодавства України з дотриманням вимог п. 10 ст. 286 МКУ. При цьому не вводиться жодних обмежень щодо права використання та розпорядження такими товарами, за винятком використання їх лише в межах спеціальних економічних зон. Завершення митного режиму здійснюється згідно з вимогами ст. 137 МКУ.

Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у вільній митній зоні, мають статус іноземних і вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони.

Щодо українських товарів, які ввозяться на територію вільної економічної зони, то вони набувають статусу іноземних товарів, крім тих, що безпосередньо не використовуються з виробничою чи промисловою метою, а необхідні лише для забезпечення функціонування підприємств, розташованих у межах цієї зони, і не використовуються повністю під час такого застосування.

Відповідно до вимог ст. 433 та 435 необхідне забезпечення митного контролю на території ВМЗ шляхом постійного нагляду за межами ВМЗ та ведення обліку товарів, що в них розміщуються.

Стаття 133

Строки перебування товарів у митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони

1. Товари можуть перебувати в митному режимі вільної митної зони на території вільної митної зони протягом усього часу функціонування відповідної вільної митної зони.

Відповідно до ст. 321 МКУ товари, транспортні засоби комерційного призначення перебувають під митним контролем із моменту його початку й до закінчення згідно із заявленим митним режимом. Граничний строк перебування товарів, транспортних засобів комерційного призначення під митним контролем не може перевищувати 180 календарних днів, крім митних режимів, які передбачають перебування під митним контролем протягом усього часу дії митного режиму.

При застосуванні митного режиму ВМЗ товари, ввезені на територію вільної економічної зони, можуть перебувати у вільній митній зоні протягом усього часу її функціонування, тобто з моменту запровадження ВМЗ на цій території та до моменту її припинення.

Розпорядження товарами, що перебувають у ВМЗ комерційного або сервісного типу, в разі зупинення дії або анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію ВМЗ врегульовано ст. 436 МКУ.

Крім того, товари припиняють перебування на території вільної митної зони у разі їх реекспорту, конфіскації і втрати їх повністю або частково у зв'язку з аварією чи дією інших непереборних обставин.

Стаття 134

Передача права власності на товари, поміщені у митний режим вільної митної зони

1. Дозволяється передача права власності на товари, поміщені у митний режим вільної митної зони. Інформація про власника таких товарів надається митному органу під час поміщення зазначених товарів в інший митний режим відповідно до частини першої статті 137 цього Кодексу.

Стаття передбачає, що власник товарів, розміщених на території вільної митної зони, може передати право власності на такі товари іншій особі, але відомості про таку особу мають бути надані митному органу, у зоні діяльності якого діє ця вільна митна зона. У цьому випадку до нового влас-

ника переходять усі права та обов'язки щодо таких товарів, зокрема ведення їх обліку, повідомлення митному органу про їх використання, а також новий власник може вивезти такі товари до іншої вільної митної зони або розмістити їх у інший митний режим із виплатою всіх передбачених законодавством платежів.

Статтею 435 МКУ передбачено ведення обліку товарів, що розміщуються на території ВМЗ, та відображення будь-яких змін в облікових документах.

Стаття 135

Переміщення товарів між територіями вільних митних зон

1. Товари, що перебувають на території вільної митної зони у митному режимі вільної митної зони, або товари, вироблені на території цієї зони, можуть бути вивезені повністю або частково на територію іншої вільної митної зони, за умови виконання митних формальностей, передбачених цим розділом для митних режимів транзиту та вільної митної зони.

Стаття передбачає можливість переміщення товарів, які перебувають або вироблені на території вільної митної зони, між такими вільними митними зонами. Однак для такого переміщення обов'язкове виконання всіх необхідних митних формальностей, передбачених для митних режимів транзиту й вільної митної зони.

Товари, що переміщуються в митному режимі транзиту, підлягають застосуванню заходів гарантування виконання зобов'язань, визначених розд. X МКУ.

Митні органи, у зоні діяльності яких розміщуються вільні митні зони, з метою належної організації митного контролю можуть створювати на їх території зони митного контролю. Крім того, митні органи можуть здійснювати огляд таких територій як форму митного контролю, передбачену ст. 336 Кодексу.

Стаття 136

Митний статус товарів, що поміщуються в митний режим вільної митної зони

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, зберігають статус іноземних товарів.

2. Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у вільній митній зоні, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим вільної митної зони.

3. Українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони, отримують статус іноземних товарів.

4. Українські товари, що не використовуються у виробничих та інших господарських операціях і необхідні для забезпечення функціонування підприємств, розташованих на території вільної митної зони, а також українські товари, що використовуються у виробничих та інших господарських операціях і не витрачаються при цьому, допускаються на такі території (випускаються з них) з письмовим інформуванням митного органу без зміни їх митного статусу та поміщення у митні режими.

Стаття 4 МКУ передбачає визначення поняття українських та іноземних товарів. З огляду на це до іноземних товарів за коментованою статтею належать:

- іноземні товари, які ввезено та поміщено у митний режим вільної митної зони;
- українські товари, поміщені у митний режим вільної митної зони;
- товари, виготовлені у вільній митній зоні.

Отже, товари, що перебувають на території вільної митної зони та оформлені в митний режим ВМЗ, мають статус іноземних.

Статтею 72 МКУ визначено, що всі товари на митній території України (крім ВМЗ) вважаються такими, що мають статус українських товарів, якщо відповідно до Кодексу не встановлено, що такі товари не є українськими.

Як виняток за українськими товарами, що не використовуються для виробничих цілей (не витрачаються у процесі їх використання) і необхідні лише для забезпечення нормальної діяльності підприємств, розташованих у ВМЗ, зберігається їх статус. Для них не передбачено поміщення в митний режим ВМЗ та випуску з неї, але необхідно письмово повідомити митний орган, у зоні діяльності якого розташовується вільна митна зона, про допуск (випуск) їх на такі території.

За ст. 131 МКУ виготовлення (вироблення, одержання) товарів на території вільної митної зони з подальшим набуттям ними статусу таких, що поміщені у митний режим ВМЗ відповідно до п. 2 коментованої статті, можливі лише в умовах ВМЗ сервісного чи промислового типів.

Главою 6 МКУ встановлено критерії визначення країни походження товарів, які для цілей застосування тарифних і нетарифних заходів до товарів, що поміщені в режим ВМЗ та випускаються за межі ВМЗ, не мають юридичного значення.

Стаття 137

Завершення митного режиму вільної митної зони

1. Митний режим вільної митної зони завершується шляхом реекспорту товарів, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх у інший митний режим, а також у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті.

2. Для реекспорту іноземних товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони відповідно до частини четвертої статті 132 цього Кодексу, використовуються транспортні або комерційні документи, які містять опис таких товарів та супроводжують їх при вивезенні.

3. Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту відповідних товарів, які діяли під час перебування цих товарів у митному режимі вільної митної зони, скасовано, дозволяється завершення митного режиму вільної митної зони шляхом випуску зазначених товарів для вільного обігу на митній території України.

4. Митний режим вільної митної зони припиняється митним органом у разі:

- 1) конфіскації товарів;
- 2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

5. Випуск у вільний обіг продуктів переробки товарів, поміщених у митний режим вільної митної зони, здійснюється зі сплатою митних платежів та процентів, що підлягали б сплаті, у разі перенесення строків сплати митних платежів у зв'язку з наданням розстрочення або відстрочення їх сплати відповідно до статті 100 Податкового кодексу України.

Коментованою статтею визначено, що основним способом завершення митного режиму ВМЗ є реекспорт товарів, але завершення цього режиму можливе і шляхом поміщення товарів в інший митний режим, ніж реекспорт.

Товари, виготовлені (вироблені, одержані) у ВМЗ, мають статус іноземних товарів і вважаються такими, що поміщені у митний режим ВМЗ, а українські товари, поміщені у митний режим ВМЗ, отримують статус іноземних товарів, тому за ст. 130 МКУ такі товари, що вивозяться за межі митної території України, звільняються від оподаткування та нетарифного регулювання. При ввезенні на митну територію України до цих товарів застосовуються заходи тарифного та нетарифного регулювання відповідно до використовуваного митного режиму.

Додатково під час увезення продуктів переробки (виготовлені, одержані, вироблені на території ВМЗ) на митну територію України стягується пеня згідно з вимогами п. 5 ст. 137 МКУ за товарами, які раніше оформлювались у митний режим ВМЗ та водночас використовувались у виготовленні тих самих продуктів переробки, що ввозяться на митну територію України для вільного використання.

Пеня нараховується на суму умовного звільнення від оподаткування митними платежами (за період такого звільнення) у розмірі, встановленому п. 129.4 ст. 129 ПК України.

Частиною четвертою статті передбачено, що митний режим ВМЗ може бути завершено митним органом у разі конфіскації товарів чи повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили. У цьому випадку порядок надання підтвердження та необхідні документи визначаються центральним органом виконавчої влади у сфері митної справи.

Конфіскація здійснюється лише в судовому порядку у випадках, передбачених законом.

Крім того, в обох цих випадках припиняється обов'язок зі сплати митних платежів згідно з вимогами ст. 290 МКУ.

Стаття 138

Відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з товарами у вільній митній зоні

1. Відходи (залишки), що утворилися в результаті здійснення операцій з іноземними товарами у вільній митній зоні і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, у разі вивезення за межі вільної митної зони підлягають поміщенню в цьому стані у відповідний митний режим.

2. За бажанням декларанта відходи (залишки), зазначені в частині першій цієї статті, можуть декларуватися за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД за умови, що цьому коду відповідає найбільша ставка мита. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта від додержання вказаних заходів щодо цих товарів.

3. Інші відходи, ніж зазначені у частині першій цієї статті, з дозволу митного органу підлягають видаленню відповідно до законодавства України.

На сьогодні гл. 25 МКУ передбачено митний режим знищення або руйнування, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем зни-

щуються або приводяться у стан, який унеможливує їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

За ст. 130 МКУ під час вивезення відходів за межі ВМЗ до них не застосовуються заходи тарифного та нетарифного регулювання, однак під час ввезення їх на митну територію України заходи тарифного та нетарифного регулювання застосовуються залежно від використовуваного митного режиму.

Стаття 139

Розпорядження товарами, що знаходяться на території вільної митної зони промислового типу, в разі скасування на її території митного режиму вільної митної зони

1. Протягом 90 днів від дати скасування митного режиму вільної митної зони на території вільної митної зони промислового типу поміщені в митний режим вільної митної зони товари, що знаходяться на території цієї зони, повинні бути переміщені власником або уповноваженою ним особою на територію іншої вільної митної зони, реекспортовані чи задекларовані до іншого митного режиму.

2. Законами України можуть визначатися більш тривалі строки розпорядження товарами, зазначеними у частині першій цієї статті.

Підстави для скасування митного режиму вільної митної зони на території вільної митної зони промислового типу визначаються законом про кожну конкретну вільну економічну зону.

Однією з таких підстав є ліквідація спеціальної (вільної) економічної зони. Відповідно до Закону України “Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон” від 13.10.1992 № 2673-ХІІ СЕЗ вважається ліквідованою з моменту закінчення строку, на який її було створено, якщо його не продовжено Верховною Радою України. Крім того, така зона може бути ліквідована Верховною Радою України до закінчення строку, на який її було створено, за поданням Президента України чи Кабінету Міністрів України. СЕЗ вважається ліквідованою з моменту прийняття відповідного закону про її ліквідацію.

З цього моменту у власника товарів чи уповноваженої ним особи залишається 90 днів для того, щоб перемістити вказані товари до іншої вільної митної зони, реекспортувати чи заявити їх в інший митний режим із вико-

нанням усіх митних формальностей, передбачених для цих митних режимів, та застосуванням до них заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Подібні норми визначено і для вільних митних зон комерційного та сервісного типів.

Так, відповідно до ст. 436 МКУ у разі припинення чи анулювання дозволу на відкриття та експлуатацію вільної митної зони комерційного чи сервісного типів товари, що перебувають на території цієї зони, мають бути протягом 90 днів переміщені під митним контролем їх власником, або уповноваженою ним особою, або утримувачем вільної митної зони в іншу вільну митну зону чи заявлені в інший митний режим.

За порушення строку розпорядження товарами, розміщеними в митний режим ВМЗ, ст. 477 МКУ передбачено відповідальність у вигляді накладення штрафу. Таку відповідальність несе власник зазначених товарів, уповноважена ним особа або утримувач вільної митної зони.

БЕЗМИТНА ТОРГІВЛЯ

Стаття 140

Митний режим безмитної торгівлі

1. Безмитна торгівля – це митний режим, відповідно до якого товари, не призначені для вільного обігу на митній території України, знаходяться та реалізуються для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних і водних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, з умовним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт та експорт таких товарів, та без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, у тому числі видів контролю, зазначених у частині першій статті 319 цього Кодексу.

Розвиток міжнародної торгівлі спонукав до появи нових митних режимів, одним із яких є режим магазину безмитної торгівлі (МБТ), передбачений ст. 189 МКУ. Застосування режиму МБТ дає змогу продавати іноземний товар на митній території цієї країни під митним контролем без стягнення мита й податків та без застосування методів нетарифного регулювання.

Специфіка безмитної торгівлі суттєво відрізняється від інших митних режимів. Наприклад, від митного режиму митного складу режим МБТ відрізняється метою розміщення товару під митний контроль: не для зберігання у визначений термін, а для найшвидшого продажу. Реалізація товарів іноземного походження без справляння мита, податків та без застосування методів нетарифного регулювання на митній території країни становить головну відмінність цього режиму від митного режиму імпорту.

Потенційних покупців у магазинах безмитної торгівлі приваблюють ціни на товар, до яких не входять мито та податки. Останні набагато збільшують вартість товару порівняно з аналогічними товарами національного

виробництва (особливо це стосується підакцизних товарів) та значно впливають на конкурентоспроможність товарів, що підлягають продажу.

Об'єктом відповідного митного режиму можуть бути товари іноземного походження і вітчизняного виробництва, що призначаються для продажу особам, які прямують за межі митної території України або перебувають у транзитних залах міжнародних пунктів пропуску на державному кордоні. Таким чином, вивезення товарів, придбаних у магазинах безмитної торгівлі, за межі митної території України є невід'ємною умовою застосування цього режиму. Щодо режиму МБТ діяльність митних органів зводиться до контролю за:

- а) дотриманням митного законодавства в процесі торгівлі;
- б) фактичним вивезенням товарів за межі України, що підлягають реалізації через магазин безмитної торгівлі.

Відповідно до митного режиму МБТ у процесі торгівлі як супутні товарам роботи дозволяється здійснювати: передпродажну підготовку, упаковання та перепакування товарів, різноманітні рекламні акції та ін.

Правовий статус магазину безмитної торгівлі потребує від власника виконання відповідних обов'язків, характер яких зумовлений: по-перше, специфікою підприємницької діяльності в умовах режиму МБТ, по-друге, чинним законодавством, спрямованим на дотримання режиму зон митного та прикордонного контролю.

У зв'язку з вимогами чинного законодавства та специфічним розташуванням приміщень МБТ власником може бути тільки відповідним чином зареєстрований на території України суб'єкт підприємницької діяльності – резидент.

Стаття 141

Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі

1. У митний режим безмитної торгівлі поміщуються іноземні та українські товари, які ввозяться з-за меж митної території України або вивозяться з митної території України.

2. У митний режим безмитної торгівлі поміщуються будь-які товари, крім товарів, заборонених до ввезення в Україну, вивезення з України і транзиту через територію України, товарів, що надходять в Україну як гуманітарна допомога, живих тварин.

3. Іноземні товари поміщуються у митний режим безмитної торгівлі з умовним звільненням від оподаткування митними платежами.

4. Поміщення українських товарів у митний режим безмитної торгівлі для цілей оподаткування вважається експортом цих товарів.

5. Для поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі забезпечення виконання обов'язку із сплати митних платежів відповідно до розділу X цього Кодексу не вимагається. Забезпечення виконання обов'язку із сплати митних платежів при розміщенні іноземних товарів між митними органами або між різними пунктами пропуску в межах зони діяльності одного митного органу у зв'язку з необхідністю їх ввезення у приміщення магазину безмитної торгівлі або випуску з такого приміщення здійснюється відповідно до розділу X цього Кодексу.

6. Поміщення товарів у митний режим безмитної торгівлі, а також зміна цього митного режиму здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого розташований відповідний магазин безмитної торгівлі.

Чинне законодавство встановлює обмеження щодо товарів, які підлягають продажу через магазини безмитної торгівлі. Тобто під відповідним митним режимом можуть розміщуватися продовольчі та непродовольчі товари, за винятком товарів:

а) заборонених для:

- ввезення на митну територію України;
- вивезення за межі митної території України;
- транзиту через митну територію України.

Після терористичних актів 11 вересня 2001 р. у США службою авіаційної безпеки України рекомендовано вилучити з продажу деякі категорії товарів для безпеки авіаційних перевезень (наприклад, колючі, ріжучі предмети);

б) щодо яких встановлено інші обмеження:

- товарів за кодами УКТ ЗЕД 27.01–27.16;
- товарів, що підлягають контролю інших державних органів, за відсутності дозволів відповідних органів;
- товарів та інших предметів, які не можуть бути призначені для власного споживання та особистого використання;
- за габаритами та ваговими значеннями;
- товарів вітчизняного виробництва, на вивезення яких установлено мито або діють інші обмеження;

в) товарів та предметів, які не можуть перебувати у власності громадян.

Стаття 142

Умови перебування товарів у митному режимі безмитної торгівлі

1. Товари можуть перебувати в митному режимі безмитної торгівлі протягом всього строку їх придатності для споживання та/або використання.

2. Товари, поміщені в митний режим безмитної торгівлі, протягом всього строку перебування у цьому режимі знаходяться під митним контролем.

Специфічність митного режиму унеможливає продаж товару за зразками та попередніми замовленнями, з розстроченням платежу і послуг із доставкою до місця одержання. Крім реалізації МБТ мають право проводити підготовку товарів до продажу, їх пакування, демонстрацію, перепаккування. Обмін товару здійснюється відповідно до чинних правил обміну в торгівлі.

Товари, що реалізуються МБТ, повинні мати відповідне маркування для їх ідентифікації, яке проводиться на складі МБТ у триденний строк після їх надходження та митного оформлення. Вид і метод маркування товарів затверджується керівником митного органу, у зоні діяльності якого відкрито магазин. Переважно це маркування містить номер та дату ВМД, за якою товар надійшов до МБТ. Слід зазначити, що таке маркування не повинно погіршувати зовнішнього вигляду товару.

У МБТ на помітному місці мають розміщуватися оголошення (рекламні листи) про те, що:

- продаж товарів здійснюється тільки за умови подання документів (перелік таких документів) згідно з вимогами п. 5 Правил продажу товарів магазинами безмитної торгівлі, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 17.07.2003 № 1089 (далі – Постанова 1089);
- заборонено продаж алкогольних напоїв пасажиром віком до 21 року та тютюнових виробів – віком до 18 років;
- касові чеки на товари повинні обов'язково зберігатися разом із проїзними документами до відправлення транспортного засобу в рейс або до від'їзду з пункту пропуску через митний кордон України.

Усі надходження товарів зі складу до торговельного залу МБТ реєструються за формою, погодженою з митним органом. У неробочий час МБТ товари зберігаються в приміщенні магазину з обов'язковим накладенням митного забезпечення на двері та інші місця доступу. Наявність пломб, печаток та інших видів забезпечення з реквізитами власника МБТ у місцях доступу до такого магазину обов'язкова поряд із забезпеченням митного органу. МБТ відчиняється та зачиняється у присутності посадової особи митного органу.

Місцем митного оформлення товарів, розміщених у митному режимі МБТ, може бути тільки склад магазину, на який товари розміщуються з дозволу та у присутності уповноваженої особи митного органу.

Граничні терміни перебування товарів у режимі МБТ встановлено МКУ – протягом усього строку їх придатності для споживання та/або використання,

на відміну від МКУ попередніх редакцій, де строк перебування товарів у митному режимі МБТ не міг перевищувати трьох років із дня поміщення у режим. Ця відмінність поліпшує умови торгівлі МБТ непродовольчими товарами, які не треба виводити упродовж трьох років із режиму МБТ.

Стаття 143

Особливості здійснення митного контролю товарів, що постачаються магазинами безмитної торгівлі на повітряні та водні транспортні засоби комерційного призначення, які виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажиром цих рейсів

1. Постачання товарів магазинами безмитної торгівлі на повітряні та водні транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, для реалізації пасажиром цих рейсів здійснюється за письмовою заявою утримувача магазину безмитної торгівлі на ім'я керівника митного органу, у зоні діяльності якого розташований магазин, або особи, яка виконує його обов'язки, та на підставі відповідного договору між утримувачем магазину безмитної торгівлі та підприємством – експлуатантом зазначених транспортних засобів або іншим підприємством, уповноваженим експлуатантом на укладання таких договорів. Умови зазначеного договору не повинні передбачати перехід права власності на товари, що постачаються на транспортний засіб. Засвідчена утримувачем магазину безмитної торгівлі копія такого договору додається до заяви.

2. Постачання товарів магазином безмитної торгівлі на борт повітряного (водного) транспортного засобу комерційного призначення, що виконує міжнародний рейс, здійснюється під контролем посадових осіб митного органу в контейнерах під митним забезпеченням та/або забезпеченням утримувача магазину безмитної торгівлі. Посадовій особі митного органу, яка здійснює митний контроль та митне оформлення зазначених товарів, подаються товаросупровідні документи на ці товари та звіт про товари, поставлені, реалізовані та не реалізовані на повітряному (водному) транспортному засобі, форма якого затверджується центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

3. Посадова особа митного органу перевіряє відповідність накладеного на контейнер забезпечення утримувача магазину безмитної торгівлі та товарів у контейнері відомостям, наведеним у звіті про товари, та за відсутності зауважень погоджує постачання товарів на повітряний (водний) транспортний засіб комерційного призначення шляхом проставлення на звіті відбитка особистої номерної печатки. Посадова особа митного органу має право перевірити вміст контейнера на будь-якому етапі постачання товарів магазином безмитної торгівлі на повітряний (водний) транспортний засіб

комерційного призначення та повернення цих товарів з транспортного засобу до зазначеного магазину.

4. Після завершення повітряним (водним) транспортним засобом комерційного призначення міжнародного рейсу в прямому та зворотному напрямках товари, що не були реалізовані, повертаються з цього транспортного засобу в контейнерах під контролем посадових осіб митного органу до магазину безмитної торгівлі, який постачав їх на зазначений транспортний засіб. Якщо міжнародні рейси виконуються повітряним транспортним засобом через нетривалі проміжки часу, товари після закінчення чергового міжнародного рейсу можуть залишатися на такому транспортному засобі під забезпеченням утримувача магазину безмитної торгівлі до наступного міжнародного рейсу.

5. Облік товарів, що постачаються магазинами безмитної торгівлі на повітряні (водні) транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси, та повертаються з цих транспортних засобів до магазинів, які постачали ці товари, ведеться утримувачами магазинів безмитної торгівлі окремо від обліку інших товарів, що реалізуються зазначеними магазинами.

6. Митний орган, у зоні діяльності якого розташований магазин безмитної торгівлі, затверджує технологічну схему постачання товарів зазначеним магазином на повітряні (водні) транспортні засоби комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси.

Торгівля в МБТ відбувається без посередників і тільки вроздріб. Як виняток дозволяється дрібний опт, що встановлюється правилами роздрібною торгівлі.

Так, відповідно до п. 3 Постанови 1089, МБТ може здійснювати реалізацію товарів:

- за готівку в національній або іноземній валюті;
- кредитними картками та чеками фізичним особам;
- у безготівковій формі – юридичним особам, які обслуговують пасажирів міжнародних рейсів після проходження ними паспортного та митного контролю.

МБТ здійснюють продаж товарів (у пунктах пропуску на митному кордоні України або на транспортних засобах, що виконують міжнародні рейси) фізичним особам, які від'їжджають за кордон, за умови пред'явлення такими фізичними особами документа, що посвідчує особу, з відміткою про проходження митного контролю або належного їм проїзного документа на транспортний засіб, який прямує за межі України. Факт продажу товару підтверджується касовим або товарним чеком із послідовною нумерацією (у двох примірниках). У такому чеку має бути зазначено:

- номер рейсу або реквізити документа, який посвідчує особу (з відміткою про проходження митного контролю);
- ідентифікаційний код товару та його вартість.

Оригінал чека видається пасажирові, який придбав товар, а копія зберігається в МБТ не менш як три роки.

Стаття 144

Переміщення товарів між магазинами безмитної торгівлі

1. Товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, можуть бути вивезені повністю або частково в інший магазин безмитної торгівлі за умови виконання митних формальностей, передбачених цим розділом для митних режимів транзиту та безмитної торгівлі.

Законодавцем не встановлено, між якими МБТ (одного власника або декількох) можливе переміщення товарів і періодичність цієї операції. Для декларування в митний режим транзиту товарів, що переміщуються будь-яким видом транспорту, використовується ВМД із дотриманням строків транзитних перевезень залежно від виду транспорту. Ця ВМД є підставою для завершення перебування цих товарів у митному режимі МБТ – відправлення транзиту.

Стаття 145

Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим безмитної торгівлі

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, зберігають статус іноземних товарів.

2. Українські товари, поміщені у митний режим безмитної торгівлі, отримують статус іноземних товарів.

3. Українські товари, що не призначені для реалізації в магазині безмитної торгівлі та необхідні для забезпечення його функціонування, допускаються у приміщення такого магазину (випускаються з нього) з письмовим інформуванням митного органу без зміни їх митного статусу та поміщення у митні режими.

4. Українські та іноземні товари, які використовуються магазином безмитної торгівлі в рекламних та/або презентаційних цілях і не призначені для реалізації зазначеним магазином, розміщуються у магазині безмитної торгівлі у тому ж порядку та на тих же умовах, що й товари, призначені для реалізації.

Декларування товарів, що поміщуються в режим МБТ. Товари підлягають декларуванню шляхом заповнення та подання до митного органу ВМД. Зокрема, у декларації зазначаються напрямок переміщення та код Класифікатора процедур переміщення товарів через митний кордон України, наведеного в додатку № 1 до наказу ДМС України “Про затвердження Інструкції про порядок заповнення вантажної митної декларації” від 09.07.1997 № 307, наприклад, ВМД типу:

- ІМ 72 – під час поміщення в режим МБТ товарів, ввезених на митну територію України;
- ЕК 72 – під час поміщення в режим МБТ товарів, що перебували у вільному обігу на митній території України.

Під час поміщення товарів у митний режим МБТ наказом ДМС України від 30.06.1998 № 380 також передбачено певні особливості заповнення граф ВМД. Так, декларантом заповнюються такі графи декларації: А, В, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 15а, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 54. Графи 7, С та D заповнюються інспектором митниці. Усі інші графи ВМД не заповнюються. Особливості заповнення деяких граф декларації під час поміщення товарів у митний режим МБТ згідно з Порядком, затвердженим наказом № 380, наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Особливості заповнення деяких граф ВМД “ІМ”

Назва і номер графи	Особливості заповнення
Графа 1 “Тип декларації”	У першому підрозділі зазначається код напрямку переміщення товарів: “ЕК” – під час поміщення в режим магазину безмитної торгівлі товарів, що перебували у вільному обігу на митній території України; “ІМ” – під час поміщення в режим магазину безмитної торгівлі товарів, ввезених на митну територію України. У другому підрозділі зазначається код режиму “72”. Третій підрозділ не заповнюється
Графа 2 “Відправник/Експортер”	Під час поміщення в режим магазину безмитної торгівлі товарів, що перебували у вільному обігу на митній території України, у графі зазначаються відомості про власника товарів. Під час поміщення в режим магазину безмитної торгівлі товарів, ввезених на митну територію України, графа заповнюється відповідно до митного режиму імпорту (п. 3.1 Порядку, наказ 380)

Закінчення табл. 2

Назва і номер графи	Особливості заповнення
Графа 8 “Одержувач/Імпорттер”	Зазначаються відомості про власника МБТ
Графа 9 “Особа, відповідальна за фінансове врегулювання”	Якщо власник магазину безмитної торгівлі отримав із митного ліцензійного складу іноземні товари, що ввезені на митну територію України й перебувають на консигнації, то в графі зазначаються відомості про консигнатора – сторону зовнішньоекономічного договору (контракту). В інших випадках у графі зазначаються відомості про власника магазину безмитної торгівлі
Графа 18 “Транспортний засіб при відправленні”	Заповнюється під час поміщення в режим магазину безмитної торгівлі товарів, ввезених на митну територію України, згідно з Інструкцією та п. 3.1 Порядку (наказ № 380). За відсутності умов, передбачених Інструкцією, графа не заповнюється
Графа 24 “Характер угоди”	Під час поміщення в режим МБТ товарів, що перебували у вільному обігу на митній території України, не заповнюється
Графа 29 “Митниця на кордоні”	Під час поміщення в митний режим магазину безмитної торгівлі товарів, що перебували у вільному обігу на митній території України, у графі зазначаються, згідно з наказом № 335 (зі змінами), найменування митного органу та його дев'ятизначний код, а за наявності – код пункту пропуску, в якому розташовано магазин безмитної торгівлі. Під час поміщення в митний режим магазину безмитної торгівлі товарів, увезених на митну територію України, у графі зазначаються, згідно з наказом № 335 (зі змінами), найменування митного органу та його дев'ятизначний код, а за наявності – код пункту пропуску, через який здійснювалося таке ввезення
Графа 49 “Найменування складу”	Якщо режиму магазину безмитної торгівлі передував режим митного складу, то в графі зазначається кодовий номер митного ліцензійного складу. В інших випадках зазначається номер дозвільного документа на право відкриття МБТ

Під час надходження до МБТ товарів, які попередньо вже були поміщені в режим магазину безмитної торгівлі, власник МБТ подає митному органу нову ВМД і комплект документів, необхідних для здійснення митного оформлення товарів. У першому і другому підрозділах графи 37 зазначеної ВМД проставляється код митного режиму магазину безмитної торгівлі – “72”, а в графі 40 цієї ВМД наводяться реквізити раніше оформлених у режимі магазину безмитної торгівлі ВМД на ці товари.

Декларування товарів, проданих через МБТ. Відповідно до вимог п. 20 Правил № 1089 власник (керівник) МБТ зобов'язаний щомісяця проводити декларування товарів, реалізованих таким магазином, яке здійснюється шляхом заповнення ВМД відповідно до вимог наказів № 307 та № 380, інших нормативно-правових актів. Зокрема, у п. 7 наказу № 380 зазначено, що товари, продані в МБТ протягом календарного місяця, декларуються шляхом заповнення ВМД форми МД-2 чи МД-3 (або МД-8, якщо декларуються товари п'ятьох чи більше найменувань) з урахуванням такого:

- під час поміщення товарів у режим магазину безмитної торгівлі декларантом згідно з Інструкцією заповнюються такі графи ВМД: А, В, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 15а, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 45, 46, 47, 49, 54;
- графи 7, С та D заповнюються посадовою особою митниці;
- інші графи ВМД не заповнюються.

Під час заповнення деяких граф власник МБТ має знати про певні особливості (табл. 3).

Таблиця 3

Особливості заповнення деяких граф ВМД “ЕК”

Назва і номер графи	Особливості заповнення
Графа 1 “Тип декларації”	У першому підрозділі зазначається код напрямку переміщення товарів “ЕК”, другий і третій підрозділи не заповнюються
Графа 2 “Відправник/Експортер”	Зазначаються відомості про власника магазину безмитної торгівлі
Графа 3 “Додатковий аркуш”	Якщо використовуються формуляри-специфікації форми МД-8, то графа не заповнюється
Графа 4 “Відвантажувальні специфікації”	Заповнюється в разі використання формулярів-специфікацій форми МД-8
Графа 5 “Усього найменувань товарів”	ВМД форм МД-2 та МД-8 заповнюється з урахуванням того, що формуляри-специфікації форми МД-8 можуть використовуватися замість аркушів митної декларації форми МД-3. Зазначається загальна кількість найменувань товарів, яка не може перевищувати 265 найменувань. За перевищення цієї кількості складається нова ВМД
Графа 8 “Одержувач”	Зазначається: “Різні”

Закінчення табл. 3

Назва і номер графи	Особливості заповнення
Графа 37 “Процедура”	Зазначається шестизначний код процедури: код митного режиму “00”; код попереднього митного режиму “72”; код особливості переміщення товарів “50”
Графа 22 “Валюта і загальна фактурна вартість”	Зазначається у валюті України загальна вартість проданих магазином безмитної торгівлі товарів (у цінах продажу). Лівий підрозділ графи не заповнюється
Графа 40 “Загальна декларація / попередній документ”	Можуть бути зазначені відомості лише про один попередній документ. Декларування однакових товарів, що надходили до магазину безмитної торгівлі за різними ВМД, має здійснюватися за окремими порядковими номерами відповідно до кількості ВМД
Графа 45 “Митна вартість”	Наводиться у валюті України митна вартість товару, заявленого в графі 31, яка дорівнює митній вартості цього товару, вказаній у попередньому документі (у графі 45 тієї ВМД, номер якої зазначено в графі 40 ВМД, що подається)

Стаття 146

Завершення митного режиму безмитної торгівлі

1. Митний режим безмитної торгівлі завершується шляхом реекспорту товарів, поміщених у цей митний режим, або поміщення їх у інший митний режим, що допускається цим Кодексом, а також у випадках, передбачених частиною четвертою цієї статті.

2. У разі псування товарів, поміщених у митний режим безмитної торгівлі, ці товари підлягають поміщенню у митний режим знищення або руйнування утримувачем магазину безмитної торгівлі.

3. Якщо встановлені законом заборони або обмеження щодо імпорту відповідних товарів, які діяли під час перебування цих товарів у режимі безмитної торгівлі, скасовано, дозволяється завершення режиму безмитної торгівлі шляхом випуску зазначених товарів для вільного обігу на митній території України.

4. Митний режим безмитної торгівлі припиняється митним органом у разі:

- 1) конфіскації товарів;
- 2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту аварії або дії обставин непереборної сили у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

Упродовж терміну поміщення у відповідному режимі товари можуть бути заявлені в інший митний режим (передбачений МКУ):

- вільного обігу на митній території України (наприклад, у митний режим імпорту);
- вільного обігу за межами митної території України (наприклад, у митний режим експорту);
- поміщення в режим митного складу;
- знищення під митним контролем.

З метою виконання цих вимог та зручності контролю власнику МБТ запропоновано постійно вести звіт про рух товарів, який заповнюється незалежно від наявності автоматизованої системи обліку товарів (книга реєстрації звітів та самі звіти зберігаються як бланки суворої звітності). Книга реєстрації звітів та самі звіти про рух товарів разом з іншими бухгалтерськими документами надаються посадовій особі митних органів, яка здійснює чергову або позачергову перевірку діяльності МБТ.

Форма звітів про рух товарів у режимі МБТ, що надаються відповідно митному підрозділу, визначена наказом № 512.

У процесі перебування в режимі МБТ товари можуть втратити свої властивості. У разі виявлення товарів, що втратили свої якості внаслідок пошкодження та перебувають у стані, який унеможливає їх використання, складається Акт, форму якого затверджено наказом ДМС України “Про затвердження форми Акта про проведення огляду територій і приміщень складів тимчасового зберігання, митних ліцензійних складів, спеціальних митних зон, магазинів безмитної торгівлі та інших місць, де перебувають або можуть перебувати товари й транспортні засоби, що підлягають митному контролю, чи провадиться діяльність, контроль за якою покладено законом на митні органи” від 04.07.2003 № 435 (zareestrovaniy у Міністерстві юстиції України 22.07.2003 за № 625/7946) із зазначенням у п. “г” мети огляду – “підтвердження пошкоджень та відповідного стану товарів”.

При цьому власник магазину безмитної торгівлі повинен сплатити кошти у сумі податків і зборів (обов’язкових платежів), що підлягали б сплаті, якби ці товари були оформлені відповідно до митного режиму імпорту. Кошти справляються за уніфікованою митною квитанцією МД-1.

ПЕРЕРОБКА НА МИТНІЙ ТЕРИТОРІЇ

Стаття 147

Митний режим переробки на митній території

1. Переробка на митній території – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови подальшого реекспорту продуктів переробки.

Товари, які є предметом міжнародного обміну, інколи до або після здійснення зовнішньоторговельної операції потребують переробки, обробки, ремонту і т. ін. Ці операції виробничого чи промислового характеру через низку причин (економічних, технологічних та ін.) зазвичай не можуть бути виконані на митній території однієї країни. Для їх проведення призначені режими переробки. Завдяки застосуванню в рамках зазначених режимів спеціального правового механізму режими переробки дають змогу:

- ввозити та переробляти на митній території України іноземні товари без застосування до них заходів нетарифного регулювання;
- вивозити для переробки (обробки) за межі митної території України товари українського походження та повертати їх у зміненому стані в Україну;
- ввозити іноземні товари та здійснювати їх переробку (обробку) на митній території України та вивозити за межі митної території України продукти переробки або реалізовувати їх на митній території України.

До прийняття у 2002 р. МКУ названі митні режими застосовувалися тільки під час здійснення операцій з давальницькою сировиною в зовнішньоекономічних відносинах. Законодавством встановлено конкретні вигоди, згідно з якими давальницька сировина може розміщуватися в режимі переробки на митній території України та за її межами:

- операція з давальницькою сировиною у зовнішньоекономічних відносинах;

- операція з перероблення (оброблення, збагачення чи використання) давальницької сировини в результаті технологічного процесу зі зміною коду за УКТ ЗЕД незалежно від кількості виконавців, а також етапів (операцій із перероблення цієї сировини) з метою отримання готової продукції.

Обов'язковими є такі умови: попереднє постачання виконавцю давальницької сировини й повернення виготовленої з неї готової продукції замовнику; сировина замовника на конкретному етапі переробки, а також на завершальному, є основним матеріалом та її вартість становить не менш як 20 % загальної вартості готової продукції.

Митні режими переробки належать до економічних і від інших режимів відрізняються гнучкішим використанням митно-правових інструментів регулювання. Вони є свого роду результатом адаптації до різноманітних потреб учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Операції з переробки товарів на митній території України (у тому числі з переробки давальницької сировини у зовнішньоекономічних відносинах) – одні з найпоширеніших, оскільки, застосовуючи їх, підприємства можуть використовувати наявні виробничі потужності для отримання продуктів переробки без витрат на закупівлю сировини. За виконану роботу підприємство може отримати кошти, сировину, продукти переробки або, залежно від умов контракту, комбіновану плату шляхом застосування трьох форм одночасно.

У міжнародній практиці це питання регулюється Міжнародною конвенцією про спрощення та уніфікацію митних процедур (Кіото, 1990 р.).

Законом України від 05.10.2006 № 227-V Україна приєдналася до Протоколу про внесення змін до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур від 26.06.1999 (м. Брюссель), у тому числі щодо Додатків I та II до нього, прийнявши Спеціальні додатки (Додаток III).

Згідно з положеннями Спеціального додатка Р до Конвенції, під терміном “переробка на митній території” мається на увазі митний режим, за якого визначені товари можуть бути завезені на митну територію з умовним звільненням від ввізних мит та податків, якщо призначені для виробництва, переробки або ремонту та наступного вивезення.

Спеціальний додаток Р до Конвенції містить низку норм, які передбачають можливість поміщення у митний режим переробки товарів:

- незалежно від країни походження, відправлення чи призначення;
- з умовним звільненням від ввізних мит та податків, якщо вони призначені для виробництва, переробки або ремонту та наступного вивезення;

– еквівалентних (тобто товарів (вітчизняних або завезених), які є ідентичними за характеристиками товарам, завезеним для виконання операцій з переробки).

Визначено, що у переробці на митній території не повинно бути відмовлено тільки на підставі країни походження, відправлення або призначення товарів.

Проте на сьогодні національним законодавством не передбачено застосування митного режиму переробки на митній території України до товарів українського походження, раніше експортованих з України.

Крім того, нормами МКУ й стандартного правила 20 Спеціального додатка Р до Конвенції передбачено, що режим переробки на митній території України завершується шляхом вивезення продуктів переробки за межі цієї території.

Обов'язкове вивезення продуктів переробки є ключовим елементом режиму переробки на митній території. Така умова встановлена з метою створення рівних умов конкуренції між підприємствами, що ввозять товари для переробки, та тими, які ввозять ці товари для внутрішнього використання.

Стаття 148

Гарантування дотримання умов перебування товарів у митному режимі переробки на митній території та обмеження щодо поміщення окремих товарів у цей митний режим

1. Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. Заходи гарантування додержання митного режиму переробки на митній території застосовуються до товарів, визначених Кабінетом Міністрів України відповідно до пункту 1 частини третьої цієї статті.

2. У процесі переробки іноземних товарів не допускається використання українських товарів (крім палива та енергії), на які законом встановлено вивізне мито.

3. Обмеження або заборони щодо ввезення окремих видів товарів на митну територію України з метою переробки встановлюються законом. За обґрунтованої необхідності Кабінет Міністрів України має право визначати:

- 1) товари, при поміщенні яких у митний режим переробки на митній території застосовуються фінансові гарантії відповідно до розділу X цього Кодексу;
- 2) продукти переробки та/або товари, продукти переробки яких підлягають обов'язковому реекспорту за межі митної території України;

- 3) мінімальне співвідношення вартості іноземних та українських товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки;
- 4) перелік товарів, які не можуть бути допущені до переробки для вільного обігу на митній території України;
- 5) товари, поміщення яких у митний режим переробки на митній території забороняється.

4. У разі встановлення відповідно до частини третьої цієї статті заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів на митній території України переробка таких товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, завершується на умовах, що діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

Статтею передбачено, що переробка товарів у митному режимі переробки на митній території України здійснюється з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами. У процесі переробки не допускається використання українських товарів, на які законом встановлено вивізне мито (крім палива та енергії).

Обмеження або заборони щодо ввезення окремих видів товарів на митну територію України встановлюються законом.

Крім того, статтею визначено перелік питань щодо особливостей застосування митного режиму переробки на митній території України, які, за обґрунтованої необхідності, регулюються нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Стаття 149

Дозвіл на переробку товарів на митній території України

1. Поміщення товарів у митний режим переробки на митній території допускається з письмового дозволу митного органу за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

2. Разом із заявою власник товарів або уповноважена ним особа подає митному органу такі документи:

- 1) зовнішньоекономічні договори або документи, що їх замінюють, на підставі яких здійснюватиметься переробка товарів, і які повинні містити, зокрема, відомості про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки, конкретний обсяг робіт і строк їх виконання. Якщо зовнішньоекономічний договір або документ, що його замінює, не містить зазначених відомостей, такі відомості подаються окремим документом;

- 2) технологічні схеми переробки (крім випадків ввезення товарів з метою ремонту, у тому числі модернізації, відновлення та регулювання), в яких повинні бути зазначені відомості про всі етапи переробки та процесу перетворення товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, на продукти переробки, кількісні показники товарів, поміщених у митний режим переробки на митній території, та інших товарів, що витрачаються підприємством на здійснення операцій з переробки, з обґрунтуванням виробничих втрат товарів на кожному етапі, а також відомості про найменування та кількість відходів переробки;
- 3) договори на переробку товарів з іншими підприємствами, якщо окремі операції (або повний цикл) з переробки товарів здійснюватимуться такими іншими підприємствами;
- 4) інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи – висновки державних органів, експертних установ, організацій, державні стандарти й стандарти підприємства, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо.

3. Дозвіл на переробку товарів на митній території України видається митним органом підприємству безоплатно протягом п'яти робочих днів від дати реєстрації відповідної заяви.

4. Якщо зовнішньоекономічний договір, на підставі якого здійснюватиметься переробка, передбачає ввезення товарів з метою переробки окремими партіями протягом певного періоду часу на однакових умовах, дозвіл видається на обсяг товарів і строк, визначені зовнішньоекономічним договором, але не більше ніж на один рік.

5. Виникнення або виявлення митним органом обставин, які не відображені у документах підприємства і які впливають на найменування та обсяги виходу продуктів переробки, а також встановлення законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів на митній території України є підставою для надання відмови в митному оформленні наступних партій товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки. Якщо такі обставини не мають впливу на найменування та обсяги виходу продуктів переробки, то відомості про такі обставини вносяться до раніше виданого дозволу.

6. У дозволі на переробку товарів на митній території України зазначається перелік операцій з переробки та спосіб їх здійснення.

7. У видачі дозволу на переробку товарів на митній території України не може бути відмовлено з огляду на:

- 1) країну походження, країну відправлення або країну призначення цих товарів;
- 2) наявність на митній території України товарів, ідентичних за описом, якістю та технічними характеристиками товарам, що ввозяться для переробки.

8. Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів на митній території України приймається, якщо:

- 1) відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення обов'язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів;
- 2) митний орган виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;
- 3) митним органом встановлено відсутність належного технологічного обладнання, приміщень, умов для обліку і зберігання товарів, що ввозяться з метою переробки;
- 4) підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборони чи обмежень щодо переробки товарів на митній території України.

9. Дозвіл на переробку товарів на митній території України може бути змінено або відкликано митним органом, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення про його видачу, або якщо підприємство, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень цього Кодексу та інших актів законодавства України з питань державної митної справи.

10. За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи митним органом може бути винесено попереднє рішення щодо можливості поміщення товарів у митний режим переробки товарів на митній території.

11. Вимоги до ідентифікації окремих товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки, можуть встановлюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу.

12. Якщо митні органи не можуть забезпечити ідентифікацію товарів, що ввозяться на митну територію України з метою переробки, відповідно до статті 326 цього Кодексу можуть бути застосовані інші способи забезпечення ідентифікації з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу, наприклад, такі як:

- 1) посилання на опис спеціального виробничого маркування або номерів;
- 2) пломби, печатки, штампи або інше індивідуальне маркування;
- 3) зразки, ілюстрації чи технічний опис;
- 4) проби;
- 5) документальне підтвердження, яке стосується передбачених операцій (такі як контракти, рахунки-проформи, комерційна переписка), які свідчать про те, що продукти переробки вироблені з товарів, які ввозяться для переробки.

13. Можливість встановлення наявності ввезених товарів у продуктах переробки не є обов'язковою для допуску товарів для переробки на митній території України у випадках, якщо:

- 1) такі товари можуть бути ідентифіковані шляхом представлення докладних даних про витрачені ресурси та технології виробництва продуктів переробки чи шляхом здійснення митного контролю під час проведення операцій з переробки; або
- 2) митний режим переробки на митній території завершується реекспортом продуктів переробки товарів, ідентичних за описом, якістю та технічними характеристиками товарам, допущеним для переробки на митній території України.

Згідно із ст. 149 Кодексу для поміщення товарів у митний режим переробки на митній території України власник цих товарів або уповноважена ним особа подає митному органу відповідну заяву для отримання письмового дозволу, а також документи, які є підставою для проведення таких операцій і необхідні для здійснення митних процедур.

Дозвіл надається митним органом, у зоні діяльності якого проводиться переробка товарів, що поміщуються в митний режим переробки на митній території України.

Статтею передбачено можливість винесення попереднього рішення щодо можливості поміщення товарів у відповідний митний режим та встановлено вимоги до порядку їх ідентифікації.

Стаття 150

Операції з переробки товарів

1. Кількість операцій з переробки товарів у митному режимі переробки на митній території не обмежується.

2. Операції з переробки товарів можуть включати:

- 1) власне переробку товарів, у тому числі: обробку, монтаж, демонтаж, використання окремих товарів, які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки;
- 2) ремонт товарів, у тому числі модернізацію, відновлення та регулювання, калібрування.

3. Окремі операції з переробки товарів або повний цикл переробки за дорученням підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів на митній території України, та з дозволу митного органу можуть здійснюватися іншими підприємствами. При цьому відповідальність перед митними органами за порушення визначеного порядку переробки товарів несе підприємство, якому видано дозвіл на проведення операцій

з переробки товарів на митній території України. Дозволи на виконання окремих операцій з переробки або повного циклу переробки надаються одночасно з дозволом на переробку товарів на митній території України або, за необхідності, – на підставі заяви відповідної особи після надання цього дозволу та відображаються у ньому.

Відповідно до ст. 150 кількість операцій з переробки товарів у митному режимі переробки на митній території України не обмежується. Статтею визначено перелік операцій, що можуть включатися до операцій з переробки товарів, та врегульовано питання надання дозволу митного органу на здійснення окремих операцій з переробки товарів іншим підприємствам за дорученням підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів на митній території України.

Якщо окремі операції (або повний цикл) з переробки товарів здійснюватимуться переробником (переробниками), то заявником режиму в заяві мають бути зазначені відомості про всіх переробників, які проводитимуть переробку чи окремі операції з переробки, у тому числі зберігання товарів, що поміщуються в митний режим переробки на митній території України, та продуктів переробки. Дозвіл митного органу на переробку товарів на митній території України є водночас дозволом на виконання окремих операцій (або повного циклу), зазначених у заяві переробником.

Стаття 151

Строки переробки товарів на митній території України

1. Строк переробки товарів на митній території України встановлюється митним органом у кожному випадку під час видачі дозволу підприємству, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки. Зазначений строк обчислюється, починаючи з дня завершення митного оформлення митним органом іноземних товарів для переробки. За заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів, з причин, підтверджених документально, строк переробки товарів на митній території України продовжується зазначеним органом, але загальний строк переробки не може перевищувати 365 днів.

2. Законами України може визначатися більший строк переробки товарів.

Статтею врегульовано питання визначення та продовження митним органом строків переробки товарів на митній території України. Зокрема встановлено, що законами України може визначатися строк переробки товарів, більший ніж 365 днів.

Строк переробки товарів встановлюється митним органом відповідно до ст. 151 та зазначається в дозволі.

Стаття 152

Перевірка митними органами дотримання митного режиму переробки на митній території

1. Товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки протягом всього строку перебування в цьому режимі знаходяться під митним контролем.

2. Митні органи можуть проводити перевірку товарів, ввезених для переробки на митній території України, а також продуктів їх переробки у будь-якої особи, яка здійснює операції з переробки таких товарів.

Статтею встановлено, що товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, а також продукти їх переробки протягом усього строку перебування в цьому режимі перебувають під митним контролем.

Контроль за дотриманням митного режиму переробки загалом здійснюється митним органом, що надав дозвіл на ввезення (вивезення) та переробку товарів у режимі переробки.

Митний контроль за виконанням окремих операцій з переробки товарів здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого проводяться такі операції. Якщо окремі операції з переробки товарів виконуються в зоні діяльності іншого митного органу, ніж той, що надав дозвіл на ввезення та переробку товарів, митний орган, у зоні діяльності якого проводяться такі операції, здійснює контроль за ними за дорученням митного органу, що надав дозвіл на ввезення та переробку товарів.

Стаття 153

Обсяг виходу продуктів переробки

1. Митні органи здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів на митній території України. Дані про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в зовнішньоекономічному договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подається митному органу підприємством для отримання дозволу на переробку товарів на митній території України.

2. Для підтвердження даних про обсяг виходу продуктів переробки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, може звертатися до інших центральних органів виконавчої влади або експертних установ. Такі звернення не є підставою для відмови у видачі до-

зволу на переробку товарів на митній території України або для зупинення дії раніше виданих дозволів протягом всього періоду їх розгляду.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, може встановлювати обов'язкові норми виходу продуктів переробки у випадках, коли операції з переробки на митній території України здійснюються за типовими (однаковими) технічними умовами, а товари та продукти їх переробки мають постійні характеристики.

У статті йдеться про те, що митні органи здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки на підставі даних про такий обсяг, які зазначаються в зовнішньоекономічному договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подається митному органу підприємством для отримання дозволу на переробку товарів на митній території України. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, в окремих випадках може встановлювати обов'язкові норми виходу продуктів переробки.

Стаття 154

Порядок митного оформлення продуктів переробки

1. Під час реекспорту продуктів переробки вони підлягають декларуванню митним органам з поданням переліку українських товарів, витрачених під час здійснення операцій з переробки іноземних товарів, із зазначенням їх кількості та вартості.

2. Декларант має право заявити українські товари (крім палива та енергії), що повністю використані під час переробки іноземних товарів, у митний режим експорту. Митне оформлення в такому випадку здійснюється у порядку, встановленому цим Кодексом та іншими законами України для митного оформлення експорту українських товарів.

3. Продукти переробки можуть реекспортуватися однією чи кількома партіями. Допускається вивезення продуктів переробки за межі митної території України не через той митний орган, через який товари ввозилися на цю територію для переробки.

Статтею визначено порядок декларування та митного оформлення продуктів переробки, що реекспортуються.

Митне оформлення товарів у режимі переробки здійснюється митним органом, що надав дозвіл на ввезення та переробку товарів у режимі переробки із застосуванням митної декларації, заповненої в установленому законодавством України порядку.

Продукти переробки до завершення строку переробки товарів підлягають митному оформленню у вибраній декларантом митний режим залежно від умов зовнішньоекономічного договору та з дотриманням вимог Кодексу й інших нормативно-правових актів України з питань митної справи.

Стаття 155

Умови реалізації продуктів переробки на митній території України

1. Якщо умовами переробки іноземних товарів на митній території України передбачено проведення розрахунків частиною продуктів їх переробки, такі продукти підлягають митному оформленню відповідно до митного режиму імпорту з оподаткуванням митними платежами та застосуванням заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, передбачених законом.

2. Реалізація на митній території України продуктів переробки, власником яких є нерезидент, здійснюється через зареєстроване в Україні його представництво, на яке покладається обов'язок з декларування цих продуктів переробки для вільного обігу.

3. Продукти переробки також можуть бути реалізовані підприємству, яке їх виготовило.

Статтею врегульовано питання митного оформлення продуктів переробки, які призначено для розрахунків із переробником товарів на митній території України або для реалізації на митній території України. Зокрема визначено, що реалізація на митній території України продуктів переробки товарів здійснюється в митному режимі імпорту, а якщо власником цих товарів є нерезидент, їх митне оформлення проводиться через зареєстроване в Україні його представництво, на яке покладається обов'язок декларування таких продуктів для вільного обігу.

Стаття 156

Переробка товарів для вільного обігу на митній території України

1. Дозволяється ввезення товарів для переробки на митній території України з метою подальшого митного оформлення продуктів переробки для вільного обігу на цій території.

2. Товари можуть бути допущені до переробки для вільного обігу на митній території України за умови, що:

- 1) митний орган може впевнитися в тому, що продукти переробки були отримані саме з цих товарів; та

2) товари після переробки не можуть бути економічно вигідно відновлені у первинному стані.

3. Переробка товарів для вільного обігу на митній території України завершується шляхом поміщення продуктів їх переробки у митний режим імпорту. За рішенням декларанта або уповноваженої ним особи допускається поміщення зазначених продуктів в інші митні режими.

Статтею визначено можливість увезення товарів для переробки на митній території України з метою подальшого митного оформлення продуктів переробки для вільного обігу на цій території, а також умови реалізації такої можливості.

Стаття 157

Залишки і відходи, що утворилися в результаті переробки товарів

1. Залишки або відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з переробки іноземних товарів і мають господарську цінність та/або можуть бути утилізовані, підлягають поміщенню в цьому стані у відповідний митний режим до закінчення строку переробки товарів.

2. За бажанням декларанта або уповноваженої ним особи залишки або відходи, зазначені в частині першій цієї статті, можуть декларуватися за одним класифікаційним кодом згідно з УКТ ЗЕД, за умови що цьому коду відповідає найбільша ставка мита. Якщо до окремих товарів, які входять до зазначеної партії, застосовуються передбачені законом заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, такий спосіб декларування не звільняє декларанта від додержання вказаних заходів щодо цих товарів.

3. Інші відходи, ніж зазначені в частині першій цієї статті, з дозволу митного органу підлягають видаленню відповідно до законодавства України до закінчення строку переробки товарів.

Статтею встановлено, що залишки або відходи переробки, які утворилися в результаті здійснення операцій з переробки іноземних товарів, мають бути поміщені у відповідний митний режим або видалені відповідно до законодавства України до закінчення строку переробки товарів.

Щодо залишків або відходів, які утворилися в результаті операцій з переробки іноземних товарів, до завершення строку переробки цих товарів мають бути вжиті заходи, передбачені ст. 157 Кодексу.

Залишки або відходи, що підлягають видаленню відповідно до законодавства України, перебувають під митним контролем до моменту подання

власником цих відходів або вповноваженою ним особою документів, які підтверджують видалення відходів (договорів, актів приймання-передачі, актів видалення тощо) шляхом виконання операцій, зазначених у позиціях D1–D15 розділу А додатка 1 до Положення про контроль за транскордонними перевезеннями небезпечних відходів та їх утилізацією/видаленням, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 13.07.2000 № 1120. Документи, які підтверджують видалення відходів, додаються до відповідної МД, за якою здійснювалося митне оформлення товарів, поміщених у митний режим переробки.

Стаття 158

Еквівалентна компенсація

1. Продукти, отримані в результаті переробки еквівалентних товарів, для цілей застосування цієї глави вважаються продуктами переробки іноземних товарів.

2. Під еквівалентними товарами розуміються українські та іноземні товари, які є ідентичними за описовими, кількісними і технічними характеристиками іноземним товарам, які вони замінюють, ввезеним для операцій з переробки на митній території України.

3. Дозволяється здійснення реекспорту продуктів переробки, одержаних з використанням еквівалентних товарів, до ввезення товарів для переробки на митній території України або до завершення операцій з їх переробки.

Статтею запроваджено процедуру використання еквівалентних товарів у межах проведення зовнішньоекономічних операцій з переробки іноземних товарів на митній території України. Еквівалентними вважаються українські та іноземні товари, ідентичні за описовими, кількісними і технічними характеристиками іноземним товарам, що ввозяться для переробки на території України.

Продукти, отримані в результаті переробки еквівалентних товарів, вважаються продуктами переробки іноземних товарів.

Стаття 159

Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим переробки на митній території

1. Іноземні товари, поміщені у митний режим переробки на митній території, зберігають статус іноземних товарів.

2. Продукти переробки, залишки (відходи), виготовлені (одержані) в процесі здійснення операцій з переробки іноземних товарів, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим переробки на митній території.

3. Українські товари, що використовувалися в процесі переробки іноземних товарів на митній території України, отримують статус іноземних товарів у момент вивезення продуктів переробки за межі митної території України.

Статтею встановлено, що поміщені у митний режим переробки на митній території України іноземні товари, а також продукти переробки, залишки й відходи, отримані під час операцій з переробки цих товарів, зберігають статус іноземних товарів. Українські товари, що використовувалися в процесі переробки іноземних товарів на митній території України, отримують статус іноземних товарів у момент вивезення продуктів переробки за межі цієї території.

Стаття 160

Завершення митного режиму переробки на митній території

1. Митний режим переробки на митній території завершується шляхом реекспорту продуктів переробки чи поміщення їх в інший митний режим, а також у випадках, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Митний режим переробки на митній території припиняється митним органом у разі:

- 1) конфіскації товарів;
- 2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту такої аварії або дії обставин у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

3. У разі припинення митного режиму переробки на митній території згідно з частиною другою цієї статті реекспорт товарів та продуктів їх переробки не вимагається, а фінансові гарантії, надані відповідно до статті 148 цього Кодексу, підлягають поверненню.

За коментованою статтею митний режим переробки на митній території України завершується шляхом реекспорту продуктів переробки або оформлення їх в інший митний режим, а також визначено випадки, коли митний режим припиняється митним органом, зокрема під час конфіскації товарів або у разі повної їх втрати внаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

У разі втрати товару внаслідок аварії або обставин непереборної сили особа, на яку покладається дотримання вимог митного режиму, власник товару або уповноважена ним особа повинні звернутися до митного органу, в зоні діяльності якого розташовано ці товари, з письмовою заявою про повну втрату товару, до якої додаються належним чином засвідчені відповідними органами документи, що підтверджують такі події.

Іноземні товари, які після ввезення на митну територію України були пошкоджені внаслідок аварії чи дії обставин непереборної сили, що підтверджується відповідними документами, за рішенням декларанта можуть бути заявлені митному органу у вибраний режим у пошкодженому стані чи у фактичній кількості з дотриманням щодо них встановлених відповідно до закону заходів тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Стаття 161

Розпорядження товарами, що поміщені у митний режим переробки на митній території, у разі відкликання дозволу на переробку

1. Протягом 20 днів від дати відкликання дозволу на переробку товарів на митній території України підприємство повинно завершити розпочаті операції з переробки, а товари, поміщені в митний режим переробки на митній території, у строк до 30 днів з дати відкликання дозволу на переробку товарів повинні бути вивезені за межі митної території України або заявлені в інший митний режим в порядку, визначеному цим Кодексом. Якщо завершення розпочатих операцій з переробки протягом 20 днів є неможливим без спричинення безповоротної шкоди товарам або технологічному обладнанню, переробка зазначених товарів завершується відповідно до технологічної схеми переробки. У такому разі товари протягом 10 днів з дати фактичного завершення їх переробки підлягають вивезенню за межі митної території України або поміщенню в інший митний режим.

2. У разі невиконання підприємством вимог частини першої цієї статті зобов'язання, забезпечені фінансовою гарантією (якщо така гарантія надавалася відповідно до частини третьої статті 148 цього Кодексу), підлягають виконанню.

Статтею визначено дії підприємства, яке здійснює операції з переробки товарів на митній території України, у разі відкликання дозволу на переробку товарів, а також його відповідальність у разі невиконання відповідних дій.

ПЕРЕРОБКА ЗА МЕЖАМИ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ

Стаття 162

Митний режим переробки за межами митної території

1. Переробка за межами митної території – це митний режим, відповідно до якого українські товари піддаються у встановленому законодавством порядку переробці за межами митної території України без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, за умови повернення цих товарів або продуктів їх переробки на митну територію України у митному режимі імпорту.

Статтею передбачено, що в митному режимі переробки за межами митної території України українські товари без застосування до них заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності піддаються операціям переробки товарів, за умови подальшого імпорту їх або продуктів їхньої переробки на митну територію України (рис. 11).

Дозвіл на поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території України може надаватися будь-яким митним органом.

Стаття 163

Операції щодо переробки товарів за межами митної території

1. Під час переробки товарів за межами митної території України можуть здійснюватися операції, зазначені у частині другій статті 150 цього Кодексу.

Регламентация переробки товарів у цьому режимі здебільшого аналогічна режиму переробки на митній території України, тому в основу використання митних режимів переробки значною мірою закладено єдині базові принципи.

ПЕРЕРОБКА ЗА МЕЖАМИ МИТНОЇ ТЕРИТОРІЇ

Українські товари:

- піддаються переробці у встановленому законодавством порядку;
- без застосування до них заходів нетарифного регулювання ЗЕД;
- з подальшим поверненням таких товарів або продуктів їх переробки

Умови поміщення:

- гарантування дотримання умов митного режиму;
- отримання дозволу митного органу за заявою власника (уповноваженої особи);
- можливість ідентифікації товарів

Рішення про відмову у видачі дозволу приймається, якщо:

- недостатньо відомостей для визначення обов'язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються;
- виявлено невідповідність у відомостях, що містяться у поданих документах, або недостовірність цих відомостей;
- підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки товарів на митній території України

ОПЕРАЦІЇ З ПЕРЕРОБКИ ТОВАРІВ

Строк переробки

Встановлюється митним органом у кожному випадку, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки

За заявою підприємства може бути подовжений підприємством

Загальний строк переробки становить не більше як 365 днів

Законами України може бути встановлено більший строк переробки

Рис. 11. Переробка за межами митної території відповідно до МКУ

Складено авторами.

Кодекс дозволяє проведення в межах режиму переробки за межами митної території України тих самих операцій, що й під час використання у режимі переробки на митній території України, а саме:

- власне переробка товарів;
- обробка товарів – монтаж, збирання, монтування та налагодження, внаслідок чого одержуються інші товари;
- ремонт товарів, у тому числі відновлення та регулювання;
- використання окремих товарів, що не є продуктами переробки, але які сприяють чи полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються. Передбачається також встановлення законами України обмежень стосовно окремих операцій з переробки товарів за межами її митної території.

Стаття 3 Конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур також надає право договірним сторонам застосовувати всі заборони чи обмеження, передбачені національним законодавством.

Стаття 164

Гарантування дотримання умов перебування товарів у митному режимі переробки за межами митної території та обмеження щодо розміщення окремих товарів у цей митний режим

1. Товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території, протягом всього строку перебування у цьому режимі перебувають під митним контролем.

2. Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території в установлених законом випадках здійснюється зі сплатою вивізного мита.

3. Не підлягають поміщенню у митний режим переробки за межами митної території товари (крім тих, що вивозяться з метою ремонту), які при імпорті були звільнені від оподаткування митними платежами відповідно до цього Кодексу та Податкового кодексу України.

4. За обґрунтованої необхідності Кабінет Міністрів України має право визначати:

- 1) продукти переробки, залишки переробки, а також товари, продукти переробки чи залишки переробки яких підлягають обов'язковому поверненню на митну територію України і випуску у вільний обіг;
- 2) мінімальне співвідношення вартості українських та іноземних товарів для окремих категорій товарів, що піддаються операціям з переробки за межами митної території України.

5. Товари, продукти переробки яких визначені Кабінетом Міністрів України як обов'язкові до повернення на митну територію України, вивозяться у митному режимі переробки за межами митної території із застосуванням заходів гарантування на суму їх вартості в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

6. У разі встановлення законами України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів за межами митної території України переробка таких товарів, поміщених у режим переробки за межами митної території, завершується на умовах, які діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

7. Якщо умовами переробки товарів за межами митної території України передбачено проведення розрахунків частиною товарів, призначених для переробки, така частина товарів при вивезенні за межі митної території України декларується у митному режимі експорту.

Положеннями статті визначено товари, які не підлягають поміщенню в митний режим переробки за межами митної території України, а також встановлено, що:

- переробка товарів у митному режимі переробки за межами митної території України здійснюється зі сплатою вивізного мита;
- товари, продукти переробки яких визначені Кабінетом Міністрів України як обов'язкові до повернення на митну територію України, вивозяться в митному режимі переробки за межами митної території із застосуванням заходів гарантування на суму їх вартості в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України;
- операції з переробки за межами митної території України товарів, у разі встановлення актами законодавства України заборон чи обмежень щодо їх переробки, завершуються на умовах, які діяли на момент поміщення цих товарів у зазначений митний режим.

Товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території України, перебувають під митним контролем протягом усього строку їх перебування у цьому митному режимі, а у разі розрахунку за частиною цих товарів оформлюються в митний режим експорту.

Стаття 165

Дозвіл на вивезення товарів для переробки за межами митної території України

1. Поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території допускається з письмового дозволу митного органу за заявою власника цих товарів або уповноваженої ним особи.

2. Разом із заявою власник товарів або уповноважена ним особа подає митному органу такі документи:

- 1) зовнішньоекономічні договори або документи, що їх замінюють, на підставі яких здійснюватиметься переробка товарів і які повинні містити, зокрема, відомості про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки, конкретний обсяг робіт і строк їх виконання. Якщо зовнішньоекономічний договір або документ, що його замінює, не містить зазначених відомостей, такі відомості подаються окремим документом;
- 2) технологічні схеми переробки (крім випадків вивезення товарів з метою ремонту, у тому числі модернізації, відновлення та регулювання), в яких повинні бути зазначені відомості про всі етапи переробки і процесу перетворення товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, на продукти переробки, кількісні показники товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, та інших товарів, що витрачаються на здійснення операцій з переробки, з обґрунтуванням виробничих втрат товарів на кожному етапі, а також відомості про найменування та кількість відходів переробки;
- 3) інші документи за бажанням власника товарів або уповноваженої ним особи, такі як висновки державних органів, експертних установ, організацій, державні стандарти і стандарти підприємства, технічні умови, описи чи креслення зразків, відповідно до яких здійснюватиметься переробка, тощо.

3. Дозвіл на переробку товарів за межами митної території України видається підприємству митним органом безоплатно протягом п'яти робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви.

4. Якщо зовнішньоекономічний договір, на підставі якого здійснюватиметься переробка, передбачає вивезення товарів з метою переробки окремими партіями протягом певного періоду часу на однакових умовах, дозвіл видається на обсяг товарів і строк, визначені зовнішньоекономічним договором, але не більш як на один рік.

5. Виникнення або виявлення митним органом обставин, які не відображені у документах підприємства, але які впливають на найменування та обсяг виходу продуктів переробки, а також встановлення законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки відповідних товарів за межами митної території України є підставою для надання відмови у митному оформленні наступних партій товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки. Якщо такі обставини не мають впливу на найменування та обсяг виходу продуктів переробки, відомості про них вносяться до раніше виданого дозволу.

6. У дозволі на переробку товарів за межами митної території України зазначається перелік операцій з переробки та спосіб їх здійснення.

7. У видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України не може бути відмовлено тільки на тій підставі, що переробка цих товарів здійснюватиметься у певній країні.

8. Рішення про відмову у видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України приймається, якщо:

- 1) відомостей, зазначених у поданих заявником документах, недостатньо для визначення обов'язкового обсягу виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів;
- 2) митний орган виявив невідповідності у відомостях, що містяться у поданих заявником документах, або недостовірність цих відомостей;
- 3) підприємством не дотримано встановлених законодавством України заборон чи обмежень щодо переробки товарів за межами митної території України.

9. Дозвіл на переробку товарів за межами митної території України може бути змінено або відкликано митним органом, якщо його видано на підставі недостовірних даних, що мали істотне значення для прийняття рішення про його видачу, або якщо підприємство, якому видано такий дозвіл, не дотримується положень цього Кодексу та інших законодавчих актів України.

10. За письмовою заявою власника товарів або уповноваженої ним особи митним органом може бути винесено попереднє рішення щодо можливості поміщення товарів у митний режим переробки товарів за межами митної території.

11. Вимоги до ідентифікації окремих товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки, можуть встановлюватися центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів, з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу.

12. Якщо митні органи не можуть забезпечити ідентифікацію товарів, що вивозяться за межі митної території України з метою переробки, відповідно до статті 326 цього Кодексу, можуть бути застосовані інші способи забезпечення ідентифікації з урахуванням характеру операцій з переробки та особливостей технологічного процесу, зокрема:

- 1) посилання на опис спеціального виробничого маркування або номерів;
- 2) пломби, печатки, штампи або інше індивідуальне маркування;
- 3) зразки, ілюстрації чи технічний опис;
- 4) проби;
- 5) документальне підтвердження, яке стосується передбачених операцій (такі як контракти, рахунки-проформи, комерційна переписка), які свідчать про те, що продукти переробки вироблені з товарів, що вивозяться для переробки.

Згідно зі статтею для поміщення товарів у митний режим переробки за межами митної території України власник цих товарів або уповноважена ним особа подає митному органу відповідну заяву для отримання письмового дозволу на здійснення операцій з переробки товарів за межами митної території України, а також документи, які є підставою для проведення таких операцій і необхідні для здійснення митних процедур. Статтею врегульовано окремі процедурні питання видачі, продовження, відкликання відповідних дозволів тощо, а також встановлено вимоги до ідентифікації відповідних товарів.

Стаття 166

Строки переробки товарів за межами митної території України

1. Строк переробки товарів за межами митної території України встановлюється митним органом у кожному випадку під час надання дозволу підприємству-резиденту, виходячи з тривалості процесу переробки товарів та розпорядження продуктами їх переробки. Зазначений строк обчислюється, починаючи з дня завершення митного оформлення митним органом українських товарів для переробки. За заявою підприємства, якому видано дозвіл на переробку товарів, з причин, підтверджених документально, строк переробки товарів за межами митної території України продовжується зазначеним органом, але загальний строк переробки не може перевищувати 365 днів.

2. Законами України може визначатися інший строк переробки товарів.

Статтею встановлено вимоги до визначення митним органом строку переробки товарів за межами митної території України, можливості його продовження, а також передбачено, що законами України може визначатися строк переробки товарів, більший ніж 365 днів.

Строк переробки товарів встановлюється митним органом відповідно до ст. 166 та зазначається в дозволі.

Стаття 167

Обсяг виходу продуктів переробки

1. Митні органи здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки, що утворюються в результаті переробки товарів за межами митної території України. Дані про обов'язковий обсяг виходу продуктів переробки зазначаються в договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подаються

митному органу підприємством для отримання дозволу на переробку товарів за межами митної території України.

2. Для підтвердження даних про обсяг виходу продуктів переробки центральний орган виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики у сфері державної митної справи, може звертатися до інших центральних органів виконавчої влади або експертних установ чи в порядку, встановленому міжнародними договорами, укладеними відповідно до закону, до митних органів іноземних країн. Такі звернення не є підставою для відмови у видачі дозволу на переробку товарів за межами митної території України або для зупинення дії раніше виданих дозволів протягом всього періоду їх розгляду.

3. Митні органи можуть встановлювати обов'язкові норми виходу продуктів переробки, якщо операції з переробки за межами митної території України здійснюються за типовими (однаковими) технічними умовами, а товари і продукти їх переробки мають постійні характеристики.

Відповідно до положень статті митні органи:

- здійснюють контроль за обов'язковим обсягом виходу продуктів переробки на підставі даних про такий обсяг, які зазначаються в зовнішньоекономічному договорі (контракті) на переробку товарів або в окремому документі, що подається митному органу підприємством для отримання дозволу на переробку товарів за межами митної території України;
- в окремих випадках можуть встановлювати обов'язкові норми виходу продуктів переробки.

Стаття 168

Порядок митного оформлення та оподаткування продуктів переробки

1. Під час ввезення продуктів переробки іноземні товари, які були витрачені у процесі переробки товарів, що вивозилися, декларуванню не підлягають.

2. Повне звільнення від оподаткування митними платежами застосовується до товарів, які були поміщені у митний режим переробки за межами митної території та в межах визначеного строку повертаються на митну територію України:

- 1) у тому самому стані, в якому вони були вивезені за межі митної території України, з дотриманням умов, зазначених у статті 78 цього Кодексу;
- 2) у відремонтованому вигляді, якщо ремонт проведено в рамках гарантійних зобов'язань.

3. До продуктів переробки (крім зазначених у частині другій цієї статті) застосовується часткове звільнення від оподаткування митними платежами, відповідно до якого сплаті підлягає позитивна різниця між сумою митних платежів, нарахованою на продукти переробки, та сумою митних платежів, яка підлягала б сплаті у разі імпорту відповідних товарів, які були вивезені за межі митної території України для переробки.

4. Продукти переробки можуть ввозитися на митну територію України однією чи кількома партіями. Допускається ввезення продуктів переробки на митну територію України через інший митний орган, ніж той, через який товари вивозилися для переробки.

Статтею врегульовано питання митного оформлення продуктів переробки українських товарів за межами митної території України, зокрема під час переробки яких використовувались іноземні товари.

Стаття 169

Умови реалізації продуктів переробки за межами митної території України

1. Товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, та/або продукти їх переробки можуть бути реалізовані за межами митної території України за умови митного оформлення товарів, поміщених у митний режим переробки за межами митної території, у митний режим експорту з дотриманням вимог цього Кодексу та інших законодавчих актів України.

Статтею передбачено, що реалізація товарів за межами митної території України та продуктів їх переробки здійснюється в митному режимі експорту, з дотриманням вимог Кодексу та інших законодавчих актів України.

Стаття 170

Залишки і відходи, що утворилися в результаті переробки товарів

1. Залишки і відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій з переробки українських товарів за межами митної території України і залишаються за межами цієї території, митному контролю та митному оформленню не підлягають.

Статтею встановлено, що залишки й відходи, які утворилися в результаті здійснення операцій з переробки українських товарів за межами митної території України і залишаються за межами цієї території, митному контролю та митному оформленню не підлягають.

Стаття 171

Еквівалентна компенсація

1. Продукти, отримані в результаті переробки еквівалентних товарів, для цілей застосування цієї глави вважаються продуктами переробки українських товарів.
2. Під еквівалентними товарами розуміються іноземні товари, які є ідентичними за описовими, кількісними і технічними характеристиками українським товарам, вивезеним для переробки за межами митної території України.
3. Дозволяється ввезення продуктів переробки еквівалентних товарів на митну територію України до вивезення українських товарів для переробки за межами митної території України або до завершення операцій з їх переробки.

Статтею запроваджено процедуру використання еквівалентних товарів під час проведення зовнішньоекономічних операцій з переробки українських товарів за межами митної території України. Еквівалентними вважаються іноземні товари, ідентичні за описовими, кількісними і технічними характеристиками українським товарам, вивезеним для переробки за межами митної території України.

Продукти, отримані в результаті переробки еквівалентних товарів, вважаються продуктами переробки українських товарів.

Стаття 172

Митний статус товарів, що поміщуються у митний режим переробки за межами митної території

1. Українські товари, поміщені у митний режим переробки за межами митної території, отримують статус іноземних товарів з моменту їх фактичного вивезення за межі митної території України.
2. Продукти переробки, виготовлені (одержані) у процесі здійснення операцій з переробки товарів, мають статус іноземних товарів та вважаються такими, що поміщені у митний режим переробки за межами митної території.

Статтею визначено, що українські товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території України, отримують статус іноземних товарів із моменту їх фактичного вивезення, а продукти переробки, отримані під час операцій з їх переробки, мають статус іноземних товарів.

Стаття 173

Завершення режиму переробки за межами митної території

1. Митний режим переробки за межами митної території завершується:

- 1) шляхом імпорту продуктів переробки; або
- 2) шляхом реімпорту відповідно до статті 78 цього Кодексу товарів, що вивозилися в режимі переробки за межами митної території; або
- 3) шляхом експорту продуктів переробки чи товарів, що вивозилися в режимі переробки за межами митної території; або
- 4) у випадках, передбачених частиною другою цієї статті.

2. Митний режим переробки за межами митної території припиняється митним органом у разі:

- 1) конфіскації товарів;
- 2) повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили, за умови підтвердження факту такої аварії або дії обставин у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері фінансів.

3. У разі припинення митного режиму переробки за межами митної території згідно з частиною другою цієї статті повернення товарів та продуктів їх переробки на митну територію України не вимагається, а гарантії, надані відповідно до статті 164 цього Кодексу, повертаються тільки у разі повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Положеннями статті визначено:

- коли митний режим переробки за межами митної території України завершується або припиняється;
- коли повернення товарів та продуктів їх переробки на митну територію України не вимагається.

Статтею також встановлено, що гарантії, надані відповідно до ст. 164 Кодексу, повертаються у разі повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили.

Факт конфіскації, повної втрати товарів унаслідок аварії або дії обставин непереборної сили має бути підтверджено відповідними документами (рішення, акти, довідки тощо) та засвідчено на території місцезнаходження цих товарів відповідно до вимог законодавства цієї країни.

Документи мають бути легалізовані консульською установою України за кордоном.

За відсутності у країні видачі документів консульської установи документи може бути засвідчено у найближчій консульській установі України,

повноваження якої офіційно поширюються на територію країни видачі документів.

Стаття 174

Розпорядження товарами, поміщеними у митний режим переробки за межами митної території, в разі відкликання дозволу на переробку

1. Протягом 20 днів від дати відкликання дозволу на переробку товарів за межами митної території України товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території, повинні бути заявлені до іншого митного режиму в порядку, визначеному цим Кодексом.

2. У разі невиконання підприємством вимог частини першої цієї статті зобов'язання, забезпечені гарантією (якщо така гарантія надавалася), підлягають виконанню.

Статтею встановлено, що протягом 20 днів від дати відкликання дозволу на переробку товарів за межами митної території України товари, поміщені в митний режим переробки за межами митної території, мають бути заявлені в інший митний режим у порядку, визначеному Кодексом.

ЗНИЩЕННЯ АБО РУЙНУВАННЯ

Митний кодекс України запроваджує різні умови переміщення через митний кордон України товарів, предметів, валюти, майна, культурних цінностей, транспортних засобів, які реалізуються шляхом застосування митних режимів. У цій главі вказано загальні особливості правового митного режиму знищення або руйнування, що встановлює статус товару, який перебуває під митним контролем, і дає можливість використовувати його тільки для чітко визначених цілей із дотриманням встановлених митними органами умов і порядку.

Митний режим знищення або руйнування застосовується для товарів, які після переміщення через митний кордон України перебувають під митним контролем та з об'єктивних або суб'єктивних причин втратили свої якісні властивості або їхній стан унеможливує їх подальше використання та споживання й вони не можуть бути поміщеними в інший митний режим. Знищивши або зруйнувавши неякісні чи небезпечні товари під митним контролем, власник таким чином звільняється від витрат на їх транспортування за межі митної території України, а також від сплати податків та митних зборів.

У МКУ передбачено міжнародні технології процедур знищення або руйнування.

Визначення термінів, що вживаються в цій главі:

- товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі;
- знищення – механічна, фізико-хімічна, біологічна або інша обробка та розміщення (захоронення, спалювання тощо) у спеціально визначених місцях;
- руйнування – будь-які технологічні дії, пов'язані із зміною фізичних, хімічних чи біологічних властивостей, демонтаж, механічні пошкодження, тобто приведення у стан, який унеможливує використання

їх у початковому вигляді, підготовка до переробки, утилізації або подальшого використання за умови приведення у відповідність до вимог, установлених нормативно-правовими актами й нормативними документами;

- витрати – будь-які видатки, пов'язані з організаційними процедурами підготовки та проведення знищення або руйнування товару;
- заінтересована особа – ініціатор заяви на поміщення товару в митний режим знищення або руйнування;
- відходи (залишки) – будь-які речовини, матеріали і предмети, що утворюються у процесі знищення або руйнування під митним контролем.

У ст. 175–182 МКУ відображено механізм дії режиму знищення або руйнування в загальному вигляді. Детальніший опис процедур міститься у нормативно-правових актах та нормативних документах, що відповідають чинному законодавству.

Стаття 175

Митний режим знищення або руйнування

1. Знищення або руйнування – це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Знищення або руйнування допускається з письмового дозволу митного органу, який надається за наявності дозволів інших органів державної влади, що здійснюють відповідно до їх компетенції контроль під час переміщення товарів через митний кордон України. Такий дозвіл не видається, якщо знищення товарів може завдати істотної шкоди навколишньому природному середовищу, а також в інших випадках, визначених спеціально уповноваженими органами виконавчої влади в галузі митної справи спільно з іншими органами державної влади, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України.

Стаття 176

Умови поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування

1. Знищення або руйнування товарів допускається з письмового дозволу митного органу за заявою власника товарів чи уповноваженої ним особи.

2. Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається митним органом, якщо власником чи уповноваженою ним особою:

- 1) укладено договір на знищення (руйнування) товарів з підприємством, уповноваженим відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів;
- 2) отримано дозволу на знищення (руйнування) товарів від державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням таких товарів.

3. Дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається митним органом безоплатно протягом трьох робочих днів з дати реєстрації відповідної заяви. У разі відмови у видачі дозволу митний орган зобов'язаний у зазначений строк письмово або в електронній формі повідомити особу, яка звернулася за отриманням дозволу, про підстави відмови.

4. Не вважаються операціями зі знищення або руйнування товарів:

- 1) використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- 2) проведення з товарами операцій з переробки;
- 3) отримання продуктів переробки, включаючи монтаж, демонтаж, переробку або обробку товарів;
- 4) ремонт товарів, включаючи їх відновлення;
- 5) використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються.

5. Якщо товари, які передбачається знищити або зруйнувати, можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави, митний орган письмово пропонує декларантові обрати цей митний режим. За згоди власника товарів з пропозицією митного органу ці товари поміщуються в митний режим відмови на користь держави.

6. Поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування здійснюється митним органом, у зоні діяльності якого проводяться операції зі знищення або руйнування.

Процедура одержання зазначеного дозволу митного органу така (рис. 12).

Власник товарів (що завезені на митну територію України і перебувають на ній під митним контролем) подає до митного органу, в зоні діяльності якого перебувають ці товари, письмову заяву в двох примірниках про застосування до них митного режиму знищення або руйнування. Така заява реєструється митним органом і розглядається протягом трьох робочих днів із дати реєстрації. Після закінчення цього терміну митний орган видає власнику товарів дозвіл або відмовляє в його видачі. Зазначимо, що дозвіл – це не окремий документ: поставлена начальником (чи уповнова-

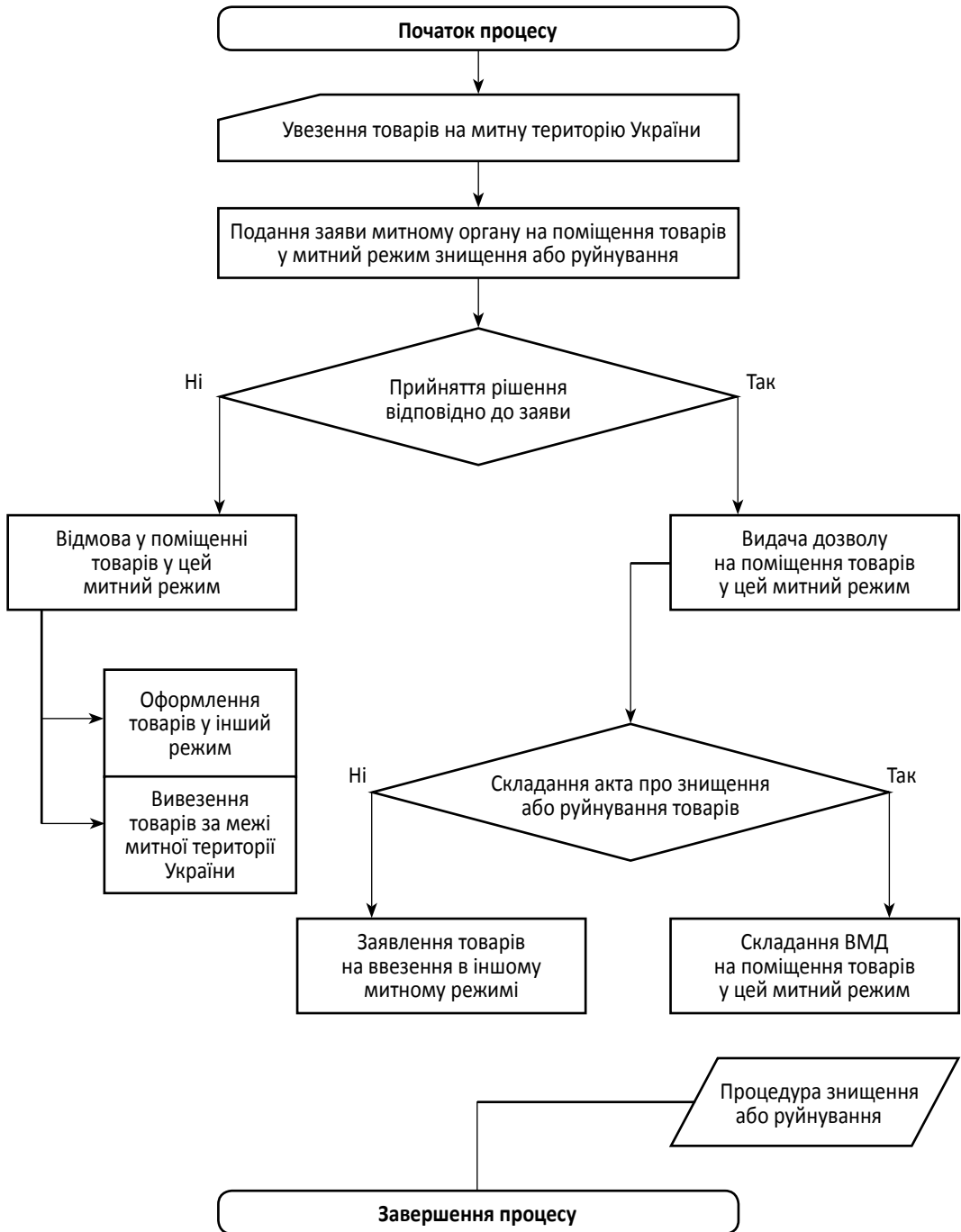

Рис. 12. Алгоритм застосування митного режиму знищення або руйнування
Складено авторами.

женою особою) митного органу на заяві резолюція “Знищення (руйнування) дозволено” засвідчується відбитком печатки такого органу.

Якщо митний орган приймає рішення про відмову у видачі дозволу (коли з заявою не подано затребуваних митним органом документів або коли в зоні діяльності митного органу немає підприємства, яке на підставі ліцензії повинне здійснювати знищення або руйнування), на обох примірниках заяви проставляється начальником (чи уповноваженою особою) митного органу резолюція “Знищення (руйнування) заборонено” та засвідчується відбитком печатки такого органу.

Коли митним органом відмовлено в наданні дозволу на оформлення товарів у митному режимі знищення або руйнування, ці товари мають бути оформлені в іншому митному режимі чи вивезені за межі митної території України.

За фактом знищення (руйнування) складається Акт про знищення (руйнування) товарів (далі – Акт).

Якщо Акта не складено (тобто товари не зруйновані чи не знищені, наприклад, за відсутності підприємства, що цим має займатися), товари необхідно вивезти за межі митної території України або заявити для ввезення на митну територію України в іншому митному режимі. При цьому під час увезення товарів на митну територію України, поміщення їх у митний режим знищення або руйнування під контролем митних органів, здійснення їх митного оформлення податки, установлені для митного режиму імпорту, не нараховуються, тобто ввізне мито, акцизний збір і ПДВ не сплачуються. Митний збір сплачується на загальних підставах під час митного оформлення товарів (перебуванні під митним контролем та ін.), ввезених для руйнування (чи знищення). Щодо відходів (залишків), які можуть залишитися в результаті проведення знищення (руйнування) товарів, то вони мають перебувати під митним контролем із моменту виникнення до поміщення (не пізніше 10 діб з дати підписання Акта) в один із митних режимів, передбачених для ввезення товарів на митну територію України (імпорт тощо). Контроль за класифікацією відходів проводиться митним органом, а податки й збори сплачуються власником залежно від вибраного митного режиму.

Митні органи не визнають як операцію зі знищення або руйнування товарів:

- 1) використання для споживання тваринами товарів, попередньо призначених для споживання людиною;
- 2) проведення з товарами операцій переробки;
- 3) отримання продуктів переробки внаслідок монтажу, складання, переробки або обробки товарів;
- 4) ремонт товарів, включаючи їх відновлення;
- 5) використання товарів як таких, що полегшують процес виготовлення продуктів переробки, якщо самі вони при цьому повністю витрачаються;
- 6) застосування товарів не за їх призначенням.

Вибір митного режиму – прерогатива власника товару (декларанта, митного брокера), однак митний орган схвалює рішення про можливість чи неможливість поміщення товару в митний режим знищення або руйнування і надає відповідний дозвіл.

Рішення про проведення зазначених операцій (знищення або руйнування) у кожному окремому випадку приймається керівництвом митного органу, в зоні діяльності якого розміщено товари, на підставі заяви, поданої власником або іншою зацікавленою особою, що ініціювала знищення, за умови виконання всіх належних процедур стосовно заявленого режиму не тільки в разі необхідності знищення або руйнування таких товарів або неможливості їх вивезення за межі митної території України.

Письмовим дозволом митного органу (наказом, розпорядженням), у зоні діяльності якого здійснюватиметься митне оформлення товарів у режимі знищення або руйнування, створюється комісія, до складу якої входять, крім представників митних органів, один або декілька представників державної виконавчої влади.

Для митного оформлення в митному режимі знищення або руйнування зацікавлена особа (брокер, декларант) надає вантажну декларацію і товаросупровідні документи (рахунок-фактура, інвойс, накладна). З метою спрощення митної процедури заяви, в якій зазначається характер товару, можна не надавати.

Знищення або руйнування проводиться в присутності власника товару або особи, уповноваженої ним (брокер, декларант). Після цього складається акт про знищення або руйнування, який підписується всіма членами комісії, власником товару або особою, уповноваженою ним (брокером, декларантом) та засвідчується печатками.

Акт про знищення або руйнування складається у довільній формі (крім акта на знищення, утилізацію неякісних лікарських засобів), зокрема в електронному вигляді. Обов'язковими елементами є: дата, місце складання, назва товару, кількість залишків, спосіб, дата й місце знищення або руйнування, перелік осіб, присутніх під час знищення.

Товари, щодо яких прийнято рішення про знищення або руйнування, можуть передаватися на тимчасове зберігання під митним контролем за погодженням із митним органом у належно обладнані для опечатування та пломбування місця схову. Відповідальність за збереження до з'ясування питання про знищення або руйнування несе власник товару або уповноважена особа (декларант, митний брокер) на умовах угоди (договору).

Знищення або руйнування здійснюється підприємством, яке пройшло атестацію на виконання цих робіт. Порядок атестації підприємств, що проводять знищення або руйнування неякісного та небезпечного товару, ве-

дення реєстру таких підприємств визначається Держстандартом України відповідно до встановленого законом порядку.

Знищення (утилізація) неякісних лікарських засобів, до складу яких входять наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори, здійснюється відповідно до Правил, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства екології та природних ресурсів України, які відповідно зареєстровані в Міністерстві юстиції України.

Митний орган має право відмовити у наданні дозволу на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування, якщо знищення або руйнування неякісних та небезпечних товарів може:

- заподіяти шкоди навколишньому природному середовищу;
- негативно вплинути на здоров'я населення або створити небезпеку для життя людей, тваринного та рослинного світу;
- спричинити втрати для держави;
- якщо митний орган не має можливості здійснення контролю за фактичним його знищенням або руйнуванням;
- в інших випадках, визначених законодавством України.

Проведення операцій зі знищення або руйнування під митним контролем вважається правомірним, якщо є рішення (погодження) спеціальних органів виконавчої влади, що здійснюють відповідно до їхньої компетенції контроль під час переміщення товарів через митний кордон України.

Знищенню або руйнуванню під митним контролем підлягають товари:

- строк придатності до споживання або використання яких закінчився;
- що не відповідають вимогам чинних в Україні нормативно-правових актів, нормативних документів стосовно відповідних видів товарів, їх споживчих властивостей, безпеки для життя і здоров'я людини, майна й довкілля;
- яким із метою збуту виробником (продавцем) навмисно надано зовнішнього вигляду або окремих властивостей певного вигляду і неможливо ідентифікувати їх як товар, за який він видається;
- на які немає передбачених законодавством відповідних документів, що підтверджують їх якість і безпеку;
- в інших випадках, передбачених законодавством України.

Щодо загибелі, знищення або руйнування товарів, що були тимчасово ввезені (вивезені) і перебували під митним контролем, встановлено тимчасовий порядок, згідно з яким підтверджується цей факт. Про факт загибелі, знищення або руйнування готуються документи (акти, довідки тощо), що засвідчуються тільки на території країн місцезнаходження цих товарів відповідно до вимог законодавства цієї країни. Згадані документи мають бути легалізовані консульською установою відповідної країни, після чого

набувають юридичної сили, якщо іншого не встановлено міжнародними договорами України.

Україна уклала договори про правову допомогу з певними країнами, якими передбачено відмову від легалізації документів. Документи, складені або засвідчені компетентними установами цих країн (митними органами, торгово-промисловою палатою), приймаються до розгляду митними органами без легалізації в консульській установі.

Основні принципи під час використання митного режиму знищення або руйнування:

- 1) не повинні завдаватися збитки державі або витратитися бюджетні кошти;
- 2) обов'язковий контроль із боку митних органів;
- 3) уся відповідальність за правомірність заявленого режиму лежить на власникові товару.

Стаття 177

Умови знищення або руйнування окремих категорій товару

1. Відповідно до положень цього Кодексу та вимог, встановлених Кабінетом Міністрів України чи центральними органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень, здійснюється знищення або руйнування окремих категорій товарів, зокрема:

- 1) лікарських і наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів;
- 2) неякісної та небезпечної продукції;
- 3) військової, мисливської, спортивної вогнепальної зброї та боєприпасів до неї;
- 4) холодної і пневматичної зброї;
- 5) вибухових речовин;
- 6) спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозогінної та дратівної дії, засобів індивідуального захисту, засобів активної оборони та засобів для виконання спеціальних операцій і оперативно-розшукових заходів.

Статтею передбачено знищення або руйнування специфічних товарів за умови дотримання вимог Кабінету Міністрів України та центральних органів виконавчої влади.

Для знищення або руйнування таких категорій товару необхідно ввести до складу комісії представників центральних органів влади та відповідних міністерств (Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства екології та природних ресурсів України тощо). Результати здійснення цих опера-

цій мають перебувати на контролі у голови ДМС України. Акти щодо знищення цих категорій товарів повинні зберігатися п'ять років у канцелярії ДМС України.

Стаття 178

Витрати на знищення або руйнування товарів

1. Знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника, уповноваженої ним особи чи інших заінтересованих осіб.

2. Якщо товари опинилися у стані, що виключає можливість їх декларування у будь-який інший митний режим, ніж знищення або руйнування, у разі незгоди власника або уповноваженої ним особи самостійно організувати та оплатити процедуру знищення або руйнування таких товарів та за відсутності інших осіб, які письмово заявили митному органу про таке бажання, вартість навантажувально-розвантажувальних робіт, зберігання, перевезення, знищення (руйнування), оформлення документів та інші витрати, пов'язані з дотриманням митного режиму знищення або руйнування, а також пеня списуються (стягуються) з такого власника або уповноваженої ним особи у безакцептному порядку, а в разі неможливості такого списання (стягнення) – відшкодовуються за рахунок коштів державного бюджету.

Знищення або руйнування товарів здійснюється за рахунок їх власника, уповноваженої ним особи чи інших заінтересованих осіб.

Іншою заінтересованою особою може бути будь-який спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, до компетенції якого належать контролюючі функції за ввезенням на митну територію України товарів та інших предметів, а також місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування. У цьому випадку знищення або руйнування неякісного та небезпечного товару (зокрема власник якого невідомий) забезпечується за рахунок коштів місцевого бюджету у встановленому законом порядку.

Спеціально уповноважений орган виконавчої влади в галузі митної справи спільно з іншими органами державної влади, що здійснюють контроль під час переміщення товарів через митний кордон України, а також місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування вживають заходів щодо встановлення власника неякісних та небезпечних товарів, який зобов'язаний відшкодувати всі витрати, пов'язані з їх знищенням або руйнуванням.

До таких витрат належать вартість навантажувально-розвантажувальних робіт, зберігання, перевезення, знищення (руйнування), оформлення

документів та інші витрати, пов'язані з дотриманням митного режиму знищення або руйнування, а також розмір пені за встановленою ставкою у безакцептному порядку.

Стаття 179

Відходи (залишки), що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, та їх митний статус

1. Залишки, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, у тому числі складові товару, які не були знищені або зруйновані, та отримані в результаті знищення або руйнування товарів відходи, які мають господарську цінність, підлягають поміщенню протягом 10 днів від дати знищення товарів у відповідний митний режим як іноземні товари, які перебувають під митним контролем.

2. Відходи, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів і не мають господарської цінності та не можуть бути утилізовані, підлягають видаленню відповідно до законодавства України як українські товари підприємством, яке здійснило операції зі знищення (руйнування) товарів.

Залишки, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, у тому числі складові товару, які не були знищені або зруйновані, та отримані в результаті знищення або руйнування товарів відходи, які мають господарську цінність, підлягають поміщенню протягом 10 днів від дати знищення товарів у відповідний митний режим як іноземні товари, що перебувають під митним контролем.

Усі відходи (залишки) підлягають обов'язковому митному оформленню й мають бути поміщені у відповідний митний режим як іноземний товар, увезений на митну територію України під митним контролем.

Вибір митного режиму – прерогатива власника (декларанта), однак митний орган схвалює рішення про можливість поміщення відходів (залишків) у певний режим і надає відповідний дозвіл. Процедура надання дозволу аналогічна тій, яка має місце під час застосування митного режиму знищення або руйнування. Дозвіл на поміщення відходів (залишків) у відповідний митний режим видається тим самим митним органом, яким його було надано на митне оформлення товарів до митного режиму знищення або руйнування.

Строк подання декларації – 10 діб із дати фактичного знищення або руйнування.

Податки або інші митні збори можуть нараховуватися, не нараховуватися або нараховуватися умовно за митне оформлення відходів (залишків) залежно від заявленого митного режиму.

Відходи (залишки), які перебувають під митним контролем, можуть бути поміщені в інші митні режими, крім таких режимів, як реімпорт, реекспорт, тимчасове ввезення, магазин безмитної торгівлі, відмова на користь держави.

Відходи, які не мають господарської цінності й не можуть бути утилізовані, підлягають видаленню відповідно до законодавства України як українські товари підприємством, що здійснило операції зі знищення (руйнування) товарів. Цінність відходів визначає комісія, до складу якої входять, крім представників митних органів, хоча б один представник державної виконавчої влади, вказуючи на наявність або відсутність цінності відходів в акті про знищення (руйнування).

Порядок поводження з відходами та залишками, які не можуть бути утилізовані, встановлюється нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України або, за його дорученням, іншими органами виконавчої влади. Залишки, які не можуть бути утилізовані, підлягають видаленню підприємством, яке займається знищенням та руйнуванням.

Стаття 180

Митний контроль товарів, що поміщуються у митний режим знищення або руйнування

1. Товари, поміщені у митний режим знищення або руйнування, а також залишки та відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій із знищення (руйнування), перебувають під митним контролем.

2. Митний орган має право здійснювати у будь-який час перевірку товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування (до моменту їх фактичного знищення), а також залишків і відходів, одержаних у результаті здійснення операцій із знищення або руйнування (до моменту їх декларування у відповідний митний режим чи видалення відповідно до законодавства України).

3. Відповідні посадові особи митних та інших державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням товарів, що знищуються, мають право бути присутніми під час здійснення операцій із знищення (руйнування) таких товарів.

Товари, поміщені в митний режим знищення або руйнування, а також залишки й відходи, що утворилися в результаті здійснення операцій із знищення (руйнування), перебувають під митним контролем. Це означає, що

митний орган має право здійснювати у будь-який час перевірку цих товарів (до моменту їх фактичного знищення).

Представники митного органу, де здійснюються такі операції, також можуть перевіряти залишки і відходи, одержані у результаті проведення операцій зі знищення або руйнування (до моменту декларування у відповідний митний режим).

Посадові органи митних та державних органів можуть бути присутні під час операцій із знищення (руйнування) таких товарів. Представники державних органів визначаються відповідними наказами центральних органів влади.

Стаття 181

Завершення митного режиму знищення або руйнування

1. Митний режим знищення або руйнування завершується після виконання операцій із знищення або руйнування товарів та декларування у відповідний митний режим їх залишків.

Товари не перебувають у режимі знищення або руйнування після проведення низки операцій із знищення, утилізації, ліквідації, руйнування підприємством, яке пройшло атестацію на виконання цих робіт, та підписання акта про знищення і руйнування (зокрема й в електронному вигляді) представниками комісії.

Стаття 182

Відповідальність осіб за недотримання митного режиму знищення або руйнування

1. Відповідальність, передбачену цим Кодексом та іншими законодавчими актами України за недотримання умов митного режиму знищення або руйнування, несуть:

- 1) власник товарів (уповноважена особа) з моменту заявлення товарів у цей митний режим до моменту їх передання підприємству, уповноваженому відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів і яке фактично здійснює таке знищення (руйнування), а також з моменту отримання від зазначеного підприємства залишків (відходів) знищення (руйнування), якщо такі залишки утворюються, до моменту завершення митного оформлення цих залишків та видалення відходів відповідно до законодавства України;
- 2) підприємство, уповноважене відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів, з моменту прийняття для знищення

(руйнування) товарів, поміщених у митний режим знищення або руйнування, до моменту передання власнику товарів (уповноваженій особі) залишків, якщо вони утворилися в результаті здійснення таких операцій, а в разі якщо залишки за договором передаються у власність цьому підприємству, – до моменту завершення митного оформлення цих залишків у відповідний митний режим.

У разі порушення законодавства власником або підприємством, яке здійснює знищення, руйнування, переробку, утилізацію товарів, що перебувають під митним контролем, передбачена згідно із законом дисциплінарна, адміністративна, цивільна та кримінальна відповідальність, а саме:

- за ввезений на митну територію України неякісний та небезпечний товар;
- за недотримання вимог нормативно-правових актів і нормативних документів щодо поводження з окремими видами якісних і небезпечних товарів;
- за здійснення знищення, руйнування, переробку або утилізацію підприємствами, виробництво яких не атестоване;
- за порушення порядку знищення або руйнування неякісних та небезпечних товарів;
- за невиконання рішень спеціально уповноважених органів виконавчої влади.

Законами України може встановлюватися відповідальність за інші порушення визначеного законом порядку знищення або руйнування товарів під митним контролем.

У коментованій статті розмежовується відповідальність власника товару та підприємства, яке здійснює утилізацію, в межах митного режиму під час передачі товару підприємству, яке здійснює знищення, та його повернення власнику. Власник товару несе відповідальність за порушення законодавства з моменту поміщення товарів у цей митний режим до моменту їх передачі підприємству, уповноваженому відповідно до законодавства України на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів, а підприємство – з моменту прийняття для знищення (руйнування) товарів, поміщених у цей митний режим, до передачі власнику товарів (уповноваженій особі) залишків, якщо вони утворилися в результаті проведення таких операцій, а в разі якщо залишки за договором передаються у власність цьому підприємству, – до моменту завершення митного оформлення цих залишків у відповідний митний режим.

Посадові або службові особи спеціально уповноважених органів виконавчої влади у сфері знищення або руйнування неякісного та небезпечного товару несуть відповідальність згідно із законодавством.

ВІДМОВА НА КОРИСТЬ ДЕРЖАВИ

Стаття 183

Митний режим відмови на користь держави

1. Відмова на користь держави – це митний режим, відповідно до якого власник відмовляється від іноземних товарів на користь держави без будь-яких умов на свою користь.

Під митним режимом “відмова на користь держави” слід розуміти такий режим, відповідно до якого власник відмовляється на користь держави від іноземних товарів, що перебувають під митним контролем. При цьому слід урахувати, що під час застосування цього режиму цей власник не має права вимагати для себе від митних органів (які представляють державу) певних умов (наприклад, оплати вартості товарів), тобто відмовляється без будь-якої користі для себе.

Відмова від товару – добровільна заява власника (декларанта) про передачу товару, який перебуває під митним контролем, на користь держави без жодних умов на свою користь. Власника (декларанта) спонукає відмовитися від свого товару насамперед:

- неможливість або не вигідність поміщення товару в митний режим імпорту, оскільки виникає низка видатків та необхідне докладання додаткових зусиль для вирішення питань, пов'язаних із тарифним і нетарифним регулюванням;
- неможливість транспортування, перевезення, завантажування, розвантажування та виконання інших робіт;
- збереження іміджу й ділової репутації на ринку.

Не можуть бути заявлені (поміщені) в митний режим відмови на користь держави:

- товари (предмети), заборонені до ввезення в Україну;

- товари, що не можуть бути пред'явлені та фактично передані митним органом під час декларування;
- товари, які не є власністю особи, котра відмовляється від товарів на користь держави, та якщо немає згоди власника;
- товари, щодо яких не проведено встановлених законодавством України видів контролю;
- товари, які потребують особливих умов зберігання, у випадках, коли митний орган не має можливості їх забезпечити;
- товари (предмети), які перебувають під митним контролем у режимі:
  - а) знищення або руйнування;
  - б) реімпорту;
  - в) випуску у вільний обіг;
  - г) тимчасового ввезення на митну територію України;
- відходи або залишки після знищення чи руйнування;
- товари неліквідні або неякісні, щодо яких закінчився термін використання (споживання);
- збиткові товари, які можуть завдати державі витрат;
- товари, які можуть спричинити шкоду здоров'ю людей, загрожувати їх життю, а також тваринному та рослинному світу;
- інші товари, перелік яких встановлено Кабінетом Міністрів України.

Стаття 184

Поміщення товарів у митний режим відмови на користь держави

1. У митний режим відмови на користь держави поміщуються іноземні товари.
2. Відмова від товарів на користь держави здійснюється за відповідною письмовою заявою власника цих товарів та з дозволу митного органу.
3. Кабінет Міністрів України визначає перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави.
4. Іноземні товари поміщуються у митний режим відмови на користь держави із звільненням від оподаткування митними платежами та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Товари, які поміщуються у митний режим відмови на користь держави, мають статус іноземних товарів.

Для поміщення товарів у митний режим відмови на користь держави потрібні дозвіл митного органу та заява власника цих товарів.

Постановами Кабінету Міністрів України регламентується перелік товарів, які не можуть бути поміщені у митний режим відмови на користь держави.

Насамперед власник (декларант) здійснює відмову без будь-яких умов на свою користь. Щодо таких товарів не нараховуються і не справляються податки та інші збори, а також не застосовуються заходи нетарифного регулювання.

Власник товарів, що ввіз їх на митну територію України і влаштував під митний контроль, може відмовитися від них на користь держави тільки з дозволу митного органу. Щоб отримати дозвіл для застосування митного режиму відмови на користь держави, власник товарів, які перебувають під митним контролем, повинен подати митному органу відповідну заяву в двох примірниках. За результатами її розгляду цей орган приймає рішення або про дозвіл застосування відповідного митного режиму, або про відмову в такому режимі. До заяви, крім вантажної митної декларації, долучаються: товаросупровідні документи, в яких зазначено кількість, вагу, характер товару, його назву; документи, що засвідчують право власника розпоряджатися товарами відповідно до законів України; дозволи, надані іншими органами державної влади, що здійснюють відповідно до їх компетенції контроль під час переміщення товарів через митний кордон України. Після цього один примірник заяви залишається в митному органі, а другий, ним засвідчений, надається особисто в руки власнику товарів (заявнику) чи пересилається йому поштою (з повідомленням про вручення). Про причини відмови в застосуванні цього режиму митний орган також повідомляє власника товарів. Власник має забезпечити доставлення товарів на склад митного органу до здійснення митного оформлення.

Після одержання заяви з резолюцією митного органу (тобто дозволу на застосування митного режиму відмови на користь держави) власник товарів протягом трьох діб повинен розмістити завезені товари на складі митного органу для проведення митного контролю та митного оформлення. Підставою для розміщення товарів на складі митного органу є тільки зазначена заява з резолюцією митного органу. Після митного оформлення товарів у режим відмови на користь держави (тобто оформлення ВМД) і постановки їх на облік у митному органі, що здійснив митне оформлення, товари переходять у власність держави. Оцінювання товарів здійснюється комісією, яка утворюється митним органом у складі його посадовців і представників державних податкових інспекцій та організацій, які розпоряджатимуться цим майном, спеціалістів-експертів. За результатами роботи комісії складається акт опису, оцінки та передачі товарів. Митне оформлення товарів відповідно до режиму відмови на користь держави здійсню-

ється із застосуванням ВМД встановленого зразка. При заявленні товарів у цей режим неповна, тимчасова та періодична декларація не застосовуються.

Водночас із ВМД подаються:

- дозвіл митного органу на поміщення товарів у режим відмови на користь держави;
- акт опису, оцінки та передачі товарів;
- копії документів, які засвідчують право власника або уповноваженої ним особи розпоряджатися товарами відповідно до законів України;
- інші документи, необхідні для здійснення митного оформлення і проведення митного контролю.

Уряд України затверджує перелік товарів, що не можуть бути розміщені в розглянутому режимі. Такий перелік затверджений постановою Кабінету Міністрів України (далі – Постанова), якою передбачено, що митні органи не мають права видавати дозвіл про застосування митного режиму відмови на користь держави, якщо товари визначені вітчизняними законодавчими актами як такі, що заборонено ввозити в Україну, вивозити з її території, а також переміщати територією України методом транзиту; не завезені на територію України і не пройшли первинного митного контролю, тобто не перебувають на митній території України чи взагалі під контролем митного органу зокрема; термін використання або збереження яких минув; повинні зберігатися в особливих умовах, яких не може забезпечити митний орган; вилучені митним органом відповідно до вимог Кодексу (наприклад, у разі ввезення на митну територію України зіпсованого товару); потребують витрат на їхнє збереження та реалізацію, що перевищують суму доходу від їх продажу. Крім загального наведеного списку, в Постанові точно зазначено найменування товарів, які заборонено поміщати в режимі відмови на користь держави, – ядерні матеріали, радіоактивні й небезпечні відходи, особливо небезпечні хімічні речовини та отруйні речовини.

Податки і збори, що повинні сплачуватися у звичайних умовах, тобто під час митного контролю й митного оформлення ввезених на митну територію України товарів у режимі імпорту, не сплачуються при застосуванні митного режиму відмови на користь держави. Не використовуються заходи нетарифного регулювання.

Вартість товарів визначається згідно з актом опису, оцінки та передачі товарів.

Митний збір за ВМД, що оформляється під час застосування режиму відмови на користь держави, не нараховується (графа 47 ВМД “Нарахування мита і митних платежів” не заповнюється) і в такий спосіб не сплачується.

Митні органи під час застосування цього режиму звільняються від задоволення будь-яких майнових вимог третіх осіб щодо товарів, від яких власник (декларант) відмовився на користь держави.

Особи, винні в порушенні законодавства з питань відмови на користь держави, несуть дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність.

Стаття 185

Завершення митного режиму відмови на користь держави

1. Митний режим відмови на користь держави завершується після розміщення товарів на складі митного органу.

2. Відповідальність за неправомірне розпорядження товарами шляхом їх поміщення в митний режим відмови на користь держави несе декларант. Митні органи не відшкодовують будь-які майнові претензії осіб, які мають повноваження щодо товарів, від яких декларант відмовився на користь держави.

Завершальним етапом цього режиму є розміщення товарів на складі митного органу. Відповідальність за правомірність розпорядження товарами шляхом їх поміщення в митний режим відмови на користь держави несе декларант.

Митні органи не повертають грошей та не відшкодовують будь-яких майнових претензій осіб, котрі мають повноваження щодо товарів, поміщених у митний режим відмови на користь держави. За неправомірне поміщення товарів у цей режим декларант несе адміністративну відповідальність.

Агент з митного оформлення – фізична особа – резидент, що перебуває в трудових відносинах з митним брокером і безпосередньо виконує в інтересах особи, яку представляє митний брокер, дії, пов'язані з пред'явленням митному органу товарів, транспортних засобів комерційного призначення, а також документів, потрібних для їх митного контролю та митного оформлення.

Аналіз ризику – систематичне використання митними органами наявної у них інформації для визначення обставин та умов виникнення ризиків, їх ідентифікації й оцінювання ймовірних наслідків недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Банківські метали – золото, срібло, платина, метали платинової групи, доведені (афіновані) до найвищих проб відповідно до світових стандартів, у зливках і порошках, що мають сертифікат якості, а також монети, вироблені з дорогоцінних металів.

Валюта України – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної країни, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Вантаж експрес-перевізника – консолідовані за єдиним транспортним документом міжнародні експрес-відправлення чи міжнародні експрес-відправлення, що не увійшли до складу цих консолідованих міжнародних експрес-відправлень за характером, розмірами або з інших причин, що переміщуються (пересилаються) експрес-перевізником через митний кордон України.

Вантажне відправлення – товари, що надходять в Україну на адресу осіб або відправляються ними за межі України, або переміщуються транзитом через митну територію України, крім товарів, що належать громадянам та переміщуються ними у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі.

Вантажний митний комплекс – ділянка території з комплексом будівель, споруд, інженерно-технічних засобів і комунікацій, необхідних для здійснення митного контролю та митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення, що переміщуються через митний кордон України.

Ввезення товарів, транспортних засобів на митну територію України, вивезення товарів, транспортних засобів за межі митної території України – сукупність дій, пов'язаних із переміщенням товарів, транспортних засобів через митний кордон України у будь-який спосіб у відповідному напрямку.

Випуск товарів – надання митним органом права на користування та/або розпорядження товарами, щодо яких здійснюється митне оформлення, відповідно до заявленої мети.

Вільна митна зона – відповідним чином облаштовані територія або склад, призначені для зберігання товарів під митним контролем, їх переробки та/або виробництва нових товарів.

Вільний обіг – обіг товарів, який здійснюється без обмежень з боку митних органів України.

Громадяни – фізичні особи: громадяни України, іноземці, особи без громадянства.

Двоканальна система – спрощена система митного контролю, яка дає громадянам змогу здійснювати декларування, обираючи один із двох каналів проходу (проїзду транспортними засобами особистого користування) через митний кордон України.

Декларант – особа, яка самостійно здійснює декларування, або від імені якої здійснюється декларування.

Декларація митної вартості – документ установленної форми, що подається декларантом і містить відомості про митну вартість товарів, які переміщуються через митний кордон України чи стосовно яких змінюється митний режим.

Дозвіл митного органу – надання особі митним органом усно, письмово (паперовим або електронним документом) чи шляхом проставлення

відбитка особистої номерної печатки на супровідних документах (деклараціях, відомостях) права на вчинення певних дій.

Дорогоцінні метали, дорогоцінне каміння, дорогоцінне каміння органічного утворення, напівдорогоцінне каміння – терміни вживаються у значенні, наведеному в Законі України “Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними”.

Експрес-перевізник – перевізник, який з використанням будь-якого виду транспорту здійснює прискорене перевезення міжнародних експресвідправлень за єдиним транспортним документом (загальні авіанакладні (AWB – airwaybill, MAWB – master airwaybill), CMR, bill of lading (коносамент) тощо), а також забезпечує приймання, обробку, пред’явлення таких відправлень митним органам для митного контролю та митного оформлення в місцях їх митного оформлення та видачу одержувачам (повернення відправникам).

Заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності – не пов’язані із застосуванням мита до товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановлені відповідно до закону заборони та/або обмеження, спрямовані на захист внутрішнього ринку, громадського порядку та безпеки, суспільної моралі, на охорону здоров’я й життя людей і тварин, охорону навколишнього природного середовища, захист прав споживачів товарів, що ввозяться в Україну, а також на охорону національної культурної та історичної спадщини.

Зона митного контролю – місце, визначене митними органами в пунктах пропуску через державний кордон або в інших місцях митної території України, в межах якого митні органи здійснюють митні формальності.

Іноземна валюта – іноземні грошові знаки у вигляді банкнотів, казначейських білетів, монет, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території відповідної іноземної країни, а також вилучені з обігу або такі, що вилучаються з нього, але підлягають обмінові на грошові знаки, які перебувають в обігу.

Іноземні товари – товари, що не є українськими відповідно до п. 61 ст. 4 МКУ, а також товари, що втратили митний статус українських товарів відповідно до Митного кодексу України.

Контейнер – транспортне обладнання (клітка, знімна цистерна або подібний засіб), що:

- а) являє собою повністю або частково закриту ємність, призначену для поміщення в неї вантажів;
- б) має постійний характер і завдяки цьому є досить міцним, щоб слугувати для багаторазового використання;
- в) спеціально сконструйоване для полегшення перевезення вантажів одним або кількома видами транспорту без проміжного перевантаження;
- г) сконструйоване таким чином, щоб полегшити його перевантаження, зокрема з одного виду транспорту на інший;
- ґ) сконструйоване таким чином, щоб його можна було легко завантажувати та розвантажувати;
- д) має внутрішній об'єм не менше одного метра кубічного.

Термін “контейнер” включає приладдя та обладнання, необхідні для такого типу контейнера, за умови, що вони перевозяться разом із контейнером. Знімні кузови прирівнюються до контейнерів.

Контрафактні товари – товари, що містять об'єкти права інтелектуальної власності, ввезення яких на митну територію України або вивезення з цієї території є порушенням прав інтелектуальної власності, що охороняються відповідно до закону.

Культурні цінності – об'єкти матеріальної й духовної культури, що мають художнє, історичнє, етнографічне та науковє значення і підлягають збереженню, відтворенню та охороні відповідно до законодавства України.

Митна безпека – стан захищеності митних інтересів України.

Митна декларація – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, і передбачені законодавством відомості про товари, умови й способи їх переміщення через митний кордон України та нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митна процедура – заява встановленої форми, в якій особою зазначено митну процедуру, що підлягає застосуванню до товарів, і передбачені законодавством відомості про товари, умови й способи їх переміщення через митний кордон України та нарахування митних платежів, необхідних для застосування цієї процедури.

Митне забезпечення – одноразові номерні запірно-пломбові пристрої, печатки, штампи, голографічні мітки, засоби електронного цифрового підпису та інші засоби ідентифікації, що використовуються митними органами для відображення і закріплення результатів митного контролю й митного оформлення.

Митне оформлення – виконання митних формальностей, необхідних для випуску товарів, транспортних засобів комерційного призначення.

Митний контроль – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень для забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний режим – сукупність заходів, що здійснюються митними органами в межах своїх повноважень з метою забезпечення додержання норм МКУ, законів та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, міжнародних договорів України, укладених у встановленому законом порядку.

Митний склад – відповідним чином облаштовані складські приміщення, резервуар, холодильна чи морозильна камери, критий чи відкритий майданчики, призначені для зберігання товарів під митним контролем.

Митний статус товарів – належність товарів до українських або іноземних.

Митні інтереси України – національні інтереси України, які забезпечуються та реалізуються шляхом здійснення державної митної справи.

Митні платежі:

- а) мито;
- б) акцизний податок із увезених на митну територію України імпортованих товарів (продукції);
- в) податок на додану вартість із увезених на митну територію України товарів (продукції).

Митні правила – встановлений Митним кодексом України та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем, або контроль за якими покладено на митні органи Митним кодексом України та іншими законами України.

Митні формальності – сукупність дій, що підлягають виконанню відповідними особами і митними органами з метою дотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

Мито – загальнодержавний податок, установлений Податковим та Митним кодексами України, який нараховується та сплачується відпо-

відно до МКУ, законів України та міжнародних договорів, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України.

Міжнародний транспортний документ – номерний товаросупровідний документ, який є договором на перевезення кожного окремого міжнародного експрес-відправлення.

Міжнародні експрес-відправлення – належним чином упаковані міжнародні відправлення з документами чи товарним укладенням, які приймаються, обробляються, перевозяться будь-яким видом транспорту за міжнародним транспортним документом з метою доставки одержувачу прискореним способом у визначений строк.

Міжнародні поштові відправлення – упаковані та оформлені відповідно до вимог актів Всесвітнього поштового союзу та Правил надання послуг поштового зв'язку листи, поштові картки, бандеролі, спеціальні мішки з позначкою “М”, дрібні пакети, відправлення з оголошеною цінністю, поштові посилки, згруповані поштові відправлення з позначкою “Консигнація”, відправлення міжнародної прискореної пошти “EMS”, які приймаються для пересилання за межі України, доставляються в Україну або переміщуються через територію України транзитом операторами поштового зв'язку.

Моторні транспортні засоби – транспортні засоби, що рухаються за допомогою встановленого на них двигуна.

Нерезиденти:

- а) юридичні особи, утворені відповідно до законодавства інших держав, які провадять діяльність за межами України, а також їх відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України, які не провадять господарську діяльність відповідно до законодавства України;
- б) розташовані на території України дипломатичні представництва, консульські установи, інші офіційні представництва іноземних країн та міжнародних організацій, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;
- в) фізичні особи: іноземці та особи без громадянства, громадяни України, які мають постійне місце проживання за межами України, у тому числі ті, які тимчасово перебувають на території України.

Несупроводжуваний багаж – товари, що відправляються їх власниками – громадянами з оформленням багажних або інших перевізних документів та переміщуються через митний кордон України окремо від цих громадян.

Об'єкти права інтелектуальної власності – об'єкти авторського права і суміжних прав, винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення (зазначення походження товарів) та сорти рослин.

Особисті речі – товари, нові й такі, що були у вжитку, призначені для забезпечення звичайних повсякденних потреб фізичної особи, які відповідають меті перебування цієї особи відповідно в Україні або за кордоном, переміщуються через митний кордон України у ручній поклажі, супроводжуваному та несупроводжуваному багажі, міжнародних поштових та експрес-відправленнях і не призначені для підприємницької діяльності, відчуження або передачі іншим особам.

Перевізник – особа, яка здійснює перевезення товарів через митний кордон України та/або між митними органами на території України або є відповідальною за такі перевезення.

Підприємство – будь-яка юридична особа або громадянин-підприємець.

Платіжні документи та цінні папери – акції, облігації, купони до них, векселі (тратти), боргові розписки, акредитиви, чеки, банківські накази, депозитні сертифікати, інші фінансові та банківські документи, виражені у валюті України, в іноземній валюті або банківських металах.

Платник податків – особа, на яку відповідно до Митного й Податкового кодексів України та інших законів України покладено обов'язок сплати митних платежів.

Повірений – особа, яка діє на підставі договору-доручення з експрес-перевізником і здійснює пред'явлення міжнародних експрес-відправлень митному органу за місцезнаходженням одержувача (відправника).

Попереднє повідомлення – завчасне повідомлення митного органу декларантом про намір увезти товари на митну територію України або вивезти їх за її межі.

Попереднє рішення про країну походження товару – документ установленної форми, що приймається за зверненням заявника та засвідчується рішенням про визначення країни походження товару уповноваженим структурним підрозділом митного органу, на який покладено функції контролю за визначенням країни походження товару.

Попередній документальний контроль – контрольні заходи, які полягають у перевірці документів та відомостей, необхідних для здійснення державного санітарно-епідеміологічного, ветеринарно-санітарного, фітосанітарного, екологічного контролю, та провадяться митними органами в пунктах пропуску через державний кордон України щодо

товарів, у тому числі продуктів та сировини тваринного походження, які переміщуються через митний кордон України.

Порушення митних правил – адміністративне правопорушення, яке полягає в протиправних, винних (умисних або з необережності) діях чи бездіяльності, що посягають на встановлений МКУ та іншими актами законодавства України порядок переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення через митний кордон України, пред'явлення їх митним органам для проведення митного контролю та митного оформлення, а також здійснення операцій з товарами, що перебувають під митним контролем або контроль за якими покладено на митні органи Кодексом чи іншими законами України, і за які МКУ передбачено адміністративну відповідальність.

Посадові особи підприємств – керівники та інші працівники підприємств (резиденти та нерезиденти), які через постійно або тимчасово виконуваними ними трудові (службові) обов'язки відповідають за додержання вимог, установлених МКУ, законами та іншими нормативно-правовими актами України, а також міжнародними договорами України, укладеними у встановленому законом порядку.

Посадові особи представництв іноземних держав та міжнародних організацій – акредитовані в Україні глави дипломатичних представництв та члени дипломатичного персоналу, посадові особи консульських установ, представники іноземних країн при міжнародних організаціях, посадові особи міжнародних організацій.

Постійне місце проживання – місце проживання на території будь-якої держави не менше одного року громадянина, який не має постійного місця проживання на території інших країн і має намір проживати на території цієї держави протягом будь-якого строку, не обмежуючи таке проживання певною метою, за умови, що таке проживання не є наслідком виконання цим громадянином службових обов'язків або зобов'язань за договором (контрактом).

Правовласник – особа, якій відповідно до закону належать майнові права на об'єкт права інтелектуальної власності, або особа, яка діє від її імені в межах наданих повноважень.

Припаси:

- а) товари, призначені для споживання пасажирями та членами екіпажів (бригад) на борту транспортних засобів, незалежно від того, чи продаються ці товари;
- б) товари, необхідні для експлуатації і технічного обслуговування транспортних засобів на шляху прямування та у пунктах проміж-

них стоянок чи зупинок (у тому числі пально-мастильні матеріали), крім запасних частин та устаткування, які містяться у транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території;

- в) товари, які призначаються для продажу на винос пасажиром та членам екіпажів (бригад) транспортних засобів і містяться в цих транспортних засобах на момент прибуття на митну територію України або доставляються на них під час перебування на цій території.

Пропуск товарів через митний кордон України – надання митним органом відповідній особі дозволу на переміщення товарів через митний кордон України з урахуванням заявленої мети такого переміщення.

Резиденти:

- а) юридичні особи, які утворені та провадять свою діяльність відповідно до законодавства України, з місцезнаходженням на її території, а також їх відокремлені підрозділи за кордоном, що не провадять господарської діяльності;
- б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва України за кордоном, які мають дипломатичні привілеї та імунітет;
- в) фізичні особи: громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які мають постійне місце проживання в Україні, у тому числі ті, які тимчасово перебувають за кордоном;
- г) відокремлені підрозділи іноземних юридичних осіб з місцезнаходженням на території України, які провадять господарську діяльність відповідно до законодавства України;
- г) інвестор (оператор) за угодою про розподіл продукції, у тому числі постійне представництво інвестора-нерезидента.

Ремонт – операції, що здійснюються для усунення недоліків товарів, приведення їх у робочий стан, відновлення ресурсу або характеристик і не призводять до зміни коду цих товарів згідно з УКТ ЗЕД.

Ручна поклажа – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України разом із цими громадянами або уповноваженими ними особами без оформлення багажних чи інших перевізних документів.

Спеціально виготовлене сховище (тайник) – сховище, виготовлене з метою незаконного переміщення товарів через митний кордон України, а також обладнані та пристосовані з цією метою конструктивні ем-

ності чи предмети, які попередньо піддавалися розбиранню, монтажу тощо.

Судно закордонного плавання – українське або іноземне судно, яке здійснює міжнародні перевезення товарів та/або пасажирів і прибуває на митну територію України або вибуває за її межі.

Супроводжуваний багаж – товари, що належать громадянам і переміщуються через митний кордон України у багажних відділеннях транспортних засобів, якими прямують ці громадяни, з оформленням багажних або інших перевізних документів.

Тарифна квота – визначений обсяг товару, в межах якого ввезення або вивезення такого товару здійснюється за пільговою ставкою мита або без застосування мита.

Товари – будь-які рухомі речі, у тому числі ті, на які законом поширено режим нерухомої речі (крім транспортних засобів комерційного призначення), валютні цінності, культурні цінності, а також електроенергія, що переміщується лініями електропередачі.

Транспортні засоби – транспортні засоби комерційного призначення, транспортні засоби особистого користування, трубопроводи та лінії електропередачі.

Транспортні засоби комерційного призначення – будь-яке судно (у тому числі самохідні та несамохідні ліхтери та баржі, а також судна на підводних крилах), судно на повітряній подушці, повітряне судно, автотранспортний засіб (моторні транспортні засоби, причепа, напівпричепа) або рухомий склад залізниці, що використовуються в міжнародних перевезеннях для платного транспортування осіб або для платного чи безоплатного промислового або комерційного транспортування товарів разом з їхніми звичайними запасними частинами, приладдям та устаткуванням, а також мастилами й паливом, що містяться в їхніх звичайних баках упродовж їх транспортування разом із транспортними засобами комерційного призначення.

Транспортні засоби особистого користування – наземні транспортні засоби товарних позицій 8702, 8703, 8704 (загальною масою до 3,5 т), 8711 згідно з УКТ ЗЕД та причепа до них товарної позиції 8716 згідно з УКТ ЗЕД, плавучі засоби та повітряні судна, які зареєстровані на території відповідної країни, перебувають у власності або тимчасовому користуванні відповідного громадянина та ввозяться або вивозяться цим громадянином у кількості не більше однієї одиниці на кожен товарну позицію виключно для особистого користування, а не для про-

мислового або комерційного транспортування товарів чи пасажирів за плату або безоплатно.

Українські товари – товари:

- а) які повністю отримані (вироблені) на митній території України та які не містять товарів, ввезених з-за меж митної території України. Товари, повністю отримані (вироблені) на митній території України, не мають митного статусу українських товарів, якщо отримані (вироблені) з товарів, які не перебувають у вільному обігу на митній території України;
- б) ввезені на митну територію України та випущені для вільного обігу на цій території;
- в) отримані (вироблені) на митній території України виключно з товарів, зазначених у підпункті “б”, або з товарів, зазначених у підпунктах “а” і “б”.

Умовне звільнення від оподаткування митними платежами – звільнення від сплати нарахованого податкового зобов’язання у разі поміщення товарів у митні режими, що передбачають звільнення від оподаткування митними платежами за умови дотримання вимог митного режиму.

Уповноважена особа (представник) – особа, яка на підставі договору або належно оформленого доручення, виданого декларантом, наділена правом учиняти дії, пов’язані з проведенням митних формальностей щодо товарів, транспортних засобів комерційного призначення від імені декларанта.

Уповноважений економічний оператор – підприємство, створене відповідно до законодавства України, яке відповідає умовам, установленим ст. 14 МКУ, та має право користуватися спеціальними спрощеннями відповідно до ст. 15 МКУ.

Управління ризиками – робота митних органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінювання ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінювання ефективності та контролю застосування цих заходів. Під ризиком розуміють ймовірність недотримання вимог законодавства України з питань державної митної справи.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ КОМЕНТАР ДО МИТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

У трьох томах

Том 1

Відповідальний за випуск

В. Д. Королюк

Редактори:

С. В. Бартош, Є. П. Литвиненко

Коректори:

С. В. Зюбенко, О. В. Орел,

Н. Г. Пузиренко

Комп'ютерна верстка

Ю. Ю. Попсуенка

Підп. до друку 20.12.2012. Формат 70×100/16. Папір офсетний № 1. Друк офсетний.
Гарнітура "Warnock Pro". Ум. друк. арк. 35,1. Обл.-вид. арк. 22,89.
Наклад 300 прим. Зам. 12-1130к

Державна навчально-наукова установа "Академія фінансового управління"
04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 38-44, тел./факс: (044) 277-51-15.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4384 від 08.08.2012.

Віддруковано на ПАТ "ВПОЛ"
03151, м. Київ, вул. Волинська, 60.

Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4404 від 31.08.2012.

- НЗ4 **Науково-практичний коментар до Митного кодексу України** : у 3 т. / П. В. Пашко, В. Ю. Хомутич, Т. І. Єфіменко та ін. – К. : ДННУ “Акад. фін. управління”, 2012. – ISBN 978-966-2380-50-7
Т. 1. – 428 с.
ISBN 978-966-2380-51-4

Це видання підготовлено відповідно до Пріоритетних напрямів науково-дослідних робіт у галузі державних фінансів на 2012–2014 роки, затверджених наказом Міністерства фінансів України від 09.09.2011 № 1132 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 12.06.2012 № 703), та Пріоритетних напрямів наукових досліджень в галузі митної справи на 2011–2015 роки, затверджених наказом Державної митної служби України від 15.11.2010 № 1392.

У книзі всебічно висвітлюються втілені у Митному кодексі України теоретичні й практичні засади реалізації митної справи в Україні, узагальнюються світовий досвід та окреслюються перспективні напрями її розвитку. Кодекс містить багато суттєвих нововведень, зокрема з урахуванням положень міжнародних договорів, підписаних Україною, та ратифікованих конвенцій. Наводиться нормативно-правова база станом на 1 вересня 2012 р.

Для працівників митних органів, державних службовців, науковців, підприємців, викладачів і студентів вищих навчальних закладів та всіх, хто цікавиться проблемами митної політики України.

УДК 342.951:339.543](477)(094.4)
ББК 67.9(4Укр)401.21-3

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК
